بعون عنایت حکیم متین و فضل خلاق مبین این نسخه

# خزینة الامثال

بمطبع منشی [illegible] بطبع مزین [illegible]

| حد | بسم الله الرحمن الرحيم | قیمت |
| --- | --- | --- |

خزینۃ الامثال نام کتاب تصنیف عالم با عمل فضیلت پناہ جناب سید حسین شاہ مرحوم و مغفور متخلص بہ حقیقت ... بزرگ کی
بہت تصنیفات ہوئی ہیں جا بجا چھپ گئی کتاب حضرت مرحوم کی طبع ہوئی ہیں سید محسن علی صاحب مرحوم جنکا تذکرہ سراپا سخن نام
مشہور و معروف ہے حضرت مصنف خزینۃ الامثال کے خلف الرشید تھے جنکی تصنیفات سے یہ کتاب یادگار ہے توجہ ...
عبد الرحمن خان صاحب مہتمم مطبع لطائفی بانہ شاہی ہیں کتاب قلمی کا نسخہ طبع ہوئی تھی اور بوجہ عدم قدردانی ... طبع ...
ایسی عمدہ کتاب مگر علم شیعیت ... بالکل زمانہ فیض تعلیم سرکار دولت انگلشیہ میں ایک فن و علوم کی قدر
قدر ہو چلی ہے اسلئے بغرض ترویج مدارس و عامہ شائقین علوم کی نذر ہے یہ کتاب اب مطبع میں باضافہ چند لطیفہ و اشعارات لغات
ادب مجالس میں علیم ہوئی ... دیباچہ محررہ مکرمی مولوی عبد الرحمن صاحب متخلص بہ شاکر ذیل سطور میں درج ہے - و ہو ہذا

الحمد لله الذی له خزائن السموات وهو القائم العلیم له المثل الاعلی وهو رب العرش
العظیم لیس کمثله شیء فلا تجعلوا لله اندادا ولم یلد فلا تضربوا لله امثالا
واولا فلا تضربها مثالا ... حتی یلج الجمل فی سم الخیاط

ریختہ جواہر ... بہر صیغہ ... بلاغت ... بدایع ... عقل ... بیان ... معانی
و شنا و ... حیرانی ... و حسن فقرات و تشبیہ ... نغمہ ... معانی مدارک افہام
نقادان ... بیان ... اگرچہ ... احباب ... اولیا ... علیہم
... دیوان کا لغات ... ہمیشہ
پریشان ... بسبب طبع کتاب
مسمی بہ خزینۃ الامثال صاحبان فہم و ذکا و ارباب عقل رسا ... ہوا
کہ اس ... زبان ... بیان ... معتبر ... عبد الرحمن
شاکر ... حاجی محمد ... خان ... کتاب فن ... زبان ہند
... فطرت نافع ... اگر ... نفع ... فائدہ ...
... کرتا ہے ... حسن اتفاق سے

ایک روز بلا ضرورۃ والی مصطفوی زبدہ خاندان مرتضوی شرافت پناہ نجابت دستگاہ مشفقی و مکرمی سید مصطفی
مطلع عنایات ازلی جناب سید محسن علی صاحب سلمہ اللہ العلی ملاقات کو آئے اور بسبیل
تذکرہ ذکر کمالات اور تصنیفات بحر الدہور کا درمیان مین لائے بیان مین فرمایا کہ ایک رسالہ بیشبہا
جامع امثال عربیہ فارسی و ہندیہ تصنیفات قبلہ گاہ مرحوم سے مسمی بہجۃ الامثال ایسا ہے
کہ آج تک نظر نہین آیا سنتے ہی مین نہایت مشتاق ہوا اور وعدہ اونکا بھیجنے کہ تھوڑی دیر کا بسبب فرط
اضطراب کے نہایت شاق ہوا جب کتاب بصورت نظر آئی تو سننے سے زیادہ پائی کہان علمی مصنف مرحوم
کہ نام نامی اونکا سید حسین شاہ اور تخلص حقیقت اس کتاب سے آشکار ہے ہمیشہ [illegible]
ریاست سندہ اس سرفراز ہے علم اور فضل اونکا مشہور ہو رہا ہے ایسے کام نمایان اون سے ظاہر ہوئے
کہ آج تک اولاد اونکی اوس سرکار سے تنخواہ پاتی ہے تصنیفات اونکی آٹھ کتابین ہین یہ تیسری چھاپی جاتی ہے
لیکن جو امثال عرب کتاب مین داخل تہین اور سمجھنا اونکا ہر ایک کو مشکل تھا خیال مین آیا کہ اگر انکا ترجمہ ہو جاے
تو بسہل وجوہ سب کی سمجھ مین آوے اسواسطے مافی الضمیر اپنا خدمت مین حضرت سید المحققین نحریر المدققین کے کیا کہ
ماہران فنون عقلی یگانہ دوران علوم نقلی ادیب بے بدل فاضل بے عدیل حکیم حکمت مصطفویہ شیخ
سنت سنیہ نبویہ لوذعی علمای روزگار المعی کملای امصار مورد فیوضات نامتناہی ملہم یزلی مولانا
بالفضل والکمال اولانا جناب مولانا ابو البرکات رکن الدین محمد الشہیر [illegible] العلی
لازالت شموس افاداتہ بازغۃ وما برحت اقمار افاضاتہ ساطعۃ معروض کیا جناب مستطاب معظم الیہ بالقابہ نے
حسب پیدائی التماس اعراب اور ترجمہ اور مورد استعمال امثال عرب لکھ دیا کہ جس سے حاصل مطلب
ترجمے سے سمجھ لیا جاوے اور ان توضیح حاشیے سے ہر پڑھنے والا [illegible]
وصف فضائل جناب مستطاب معظم الیہ بالقابہ خارج وہم و خیال ہے تکمیل مثل اور تحریر مورد استعمال کہ [illegible] انکے
کمالات سے ادنی کمال ہے اب مبتدیوں کو فائدہ عام ہوگا اور منتہیوں کو نفع تمام ہوگا جب کتاب اس طرح [illegible]
ہوئی پھر اسکو چھپوایا یعنی واسطے دعای مغفرت اور مصنف اور مترجم صدور کے وسیلہ مقبول بنایا اب امید [illegible]
ہے کہ جب اس سے فائدہ اوٹھاوین مصنف اور مترجم اور احقر اور جو لوگ کہ معین ہوئے سب کو دعاے خیر سے یاد فرماوین [illegible]

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي تنزه عن سمات النقص وتعالى وله العز والعظمة

ستایش مر خدای راست که پاک شد از نشانهای نقصان و برتر شد و مر او راست غلبه و بزرگی

والكبرياء والمثل الاعلى على ما خص المكرمين من خلقه بالتكليف

و بزرگی و شان بلند بر آنچه خاص کرد مردمان را از میان مخلوق به تکلیف

ولم يكلف نفسا الا وسعها وضرب لهم الامثال ولم يستحي

و تکلیف نداد جانی را مگر بمقدار طاقت وی و بیان کرد برای ایشان داستانها را و شرم نکرد

ان يضرب مثلا ما بعوضة فما فوقها فوعد الذين استجابوا

از آنکه بزند داستانی پشه و بالاتر از آن پس نوید داد مر آنانکه قبول کردند

له حسن المآب واوعد الذين لم يستجيبوا له بسوء العذاب

مر او را نیک بازگشت را و ترسانید مر آنانرا که قبول نکردند مر او را به بدی عذاب

پس از حمد چنین معبودی که بی شبه و مثال است سخن گفتن بعلی است که مثالش نیز بیرون از
عالم خیال است رباعی آن خواجه که قرب حق بود مایه او [illegible]
با [illegible] خط [illegible] خط نسخ [illegible] کائنات [illegible] و صلی الله
علیه و آله و اصحابه و سلم اما بعد [illegible] مترجم [illegible]
بنده [illegible] شاه [illegible] الله تعالی عن سیئاته
فی یوم القیامة صاحبان سخن [illegible] یک روز [illegible]
جمع [illegible] صادق [illegible]
[illegible]

| نام مصنف | | حجم | | [illegible] |
|---|---|---|---|---|

سبب مشکل بلبل نغمہ سرا اور طوطی شکرین مقال کی سمجھ میں یہ آیا اور باہم چرچا مطرب فن کا اور
تذکرہ شعر و سخن کا کر رہے تھے اتفاقاً بر سبیل تذکرہ ذکر امثال کا درمیان آیا سبب تب یکایک
یہ کہ بندہ کو فرمایا کہ گو دفتر انواع علوم سے آراستہ ہیں اور اقسام فنون سے پیراستہ
مگر ایسی کتاب جو جمع امثال ہو نظر نہیں آتی اگر تو ہماری پاس خاطر سے موافق اس مشکل کے
بیکار ایسا نسخہ جمع کیا کہ امثال پر بہت کو جمع کرے تو خالی لطف اور فائدہ سے نہوگا چند بندہ
اپنی تشفی مراد اس میں انکا نجانتا تھا لیکن دوستوں کے کہنے سے اس واسطے خاطر میں کہ ان
ہوا اور بتوفیقہ تعالیٰ بہت سی محنت اور مشقت کر کے ایک مدت میں [illegible] بعید یہ امثال
عرب و فارسی اور ہند کہ زبان زد خواص اور عوام کے تھیں جمع کیں اور یہ رسالہ ہوا [illegible]
اور مواقع لائقہ میں توجیہ لائی کے منتظم اور منسلک کر کے موسوم بخزینۃ الامثال
کیا تو بھلا جو لوگ کہ سخن سنجی میں یا [illegible] شامل ہوں اور لوگ کہ شستہ [illegible] میں
داخل ہیں امید واری جناب باری میں یہ ہے کہ اس نسخہ پسندیدہ کو مقبول خاطر اہل سخن کا ہے
[illegible] ملاحظہ [illegible] جو یہاں [illegible] کا فائدہ اب اتنا معلوم کیا جائے کہ بنا اس
خزانہ عامرہ کی یہ ترتیب حروف تہجی کی [illegible] پر ہے اور بنا [illegible] کی [illegible] میں اور لکھنے میں
کہاوتوں کے رعایت دوسرے بلکہ تیسرے حرف کی بھی واسطے سہولت کے [illegible] مثل اول
کی گئی ہے مثلاً یہ مثل اخلاط زیادہ [illegible] کی باعتبار دوسرے حرف کے الف اور
خ کے ساتھ لکھی گئی اور اس کہاوت کو کہ ایک تو میاں [illegible] تھے اور دوسرے کہائی بھنگ
الف مع الیا کے مقام پر لکھا اور اول حسب مثل عربی کو کہ الف لام تعریف سے مثلاً
یہ مثل کہ لکل [illegible] نصف الملاقات حرف میم میں اور اسکو لکھا حرف [illegible]
میں اسی طرح سب کہاوتوں پر قیاس کیا چاہیے اب یہ بھی دریافت کیا ضرور ہے کہ
مثل کیا ہے مثل وہ ہے کہ جس سے احوال گذشتہ معلوم ہوتا ہے اگر اس کہاوت کو کسی [illegible]

ظاہر ہو کسی حادثہ کی یا واسطے مثال ہو ایک خیال کے ساتھ جان و ہنر کی ایک لطف غرابت کی ساتھ وضع کیا ہو تو جس وقت ویسا ہی سانحہ ظاہر ہوا وہ مثل کو کہیں تا سننے والوں کو شی مخیل محقق ہو جاوے اور متوہم بصورت متیقن کی نظر آوے یا غائب بمنزلہ شاہد کے دکھائی دے اور کچھ پردہ حقیقت میں وہ چیز کی نہ رہا اور اگر ساتھ موقع کے کسی عبارت میں کوئی کہاوت درج کی جاوے وہ کلام بالکلام ایک خوبی اور رنگینی لطافت اور ملاحت سے پہنچاوے کہ سلف کے لوگ کہتے ہیں المثل فی الکلام کالملح فی الطعام یعنے کہاوت کلام میں جیسے نمک ہے طعام میں گنجینہ اوّل در امثال الف مشتمل بر سہ گنجینہ

## گنجینہ اوّل در امثال عربیہ

اَخُوكَ اَمِ الذِّئبُ ۔ اٰخِرُ الدَّوَاءِ الْكَيُّ ۔ اٰخُذُ البَرِیَّ حَتّٰی يَقَعَ

آیا برادر تست ۔ یا گرگ ۔ پسین علاج داغ است ۔ میگیرم بی عیب را تا اینکہ واقع شود

اَلطَّفُ ۔ اٰفَۃُ الْجَمَالِ الْخُیَلَاءُ ۔ اٰفَۃُ الْمَرْءِ خُلْفُ الْمَوْعُودِ ۔ اٰفَۃُ الْمُلُوكِ

آلودگی بعیب ۔ آفت خوبصورتی تباہی عفت است ۔ آفت مرد خلاف کردن عہد است ۔ آفت پادشاہان

سُوْءُ السِّیْرَۃِ ۔ اٰفَۃُ الْوُزَرَاءِ خُبْثُ السَّرِیْرَۃِ ۔ اٰفَۃُ الرَّعِیَّۃِ مُفَارَقَۃُ الطَّاعَۃِ

بدی عادت است ۔ آفت وزیران پلیدی عادت است ۔ آفت رعیت جدا شدن طاعت است

اٰفَۃُ الْعُلَمَاءِ حُبُّ الرِّیَاسَۃِ ۔ اٰفَۃُ الزُّعَمَاءِ ضُعْفُ السِّیَاسَۃِ ۔ اٰفَۃُ الرِّیَاسَۃِ

آفت عالمان دوست داشتن سرداریست ۔ آفت نگاہدارندگان سستی عقیدت داریست ۔ آفت مہتری

ضُعْفُ السِّیَاسَۃِ ۔ اٰفَۃُ الْقُضَاۃِ شِدَّۃُ الطَّمَعِ ۔ اٰفَۃُ الْعُدُوْلِ قِلَّۃُ

سستی عقیدت داریست ۔ آفت قاضیان امید سخت است ۔ آفت عادلان کمی

| خزینهٔ ا | | ب | | امثال العرب |
|---|---|---|---|---|

الورع × آفة الجند مخالفة القادة × آفة الكرام مجاورة اللئام

پرهیزگاریست × آفت لشکر مخالفت کنندهاست × آفت جوانمردان همسایگی بخیلانست ×

آفة العلم النسيان × آفة الاحسان المن × آفة المذنب حسن

آفت علم فراموشیست × آفت احسان منت نهادنست × آفت گنهکار خوبی

الظن × آلف من غراب عقدة × آلف من حمام الحرم × آمن

گمانست × دوستی گیرنده‌تر است از زاغ مجلستان × دوستی گیرنده‌تر است از کبوتر حرم × ایمن‌تر

من حمام مكة × الآن حصحص الحق × الآن كما كان × الآن قد لنت

از کبوتر مکه × اکنون هویدا شد حق از باطل × اکنون هست چنانکه بود × اکنون البته نرم شد

وما ينفع الندم × ابخل من مادر × ابداهم بالصراخ

و حال اینکه نفع نمیدهد پشیمانی × بخیل‌تر است از مادر × ابتدا کن آنها را به آواز سخت

يفروا × ابرد من ثلج × ابرد من عضرس × ابرد من عبقر × ابرد من

خواهند گریخت × سردتر از برف × سردتر از یخ بچه × سردتر از تگرگ سرما خشک‌تر

غب قرة × ابرد من ماء همدان × ابرد من قشرة × ابرد من جلس ابرما

از ضعف چشم سردتر از آب همدان × ظاهرتر از پوست × نیکوتر از ... آیا

فرونا × ابصر من كلب × ابطأ من فند × ابلغ من سحبان

بخیل خورنده و فربه × بیناتر از سگ × آهسته‌تر از کوه بزرگ × بلیغ‌تر از سحبان

ابلغ من قس × ابن الفقيه نصف الفقيه × اينك ابن بوحك

بلیغ‌تر از قس × پسر فقیه نیم فقیه است × پسر تو پسر ذات تست

اتبع السيئات بالحسنات × اتبع السيئة الحسنة تمحها

پس روی کن بدیها را به نکوئیها × پس روی کن بدی را به نکوئی محو کند نکوئی بدی را

| خزینهٔ ا | | اج | | امثال عربیه |
|---|---|---|---|---|

أَتَتْكَ بِحَائِنٍ رِجْلَاهُ × اِتَّخِذِ اللَّيْلَ جَمَلًا تُدْرِكْ × اِتَّخَذُوهُ

آمد ترا خیانت کننده بر دو پای او × بگیر شب را شتر بر خواسته دریافت × گرفتند او را

قِعِيدَ الْحَاجَاتِ × اُتْرُكْ وَافْرَحْ × اَتْعَبُ مِنْ رَائِضِ مُهْرٍ × اِتَّقُوا

شتر جوان حاجتها × بگذار و خوش باش × مانده تر از ریاضت کننده بچه اسب × بپرهیزید

مَوَاضِعَ التُّهَمِ × اَتَمِيمِيًّا مَرَّةً وَقَيْسِيًّا اُخْرَى × اَيْتَمُ مِنَ

از جایهای تهمتها × آیا تمیمی یکبار و قیسی بار دیگر × یتیم تر از

الْمُرَقِّشِ × اَثْبَتُ مِنْ اَصَمِّ رَاسٍ × اَثْقَلُ مِنَ الْكَانُونِ

مرقش × ثابت تر از کر سر × گران تر از کانون

اَثْقَلُ مِنْ ثَهْلَانَ × اَثْقَلُ مِنْ هَيْضَةٍ × اَثْقَلُ مِنْ رَقِيبٍ بَيْنَ

گران تر از ثهلان × گران تر از هیضه × گران تر از نگهبان میان

الْمُحِبِّيْنَ × اَجْبَنُ مِنْ صَافِرٍ × اَجْبَنُ مِنْ صِفْرِدٍ × اَجْبَنُ مِنْ

دو دوستها × بددل تر از صافر × بددل تر از صفرد × بددل تر از

الْمَنْزُوفِ ضَرِطًا × اَجْدَى مِنْ تَفَارِيقِ الْعَصَا × اَجْرِهِ يَجْرِ ـ

منزوف از ترسیدن گوز زدن × نافع تر از تفاریق چوب دستی × پاداش او ده او را پاداش دهد

وَبِجُرْحِي اَحْرَبُ × وَابْتَغِي النَّوَافِلَ × اَجِعْ كَلْبَكَ يَتْبَعْكَ × اَجْلِبْ

و کارهای بزرگ خود × آیا متاع من بیهوده بجویم غنیمتها را × گرسنه دار سگ خود را تا پیروی تو خواهد کرد

بِالرَّكْبِ وَبَنِي مُجِيدٍ × اَجَلُّ النَّوَالِ مَا وَصَلَ قَبْلَ السُّؤَالِ × اَجْمَلُ

اشتر سواران و بنی مجید × بزرگ بخشش چیزیست که پیوندد پیش از سوال × بزرگتر

مِنْ ذِي الْعِمَامَةِ × اَجْنَاؤُهَا اَبْنَاؤُهَا × اَجْوَدُ مِنْ حَاتِمٍ × اَجْوَدُ مِنْ هَرِمٍ

از صاحب دستار الثنا × کنندگان آن سرا و ویران کردن بنا کنندگان آنسرا اند × سخی تر از حاتم × سخی تر از هرم

اجهل الناس من قلّ صوابه وكثر اعجابه × احبّ الناس من اخذ

نادان‌ترین مردمان کسیست که کم باشد راستی او و بسیار باشد خودبینی او × دوست‌ترین مردمان کسیست که گیرد

بغير حقٍ واعطى غير مستحقٍ × احبّ للناس ما تحبّ لنفسك

بدون حق و بدهد غیر مستحق را × دوست دار برای مردمان آنچه دوست میداری برای خود

احلك ليالِك فهيسي هيسي × احدى حظيّات لقمان × احرص

سیاه‌ترین شبہاے تو پس بخوان من بخوان من × یکے از زنان لقمان × حریص‌تر

من نمل × احرّ من الجمر × احرّ من دمع المقلات × احزم من الحرباء

از مورچه × گرم‌تر از شرارہای آتش × گرم‌تر از اشک پیه‌ہای دردچشم × ہوشیارتر از آفتاب‌پرست

احزم من قرلّى × احسن كما احسن الله اليك × احسن الى

ہوشیارتر از قرلی × نکوئی کن همچنانکه نکوئی کرد خدا بجانب تو × نکوئی کن بسوے

المسيء تسُده × احسن من النار × احسن الاشياء كلام

بدی کننده سزاوار خواهی شد × نیکوتر از آتش × نیکوترین چیزہا سخن

صحيح من لسان فصيح في وجه صبيح × الاحسان صنيعة

صحیح از زبان فصیح در روی خوب × نکوئی کردن پیشه

الانسان × الاحسان يقطع اللسان × احشفا وسوء كيلة

انسان است × نکوئی کردن میبرد زبان را × آیا بدترین خرما و بدپیمانه را

احشك وتروثني × احق الخيل بالركض المعار × احقر

کیاه خشک میدهم ترا و سرگین میدهی مرا × سزاوارتر اسپان ترا تاختن اسپ عاریتی × خوارتر

من قلامة × احلب حلبا لك شطره × احمق من هبنّقة

از بریدگی ناخن × بدوش دوشیدنی که برای تست نصف آن × بی‌عقل‌تر از هبنقه گول‌تر

مِنْ هَجْرَسٍ ۔ اَحْمَقُ مِنْ حَمِيدَةَ ۔ اَحْمَقُ مِنْ جُحَا ۔ اَحْمَقُ مِنْ رِجْلَةِ ۔ اَحْمَقُ مِنْ

از هجرس ۔ کول تر از حمیده ۔ کول تر از جحا ۔ بی‌عقل تر از تره خرفه ۔ بی‌عقل تر

مِنْ جَهِيزَةَ ۔ اَحْمَقُ مَا يَتَوَجَّهُ ۔ اَحْمَقُ مِنَ الَّذِي يَمْتَخِطُ بِكُوعِهِ

از جهیزه ۔ کول ترست که بجوی خانط بی آرد ۔ بی‌عقل تر از کسیکه بینی میفشاند از کوع خود ۔

اَلْاَحْمَقُ مَنْ قَطَعَهُ الْعُجْبُ عَنِ الْاِسْتِشَارَةِ وَالْاِسْتِبْدَادُ

احمق کسیکه ببرد او را تکبر ۔ از مشورت خواستن ۔ و تفرد

عَنِ الْاِسْتِخَارَةِ ۔ اَحْمَى مِنْ مُجِيرِ الظُّعْنِ ۔ اَحْنَا كَمَا مُجَاشِعُهَا ۔ اَحْمَقُ

از نکوئی خواستن ۔ نگاهدارنده تر از بازدارنده ۔ کروه‌ها ۔ دشمن آن شتر ...

مِنْ شَارِفٍ ۔ اَحْيَرُ مِنْ ضَبٍّ ۔ فِي حَقَّةٍ ۔ اَخْبَرُ ۔ اِخْتَلَطَ الْخَاثِرُ

از ماده کلان سال ۔ حیران تر از ... ۔ در حقه ۔ ... ۔ آمیخت شیر جغرات گشته

بِالزُّبَادِ ۔ اِخْتَلَطَ الْحَابِلُ وَالنَّابِلُ ۔ اِخْتَلَطَ الْمَرْعِيُّ بِالْهَمَلِ ۔ اَخْدَعُ

با شیر سکاره آمیخت ۔ تار و پود ۔ آمیخت شتر چریده با چرانیده با شتر چریده بی چرانیده ...

مِنْ ضَبٍّ ۔ اَخَذَ الْبَرِيَّ بِالسَّقِيمِ ۔ اَخَذَ الْغَرِيمُ بِفَضْلِ ثَوْبِهِ

از سوسمار ۔ گرفت بیگناه را عوض ... ۔ گرفت قرضدار را ... جامه

الْمُعْسِرَ ۔ اَلْاَخْذُ سُرَيْطَى وَالْقَضَاءُ ضُرَيْطَى ۔ اِخْرَاجُ الْعَيْنِ

درویش ۔ وقت گرفتن قرض فروخوردن لقمه است و وقت ادا کردن گوز زدن است ۔ بیرون کردن چشم

عَلَى الْمُدْخَلِ اَسْهَلُ مِنْ جَرْحِ الْعَيْنِ فِي غَيْرِ الْمُدْخَلِ ۔ اَخْرَقُ

بر مدخل آسان ترست ۔ از خسته کردن چشم ۔ در غیر مدخل ۔ گول تر

مِنْ صَبِيٍّ ۔ اَخْرَقُ مِنْ حَمَامَةٍ ۔ اَخْزَى مِنْ حَمَّالَةِ الْحَطَبِ ۔ اَخْزَى

از کودک ۔ کول تر از ... ۔ کمینه تر ... برداری افکننده تر از زن بردارنده هیزم ...

مِنْ ذَاتِ النِّحْيَيْنِ × أَخْلَقُ مِنْ نَبْقَةٍ × أَخْطَأَتْ اِسْتُكِ الْحُفْرَةَ

از زن صاحب دو مشک روغن × درشت‌تر از پارهٔ پوست خرما × خطا کرد مقعد تو مغاک را

الْأَخُ فَخٌّ × اِخْفَاءُ الشَّدَائِدِ مِنَ الْمُرُوَّةِ × أَخْلَى مِنْ جَوْفِ حِمَارٍ

برادر دام است × پنهان داشتن سختیها از جوانمردیست × تهی‌تر از جوف حمار

أَخْلَفُ مِنْ شُرْبِ الْكَمُّونِ × أَخْلَفُ مِنْ عُرْقُوبٍ × الْأَخْلَاقُ

وعده‌ده تر از نوشیدن زیره × خلاف وعده کننده‌تر از عرقوب × خلقها

كُنُوزُ الْأَرْزَاقِ × أَخْنَثُ مِنْ دَلَالٍ × إِخْوَانُ هَذَا الزَّمَانِ

گنجهای روزیهاست × سست‌تر از دلال × برادران این زمان

جَوَاسِيسُ الْعُيُوبِ × أَخُوكَ مَنْ وَاسَاكَ فِي الشِّدَّةِ × أَخُوكَ

جویندگان عیبها اند × برادر تو کسیست که غمخواری تو کند در سختی × برادر تو

مَنْ وَاسَاكَ فِي النَّشَبِ لَا مَنْ سَاوَاكَ فِي النَّسَبِ × أَخُوكَ مَنْ

کسی ست که حسن سلوک کند با تو در مال نه کسیکه همسر تو کند در نسب × برادر تو کسیست

صَدَقَكَ لَا مَنْ صَدَّقَكَ × أَخْيَلُ مِنْ مُذَالَةٍ × أَخْيَبُ صَفْقَةً

که راست کند ترا نه کسیکه راست گو دارد ترا × متکبرتر از مذاله × نومیدتر از روی صفقه

مِنْ شَيْخٍ مَهْوٍ × أَدَاءُ الدَّيْنِ مِنَ الدِّينِ × أَدَبُ الْمَرْءِ خَيْرٌ مِنْ

از پیر مهو × ادا کردن قرض از دین ست × ادب مرد بهترست از

ذَهَبِهِ × أَدْرِكْنِي وَلَوْ بِأَحَدِ الْمَغْرُوَيْنِ × أُدْعُ إِلَى الطَّعَامِ

زر او × دریاب مرا اگرچه بیکی از دو تیر باشد × بخوان بسوی طعام خود

مَنْ يَدْعُوا إِلَى جِفَانِكَ × أَدْفَعُ الشَّرِّ بِعُودٍ أَوْ عَمُودٍ × أَدَقُّ مِنْ

کسی را که بخواند بسوی کاسه‌های تو × دور کن بدی را بچوب یا ستون × باریک‌تر از

خبطِ باطلٍ اذا اتاکم کریمُ قومٍ فاکرِموه اذا انتهی الامر

... وقتیکه بیاید شمارا عزیز قومی پس گرامی کنید اورا + وقتیکه بنهایت رسد امر

الی الکمال عاد الی الزوال اذا انتهت المدّة لم ینفع العُدّة

بسوی کمال باز گردد بسوی نقصان + وقتیکه نهایت رسد مدت نفع نکند سامان

اذا ادبر الدهر عن قومٍ کفی عدوّهم اذا القیت جلباب

چون پشت دهد زمانه از قومی کفایت کند دشمن آن قوم + وقتیکه افگندی چادر

الحیاء فقل ما شئت + اذا رأیت شاصیا فارفع یدا + اذا افتقر

شرم را پس بگو آنچه خواهی + وقتیکه غالب شوی شاصی را پس بردار دست را + چون محتاج گردد

الیهودی نظر فی حساب العتیق + اذا اصطلح السنّور والفار خرب

یهودی بنگرد در حساب ... ال + وقتیکه مصالحه کنند گربه و موش خراب شود

دکّان البقّال + اذا استبدّ الانسان برأیه عمیت علیه المراشد

دکان بقال + چون مستقل شود آدمی بخود و پوشیده شود بروی راهها

اذا اصطنعت المعروف فاستره اذا اصطنع الیک فانشره

چون نکوئی کنی مر کسی را پس پوشیده دار اورا + وقتیکه نکوئی کرده شود بسوی تو پس مشهور کن اورا

اذا اراد الله شیئاً هیّأ اسبابه اذا استشرت الجاهل

هرگاه بخواهد خداوند چیزی را پس آماده کند اسباب اورا + هرگاه مشورت خواهی از جاهل

اختار لک الباطل + اذا بلغت بالستّین فاقتل بالسکّین

اختیار کند برای تو ناحق را + چون برسد بشصت پس بکش به کارد +

اذا انکسر تقرّر + اذا تمّ امرٌ بدا نقصه + اذا تمّ العقل نقص

چون بکار شود قرار گیرد + هرگاه تمام شود امری ظاهر شود نقصان او + چون کامل شود عقل کم شود

الکلامُ اذا تمّ الفقرُ فهو الله × اذا تخاصم السارقان

کلام — چون کامل شود مفقر پس آن خداست — چون با هم جنگ کنند دو دزد

ظهر المسروقُ × اذا تغیّر السلطان تغیّر الزمان × اذا جاء القضا

ظاهر شود دزدیده × چون متغیر شود پادشاه — متغیر گردد زمانه × چون بیاید قضا

عمی البصر × اذا جاء اجلهم لا یستاخرون ساعةً ولا یستقدمون

نابینا شود بینائی × وقتیکه بیاید میعاد ایشان تاخیر نکنند یک ساعت و نه سبقت کنند

اذا جاء لضفدع البلاء منیّة × یتقصم حبل الحیاة اذا جاء

چون بیاید برای غوک — بلا — مرگ — جنگ در زند برسن مار × چون بیاید

اجل البعیر حام حول البئر × اذا جاء الاحتمال بطل الاستدلال

مرگ شتر — سرگردد — گرد — چاه × چون بیاید احتمال — باطل شود دلیل

اذا جاءت العین جاءت البین × اذا جاء القضاء ضاق

چون بیاید — بلا — بیاید چشم × چون فرود آید قضا — تنگ گردد

الفضاء × اذا حلّت المقادیر ضلّت التدابیر × اذا حلّ على الثور

جای فراخ × چون فرود آید اندازها — ضائع شود تدبیرها × چون برداشته شود بر ثور

عقد الثریا حلک بطاق الجوزاء السرطان × اذا خرج الحیة

گره — ثریا — لائق نیست بگیرید جوزا — سرطان × چون بیرون آید مار

من جحرها فلت یا جحر × اذا ذکرت الذئب فاعدّ له القضیب

از سوراخ گشته شود ... × چون ذکر کرده شود گرگ را آماده گردان برای او چوب

اذا ذهب الحیاء حلّ البلاء × اذا ذهب الوفاء نزل البلاء

چون برود شرم — حلول کند بلا × چون برود وفا — نازل شود مصیبت

اِذَا زَلَّ العَالِمُ زَلَّ بِزَلَّتِهِ العَالَمُ * اِذَا سَادَ اللِّئَامُ بَادَ الکِرَامُ

چون بلغزد عالم بلغزد بلغزش او جهان * چون سردار شوند ناکسان هلاک گردند کریمان

اِذَا سَادَ السَّفِلُ خَابَ الاَمَلُ * اِذَا سَمِعْتَ بِسُرَى القَيْنِ فَاعْلَمْ

چون مهتر شوند ناکسان نومید گردد امید * چون بشنوی سیر شبانه آهنگر را پس بدانکه

اَنَّهُ مُصْبِحٌ * اِذَا سَكَتَّ عَنْ جَاهِلٍ فَقَدْ اَوْسَعْتَهُ جَوَابًا وَاَوْجَعْتَهُ

تحقیق او بامداد کننده است * چون خاموش گشتی از جاهل پس البته فراخ گردانیدی او را از روی جواب و دردناک کردی او را

عِتَابًا * اِذَا ضَحِكَ القِرْدُ بَكَى اِسْتُهُ * اِذَا ضَاقَ الاَمْرُ اتَّسَعَ * اِذَا

از روی خشم * چون بخندد بوزنه بگرید کون او * چون تنگ شود امر فراخ شود * چون

طِرْتَ فَقَعْ قَرِيبًا * اِذَا طَلَعَ السُّهَيْلُ قُطِعَ السَّيْلُ * اِذَا عَزَّ

پرواز کردی پس بیفت قریب * چون طلوع کند سهیل بریده شود آب روان * چون غالب شود

اَخُوكَ فَهُنْ * اِذَا عُرِفَتِ الحَوْبَةُ قُبِلَتِ التَّوْبَةُ * اِذَا فَاتَ الشَّرْطُ

برادر تو پس نرمی کن * چون شناخته شد گناه قبول کرده شود توبه * وقتیکه فوت شود شرط

فَاتَ المَشْرُوطُ * اِذَا قُلْتَ لَهُ زِنْ طَاطَا رَاْسَهُ وَحَزِنَ * اِذَا قَلَّتِ

فوت کرده شد مشروط * چون گفتی مر او را بسنج فرود کند سر خود را و غمگین شود * وقتیکه اندک شود

العُقُولُ كَثُرَتِ الفُضُولُ * اِذَا قَامَتِ القِيَامَةُ تُعَدُّ الثَّوَابِتُ

عقلها زیاده شود بیهوده گوییها * چون قائم شود قیامت شمار کرده شود عملهای ثابت

شعر اِذَا كَانَ الغُرَابُ دَلِيلَ قَوْمٍ سَيَهْدِيهِمْ طَرِيقَ

چون باشد زاغ رهنمای گروهی نزدیک است که هدایت کند ایشان را راه

الهَالِكِينَا * اِذَا كُنْتَ كَذُوبًا فَكُنْ ذَكُورًا * اِذَا المَرْءُ تَدَانَى

هلاک شوندگان را * وقتیکه هستی تو بسیار دروغگوی پس باش یادگیرنده * وقتیکه نزدیک شود مرد

كُمْ مُجَانَبَةٌ + إِذَا لَمْ تَسْتَحِي فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ + إِذَا لَمْ تَغْلِبْ فَاخْلِبْ

بار باید نزدیک او + چون شرم نکنی پس بکن هرچه خواستی + و قتیکه غالب نشوی کیس فریب بکن

إِذَا مَا الْقَارِظُ الْعَنَزِيُّ آبَا + إِذَا مَا تَلْقَ مِنْ هَمٍّ فَلَا وَهْنًا وَلَا

وقتیکه قارظ عنزی باز آید + وقتیکه ملاقات کنی از اندوه پس قصد کن آنرا و در یاب آنرا

إِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا + إِذَا مَاتَ الْاعْتِصَامُ عَاشَ الْانْتِقَامُ

وقتیکه بگذرند بسوی لغو بگذرند در حالیکه کریم باشند + چون بمیرد چنگ زدن زندگانی کند عوض گرفتن

إِذَا أَرَادَ اللّٰهُ بِبَلْدَةٍ جَعَلَ حُكَّامَهَا قِرَدَةً + إِذَا مَلَكَ الْأَرَاذِلُ

وقتیکه اراده کند خدا بشهری را گرداند حاکمان آنرا بوزنه + چون مالک شوند دونان

هَلَكَ الْأَفَاضِلُ + إِذَا مَلَكْتَ فَأَسْجِحْ + إِذَا نَزَلَ الْقَدَرُ بَطَلَ الْحَذَرُ

هلاک شوند فاضلان + چون مالک شوی پس آسانی کن + چون فرود آید تقدیر باطل شود حذر

إِذَا وَافَقَ الْهَوَى الْحَقَّ أَرْضَيْتَ الْخَالِقَ وَالْخَلْقَ + إِذَا

پرهیز + چون موافق شود خواهش حق را راضی کنی خالق را و مخلوق را + وقتیکه

وَافَقَ هَوَاكَ رَشَادَكَ فَقَدْ أَحْرَزْتَ مَعَادَكَ + إِذَا وَجَدْتَ

موافق شود خواهش تو راه یابی ترا پس بتحقیق فراهم کردی آخرت خود را + چون یافتی

الْغَدِيرَ مَجَّانًا فَادْخُلْ فِيهِ + إِذَا هَبَّتِ الرِّيَاحُ فَاغْتَنِمْهَا فَإِنَّ لِكُلِّ خَافِقَةٍ سُكُونًا

غدیر را رایگان پس داخل شو در آن + چون بوزد بادها پس غنیمت دان آنرا پس بدرستیکه مر هر جنبنده را آرامی هست

رُكُودًا + إِذَا بَكَى الْإِنْسَانُ طَالَ لِسَانُهُ + اذْكُرْ غَائِبًا تَرَهُ + اذْكُرْ

وقتیکه ناامید شود آدمی دراز گردد زبانش + یاد کن غائب را به بینی آنرا + یاد کن

غَائِبًا تَقْتَرِبْ + أَذَلُّ مِنَ الْمَطَايَا + أَذَلُّ مِنْ جَنْبٍ + أَذَلُّ مِنْ ذِي

غائب را نزدیک شود + خوارتر از بارکشان + خوارتر از پهلو + خوارتر از

أذل من وتد بقاع × أذل من أموي بكوفة يوم عاشوراء

خوارتر از میخ جابجا × خوارتر از اموی در کوفه روز دهم محرم

الأذن تعشق قبل العين أحيانا × إذا وردت ماء لم تصدر

گوش عاشق میشود پیش از چشم در بعضی اوقات × چون اندر شوی آب را [illegible]

أرأف من أم الحوار بحوارها × إرادة الله غالب على الإرادة

مهربان تر از ناقه به بچه خود × اراده خدا غالب است بر اراده

الناس أراك بشر ما أحار مشفر × أرباب الدول ملهمون

مردمان × نمود ترا روی جنبش نکرد لب × صاحبان دولتها الهام کرده شدگانند

أردت عمرا وأراد الله خارجة × أرسب من رصاصة × أرسل

خواستم عمرو را و خواست خدا خارجه را × بنشست تر از سنگ سخت × بفرست

حكيما ولا توصه × الأرض الطيب يخرج نباتا حسنا والذي

حکیم را و وصیت مکن او را × زمین پاکیزه بیرون می آرد گیاه خوب را و چیزیکه

خبث لا يخرج إلا نكدا × أرق من النسيم ومن الهواء × أرق

پلید است بیرون نمی آید مگر زشت × نرم و تنک تر از باد نرم و از هوا × تنک تر

من دين القرامطة × أرق من النسيب × أرنيها نمرة أركها مطرة

از دین قرامطه × نرم تر از صاحب [illegible] × بنما مرا آنرا ابر سپید بنمایم ترا آنرا بارنده

أروى من النعام × أروى من النقاقة × أريها السها وتريني القمر

سیراب تر از شتر مرغ × سیراب تر از غوک × مینمایم او را سها و می نمایانی مرا ماهتاب

أزنى من هر × أزنى من سجاح × الأزواج ثلاثة زوج مهر وزوج بر وزوج دهر

زانی تر از گربه × زانی تر از سجاح × شوهران سه اند شوهر مهر و شوهر [illegible] و شوهر [illegible]

دهرٌ وزمنٌ شهرٌ أساس الكفر موافقة النفس أسافر

زمانه شهر بنیاد کفر موافقت کردن نفس ست امی سر کننده

اليوم وقد زال الظهر استأل من فحص استأهل اهالیه

روز و بتحقیق زایل شده وقت ظهر خوانده ترا از فحص خوردگین پیدا

وأوصيني ايّاكي است الحالب اعلم استأصل الله شأفته

نکو کن سپاسست را کون درشنده شیر دانا ترست به بیرد خدا بیخ او را

استراحة النفس في اليأس من أيدي الناس استراح من لا

آسایش جان در ناامیدی است از دستهای مردمان آرام یافت کسی که نیست

عقل له استر سوءة أخيك لما نعلم انت امامك الاستشار

عقل برادرا بپوشش عیب برادر خود را بنا بر آنچه پیدائی تو که البته آن عیب و تست شده کرد

على الهداية استعبد الانسان احسان استعين اعلى

یعنی بمعونی ست بنده گرفت انسان را نکوئی مدد خواهد

حاجتكم بالكتمان الاستعارة من المستعير كالسؤال من الفقير

حاجتهای خود پنهان داشتن عاریت گرفتن از عاریت گیرنده مانند سوال کردن از محتاج

الاستقامة فوق الكرامة استقدمت رحالتك استكرمت

استقامت بالاتر از کرامت است پیش رفت زین بر بلین تو بزرگواری پیست آورد

فاربط استنوق الجمل استنت الفصال حتى القرعى الاستيناس

پس بربست ناقه شد شتر برجست شتربچه از باد جدا شده تا آنکه شتر آبله برآمده است گرفتن

من علامة الافلاس اسد حطوم خير من ملك غشوم

از نشان افلاس ست آن شیر شکننده یعنی شیر بهترست از پادشاه ظالم

أسرع من نكاح أم خارجة أسرع من لحس الكلب أنفه أسرع

شتاب تر از نكاح ام خارجه + شتاب تر از ليسيدن سگ بيني خود را + شتاب تر

من شرقة بآذان + أسرع من السيل إلى الحدور + أسرع من النار

از بر هم زدن چشم + شتاب تر از رفتن آب بسوی جای نشيب + شتاب تر از آتش

تلافي من الحلفاء + أسرع إلى القلوب من الماء إلى الراغم + أسرق

در گياه + شتاب تر بسوی دلها از آتش بسوی چوب + دزد تر

من زبابة + أسرق من شظاظ + أسرق من عقعق + أسعد أو الخائب

از موش كر + دزد تر از شظاظ + دزد تر از زاغ

أسعد أم سعيد + أسوأ حالا من القرد

رفا شرحها + اسمع من قراد + أسمع من فرس

أشأم من + أشأم من الغراب + أشأم من منشم + أشأم

بد فال تر از منشم + بد فال تر از زاغ + بد فال تر

من قاشر + أشأم من طويس + أشأم من البسوس

از قاشر + بد فال تر از طويس + بد فال تر از بسوس

أشأم من داحس + أشأم من الشقراء على نفسها + أشبه شيء

بد فال تر از داحس + بد فال تر از شقراء + بد فال تر از داحس + نا شد شرح

أشتر + أشتري الموتان ولا أشتري الحيوان + أشتر

لنفسك وللسوق + الاشتغال بما فات تضييع الاوقات

برای ذات خود و برای بازار یعنی تجارت + مشغول شدن بانچه فوت شد ضایع کردن وقتها است +

اشد الغصص فوت الفرص + اشد العقوبات عقوبة الفراق

سخت ترین غصها درگذشتن فرصتها + سخت ترین عذابها عذاب جدایی است +

اشد عصبية من الحجاف + اشر السلاطين من خافه البرئ

سخت تر از روی حمایت از گروه + بدترین پادشاهان کسی است که بترسد از او بی گناه

ويحمد عليه الحرب + اشرف الغنى ترك المنى + اشغل من ذات

و اعتماد کنند بروی دلیر + بزرگتر توانگری گذاشتن آرزوها است + مشغولتر از

النحيين + اشقر ان يتقدم ينحر وان يتاخر يعقر + اشكر من بروقة

دو مشک + سرخ موی اگر پیش شود ذبح کرده شود و اگر پس آید پی کرده شود + شاکرتر از بروقه

اشهر من قفا نبك + اشهى من قبلة العذار + الاشياء تتبين

مشهورتر از قفا نبک + خواهان تر از بوسه رخسار + چیزها ظاهر شوند

باضدادها + اصبح اميرا وامسى اسيرا + اصبر من ذي ضاغط

به ضدهای خود + صبح کرد در حالیکه امیر است و شام کرد در حالیکه قیدی است + صابرتر از صاحب بار

اصبر من الا ثافي على النار + اصحب السلطان بالحذر + اصدق

صابرتر از دیگپایها بر آتش + مصاحب شو پادشاه را به خوف + راست تر

المقال ما نطقت به صورة الحال + اصرد من عنز جرباء + اصعب

سخن آنکه گویا شود بوی صورت حال + نافذتر از چشم گشاده است + نافذتر

من العنز الجرباء + اصعب الاشياء المشي بالاقدام الصغار

از ماده آهو که خارش دارد + دشوارترین چیزها رفتار کردن است با قدمهای خورد

القوم سفرتهم أصفى من عين الديك أصفى من عين الظبي

گروه خادم ایشان است صاف تر از چشم خروس * صاف تر از چشم آهو

أصفر الوجنتين كالمنافق * اصنع المعروف ولو الى كلب

زرد رو تر ... مانند منافق * بکن نکوئی اگرچه بسوی سگ باشد

أصنع من النحل الا صول لا يخطى * أضبط من عائشة

صانع تر از مگس شهد ... خطا نکند * نگاه دارنده تر از عائشه رض

أضرب البري حتى يعترف السقيم * أضرع من كلب ...

بزن بی گناه را تا اقرار کند گنهگار * خوار تر از سگ ...

الاضطرار يذهب الاختيار * أضل من سنان * أضل

بیقراری می برد اختیار را * گمراه تر از ...

من قارظ عنزة * أضل من موؤدة * أضمار الغضب على من ...

[illegible]

... أضيع من ... [illegible]

[illegible]

... أطال الكلام مهتز الى الملال

[illegible] * دراز کردن سخن ... رساننده است بسوی ملال

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]



[illegible]

أطول صحبة من نخلتي حلوان + أطول من فراسخ دير كعب + أطيش

درازتر از روی صحبت از دو درخت خرما حلوان + درازتر از فرسخهای دیر کعب + سبکتر

من طائر + أطيش من فراشة + أظرف من زنديق + أظلم

از کنجشک + سبکتر از پروانه + ظریفتر از زندیق + ظالمتر

من الشيب + أظلم من صبي + أظل من حجر + أظمأ من رمل + إظهار

از پیرسگ + ظالمتر از کودک + سایه‌ناکتر از کنار + گشنه‌تر از ریگ + ظاهر کردن

الغنى من الشكر + أظهر من الشمس + وأبين من الأمس + الإعلاق

توانگری از شکست + ظاهرتر از آفتاب + و هویداتر از دی + آویختن

بناب الفيل أسهل من التعلق بباب البخيل + أعدى من

بدندان پیل آسانتر از متعلق شدن بدروازه بخیل + از محدود گذرنده‌تر

من الشنفرى + أعدى عدوك نفسك التي بين جنبيك + أعذر

از شنفری + دشمن‌ترین دشمن تو نفس تست که در میان هر دو پهلوی تست

من الميزان + أعذر من الذئب + أعرى من المغزل + أعرضت القرفة

از ترازو + بسیار گنهکار کردید تیر رساننده + برهنه‌تر از دوک + ظاهر کرده شد عیالی

أعرف من المائح باست الماتح + أعز من كليب وائل + أعز من

شناساتر از فرو شونده به تک چاه به کون کشنده آب از چاه + نادرتر از کلیب وائل + نادرتر از

بيض الأنوق + أعز من الأبلق العقوق + أعز من الغراب الأعصم

بیضه‌ها ناقه‌ها + نادرتر از ابلق + باردار + نادرتر از کلاغی که بازوی او سفید باشد

أعز من أم قرفة + أعط القوس باريها + أعطى العبد كراعا فطلب ذراعا

نادرتر از ام قرفه + بده کمان را بسازنده او + داده شد بنده را پاچه پس طلب کرد بازو را

أعقّ من ضبّ * اعلموا أنّ الله شديد العقاب * الأعمال بخواتيمها * الأعمال

ناسپاس‌تر از سوسمار * بدانید که البته خدا سخت‌ترست عذاب او * اعتبار عملها بخاتمه است * ثواب عملها

بالنيات * الآمال ثمار البليات * أعمر من معاذ * أعمر من نسر * أعمى من صبح

به نیتها بسته به عملها است * آرزوها میوه‌های بلیات است * درازتر است در زندگی از معاذ * درازتر است زندگی از کرکس

أعوذ بالله من القضية المعضلة * أعور عينه والحجر * أعيى من باقل * أعيى الداء

پناه میگیریم بخدا از قضیه تبدیل کرده شده * ... * عاجزتر از باقل * عاجز کرد بیماری

الدواء * أعيب من ... * أعيى من ذلاّمة * أعييتني بأشر فكيف بدردر

دوا را * ... * عاجز کردی مرا ...

أغار ... أودع * أغدر من صفر * أغر من ظبي مقمر * أغزل من

بیوفائی کن ... * بی‌وفاتر از ... * فریبنده‌تر از آهوی ...

سكّاب * أغزل من ... * أغزل من امرئ القيس * أغلى فداءً من

... آب * عاشق‌تر از ... * غزل گوینده‌تر از امرء القیس * گران‌تر از روی بها از

حاجب بن زرارة * أغلق الأبواب أيها البوّاب * أغنى الصباح

حاجب پسر زراره * ببند کن درها را ای دربان * بی نیاز کرد صبح

من المصباح * أغنى من التفّة عن الرقية * ...

از چراغ * بی نیازتر از ... * ...

... من الراضي * أفحش من فاسية * أفرخ روعك * أفرس

... * بیهوده‌تر از فاسیه * بیرون کن ترس خود را * داناتر

من ملاعب الأسنة * أفرس من عامر بن الطفيل * أفرغ من

از بازی کننده نیزه‌ها * داناتر از عامر بن طفیل * فارغ‌تر از

مجامع ساباط + افسحر هذا ام انتم لا تبصرون + افشاء الاسرار لؤم

حجام ساباط + آیا پس جادوی ست این یا شما نمی بینید + هویدا کردن رازها پستی

من بستان الاحرار + افضل الزهد اخفاؤه + افضل الناس من لم تفسد

از بوستانهای آزادگان + بهترین زهد پوشیدن اوست + بهترین مردمان کسی ست که تباه نکند

الشهوة ولا دينه + افضل البر ما لا من فيه ولا مطل + افضل المعروف

خواهش نفس ونه دین او را + بهترین نیکوئی آنکه احسان نباشد در آن ونه درنگ + بهترین نیکوئی

اماتة الملهوف + افضح من حتفه في حلقه + اف لمن لا يبالي صفاته

درو کردن ستم رسیده ست + رسواتر از نادان در جماعت + اف است مر کسی را که جوانمردی نکرد

افلت وله حصاص + افلت وانحص الذنب + افلت فلان

بر جست وحال آنکه مر او را گوز زدن ست + بر جست وحال آنکه بریده شد دم + بر جست فلان

بجريعة الذقن + افواهها مجاسها + الافواه مقدمها الكوى + الاقارب

بجرعه زنخ + دهنهای شتر شکمهای ویست + دهنهای مقدمه وجود ست + نزدیکان

كالعقارب + اقبح الكلام مدح الناس + اقبح من ... + افلو في

مانند کژدمهاست + زشت ترین سخن ستایش کسان ست + زشت تر از ... + بکشید مرا

ومالكا + اقذر من حيضة + اقرى من حاسي الذهب + اقسى

ومالک را + پلیدتر از حیض + مهمانی کننده تر از ... + سخت تر از

من حجر + اقطف من ذرة + اقل في اللفظ من لا شيء في العدد + اقل

سنگ + تیزتر بریده از مورچه + کمتر در گفتن کسی ست که نیست چیزی در شمار + کمتر

من هذا + اقصر من ابهام + اقل الناقة اجل من اكثر العجلة + اقل

از این میزند + کناره لب خود ... + ... + از اندک

طلما مع تحمد منامك الأقلام مطايا الأفهام + أكثر ... 

طلما ... قلمها سوارهای دانشهاست + ...

على الجهل + أكثر مصارع العقول تحت بروق الأطماع + أكذب

... بیشتر افتادنگاههای عقلها زیر برقهای طمع است + بیشتر

الظنون ميون + أكذب من دبّ ودرج + أكذب من اليهير

... دروغگوترین کسی که رفت و آمد ... + دروغگوتر از ...

أكذب من مسيلمة + أكذب من المهلب بن أبي صفرة + أكذب

دروغگوتر از مسیلمه + دروغگوتر از مهلب پسر ابی صفره + دروغگوتر

من فاختة + أكذب من سجاح + أكذب من أبي ثمامة + أكذب

از فاخته + دروغگوتر از سجاح + دروغگوتر از ابو ثمامه + دروغگوتر

من صبي + أكرم من حاتم + أكسى من بصل

از کودک + جوانمردتر از حاتم + ... بیشتر در لباس پوشیدن از پیاز

أكفر من حمار + أكفر من ناشرة + أكل وحمد خير من أكل وذم

کافرتر از حمار + کافرتر از ناشره + خوردن ... ستودن بهتر از خوردن و نکوهیدن +

أكل اللحم عشية وقلة نوم يورث القلب غلظة وقسوة + أكل

خوردن گوشت شبانگاه و بامداد ... پیدا می‌کند دل را درشتی و سختی ...

من الدين + أكل الدهر عليه وشرب + أكيس من قشة + ألأم

از دین ... + زمانه بر وی خورد و نوشید + زیرکتر از ... + لئیم‌تر

من أقرع + ألأم من مادر + ألأم من ... + ألأم من راضع

راضع ... ناکس‌تر از مادر ... 

فلا الية التقت حلقتا البطان + التقى البطان والحقب + الكي

[illegible] حلقه تنگ [illegible]

من الجاهلين + اللحن من [illegible] + [illegible] ما اسديت الذر عفاء

[illegible]

البحر + الذ من الامن + الذ من الغنيمة الباردة + الذ من المنى + الرزق

بحر + لذیذتر از امن + لذیذتر از غنیمت خنک + لذیذتر از آرزو [illegible]

التنور ما دام حامياً + الصق من كندش + الصق من شظاظ + الفي

تنور را تا وقتیکه گرم است [illegible] + [illegible] تر از شظاظ [illegible]

عصاه الق دلوك في الدلاء + الهم تزود ولا تنقص الله [illegible]

عصای خود را بگیر + دلو خود را در دلوها بینداز + زیاده کن کم مکن + خدای [illegible]

[illegible] الله [illegible] ما [illegible] اليس الصبح بقريب + [illegible]

[illegible]

يسابق الحديث [illegible] من الثريا + الامر كالساعة [illegible]

[illegible]

والديه واجنى [illegible] اقرب [illegible] الامر فوق الا [illegible]

[illegible]

بالشيء [illegible] عن صلاة [illegible] [illegible]

[illegible]

فاما [illegible] + امنع من ام قرفة + امنع من لبدة الاسد + الامر [illegible]

[illegible] مانع تر از ام قرفه + مانع تر از لبده شیر [illegible]

یا وقاتها + الامین امن والخائن خائف + انا ابن جلا انا الغرب [illegible]

[illegible] انت واریا هم شونده [illegible] کننده [illegible] من [illegible]

خوفی من البلل + انا بالنهار خطیب وفی اللیل حاطب + انا عذیقها

[illegible] من در روز خواستگار زن ام و در شب [illegible] کننده ام [illegible]

وانت [illegible] وبیننا بون بعید + انا فی مفارقة من ارید و

[illegible] و میان ما جدائی و دوری است + من در جدائی کسیکه اراده میکنم و

[illegible] من لم ارد کل احد ما لا یشتهی ومنیته ما لا یجد + انا کلف

[illegible] کسیکه اراده میکنم مانند یابنده چیزیکه نمیخواهد و خواهنده چیزیکه نمی یابد + من [illegible]

وانت صلف فکیف نأتلف + انا منه فالج بن خلاوة + انا منه

[illegible] پس چگونه الفت گیریم + من از ان فالج بن خلاوه ام + من از و

کان لا فیه الا [illegible] + انا النذیر لکل فتی وثق بامرأة + انا وجدنا اباءنا

مانند [illegible] + من ترساننده ام برای هر جوانی که اعتماد کرد بزن + تحقیق ما یافتیم پدران خود را

علی امة وانا علی آثارهم مقتدون + ان احسنتم احسنتم

بر گروهی و تحقیق ما بر نشانهای ایشان پیروی کننده ایم + اگر نکوئی کردید نکوئی کردید

لانفسکم + ان اعیی البعیر فزده [illegible] + ان اردت المحاجزة

برای ذاتهای خود + اگر مانده شود شتر پس زیاده کن او را [illegible] + اگر اراده کنی مصالحه را

فقبل المناجزة + ان الله مع الصابرین + ان الله لا یضیع اجر المحسنین

پیش [illegible] + تحقیق خدا با صابران است + تحقیق خدا ضائع نمیکند مزد نکوئی کنندگان

ان الله غفور حلیم + ان الله یحب معالی الامور + ان الله

[illegible] خدا [illegible] بسیار آمرزنده [illegible] + تحقیق خدا دوست میدارد کارهای بزرگ را + تحقیق خدا

[illegible]

الشجاع + انّ اوّل ناسٍ اوّل ناسٍ + انّ آثارنا تدلّ علينا + انّ البيع

دلیر را * تحقیق اول مردمان اول مردمانند * تحقیق آثار ما دلالت میکند بر ما * تحقیق بیع

مرتخص وغال + انّ البغاث بأرضنا الاكبر + انّ البغاث بأرضنا

ارزان است وگران * تحقیق لغاث در زمین ما هر آینه بزرگ است * تحقیق لغاث در زمین ما

لكبير + انّ البغاث بأرضنا تستنسر + انّ الباطل كان زهوقا

هر آینه بزرگ است * تحقیق لغاث در زمین ما کرکس میشود * تحقیق باطل بود نیست *

انّ الجواد عينه فراره + انّ الحديد بالحديد يفلح + انّ الخبر

تحقیق جوانمرد چشمش نزار است * تحقیق آهن با آهن شکافته میشود * تحقیق خبر

يحتمل الصدق والكذب + انّ الدواهي في الآفاق تهترس

احتمال میدارد راستی و دروغ را * تحقیق مصیبتها در عالم میگردد *

انّ الرقين تغطّي أفن الأفين + انّ الشقيّ وافد البراجم + انّ الصدق

تحقیق درهم ها میپوشد حماقت احمق را * تحقیق بدبخت رسول براجم است * تحقیق صدق

راحة + انّ العلم باقٍ لا يزال + انّ العوان لا تعلّم الخمرة *

آسایش است * تحقیق علم باقی است و زایل نمیشود * تحقیق میانه سال تعلیم کرده نمیشود روپوشی را

انّ العصا قرعت لذي الحلم + انّ الفتنة اشدّ من القتل + انّ الفرار

تحقیق عصا کوفته شد برای صاحب حلم * تحقیق فتنه سخت تر است از کشتن * تحقیق گریختن

بقراب اكيس + انّ القصيرة قد تطيل + انّ للقيامة الف هول

با قراب زیرکی است * تحقیق زن کوتاه قامت گاهی بچه دراز میزاید * تحقیق برای قیامت هزار خوف

اهونها الموت وللموت الف هول اهونها فراق الاحبّة + انّ الكريم

آسان آنها مرگ است و برای مرگ هزار خوف است آسان آنها جدا کردن دوستان است * تحقیق کریم



[illegible]

لو دُعِيَ إلى الطعن لأجاب + إنّ المعاذير قد تشوب بالكذب

اگر خوانده شود سوی طعنه کردن و بستان + تحقیق عذرها گاهی می آمیزد بدروغ

إنّ للقدرة تذهب الحفيظة + إنّ الموصّين بنو سهوان + إنّ

تحقیق توانائی می‌برد حمیت را + تحقیق وصیت کنندگان پسران فراموشی اند + تحقیق

النفس لأمّارة بالسوء + إنّ الهدايا على مقدار مُهديها + إنّ الشقيّ

نفس هر آینه بسیار حکم کننده است ببدی + تحقیق هدیه‌ها باندازه هدیه دهنده آنهاست + تحقیق بدبخت

بغير تُوتَر + إنّ بعض الظنّ إثم + أنت سُولة الناصحة + أنت

بدون تو تیر + تحقیق بعضی گمان گناه است + تو شولی است نصیحت کننده را + تو

الشعار دون الدثار + أنت تئق وأنا مئق فكيف نتفق + أنت

شعار است نه دثار + تو شتابنده‌ای و من گریانم پس چگونه متفق شویم

كمانحة النعامة + أنتن من جيفة + انتحر نحره + انتظار [illegible]

مانند زن مالک شتر مرغ است + بدبوتر از مردار + آیا سپید شده تو انتظار کردن [illegible]

عبادة + الانتظار أشدّ من الموت + [illegible] أرحضا الحجر

عبادت است + انتظار سخت تر است از مرگ + در آمد سخت کسیکه وید [illegible]

ما وعد + أنجب من أم البنين + أنجب من بنت الخرشب + أنجب

آنچه وعده کرد + بزرگتر از ام بنین + بزرگتر از دختر خرشب + بزرگتر

من أم حبيبة + إن جرّ العود فذره وقوا + الحلّ [illegible]

از ام حبیبه + اگر آواز کند عود [illegible]

من الكسعي + إنّ دون الظلمة خرط القتاد + اردد [illegible] أن [illegible]

از کسعی + تحقیق نزدیک تاریکی بالیدن درخت خار دار است + تحقیق [illegible]

الْقَوْلُ النَّاسِ مَنَازِلُهُمْ إِنْ سَرَقْتَ فَاسْرِقِ الدُّرَّةَ وَإِذَا زَنَيْتَ فَازْنِ

قرار آن هر دو نا برابر مرتبه ایشان + اگر دزدی کنی پس دزد مروارید را و چون زنا کنی پس زنا کن

بِحُرَّةٍ + الْإِنْسَانُ مُرَكَّبٌ مِنَ السَّهْوِ وَالنِّسْيَانِ الْإِنْسَانُ عَبِيدُ

بزن حرّه + انسان مرکب ست از غفلت و فراموشی + انسان بنده ست

الْإِحْسَانِ الْإِنْسَانُ مِرْآةُ الْإِنْسَانِ الْإِنْسَانُ مَعَ النِّسْيَانِ الْإِنْسَانُ

احسان ست + انسان آئینه انسان ست + انسان با فراموشی ست + انسان

حَرِيصٌ عَلَى مَا مُنِعَ + الْإِنْسَانُ يُسَاوِقُ السَّهْوَ وَالنِّسْيَانَ الْإِنْسَانُ

حریص ست بر آنچه باز داشته شده + انسان همعنان میشود غفلت و فراموشی را + انسان

بَيْنَهُ اللِّسَانُ + الْإِنْسَانُ عَلَى نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ + الْأَنْشَطُ مِنْ ظَبْيٍ مُقْمِرٍ

دلالت کننده وی زبان ست + انسان بر ذات خود بینا ست + شادان تر از آهوی شب روشن

الْإِنْصَافُ أَحْسَنُ الْأَوْصَافِ الْإِنْصَافُ أَنَّهُ أَمْرٌ أَمَّا انْصُرْ

انصاف نیک ترین صفتها ست + انصاف کرد و حق بخشش کسیکه از آن سوختی + یاری کن

أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا + أُنْظُرْ إِلَى مَا قَالَ وَلَا تَنْظُرْ إِلَى مَنْ قَالَ

برادر خود را در حالیکه ظالم باشد یا مظلوم + بنگر بسوی آنچه گفت و منگر بسوی کسیکه گفت آسان کرد

عَلَى نَفْسِكَ إِنْ غَلَا اللَّحْمُ فَاصْبِرْ إِلَى أَنْ يَرْخُصَ + إِنَّ فِي الْمَعَارِيضِ

بر ذات خود + اگر گران شود گوشت پس صبر کن بسوی آنکه ارزان شود + بتحقیق در تعریضها

لَمَنْدُوحَةً عَنِ الْكَذِبِ إِنَّ فِي هَذَا الْمَالِ مَا لَيْسَ فِي نَفْسِي أَنْفُ

گنجایش ست از دروغ + بتحقیق در دولت چیزی ست که نیست در نفس

فِي السَّمَاءِ وَاسْتُهُ فِي الْمَاءِ أَنْفُكَ مِنْكَ وَإِنْ كَانَ أَجْدَعَ نَقْطَعُ

در آسمان ست و کون وی در آب + بینی تو از تست اگرچه باشد بریده + منقطع شد

في البطن انقطع قوته من قادته · الکان الکذب ينجي فالصدق انجى

در شکم قطع شد زور او از جماعت اند که · اگر هست دروغ که نجات میدهد پس راستی بیشتر نجات دهنده است

ان کنت ريحا فقد صادفت اعصارا · ان کنت ذا طب فطب لعينيك

اگر هستی باد پس تحقیق یافتی گردباد را · اگر هستی طبیب پس علاج کن برای چشم خود

انکحنا الفرا فسنرى · ان کيدکن عظيم · انك لا تجني من الشوك العنب

نکاح کنانیدیم گورخر را پس خواهیم دید · بتحقیق مکر شما بزرگ است · بتحقیق تو نمی چینی از خار انگور را

انك ميت وانهم ميتون · انك في واد وانا في واد · ان لله جنودا

بتحقیق تو مرده هستی و بتحقیق ایشان مرده اند · بتحقیق تو در وادی هستی و من در وادی · بتحقیق خدا را لشکرها است

العسل · ان لكل عام طعاما · الم نعض على القد · لم تحرمن بدا ان لم تكن

[illegible] بتحقیق برای هر سال خوردنی است · [illegible] · اگر [illegible] نشوی [illegible] همیشه اگر [illegible]

وفاق فنفاق · انما الاعمال بالخواتيم · انما هو كبارح الاروى

[illegible] نیست [illegible] کارها بخاتمه ها است [illegible] نیست او مانند [illegible]

الايدي باصابعها والملوك بصنائعها · انما نبهت هاربا · انما تهنأ [illegible]

[illegible] دستها با انگشتهای خود است و ملکها بهنرهای خود است [illegible]

باصغريه قلبه ولسانه · انما يعاتب الاديم ذو البشرة · انما اسقط من

[illegible] دل او و زبان او [illegible] عتاب میکند چرم را صاحب بشره [illegible]

عقال · انما يضن بالضنين · ينافس في الثمين · انما النسل [illegible]

[illegible] بخیل کرده میشود [illegible] رغبت کرده میشود [illegible]

الشديد على [illegible] · انما يقتل كل طير شبهه · [illegible]

[illegible] میکشد هر پرنده مشابه خود را [illegible]

انمّ من الدمع انمّ من الزجاجة انمّ من النسیم انمّ من الوشاح

سخن چین تر از اشک سخن چین تر از آبگینه سخن چین تر از باد نرم سخن چین تر از حمایل

انمّ من اللسان ان مع العسر یسرا ان من البیان لسحرا ان من الکلام لحکما

سخن چین تر از زبان تحقیق با دشواری آسانی است تحقیق بعضی بیان هر آینه جادو است تحقیق بعضی کلام حکمت است

من الکلام ما هو امضی من الغیث وما هو اقطع من السیف

بعضی از کلام چیزیست که او نافع تر است از باران و چیزی که او برنده تر است از شمشیر تحقیق

من لا یصلحه الخیر یصلحه الشر ان ملکت الملک فلک الفتک

کسی که صالح نکند او را نیکی صالح کند او را بدی اگر مالک شوی ملک را پس برای تست کشتن

ان هی الا فتنتک انه لا اری متبرد انه لتراب بالکرة انه لعاجز [illegible]

نیست آن مگر آزمایش تو تحقیق [illegible] تحقیق [illegible]

انی لک لاطوع من حذائک واوفق من غلافک انی لک لاتبع من ظلک

تحقیق من برای تو هر آینه مطیع ترم از نعل تو و موافق ترم از غلاف تو تحقیق من برای تو [illegible] تابع ترم از سایه تو

واطوع من نعلک اودی العیر الا ضرطا اوسع من دجلة اوفی

و فرمانبردار ترم از نعل تو هلاک شد خر مگر گوزیدن وسیع تر از دجله بیشتر وفا کننده

من الحارث بن ظالم اوفی من السموأل اوفی من الفکیهة اوفی من

از حارث پسر ظالم بیشتر وفا کننده از سموأل بیشتر وفا کننده از فکیهه بیشتر [illegible]

عقفر اولی الناس بالنوال ازهدهم فی السؤال اول الشجر النوی

عقفر نزدیک ترین مردان به بخشش بی رغبت ترین ایشان در سوال اول [illegible]

اوهن من بیت العنکبوت اهدروا دمه [illegible] اهدی من [illegible]

سست تر از خانه عنکبوت [illegible] رهنما تر از [illegible]

الرَّجُلُ اهدی من القطا + اهلُ البیتِ ادری بما فیه + اهلُ طوسٍ بقفس

[illegible] + رهنماتر از قطا + مردم خانه داناترند بانچه درآن خانه است + مردم طوس [illegible]

اهلک من ترّهات البسابس + اهون مرزئة علی الحجّام + اهون من [illegible]

هلاک‌تر از یاوه‌های بسابس + خوارتر از [illegible] بر حجام + خوارتر از

تعیش علی عمّته + اهون مظلوم سقاء مروّب + اهون السقی التشریع

تعیش بر خواهر پدر خود + خوارترین ستم رسیدگان مشکیزه که [illegible] + آسانترین آب دادن [illegible]

ایأس من غریق + ایّاک اعنی فاسمعی یا جارة + ایّاک وما یعتذر منه

ناامیدتر از غریق + ترا اراده میکنم پس بشنو ای زن همسایه + بپرهیز از آنچه عذر خواسته شود از آن

ایّاک ان یضرب لسانک عنقک + ایّاک والمزاح + ایبس من [illegible]

نگهدار خود را از اینکه ببرد زبان تو گردن ترا + نگهدار خود را از شوخی طبعی + خشکتر از [illegible]

ایبس من صخر + ایمان العرب [illegible] باسمائها + [illegible]

خشکتر از سنگ + [illegible] + [illegible]

من دیوان سلیمان + این هو واین انت واین انا + اینما توجّهوا لسعد [illegible]

از دفتر سلیمان + کجا او کجا تو کجا من + هر جا که توجه کنیم [illegible]

## گنجینه دوم در مثلهای پارسی

آب آمد تیمم برخاست + آب زیر پوزه کشیدن + آب و آتش را چه آشنائی + آب چون از سر گذشت چه یک نیزه چه یک دست + آب بی تکاپو [illegible] + آب [illegible] + آب [illegible] که [illegible] می شود + آب تیز در خانه در آید [illegible] + آب [illegible] دریا [illegible] + آب از دریا بخشیدن + [illegible]

کندن + آب داند که آبادی کجاست + آب از سر بالا جنبش میکند + آبی که به بینی رسید [illegible] آتش چو
در پنبه افتد تر و خشک سوزاند + آتش دوست و دشمن نداند + آتش به دست خود زدن + آتش را با
خس پوشیدن + آتش زمستان گل سرخ است + آتش زن را تنها گذاشتن که دود کشی [illegible]
آتش نشاندن و اخگر گذاشتن + آتش کشتن و سپر انداختن + آتش کاه خرمن [illegible] آخر
کاه فروشی است + آخر گذر پوست به دباغ خانه است + آخر سر پیری و دباغی + آخر [illegible]
بچه ها خواهند شد + آخر [illegible] + آدم خوش [illegible] + آدم
[illegible] + آدم [illegible] + آدم [illegible]
آدمی آخر شیر خام خورده است + آدمی جایز الخطا است + آدمی را [illegible]
[illegible] + آدمی [illegible]
آدمی مطلق [illegible] + آزادگان [illegible]
دل دوستان [illegible] + آزرده دل آزرده کند [illegible]
[illegible] + آزموده را آزمودن خطاست + آسوده کسی که خر ندارد + آسوده کسی که زن ندارد +
آسمان [illegible] + آشنا [illegible] + آشنائی [illegible]
آتش [illegible] + آشتی [illegible] + آفرین باد بر [illegible]
آفتاب را به گل نمیتوان اندود + آفتاب لب بام + آفتاب [illegible] + آفت [illegible]
[illegible] + آلوچه [illegible] + آمدن به ارادت رفتن به اجازت + آمد و آمد [illegible]
گناه است + آمین [illegible] اجابت [illegible] + آن [illegible] + آن بلا [illegible]
[illegible] + آن آتش [illegible] + آن دوکان [illegible] + آن [illegible]
[illegible] + آنرا که حساب پاک است از محاسبه چه باک است + آنرا که [illegible]
[illegible] + آنرا که حساب پاک است [illegible] + آنرا که [illegible]

آنرا که ندانی نسب و حسب حالش + ویرا بشود هیچ گرامی چو فعالش + آن سر رشته از کف رفت
آن شیشی قدری که گویند اہل شلیت انقلاب است + آن قدح بشکست و آن ساقی نماند + آنکه
شیر را بچه همی ماند بدو + احتیاج است احتیاج است احتیاج + اگر در علم است کلید [illegible]
او بسته + آن آب که با کره جهیم بقلقل نگرد + آن صبر که با کره جهیم آشوب نگرد + آن [illegible]
آن هم گذشت آن هم گذشت + آواز دهل شنیدن از دور خوش است + آواز سگان کم نکند رزق
گدا را + آواز گدا رونق بازار کرمست + آوازه مرگ زود میرسد + آه در جگر نداری آهسته گو
که دیوار هم گوش دارد + آهن کهنه را بجای ده آهن سرد میکوبید + آئینه داری در محلۀ کوران
ابریشم [illegible] بستان [illegible] گوشه + ابر را بانگ سگ ضرر نکند + ابر [illegible] زنگی
[illegible] ابروی بالای چشم + آسمان سر نشود [illegible]
گفت دو دیوانه را در کرد + ابلیس رفت و خانه بگذاشت + اجل سگ که رسید
نان چوپان میخورد + اجل سگ که آید بمسجد خواب کند + احمق ریش است کند عاقل
مجلس اختلاط زیاده پریشانی + اختیار بدست مختار + ادب آب حیات
آشنایی ست ارزان بعلت گران حکمت + از آنجا رانده و از اینجا مانده + از [illegible]
کسی بیرون فرستادم [illegible] هم سیر هیچکاره + از آسمان هر چه آید زمین بر دارد + از آتش او
گرمم نشد هم [illegible] دودش [illegible] + از [illegible] باشد افزونی بار ما + از اسب فرود آورده
[illegible] نشانده + از [illegible] چوره [illegible] + از سبوی کیر گدائی + از بد حساب [illegible] + از
[illegible] کس [illegible] کشید + از پیش یاران [illegible] + از پای لنگ [illegible]
از [illegible] + از تو حرکت از ما برکت + از تو زاری و از من یاری + از جمع عثمان
[illegible] از [illegible] آفتاب [illegible] حاصل نشود + از چاه بیرون آمده در چاه افتاد
از حلوا شیرین تر [illegible] + از خدا [illegible] شرم [illegible] + از [illegible]

از خردان خطا و از بزرگان عطا + از خاشاک ... چون ... باید + از خیال پری دیو ... [illegible]
آدمی را ... چشم ... بیاید + از دوست یک اشاره و از ما بسر دویدن + از دل برود هر آنکه
از دیده برفت + از دست گرسنه چه خیزد + از دام جستم و در قفس افتادم + از دیگ ... [illegible]
آتش ... + از یک رفیق ... + از پیش گنده و ... پس ... بسته + از ... [illegible]
... [illegible] خرید + از ... [illegible] + از ... بوی مشک می‌آید + از ... [illegible]
زبان ... نگوید + از ... [illegible] + از ... [illegible]
... [illegible] + از ... [illegible] + از کوزه همان برون تراود که
در اوست + از کفر ابلیس مشهورتر + از ... [illegible] + از ... [illegible]
از ... استخوان خورد + از کچل ... [illegible] + از ... [illegible]
... باران است + از ... [illegible] + از ... [illegible]
... [illegible] + از ... [illegible] + از ... [illegible]
... غافل مشو + گندم از گندم بروید جو ز جو + از ... [illegible] + از ... [illegible]
از ... [illegible] + از ... [illegible] + از ... [illegible]
آتا ... [illegible] + از ... [illegible] + از ... [illegible]
از هر چه بگذری سخن ... [illegible] + از ... [illegible] + اسب ... [illegible]
... [illegible] + اسب ... [illegible] + اسب ... [illegible] + اسب ... [illegible]
اسب ... [illegible] + اسب ... [illegible] + اسب ... [illegible]
اسب ... [illegible] + استخوان سوخته ... [illegible] + اشتر را گفتند ... [illegible]
... اشتر ... [illegible] + ... [illegible]
اشتها ... صاحب جان ... [illegible]

نصف جهان + اهل بلا از خطا خطا نکند + اطلس هر چند کهنه شود باز اطلس است +
افروختی نور بامداد برای سپری شدن است + اگر تحفظ الرجال افتد بیچاره کس گم گیرد +
یکی افشان [illegible] سرمه دات کشمیری + اگر بار ایل است کار سهل است + اگر ساقی
تو باشی می باران خورد + اگر [illegible] آتش شود خود را بسوزد + اگر سر به سر سلیمان رود [illegible]
اگر دل خوشی باشد دیده [illegible] + اگر دل نظر سازد بهائی پیدا گردد + اگر صد سال در
[illegible] دروغ + مهمان دروغ و مهمان دروغ + اگر سن بسیار شود هم می [illegible]
اگر تا رسم پاک است از طلب چه باک است + اگر این بار جان بر هم [illegible] + دیگر هم [illegible]
[illegible] شود + اگر باور کنم عقلم نباشد + اگر فرمی بود قاضی نمی شد + اگر زبان گندگی نیست
[illegible] + اگر [illegible] ساران شیر [illegible] اگر [illegible] خورشید [illegible] زبان [illegible]
[illegible] شیر + اگر نی المثل [illegible] نداری + مجال رسیدن آخر تو آری + اگر [illegible]
[illegible] دیگری ماند + اگر [illegible] همین قدر بس است + اللهم [illegible] امروز را فردا
[illegible] + امروز [illegible] بیشتر از خوردن [illegible] از [illegible]
آنچه [illegible] بنده [illegible] آنچه او در کار دارد [illegible] + آنچه [illegible] طبع [illegible]
[illegible] + آنچه [illegible] خطا است + آنچه [illegible] نه بینا نگرد + آنچه در [illegible]
[illegible] + آنچه در دل است بر زبان می آید + آنچه [illegible] ندارد + آنچه [illegible] از دو
رفت + آنچه [illegible] + آنچه [illegible] بد [illegible] + آنچه [illegible]
[illegible] + از [illegible] طاوس [illegible] + از کی مجال
[illegible] + انگشت کاسه [illegible]
[illegible] + انگشت بجای
حلق [illegible] + انگشت اگر در گوش [illegible] + انگور [illegible]

او داند و کار او داند + اوقات کن ضایع و تنها نشین + اوقات شریف بین که چون
بگذرد + اول سه بار استشاق بها + اول خویش بعده درویش + اول طعام بعده کلام
اول تسلیم بعده غلط + اول غم نهفته سطحی را + اول بخش بعد از آن کوبی نکست اول
اندیش آنگهی گفتار + پای پیش آمدست و پیش نیامد + اول تا خبر نشنوی داره از شک
سنگ شغلش چراغ خویش را + اول کس که لاف محبت زند منم + اول جا آورد آیا سر
خود خود بشناس + ای باد صبا اینهمه آورده تست + ای نبا آرزو که خاک شده + ای تو
همه ... خوبی که راست گویم + ای خاک بر آن سر که در و مغز و فا نیست + ای در تو بگویم
دیوار تو هم بشنو + ای روشنی طلع تو بر من بلا شدی + ای زحمت بخیر در سر صد باشی
زیر باش + ای زبر دست زیر دست آزار + گرم تا کی بماند این بازار + ای گل تو خجسته دم
تو بوی کسی داری + الهی راحه زوال + اینهم از آن انگشت که زیر بخواهد + اینهم اندر عاشقی بالا
غمهای دگر + اینهم آثار سر نیست + این الکی کوکه تر انشاند + این گل یک شکفته
این کار از تو آید و مردان چنین کنند + اینک من و تو بهر چه ولی ممکن + اینکه مسیرا
بر روش السلامت + این سبو کز شکسته اهر بر هر دو الشکند + این وقت را صاحب آن اهتمام
این تخم و این زمین + این گوی و این میدان + این جا و این سپیدان + اینجا مدعی همسایه را همیروند
اینجا ستاده هم زدن چه سبیل نیست + اینجا حسب نگنجد + اینجا نسب نباشد
این کار دولت است کنون تا که را رسد + اینجا نه تمام قبا نیست + این دعا از من
و از جمله جهان آمین باد + این گل در دستان که می بینی + گستاخ بدید تشویش و سر این بیایید
ای بیا با خواب + این کشتی غرق شوم من هم بیشتر سماعی قیمت + تو تو شش که وقت با خوش شو دهی

گنجینه سوم در امثال هند

ابر و بسی بی تو جان جانا پیشم دی + آبلا گلی تر اسپل ... جا اسپل تحمی ... 

[illegible] آپ کاج مہاکاج آپ ہی میاں مانگتو اور باہر کھڑی [illegible]
درویش [illegible] آپ کا نام [illegible] کا نام تکتا + آگ [illegible]
[illegible] تو ہوا کہا تی باہر کھوں تو گھر والی جاتی + آگ کے ساتھ
[illegible] + آج سوتی کل [illegible]
[illegible] + آج کل تمہاری ہی
[illegible] آدمی آدمی انتر کوئی ہیرا کوئی کنکر
[illegible] آدمی [illegible] + آدمی سے آخر کیا دودھ پیا ہے
[illegible] آدمی [illegible] دو والی آدمی [illegible]
[illegible] آدمی کا [illegible] + آدمی
[illegible] عجب
[illegible] آسمان میں [illegible]
[illegible] آفتاب [illegible] آگ
[illegible] آگ کا جلا آگ ہی سے اچھا ہو + آگ [illegible]
آگ لگا [illegible] + آگ لگا تی تماشا دیکھو + آگ [illegible]
[illegible] آنکھ [illegible]
[illegible] آم [illegible] + آم کہا نے سے
[illegible] آنکھ [illegible]
[illegible] + آنکھ کا پانی ڈھل
[illegible] آنکھ [illegible]
[illegible] آنکھ [illegible]

[illegible]

[illegible] آپ کاج مہا کاج اچھی میان ہا تھی اور پانو کہیں [illegible]
[illegible] آتی کا اٹھا اور جاتی کا نام تھا + آگ بہلی کرجا
[illegible] کھاتی ناپیر کھون تو گر تو گر جاتی + آگ کے سا تہہ
[illegible] آٹھ کا ٹہیک + آج سوئی کل دو
[illegible] آج کل تو تمہاری ہی
[illegible] آدمی آدمی انتر کوئی ہیرا کوئی کنکر
[illegible] آدمی سے آخر گیا دود ہیا
[illegible] آدمی کا نون دوالی آدمی کا نون ہیلک
[illegible] آدمی کا ٹہاو + آدمی
[illegible] عیب
[illegible] آسمان میں تہگلی
[illegible] آفتاب [illegible] آگ
[illegible] آگ کا جلا آگ ہی سے اچہا ہو + آگ کہا تو سو انگار ہے
[illegible] آگ لگا تی تماشا دیکہو آگ لگی [illegible] پر اسے
[illegible] آگ تا تو ہے [illegible] آگ کو [illegible]
[illegible] آم کہانے سے
[illegible]
[illegible] آنکھ کا پانی ڈہل
[illegible]
[illegible]

کا جل جاتا ہے + انگلوٹین جو بڑی چھاتی ہے + انگلو کا اندر نام شیخ روشن ہے انگلوٹ کے
اندر نام [illegible] + انگلوٹ کے اندوت [illegible] + انگلوٹ نے کیا [illegible]
[illegible] آئے + [illegible]
[illegible]
[illegible]

انتہا ہی عقل اچھی نہیں ہوتی ہے + اٹھاو سبکے کا رکر ادھارا اور بیابا اچھی لوا چھی
ہی سہیلی نہین سر کی کھیلی + اچھا کہ خدا نے بڑا کیا بندے کی اچھی سلطان کا
کام نہ والا + اچھے کہہ سمجھا دیا احسان لیجیے جہان کا نہ احسان لیجیے احسان کا
احمد کی بگڑی محمود کی سر + ادہر قبلہ قطب اور ادہر ہیچھے ہوتی کہہ + اور ہی کہ بیہری کولی
اسکے ہاتھ سے نہ کہا و + ار ہا کی دن کی سطر نے بھی بادشاہی کرلی ہی اسا د
بیٹھی پاس کام آوے راس انتشار مجاورہ کی ایک میں میرا بھائی + اس سے اپنی
یاد رکھا اسی لڑکے کو مار رکھا + اس سے نکلے گا بھی ناک نہ سکتے اس سے اچھا خدا کا نام
اسکو تو پھر ہا رہے ہوت نہیں + اسکی گردن مان رہے جہان پانی نہ ملے + اسکی وجہ
لقمان کی چھان ہی نہیں ہے + اس گھر کا بابا آدم ہی نرالا ہے + اسے بھیا دار وہی کہا و
اسی لستی + اسی سیہہ کی عمر اور نام میاں سعد ہم + اکھلکہ اچک سی پڑا + اسکے پانی
پہلے کچھ + آنکھ چھپا لیا دیں + الا الون بالون تھمک تھمک ال بل خدا بل +
الف اللہ الف کی ناون جلک نہین جاننے + اسد اسد کا + اسد و بندہ مراد پایا
اللہ میں اسد ربی کا تیر دید کی صفائی + اسد اسد کرا سے غیر مانگو + اسکا اللہ
اسے تو کیا غسل ہی + اسد کی چوری نہیں تو بندے کا کیا ڈر + اماں آبادانی
آبا ریکا سو نا مارد بانی + ان بیچاروں ٹھیک کہاں پانی + ان سے ڈھونڈے
ہی سب چیزیں سگے + ان تلون میں تیل نہیں + اندھی میں روپیا اور کچی میں
اندھیر پار عقل سے + اندھیرا رہی ہیں + اندھے پہلے کا بھلا + ان دیکھا چور سالے برابر + اندھے کا
پہیلی کھیلنا ہی کا سے + اندھا کیا چاہے دو آنکھیں + اندھا سے اسان اندھا راجہ
اندھا بانٹے ریوڑیاں پھر اپنوں ہی کو دے + اندھا آنکھ پاسے تو کیا + اندھا سو سے
اندھے کا نام نور چشم + اندھے ہاتھ بیٹیر لگا + اندھا کیا جانے لال کی بہار + اندھے کا

آدھی میں سکھ + اندھے کے ہاتھ بٹیر لگی + اندھی بہلی گیہوں چری + اندھے کی جورو کا اللہ رکھوالا
اندھوں کی داد نہ فریاد + اندھا بانٹے ریوڑی + اندھے کے آگے روئے اپنے دیدے کھوئے + اندھی بان
پہونچا ناچ نچے + اندھوں نے کانوں مارا اور بھوٹ لنگڑو + اندھوں میں کانا راوت +
اندھا و بیندا سیدھا گھر آگا سے + اندھیاری گلی گھر چور + اندھے سے کہنا ہو تو کہو کوئی + اندھا کا شہزادہ
اٹھ بند آنکھ کر لیا + آنکھ کا سیجا پھیکا + دیکھا بھی دیکھا + آنکھ سے کی کسر + آنکھو
کانوں اونٹ آیا + آنکھ کی ٹھنڈک ہزار نعمت + اونچا پایا نیچا جھیلا + آنکھوں کا تیکھا + اونچا اولا
سو بولا + اونچی دکان پھیکا پکوان + اونچا اکہانی سوانی + اونچا کو چولہا + اونگھتے کو ٹھیلتے کا بہانہ
پہوڑ کا اوچھی پونجی کھائے + اوچھے سے پیٹ نکر سے + اوچھے کی پریت بالو کی بھیت +
اوچھے کی بیل کری + اوچھے کے گھر آئے چند روز سے پانی پی پی پیٹ پھوڑے + اودھ میں ہاتھ
بلند بیٹھ پھاٹ دکھا دیئے + اودھ سو کا لینا اودھ کا دینا + اودھم چوکنا + اوڑھنی
پھول گئی سیج پھپھوندی + اور نانک لگی + اوڑھی کا اوڑھی ملا + اوڑھی کی چادر
ہم پھاتے میں + اور بھیڑی ساون آیا + اوڑھی چادر ہوئی برابر + اوس چاٹے پیاس بجھے
آلیپانی + اوس کا گھر کا کیا جاتا ہے + اوسکی جڑ میں تو پالک بیج گنتیں میں اوسکی آنکھیں
کے پیچ اولٹی کا کھاتے + اوکھلی میں سر دیا تو دھمکوں کا کیا ڈر + اوکھلی میں
گیا ہی آنکھ باپ پیرا + اولٹا چور کوتوال کو ڈانٹے + اولٹی گنگا پہاڑ پر بہی جاتا +
اونٹ کے منہ میں زیرہ + اونٹ دیکھے اونٹ تیری کون سی کل سیدھی + اونٹ چڑھ کر
بیٹھنا مانگی + اونٹ چڑھ کے گدھا کاٹے + اونٹ جب پہاڑ تلے آتا ہے تبھی معلوم ہو + اونٹ بلبلا
کی لیتی ہان جی لادتے گئی + اونٹ کی چوری اور جھکے جھکے + اونٹ کے منہ میں
مانگی اونٹ جیسا میں گھر کا کوئی شاہی نہیں + اونٹ سا قد تیری باتیں شعور ذرہ
نہیں اونٹ سر بڑا پاہی لئے بھیں + اونٹ کس کروٹ بیٹھتا ہے اونٹ کا ہا بڑ [illegible]

نہ آسمان کا + اونٹ نے نہ پاوا نہ پاوا پاوا اتو بس اونٹ داغ ہو [illegible] گھی دیتے ہوئے کوٹ
اونچی دکان اور پھیکا پکوان + اونگلی پکڑتے پہنچا پکڑ لیا + اوکھلی میں سر دیا تو موسلوں کا کیا ڈر
اس کی بندی کی [illegible] سر پر + اس کو کیا گذر یا سستا نا + اس گھر کا [illegible] باہر آئے
بھیتر + اسے [illegible] ہے + اس کی قدر کو کیا [illegible] کہ بین چنبیلی کا [illegible] +
اپنی فصل کی + ایسے [illegible] بندر سی سکا + ایسی [illegible] جائیں تو
[illegible] جائیں کہا [illegible] ایسی [illegible] حرف [illegible] میں ایسی [illegible] کہ [illegible] ایسا
[illegible] روپئے کی [illegible] + ایک پنتھ دو کاج + ایک تو میاں [illegible] دوجے [illegible]
ایک تو کریلا دوسرے نیم چڑھا + ایک تو کانی [illegible] دوسرے جان [illegible] کو کھائے
ایک پہلا تھی ہی گھر دوسری آئی [illegible] + ایک تو [illegible] بہانا تھا دوسرے [illegible]
آیا تھا + ایک پری [illegible] میں دوسرے [illegible] ایک چینی کی دو دال + ایک کی [illegible]
دو + ایک [illegible] دو [illegible] نہیں [illegible] ایک [illegible] کو یا [illegible]
[illegible] + ایک [illegible] ایک [illegible] + ایک [illegible] کی [illegible] کی [illegible]
[illegible] + ایک [illegible] ہے [illegible] نہیں [illegible] ایک [illegible]
ایک دو [illegible] ایک [illegible] دو [illegible] تیسری [illegible] + ایک [illegible] + ایک [illegible]
[illegible] + ایک [illegible] ہزار [illegible] + ایک [illegible] ہزار [illegible] + ایک [illegible] ہزار [illegible]
ایک ایک [illegible] ہزار [illegible] آسمان [illegible] + ایک [illegible] ایک [illegible] ہزار [illegible]
ایک [illegible] + ایک [illegible] ہے + ایک [illegible]
[illegible] + ایک [illegible] ہے + ایک [illegible]
[illegible] + ایک [illegible] + ایک [illegible] کیا [illegible] + ایک
[illegible] + ایک [illegible] + ایک [illegible] ایک [illegible]

[illegible]

اور ایک گیارہ ہوئی ہیں ایک ہاتھ ذکر پر ایک ہاتھ فکر پر + ای میری کرم مہربان ہو تو ان
ایمان ہم آہی پہلے + اینجا کھنچا وہ یہ سیر آنچ میں پیچھے اینٹ کیا اونٹ کی [illegible]
کو پائے ہم ادا اینٹ کا گھراتی کیا تحفہ و وم در امثال حرف با مشتمل [illegible]

## تحفهٔ اوّل در امثال عربیه

بِاَعْرَقِ عَلَى الْبُخْلِ + الْبَاحِثُ عَنْ حَتْفِهِ بِظِلْفِهِ اَلْبَادِیُ اَظْلَمُ

گرفته شد عرار بعوض کحل + کاوِنده از مرگ خود بسم خود + آغاز کننده ستمگار

بِاُذُنِ السَّامِعِ سَمِعْتُ بِاَقْصَرِ الْبَوَائِقِ + اَلْبَاقِی عِنْدَ التَّلَاقِی

بگوش شنوا کی شنیدم سخنے از سختیها + ابق نزد ملاقاتها +

بِاَكْرَمِ سَعْدٍ بِالْبِحَارِ فَاسْتَبَانَ جَمْعٌ + بِالْاَفْعَالِ تَسْتَوِی الْاَقْدَامُ كَالْبِرِّ

[illegible] بنیک بخت سعد بیشاب گرو و بس ہو ید اشد آتهند زمین البسیبہ کی کرنے پس آمید ہا بسنگی [illegible]

يُسْتَعْبَدُ الْحُرُّ بِالرِّفَاهِ وَالْبَنِينَ بِالسَّاعِدِ يَبْطِشُ الْكَفُّ +

بنده گرفته میشود حر + بآرام رسان + بجست بازو حمله می کند پنجه +

بِالشُّكْرِ تَدُومُ النِّعَمُ + بِالْعَدْلِ قَامَتِ السَّمٰوَاتُ بِالْمُدَارَاةِ قَاصِّ

بجست شکر همیشه میماند نعمتها + بجست انصاف قائم شدند آسمانها + بمدارا قصه کرده شد

وَبِالْعَصَى يَاصِی + اَلْبَحْرُ لَا يُخَافُ مِنَ الشَّرَاقِ + بِجَمَالِ اللّٰهِ [illegible]

و بشبانگاه کننده است + دریا نمی ترسد از دزدی + بجمال خدا [illegible]

اَلْبَخِيلُ عَدُوُّ اللّٰهِ وَلَوْ كَانَ زَاهِدًا + اَلْبَخِيلُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ

بخیل دشمن خدا است اگرچه باشد زاهد + از بنیاد بخیل داخل نمی شود بهشت را

اَلْبَدَنُ مِرْآةُ الْعَيْنِ بَدَلٌ اَعْوَرُ بَدَنٌ وَافِرٌ وَقَلْبٌ كَافِرٌ

بدن آئینه چشم است + بدل ناقص + بدن کامل و دل کافر

ونعم الامیر علی باب الفقیر + بئس المال القلعة + بئس الاستعداد

و خوب است امیر بر در فقیر + بد مال عاریت است + بد استعداد

الاستبداد + بئس الطعام حین الذل تکسبها + بئس [illegible]

استبداد است + بد خوردنیها آنست که بننگ خواری حاصل کنیم آنها را + بد خوست

ان عمر الخلیل الخلة لاجل لم ینصا لا یدعی سناها الظلم +

اگر [illegible] دوست و دوستی را بجهت سرکه خود + آن مثال است که تاریکی نکند روشنی او را شب تار +

بقیت الاقمرا + بینهم عطر منشم + بین جبهته وبین الارض جبهتها +

اول کم تا پایان + در میان ایشان عطر منشم است + میان پیشانی او و میان زمین پیشانیهاست +

## گنجینه دوم در مثلهای فارسی

با او سپید باش با بزرگ [illegible] با او سیاه باش گر تو زاده باش + با تنگ ظرفان نشستن [illegible] [illegible] است + با خدا کارست با ما ناخدا در کار نیست + با دوستان تلطف با دشمنان مدارا + با آل علی هر که در افتاد ور افتاد + با درد کسی رسد که دردی دارد + با شغالان بدان الفت [illegible] + با دهقان بازان است لیکن [illegible] دارد + با دار و ناخوش بیرون رفت + با ما گفته ام و بار دگر میگویم + بازی تاج خاطر خود شاد میکنم + بازی بازی با ریش بابا هم بازی + بازیا با ناروا [illegible] + باز [illegible] + بازاری را نبازاری اگر [illegible] + باز [illegible] + باز گردد به اصل خود هر چیز + با [illegible] گفتن غلط + با [illegible] گوش [illegible] باشد + باغ سبز می نماید + [illegible] شب فردا + با کافر و مسلمان [illegible] صلح کل کن + بالاتر از سیاهی رنگی دیگر نباشد + بالای باد [illegible] + پا باندازه گلیم دراز کن + با [illegible] کلاه [illegible] +

باهمه بازی بکن با هم بازی + با هیچ دلاور سپر تیر قضا نیست + با هر که راست آید انچه
... آید + باید متاع نیکو از هر دکان که باشد + با این ریش فنش بمال دیگر
پرواز میکند + بام بلند است و آسمان نتوان رسانید + [illegible]
بهشت ... [illegible] ... باش بطفر [illegible] + با نگرید با در شیر بدید [illegible]
البتی که با بود [illegible] گر شتر سوار بود + بخت گر یاری دهد دندان [illegible]
بخت ... گر [illegible] بود دندان بشکند + بخت داری برو بخسب بخواب بخت [illegible]
اسب تازی خر گردد + بخشنده آبست که هرجه بیاید بترکند + بدخواه کسان [illegible]
[illegible] + بد [illegible] روزی خورد + بد [illegible] زبان گرفتار است + بد بهای گیر [illegible]
نمی بارد + بد گهر با کسی وفا نکند + [illegible] باشد چرا + اگر مردی [illegible]
برات عاشقان بر شاخ آهو + بر اسب چوبین سوار است + بر [illegible] مرده گریه [illegible]
[illegible] که این مرده [illegible] بیش جان باست + بر [illegible] سر خری [illegible]
چه سنگ چه زر + برای کوری ابلیس [illegible] رسول [illegible] + [illegible]
بر بی بدل چگونه گزینند کسی بدل + [illegible] باش [illegible] بشکند [illegible] + بر رسولان
بلاغ باشد و بس + بر سر [illegible] + بر صراط [illegible]
[illegible] نام بزرگی کافور + برق زده را [illegible] + بزرگ [illegible]
و [illegible] روزی خداداد است + بزرگی بایدت بخشندگی کن + بزرگی طفل [illegible]
بزرگی بعقل است نه بسال + بزرگان خورده بر خوردان نگیرند + بزرگش نخوانند [illegible]
که نام بزرگان بزشتی برد + بزرا [illegible] جان است و [illegible] + بزرگ [illegible]
می آید + بزرگ [illegible] شده از گله بدر باید کرد + [illegible] نرمین [illegible]
[illegible] سخن بسیار [illegible] بشنو [illegible] گفتگوی [illegible]

تو پیدا را + بشهر خویش هر کس شهریار است + بشهر خود روم و شهریار خود باشم [illegible]

[illegible] شده باشد + بعد خرابی بصره + بعد از پنج [illegible] + بعیب خود بینا باش

بعد صد سال با شهر گرانی + بکن نیکی لیک منت منه + بگفتن آتش دهن نمی‌سوزد

بالای طویله [illegible] + [illegible] + [illegible] حکایت [illegible]

[illegible] + [illegible] می‌کند + [illegible] رنگ گیرد + [illegible]

[illegible] + [illegible] منظور نیست + بندگی کن تا [illegible] + [illegible]

بنده درگاه [illegible] همراه + [illegible] گرانی [illegible] + [illegible]

[illegible] + بوزینه را [illegible] چکار + بوزینه [illegible]

[illegible] نمی‌باشد + بوی مشک پنهانی [illegible]

[illegible] + [illegible] تفاوت ره از کجاست تا بکجا [illegible]

[illegible] گل منت [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

باپ کا آگی پیٹا کریسے پیچھے آگے + باپ پر پوت پتا پر گھوڑا بہت نہیں تو تھوڑا تھوڑا +
بات کی بات خرافات کی خرافات + بکری کی سینگ ... + بات ہو بات رہ جاتی ہے
وقت نہیں رہتا + بات پر بات یاد آتی + بات کہی اور پرائی ہوئی + بات پوچھی بات کا
پچھن پوچھی + بات جو ہتا ہو آپ چپا ہے تو پانی مانگ نہ پی + باتیں ... کریں خوار + باتوں ہاتھی
پائیے اور باتوں ہاتھی پاؤں + بارہ باٹ اٹھارہ پینڈی + بارہ برس پیچھے گھورے کے بھی دن پھرتے ہیں
بارہ برس سینچی کاشی مرتی بیر گنگ کی بات + بارہ ... محصول نہیں ... ویا کیا کرے
... + بارہ ہی جب کھیت کو کھائی تو رکھوالی کون کرے + بازار کی ...
جیسے پانی ... کھاتی + باسی بچے نہ کتا کھائے + باسی کڑھی میں ابال آیا + باسی ...
باسن میں ... بالم ... اس ... باسی ... اگاؤن اور آگ کا مارا ... + بکری
بکری کو ایک ... پانی ... + بال کی کھال کھینچتے ہیں + بال ... بال ... [illegible]
باہمن ... باندھ ... پانچ بجوں شیطان کی انگلی + پانچ ...
... اور انی + ... پوری تھالی ... باندھی ... باندھی مٹھی لاکھ ... کی
... پاس ... گھوڑا ... + باہر کا ... [illegible]
... بانی ... بچا ...
... + ... پیچ ... بل ... اچھا ... [illegible]
... سانپ کو ... ڈال ... اڑ ... بلندی ... [illegible]
... گھوڑے ... ... ... کیا ... ... + ...
... + ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]

بیاہ وہ + بڑا ہی پاپ ہے + بڑ میاں دوانی ہوئی بڑائی بہرتن وٹھائی آگی + بڑ دیس لگا ہی
بڑوں کی بات بڑے ہی + بڑے میاں تو بڑے میاں چھوٹے میاں سبحان اللہ + بڑی بہو کا بڑا
بڑے گھر سے بھیجی [illegible] + بڑی بہو کو بلاؤ کھیر میں نون ڈالی + بڑی تو آپ ہی کو کھٹیں
بس کر بستان [illegible] کہا تیرا شکر + بسم اللہ کے گنبد میں بیٹھے ہیں + بغل میں لڑکا شہر
ڈھنڈورا + بکری [illegible] دودھ دیا مینگنیوں بھرا + بکرے کی ماں کب تک خیر منائے گی
بگاڑی کار [illegible] تو تڑی تان + بگاڑیاں سر جھنگا [illegible] سو بیٹھا + بگانی [illegible] اوپاس
بگڑی [illegible] سر بگلا [illegible] + بلی کھا تیری دیج + بلی تو اپنا ہی
بل نہیں تو جاوے کیسے + بلی چلی حج کو سو چوہے کھا کر + بلی بھی گرتی ہے تو منہ [illegible]
ہی + بلی خدا کے لیے چوہا نہیں مارتی + بلی کو چھیچھڑوں کا خواب + بلی لانگھ کر آئی ہے [illegible]
بھینس [illegible] + بن بلائی [illegible] لڑکی یا لونڈی ساتھی آئے + بن بلایا آمنی [illegible]
[illegible] + بن ہے [illegible] نہیں + بن کھیلا [illegible] + بن جیجی لڑکی کو کھٹی [illegible]
[illegible] + بند کی آشنائی کیا + بندر کا گھاؤ + بندر کی آشنائی جی کا زیان + بندر کیا جانے
ادرک کا سواد + بندہ حاضر ہے + بندی جب شادی کرتی ہے تب ایسی ہی کرتی ہے + بن [illegible]
لڑکا ہی [illegible] نہیں پایا + بن لاگ کھیلے سو جوا آج [illegible] کل [illegible] + بن ریلی تو سہاگن دودھ
برابر [illegible] سو پانی + بن جوئی ہوئی نہیں اور جوئی [illegible] + بنی تو [illegible] نہیں تو دوا [illegible]
بہی + بنی تو پانی نہیں تو [illegible] + بنیا [illegible] کی بات [illegible] + بنیا کی [illegible]
بنیا [illegible] نہیں کہتے ہیں [illegible] + بنیا کو [illegible] ہی کی کھاتا ہے + بنیا مارے جان کو
[illegible] ستیان [illegible] + بنیا [illegible] ہی کو گرتا ہے + بنیے سے سیانا سو دیوانا +
[illegible] اور سمجھا [illegible] و کھانا ہی سو سمجھا ہی کھانا ہی سو سمجھا ہی بوڑھا چوہا چلا حج کو
[illegible] + بوڑھا بنیا اور [illegible] جاتے

بڈھے منہ مہاسے لوگ آئے تماشے + بوڑھی گلا انتری کی کون سنے + بوڑھے طوطے بھی کہیں پڑھتے ہیں
بوڑھے باپ سے خلق دوار + بوڑھی گھوڑی اور لال لگام + بوڑھی عمر اور نام چھچھیا + بوڑھی گھوڑی دار کو
اور ہی کھال کی کھال بدل تو بھی نہ میری نہیں تعدی کا ہی نہیں ہے بوند کا چوکا گھڑے
ڈھلکایا + پیاسا جو تا سفت کا پوتا بہت اچھی مندی خراب + بہت اچھی تھوڑی
بہتی دریا میں ہاتھ دھو لو + پھر آگے کا دانا اور گنگی آگے کل اندھی آگے ناچنا ال بال
دس گھر کھالی + بیاہ نہیں کیا برات تو دیکھی ہے + بی بی ہیں پھر بالی پیر کی بالی
ہیلا دو جو ایک میلا + بی بی وار کو باندھی کہا سے گھر کی بلا باہر نکا
دھڑکی وال تین وقت + بٹیا پیر پر سسر پیٹ + بٹیا بن کر کھا تین باپ نہیں کہا
بٹیا چار کی اور نام رکھا جگت جیت نچ پیچ سر کی تجھی کا بیاہ + چیمائی کا
ہے + بیدی قصائی کیا جانے پیرائی بید لو تو کہتے ہیں بید کرے ... کر چھوٹی
بیدی کی چاولوں نیت + بیسی کھیسی + بیکار سا شی کیا کر بیل ... کو
کون تماشا دیکھے گون + بیل کا مارا بیول کو ...

## گنجینہ چہارم در مثلہائے حرف بہا

بھات سو کا او گوشت بہت ارتیں + بھات چھوڑا جاتا ہے ... نہیں چھوڑا جاتا
بھاری پتھر دیکھا چوم کر چھوڑ دیا + بھاگل ہو سے بھگیلے او کہل ...
تیون نام نہ + بھائی ایسا دوست نہیں اور بھائی ایسا ... بھائی ... کر
او بیار کرے + بھائی بس کہا نہ پیچھے بس نیچے بہت ...
سنجے ... آپ کر کے دیکھیں پھر اسے ... اسمیں ...
بھلا کر بھلا ہو سو اکثر ہوئی + بھلے کا بھلا + بھلی ... ایک ... بھلے آدمی کو
ایک بات بھلے کا زمانہ نہیں + بھاگی بھاگ او برے کو ... ان دریا ...

بر کھولی سب ہوا بھوا انی بنل پکڑی بسل ہوکے پیر آگھاڑی گاڈا تسپر کہا نیں بہول کا کہا نڈ
بہو کہو بیو تو بیر سے نکیر دو کہنہ و یکہو + بہو کہو کہا دوا و دو د کہا کہا چار روتیاں بہو کہا بچی
بھی آکہا نا کہی بچھے ادو ہاوے + بہو کا بنگال بہات بہات پکاری + بہوک کو بہو چنا اور کیا
باکیا + بہوک گئی بہو جیسے جیاڑ اکہی قبا سے بچپن گئی تیرا کی قتین ویسا + بہولی پالاں
کا تیون کہانی اسپ کہانیں تو ارم و انی + بہول گئو ون و شہر امنڈونی باند ہا سیہرا + بہول
گئی اسپنگ ڈال دی بہات ہیں + بہول گیا آگ رنگ بہول گئی ذکر بانی تین باتیں بابتیں
نون تیل لکڑیاں + بہو بنگالا انگلیے ساتھی + بہو تین کپڑی سالہ کی دو نی بہتا جی گود تلو
بہیا جی بہت اونٹ پلو ہیں سنکہے پہلوان نہیں بنتے + بہیا جی کی گہوڑی سہر ہا و سباں +
بیسکیا ادر بہو + بہیکی مرغی پہنسی کے آگے ہیں بچا سے بہینس نگالی کر

## خزینۂ سوم در امثال حرف بای فارسی مشتملبر گنجینہ

### گنجینۂ اول در مثلہای پارسی

پاکی پہلوان گہیتا جی شور + پار بہو بی ملک شاہ امسال [illegible] و علیت سال [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

پایان شست + خاندان پوشش کم شد + پس مانده گاو را بچه بابا او + پس مانده سگ
هم سگ را شاید + پس مانده سگ قابل طهارت نیست + پشت پا بر زندان و زدی
پشت را نظر باشد لیکن آینه در پشت نباشد + پشم از خانه های زندان کم + پشمی در
کلاه او ندارد + پشه ... پیل ... پنج انگشت برابر نیست + پند پدر نافع است + پهلوی
پا ورزاو را پیوست ... پهلوان زنده خوش + پیچش پا راز کجروی است
پیر ... بر پسر ... + پیرزن ... عیب ... گفته اند + پیر با پانج
پیر ... است ... پیر ... عنایت باشد + پیر که ... شود ...
... اشتباع ... پیش زبان ... نیست + پیش کسی ... رو ...
از ... که ... پیش طبیب ... رو پیش ... آزموده برو + پیش از من ...
پانج ... + پیش ... از مرگ واویلا + پیش ... نا ...
... پیش ... پیچ ... + پیش ... دروغ گو ... لاجواب است +
پیغمبر اول ... پای خود ... + پیل ... پا ... کشد + پیمانه اش پر شده

## گنجینهٔ دوم در مثلهای هندی

پانی کا ال ... + پانی کی ناؤ ... دوبے ... دوبے
پا ... ناک ... + پا ... + پا ... رہ ...
پال پال ... کا ... کال + پانچوں ... + پانچ ... برابر نہیں
پانچوں سواروں میں ہم بھی ہیں + پانچوں ... + پانچ ... + پانچ ...
پانچ ... + پانچ ... + پاؤں ... بھی ...
... + پاؤں ... + پانی ... + پانی ...

پانی پیچھے چھان سکے اور کیہی چھان کے + پانی کا سیکا نشہ آیا ہے + پانی سے سلا گڈا لایا پانی
کا سا تھیلا + پاؤں تلکی زمین سر کی جاتی ہے + پتا گھر کا اور بندہ صبر کا + شہر کو جنگ میں
گنتی + پٹاری میں بند رکھنے لائق ہیں پٹھان لڑائی یار میں بھیجے وارث پیسا رین پٹھانا کا
پیٹ لگا ہی اولیا کا ہی بھوت + پھپھلی کیا کھانا پھپھلی عقل آئے + پڑ لگی ہی چاول نیلون
فرا سوتا ہے + پڑا فقیر دا اور کھیر لید میں پیٹ پتلی لب ہی اور چٹا لی کا لنگا + پردیس جلی میں رکھ
پرکا لگائیں کا پیندی کھاتی تگا وتا ہی پھوک تیرا چاہی + پرکی کھیتی پر کی گائیں وہ پانی پیسے روٹی
جائیں + پر کو کنواں کھودا اور آپ ہی ڈوب مرے + پیر گھر کو دین سوسل خند
پیر ہوتی سا سو ایسا آنسو + پڑوسی کے سینہ پر ہو گا تو ہمارے پیار آئے گی + پیا
سولی لا ہیں کھٹنا + پنہاری کے پیٹ کھینا اچھا + پکا پھوڑا سو رہا ہے +
پگ پیر کنگھی نہ پا لیں + پگڑی رکھ کی جاتا + پگڑی ہنر رکھی ہے + پگڑی انکی ہے
پنچ مل خدا مل ہے + پنچ مل کہیں بلی تو بلی ہی سہی + پنچ مل کر کیجے کاج ہارے جیتے
آئی نہ لاج + پوست پیڑ وتی کا لنگھ سو آنکھ چیتی والی کو منہ چھائی + پوت فقیری کا
چال چلا اور ہون کی + پوت سپوت تو کیوں دھن سنچے پوت کپوت تو کیوں دھن سنچے
جائیں + پوتی کی اینچ اور پیرا اور پیٹن جائی کی + پوس کو نہ گھوسٹ پوٹی پوٹلی آئی ہے
پیون پھائی پیر پالا آئیا + پھپھلی پر بسم اللہ غلط + پہلی چوٹی گال کا گا + پہلی گھر چھین پیچھے
میں پہلی سپیدی چولی ایچ مینا سپیدی سو چکی چیپی سیودی ریتی کی + پہلی تو پیتی اللہ میاں کی آس
پیا وجی پیاوجا پیشی کہا + پیاسا کنوئی پاس جاتا ہے کنواں پیاسے پاس نہیں آتا +
پیٹ کی بیٹی ہی نرالی ہے + پیٹ میں پڑی پونٹا سو رکھا جمع ہے + پیٹ کو کی قسم سو [illegible]
رزال اور سہوا سیلا آدمی [illegible] + پیٹ بھر کی کورو لی چالیس + پیٹ میں پڑا چارا تو کودنے لگا
پیچارا + پیٹ میں پیران رو شیاں تو سبھی کامیاں نہ ہیاں + پیٹ میں پڑی تو ہر گئے + پیٹ ہے

پاؤں لگا کے بیٹھے پیٹ بھر کے بیٹھے لادو + پیٹھ پیچھے بادشاہ کو بھی برا کہتے ہیں + پیچ کی بڑی قیمت
کھاتی + پیر آپ ہی در ماندہ شفاعت کس کی کریں + پیر کو بہشت کو پہنچنے کو بچھایا + ...
پون ہی کھائی دیتا پھرے پیسا پیسا چھپی بھر اوٹھایا + پیپ ان تو پیچوں میں پھول ...
آگی لوٹھی کھائے پیچھے پیر و پیر کو پٹیاں اوڑھاؤں تو بھی شہد و آ ... تو سو ... کرو ...

## گنجینهٔ سوم در امثال حرف پھا

پھاٹک ٹوٹا گرہ ٹوٹا + پھاوڑا ... صفا + پھاوڑا ... ر ... آکھیت ہارا ہوت
واکا جنبا ... پرائی آس ... پھر ... بھی ... سو ... پھل
پانی ... پائی + پھول ... سونگھن ... پھول چھیڑ و پھل لگے ... بدن میں ...
پھاٹے ... پھوٹا ... لگے ... پھیرن ... تال ... تا ... +

## گنجینهٔ چهارم در امثال حرف تا مشتمل بر شش گنجینه

### گنجینهٔ اول در امثال عربیه

اَلتَّاجِرُ الْجَبَانُ لَا يَرْبَحُ وَلَا يَخْسَرُ + اَلتَّاجِرُ الْجَبَانُ مَحْرُومٌ

بازرگان بددل سود مند نمیشود و زیان کار نمیشود + بازرگان بددل محروم است +

اَلتَّاجِرُ يُحْرَمُ مِنْ كَسْبِهِ كَحِرْمَانِ الذُّبَابِ عَلَى الطَّبَقِ وَلَا يَنْقُصُ مِنْهُ

بازرگان نا بهره می آید از کسب او ... مگس یعنی سرش بر طباق و کم نمیشود از ان

رَأْسُ تَقِيٍّ + تَاخِيرُ الْاِسَاءَةِ مِنَ الْاِحْسَانِ اَلتَّاخِيرُ مِنَ الرَّحْمٰنِ

سر ... + تاخیر بدی کردن از احسان ست + تاخیر از خدا است

وَالتَّعْجِيلُ مِنَ الشَّيْطَانِ اَلتَّاسِيسُ خَيْرٌ مِنَ التَّاكِيدِ +

وشتابی کردن از شیطان ست + سخن نو آوردن بهتر ست از تاکید + سله

تأكل الكمثرى وتعضد الخلاف تأكيد المودة بالحرمة تأمن في

می‌خوری امرود را و دشمن میداری خلاف را + استوار کردن دوستی با حرمت است + ایمن گردی

الاستقامة وانت تتعوج حلين تأمل في افعالك تبلغ آمالك

و حال آنکه تو کج میشوی + امیدوار و محیلی اسبے خود برسی امید های خود را

تبصر العواقب تؤمن المعائب تبعة قياد الحبيب تجاوز

ببین انجامهای کارها را بی خوف شوی از عیبهای کننده ایمن رو کرد و از پس محبوب با نجاو کرد

الروض الى القاع القرق التجارة بتنوع الاموال التجربة المحك

باغها سوی بیابان هموار + سوداگری پیشه با الماست + آزمودن تجربه

تضييع العمر التجربة مرآة العقل تجنبنا لقمان من غير سبعة

ضایع کردن زندگانی ست + تجربه آئینه عقل ست اجتناب از وی و لقمان بد و سیری

تجمع الحرة ولا تأكل بثديها تحمل ولا تحمار الحاجات

گرسنه می شود زن حره و نمیخورد پستان خود را + میراندن آنرا خر حاجتها +

تحسبهم جميعا وقلوبهم شتى تحسبها حمقاء وهي باخس

گمان میکنی ایشان را مجتمع و حال آنکه دلهای ایشان پراکنده اند گمان میکنی آن زن را احمق و حال آنکه او بفکر

تحقرها ويبنا تحككت العقرب بالافعى مخاصمت ثابتة

خوار مینمایی او را و حال آنکه بلند میشود + خارید کژدم مار را + جدا شد پیشه

من فوتك بك تدرك في آخر العمر ما فاتك في اوله

از جوره تدارک کن در آخر عمر آنچه فوت شد ترا در اول عمر + امید میدار

تجرة وترقى وسطا التراحم على الاشقياء ظلم على السعداء

حجره را و بالا میروی وسط را + مهربانی کردن بر بدبختان ستم است بر نیکبختان +

تَرْكُ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ عِبَادَةٍ + تَرْكُ الذَّنْبِ أَيْسَرُ مِنْ طَلَبِ التَّوْبَةِ

گذاشتن دنیا سردار سر عبادت ست + گذاشتن گناه آسان تر ست از طلب کردن توبه

تَرْكُ الطَّمَعِ ظِلَّةٌ + تَرْكُ الشَّرِّ صَدَقَةٌ + تَرْكُ الْعَادَةِ عَدَاوَةٌ

گذاشتن آرزو سایه خود را + گذاشتن بدی صدقه ست + گذاشتن عادت دشمنی ست

تَرَكْتُهُ عَلَى مِثَالِ لَيْلَةِ الصَّدَرِ + تَرَكْتُهُ مِثْلَ مَقْرَفِ الصَّمْغِ + تَرَكْتُهُم

گذاشتم او را مانند شب بازگشت حجاج + گذاشتم او را مانند جای برکندن صمغ ... گذاشتم ایشان را

فِي حِيصَ بِيصَ + تَرَكْتُ الرَّأْيَ بِالرَّيِّ + تَرَى الْفِتْيَانَ كَالنَّخْلِ وَمَا

در تنگی و سختی + گذاشتم عقل را به شهر ری + می بینی جوانان را مانند درخت خرما و چه آگاه کرد

يُدْرِيكَ مَا الدَّخْلُ + تَزَاوَرُوا وَلَا تَجَاوَرُوا + تَسَاءَلُوا

آگاه کرد که چیست دخل + ملاقات کنید ... سوال کنید

سَمَاعُكَ بِالْمُعَيْدِيِّ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَرَاهُ + تَضَرُّعٌ إِلَى الطَّبِيبِ

شنیدن تو معیدی را بهتر ست از دیدن تو او را + زاری کن بسوی طبیب

قَبْلَ أَنْ تَمْرَضَ + تُطَاطِئُ لَهَا تُخْطِئُكَ + تَطْلُبُ أَثَرًا بَعْدَ عَيْنٍ

پیش از آنکه بیمار شوی + سر پست کن برای او فرو آید ترا + بجوی نشان را بعد ...

تَطَلُّبُ الْمَثَالِبِ شَرُّ الْمَعَايِبِ + تَعَاشَرُوا كَالْإِخْوَانِ وَتَعَامَلُوا كَالْأَجَانِبِ

جستن عیبها بدترین عیبها ست + آمیزش کنید مانند برادران و معامله کنید مانند دوران

تُعْرَفُ الْأَشْيَاءُ بِأَضْدَادِهَا + تَعْرِيفُ الْمَجْهُولِ بِالْمَجْهُولِ التَّعْرِيفُ

شناخته میشود چیزها به ضدهای خود + تعریف نامعلوم به نامعلوم + تعریف ...

مِنَ التَّوْبِيخِ + التَّعْظِيمُ عَلَامَةُ النِّفَاقِ + تَغَافُلٌ عَنِ الْمَكْرُوهِ

از توبیخ + تعظیم نشان نفاق ست غفلت کن از مکروه

توقّفْ عن تغافُلِ كأنّك واسطي تفاءل بالخير تناله تعرّفوا أيادي سبا

تو قرار گرده شوی + غافل مشو گویا که تو باشنده واسط هستی + فال بگیر به نیکی بیابی او را + متفرق شدند مانند ...

تفكّر ساعةٍ خيرٌ من عبادة ستّين سنة + التقادير

تفکر یک ساعت بهتر است از عبادت شصت سال + تقدیرها

تبطل التدابير التقدير + يُفضي إلى التدبير + تقرّب الطريق

باطل می‌کند تدبیرها را + تقدیر می‌خندد تدبیر را + نزدیک جوراه را

في زيارة الحبيب + تقلّدها طوق الحمامة + تكبّر وامع المتكبّرين

در ملاقات محبوب + قلاده بینداز در گردنش طوق کبوتر + کبر کن با کبر کنندگان

وتواضع مع المتواضعين + تكرار الكلام يبطل الخطّ + تكلّموا الناس على قدر ...

و فروتنی کن با فروتنی کنندگان + تکرار کلام باطل می‌کند خطّ را + کلام کنید مردم را باندازه

عقول ... تنابع العقرب طبعا + تدع العقرب وهي تلطف

عقل‌های ایشان + نیش می‌کند کژدم از روی طبیعت + می‌گزد کژدم و آواز می‌کند نرمی کرده

الكلام يخدع الكرام + تلف المال خلف العمر + تلك الأمثال نضربها

سخن می‌فریبد جوانمردان را + ہلاک شدن مال پس عمر است + آن داستان‌ها بیان می‌کنیم شما را

للناس تلك الرسل فضّلنا بعضهم على بعض + تمام الربيع الصيف

برای مردمان + آن پیغمبران بزرگی دادیم بعض او شان را بر بعضی + تمامی ربیع گرما است

تمتّع في أيّام ... + التمتّع في أيّام طويلة يوجد بالصبر على أيّام

برخورداری ... + برخورداری در روزهای دراز یافته می‌شود به سبب صبر بر روزهای

قليلة + تحتها ... + التمرد ... الأحمق + التمر بالسويق الهم ...

اندک ... + سرکشی ... + خرما ...

والناظر على قائمه + تنبيها نا اما من النبي وتهدد وفيه توافيهم

وباغبان نیست ناظر + نهی میکند ما را او را از گمراهی و تجاوز میکند و زان گمراهی + ...

المرء بكرمه + توبة نصوحا + توبة الجاني اعتذاره + توقر بحمد +

مرد بزرگ میگردد از اورا + توبه کردن خالص + توبه گنهگار عذر خواستن اوست + بسیار داده میکنان استود

توكل على الله يكفك + تهادوا تحابوا + نعمة النوال ثمن السؤال +

اعتماد کن بر خدا کفایت کند ترا + هدیه دهید یکدیگر را تا دوست دارند یکدیگر را + مبارک باد عطای بخشش بهای سؤال +

## گنجینه دوم در امثال فارسیه

تا چه بیند که از غیب چه آید بیرون + تا بدکان خانه درگرو است + هر گرای خانه آدمی نشوی + تا تریاق
از عراق آورده شود مارگزیده مرده بود + تا تو آدم شدی من خر شده ام + تا توبه شکنی بشکن ...
تاج قیصر العین آیه ... + تا خود فلک از پرده چه آرد بیرون + تا در میان خواسته کردگار چیست +
تا در نرسد وعده هر کار که هست + سودی نکند یاری هر یار که هست + تا ریشه در آب است
امید ثمری هست + تاریکی و اشارهٔ ابرو + تاریکی شب سرمهٔ چشم کور نیست + تا پیری
و پیوند مرگ یک است + تا سال دگر کی خورد و زنده که ماند + تا شب نروی روز بجائی نرسی +
تا صد نشانه قانع نشد پر نشد + تا مرد سخن نگفته باشد + عیب و هنرش نهفته باشد + تا مار
راست نشود بسوراخ نرود + تا نباشد چیزکی مردم نگویند چیزها + تا نفس باقیست امید زندگی
هوا نیست + تا یار کرا خواهد و میلش بکه باشد + تا تخته در کار نشود نیست ... تا ...
تخته تخت یا تخته تابوت + ترازو هی زهره از گرانی سنگها بشکند + ترا زور
قلب + ترا زور نیست که بر ستور باد بات صرف داره + ترا آب می آید تشنه می آیم
تربیت نا اهل را چون گردکان بر گنبد است + تر سال را چه پیری و چه ... + ...

[illegible] تصحیح [illegible] مصنف [illegible] بیان
[illegible] زیاده [illegible] نگاه [illegible]
[illegible] نگارند [illegible] خوا [illegible]
[illegible] بزرگان [illegible] شان [illegible] باشد [illegible]
[illegible] تنها [illegible] روی [illegible] + تواضع [illegible]
[illegible] + تواضع [illegible]
[illegible] پاک [illegible] پاک [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

## گنجینهٔ سوم در مثلهای هندی

تاروں بھری رات [illegible]
[illegible]
[illegible] لال [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ستکلے کا سا بل نکل گیا تل گھیرا اور پھر اتنا لوہو قسمے لگی ہوئی سا تاگ اور تانا ہی کو رانت
کو اور اوپر کے اوپر رہ گیو تم ہی کہو گی کہ مجھی کوئی چور روکے تم کھڑا اور ہم چھوڑ کے تم کا لو
ناک اور کان میں چھوڑوں اپنی بانی + تم کیوں پہنا میں نا پونی تیرے ہو ستی اور میں ہم
بھون بھون کھانا ہیں تمہارے منہ کا اوگال ہماری پیٹ کا آدہار + تمہارے لڑکے ہی کبھو
پاؤں چلیں گے + تمہارے طالعوں کی قسم کہائی + تمہاری بچھوڑے کیا اور پالگا اور ہی تمہاری
برابری وہ کرے جو تاگ اوٹھا کر موتی + تمہاری برابری وہ کرے جو دور کر سر پاکچھ میں
آ جاتو قلندر را جا گٹھکے اوجھل پہاڑ تنگ سے بل تنس میں منوڑ سی + تنگی گئی فراخی آئی +
تو یہ کہ بند اس کی دسے روز گار سے + تو تو پالیں چوہے اور تشقی پالیں لال کبوتر پالیں جو سکے
چونکھیں پرایا مال + تو چاہ ہے میری جانی کو میں چاہوں تیری کہاٹ کی پائی کو + تو جھوٹی کہہ میں
سونی + تو ڈال ڈال تا کا لو کس بیج دیکھے منہ لاگا + تو سی کیتی کرہم تیرا واسی کرتے گئے اور ہم جتا +
تو کون سو کو لیا جاہی میں جو کو + تو کون سیناتی میں تیرا سہنا اور بلاؤن + تو کہوں لہو رکھنا گنہ
کو سنبھالو اپنا + تو میرا لڑکا کھلا میں تیری کچھڑی کہاؤں تو میرے یار کو چاہے تو میں تیرے
پوری کو چاہوں تو تجکا تو میں تجکو + تو سے بیرکا پونڈ + تیر کے منہ وہ ہی تیرا سو میرا میرا سو ہی تیرا
تیرا اپنا سو میرا سو امر اخند انگ وطن ہو + تیرا اپنا میں بہروں اور پھر اپنا ہر سے کہار + تیرے
جیب کتنا خرچے + تیری کان کی تیری گساہیں کی + تیری گود میں بیٹھ بول اور تیری ہی
داڑہی کو + سوتوں تیر نہ کمان کا سے کا پٹھان تیر نہ کمان سہی چھا خوب اڑے + تیر کمان
سیاں کا الٹہ نگہبان + تیر تھر گیو منشا ای تو ساندہ + تیسر ان مردا ہی حلال ہو تا + تیل دیکھو تیل کی
دھار دیکھو + تیل تلیوں ہی سے نکلتا ہے + تیل جلے گھی جلے حلک تیل + تیلی کے بیل کو گھر ہی کو سو کوس
تیلی کا خصم کرکے روکھا کھانا + تیلی کا کام تنبولی کرے چولی میں آگ لگا دے + تیلی تیل سو مشعل چی
تلی پانک سیاں کا لیٹے ہیں تیری کا سن ہی کسیا باغ میں ہیں گنج چندا ہی سے کنچنا سبے + تیں میں تیرا ہیں

نہ سیر بھر سستی میں نہ ٹکا بھر سر سے ان پر تا تین دان قبر میں بھی بھاری ہیں تا بھون کو ٹکا گھانی کے پیچھے پڑ

## گنجینه چهارم در امثال حرف تھا

تھا سیج جو کچھ اول آخر وہی پیش آیا + تھالی ہو تو جھنکار تو سنی ٹھکا ابھی شرمی کو تاکتا ہی + ٹھوڑا ٹھانا جوانی کی موت + ٹھوڑا کھانا اور بیمار کا رہنا + ٹھوڑی پیچھا اور بسی ہنسیا + تھوک کر چاٹنا + پیچھے منہہ + تھوک کر چاٹتی ہیں تھو کون ٹھو نیں سنتے

## گنجینه پنجم در مثلهای حرف ٹا

ٹانک نیچی سی نکال دیا پیچھے کا ڈر + ٹٹی کی اوٹ شکار کھیلتے ہیں ٹٹر کو دو ٹکا ٹھو آگے ٹاٹ جہاں تو پھر گیا + ٹاٹ کے ٹانک کہا + ٹیچی کفشہ بنا + ٹکیا رہی اب لگ تب لے ٹکی کی انگشتری ٹوٹی کہا سے پیچھو ہی کر جاے + ٹکی کی مرغی تنہا کی محصول + ٹکے لیسی کیا کر ٹوٹی باندھ گل جنار ہی ٹوٹی کمان درین تو ٹٹھ ٹام کی پگڑی باندھے وہ بھی ضد جو روکا نیک پاک کا چکا دینا گو ہر کا نیچ روکا

## گنجینه ششم در مثلهای حرف ٹھا

ٹھو ٹھ تب سے بلا گیا + ٹھاکری کا سکہ خرچ کا دکھ ٹھیلین کی شام لیبدی جانا خزینه پنجم در امثال حرف ٹا مشتمل بر شش گنجینه + +

## گنجینه اول در امثال عربیه

ثاطله مدّت ہماعہ + الثالث بالخیر ثبات للملک بالعدل ثبات

لاحی او وکردہ شد تا سبا + | جم | خیر ستہ + | ہر جاہی بودن ملک بہ انصاف ست برقرار بود

النَّفْسُ بِالْغِذَاءِ وَثَبَاتُ الرُّوحِ بِالْفَنَاءِ + ثَبِّتِ الْعَرْشَ أَوَّلًا ثُمَّ انْقُشْ

نفس بسبب غذاست و برجای بودن روح بسبب بیرون شدنست + ثابت گردان عرش را اول باز نقش کن

الثَّرِيدُ فِي الطَّعَامِ كَالْمَثَلِ فِي الْكَلَامِ + ثَقْبُ الْحَجَرِ

ثرید در طعام مانند مثل است در سخن + سوراخ سنگ

لَيْسَ كَثَقْبِ الدُّرِّ + الثَّقِيلُ إِذَا خُفِّفَ صَارَ الطَّاحُونَ +

نیست مانند سوراخ مروارید + گران وقتیکه سبک شود گردد آسیا +

الثُّكْلُ تُحِبُّ الثُّكْلَى + ثَلَاثَةٌ لَا أَمَانَ لَهَا الْبَحْرُ وَالنَّارُ وَالسُّلْطَانُ

زن بی‌فرزند دوست میدارد زن بی‌فرزند را + سه چیز اند که نیست امان از آنها دریا و آتش و پادشاه

ثُلَّ عَرْشُهُ + ثُلْمَةُ الْحِرْصِ لَا يَسُدُّهَا إِلَّا التُّرَابُ + ثُمَّ بَدَا لَنَا

ویران شد تخت او + رخنهٔ حرص بند نمی‌کند آنرا مگر خاک + باز تبدیل کردیم

السَّيِّئَةُ الْحَسَنَةَ + ثَمَرُ الْجُبْنِ لَا رِبْحَ وَلَا خُسْرَ + ثَمَرُ الْعُجْبِ الْمَقْتُ

بدی را نیکی را + میوهٔ بددلی نیست سود و زیان و نه زیان + میوهٔ تکبر دشمن گرفتن

ثَمَرَةُ الْعُلُومِ الْعَمَلُ بِالْمَعْلُومِ + ثَنَاءُ اللِّئَامِ أَقْبَحُ الْكَلَامِ ثَنَاءُ الْكِرَامِ

میوهٔ علمها عمل کردنست موافق معلوم + ستایش لئیمان زشت ترین کلام است ستایش کریم

عَلَى الْمُعْطِي مُسْتَزِيدٌ + ثَنِّ إِحْسَانَكَ بِالْاعْتِذَارِ تُثْنِيَ الْغَنِيَّ

بخشنده را ثنا زیاده خواهنده است + دوباره کن احسان خود را بسبب عذر خواستن تا ستایش کند

ثُغَاءُ الْأَوَابِدِ + ثَوَابُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ مِنْ نَعِيمِ الدُّنْيَا + ثَوْبُ السَّلَامَةِ

بسیار جانوران وحشی + ثواب آخرت بهتر است از نعمت دنیا + جامهٔ سلامتی

لَا يَبْلَى + ثَوْرُ الدُّولَابِ يُنَاطِحُ جَدْيًا + الثَّوْرُ يَحْمِي أَنْفَهُ بِرَوْقَيْهِ

کهنه نمی‌شود + گاو نر دولاب + شاخ میزند بزغاله را + گاو نر نگاه میدارد بینی خود را بشاخهای خود

جَسَدُهُ لَا يَأْثَمُ + تَهَلَّلَ ذُو الهُضَبَا مَا يَحْمِلُ اللَّبِيبُ عَلَى الرَّايَاتِ

بغل کشیده می شود + گوه صاحب لیته تا نمی جلبد + زن بیوه محالۀ سوات

گنجینه دوم در امثال فارسیه

تا بهست شدن بهست تا ضیبت + ثابت قدم بگفت کسی بدی نمی شود + ثانی از نبیج بیخ تو

ثانی از اول هم بدتر + آب را به بتخانه صنا خود می برد + گنجینه سیوم در مثلهای هند

ثابت قدم کو سب جگت شهادت + ثابت کر سب سهید بار + ثابت لوک استا بهم کو کوئی نیار

ابت بیکاران با بیکاریان ثواب عذا کمر توڑی سو بیت بین + خزینه ششم در مثلهای عجم

مشتمل بر چهار گنجینه | گنجینه اول در امثال عربیه

جَاعَ بِمَا صَاحِبِي صَمَتَ + جَاءَ يَقْرِي كَمَا يَا + جَاءَتْ جَنَادِعُهُ + جَاءَ

آورد چیزی را که آواز کرده + و خاموش بود + آورد دو شاخ خارا را + آمد با

فُلَانٌ يَنْفُضُ مِذْرَوَيْهِ + جَاءَ نَاشِرًا أُذُنَيْهِ + جَاءَ يَضْرِبُ أَصْدَرَيْهِ

فلان در حالیکه می افشاند سرهای کمانهای خود را + آمد در حالیکه دراز کرده بود دو گوش خود را + آمد در حالیکه میزد دو گردن

الجَارُ يُبَشِّرُ الدَّارَ + جَاعَتِ التَّاجِرُ حَتَّى كَادُوا يَأْكُلُونَ الْبَنَ + جَاوِرْ

همسایه بازخانه + گرسنه شدند ترکستان تا آنکه نزدیک شدند که بخورند گندم را + همسایگی کن

مَلِكًا وَ جَهَرًا جَاهًا وَ سِرًّا أُمُّ الطَّيِّبَيْنِ جُبِلَتِ الْقُلُوبُ

بادشاه را یا دریا را + همسایگی کن + سر و در بستان را + پیدا کرده شده دلها

عَلَى حُبِّ مَنْ أَحْسَنَ إِلَيْهَا وَبُغْضِ مَنْ أَسَاءَ إِلَيْهَا + الْجِدُّ أَنَى الظَّلَبِ

بر دوستی کسی که نکوئی کرد بسوی آنها و دشمنی کسی که بدی کرد بسوی آنها + کوشش آرنده مقصود

جُدْ بِمَا تَجِدُ + جُدْ بِالْكَثِيرِ وَ أَنْعِمْ بِالْقَلِيلِ + جَدَعَ مَارِنَ أَنْفِهِ

بخشش کن با آنچه می یابی + بخشش کن بسیار و قناعت کن با اندکی + ببرید نرمه بینی خود را

بكفه جراحات السنان لها التيام * ولا يلتام ما جرح اللسان

[illegible] جراحت نیزه [illegible] پیوستگی [illegible] آنچه مجروح کرد زبان +

الجرح أهون من الجبان + جرح الكلام اصعب من جرح الحسام +

جراحت بهتر است از بددلی + خستگی سخن دشوارتر است از خستگی شمشیر +

الجرح ارزى والرشق اقصر + جرى المذكيات غلاء [illegible]

[illegible]

الا ودجرى الوادى فطم على القرى + جرى [illegible] الاشت

[illegible] جاری شد رود [illegible] پس [illegible] پادشاه پیش آمد [illegible]

الفرج + جزاء [illegible] سنمار [illegible] المجرم عند الملك [illegible]

[illegible]

جزى جزاء سنمار جعلته [illegible] ذنب + الجمال في [illegible]

جزا داد او مانند جزای سنمار + گردانیدم او را پس گوش خود + [illegible]

حسن + جف القلم بما هو كائن + جلست [illegible] عن الولد [illegible]

[illegible] خشک شد قلم بانچه شدنیست [illegible]

عن الوفد + جليس السوء شيطان + جليس [illegible] جليس

در صحبت [illegible] + همنشین بد [illegible] شیطان است + [illegible]

المرء مثله + جمال المرء في الحلم + الجمال في اللسان [illegible]

مرد مانند دوست + خوبی مرد در حلم است + خوبی در زبان است [illegible]

الجنة تحت اقدام الوالدين + [illegible] الجنس مع الجنس

بهشت زیر قدمهای پدر و مادر است + [illegible] + جنس با جنس

امیل + الجنس مع الجنس متاذٍ + الجنون له فنونٌ + الجواد قد یعثر

رغبت بیشتر است + جنس با جنس ایذا یابنده است + جنون برای وی اقسام است + اسپ نیکو رو گاهی بلغزد

الجود بالموجود غایة الجود + جودة الکلام فی الاختصار + جوع

بخشش به موجود نهایت سخاوت است + خوبی سخن در اختصار است + گرسنه دار

کلبک یتبعک + الجوع خیر من الخضوع + جولة الباطل ساعة و

سگ خود را تا پس رو کند ترا + گرسنگی بهتر است از فروتنی + جولان باطل یک ساعت است

جولة الحق الی الساعة + جهد المقل کثیر + جئ به من حیث

جولان حق تا قیامت + کوشش مقل بسیار است + بیار آنرا از تمام کوشش خود

## گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

جامه باندازهٔ تن باید دوخت + جامه ندارم دامن از کجا آرم + جا با سخن از زبان سگ گوئی
جان گرو جامه گرو + جان داده ام گشته سیر صلاح دوست + جاهل بلیس تر است جیحون
جائیکه حسین علیه السلام تشنه بمیرد اگر برید باران لعنت بارد جای آن ارد + جائیکه شاهان
جنگ زنیا پی کباب بر قبض بجنجر + جای استاد خالی + جای نشستن پنجه زن جای گل
گل باشد جای خار خار + جای خر بستن تو انجا نیست + جای خود را گرم کرد جگر جگر
بود گر دیگر + جگر گوشه است + جلو بی منت خلق + جنس بجنس انباشی نیست
بنشست جامه شمس نیست + جنباس دو سر دارد + جنگ زرگری میکنند + جواب است
ای برادر ز خنگ نیست + جواب جاهلان باشد خموشی + جواب ترکی ترکی + جوینده یابنده و جالد
جا نه چو هوش گنده هم نیاید جو ... سرکه آب سرد ... پیش ... آمده باشد ... انگین نبید
جو ... ماننده جوشی طالع زنجیرزاری ... اگر طالع ندارد یا جز جوهری جهان دیده بسیار

گو پور دو غ + جیدنا تا کہ بچا سے نہ ربی ہو ورد بکشش تا بدا سے تھے دستے ہو

## گنجینہ سوم در مثلہای ہند

جا بہ در گور اختر تا تو بہ رہے + جا وہ حق می کر شیوا الا کافر + جا کو پا نت او شمہ پا ہین
وہی سہاگن + جا کو ٹوہ تا کو سوہ + جا کی کارن پنچی سارے ہی شاون و گھاری جا کو
سو کا بچے ست و سو رہو + جا کی ہو شہ جان ہو تبان سے + جان پہچان ہی خالا سلام جا
بچا را قلند [illegible] جب باپ مر گیا [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

جیسی وسے اوسی ہوا + جگت پھوٹا اور نندو بدھی + جاگ جاگ جیسے اور دگرو گر بہی چلا ہو گا
پیٹ بہو ا چلی بلی عجائب سر سو ندی بیٹھوں غائب + چلی پاون کیا بانج چلی پرتی دیکھا اور
بیٹھنے بیٹھا ڈولوک + چلی گھر کا بلند بہیا + جیوں پاتن بہی نہیں تہملی بیت گجراج + پھیپ
کہالی سو پڑے گرپ پتراج + جیوں چلا سے اونہیں کبھا ہی جیوں ہندو ماتا پتا گہر پانی
پیچھے میں پاپ پٹے ہیں ہریا رہیا کنا رکھی + جنگل میں پھونا جا آگیس ہے دیکھا جنگل میں
جیسے دیکھا ہو رہا اتیسی آئی کہا ٹ + جنھوں میں جا گھیر سے اونہیں کے تئیں + جیوں سر گر پھیر
سوکھیے حضرت پیارے جنھی نہ ساتی عشق وصری نشانی + جوان ورد او جبا لگی سو ٹیڑھا اور آگے
سرفی + جواں کو چلا چلی پڑ میا کو ساہ کی بیٹی جو آیا سیکے گا سو نیکی کی راہ دیکھ دیکھا
جو بولی سو گوری کو جیا + جو پاسوں کی جیب میں پاس کا دولتی میں جو گو سو سو ہو ...
جو ہماری دال ٹوکی اور سنگی کا سو سر جیال رہا و گھر کا سو نسا ہوا + جو ہو والی ...
جو سب جو سے حضرت سیلوا ... کیا میں سنگ جھنکا ریکا او سی ایک کا میلے گا + جو دکھا سو
سکہ نا + جو جس کیسے جیا پاؤں اسیکے پاس ٹ + جو ریکا مرغو دار جو جو حضر جا ریکا ال ...
کہا و نگا نہیں تو غافل پھر ایک جا ریکا + جو سو اوسکی ٹہا جو جاگی اوسکا پڑوا + جو کی کسکے
جو کی ملکیت جا سے نہیں کہر پر سنگلے تو کیا سوا + جو اگر وہا ئی کے اندر سو پڑا ہیرے میں
جو گر کیا تو سو کان چہار سے + جو الا کے جوتی سپاہی کی چوکی ہر کی ہیری پڑ اتی ہو دی
جو اوہان دیکھوں نی نہا تو لوگی جو ان کی بیٹا + جو ان سے پیا چاہی سو اتن کہا
چھوڑ ... سیکھی جیسی پچھان ہزار کا لی گی جوں تیوں ہماری ہو سے + جو نہا رے
سو ہیل پاچ سے + جو جو کی کان گذری نہیں تہیری جاتی + جو ہاتھی میں جو گا سو دولی ...
نقل آتیا جہاں کا تو اجہاں و لہو سان ہے + جہاں دیکھی تو سرا تیہ وہاں کا دسے
ساری رات + جہاں سپر جہاں ہوائی جہا نگا تر دو بتا کی گور + جہاں رو کہنہ ہیں تاں ان کی ...

روکھ ہے + جہان ڈورو تہان پارو کا گھر + جہان ال تہان پادل جہان جائے سو کا تہان
پڑے سو کہا + جیسے راکھے ویسا رہو کو باندھا تاکو جیا + جیسا سو کھیلے ویسا کھیلے ہوا سو لیکھے لاگ +
جیسے میں نہیں کھلی کرکے ال چھپا رہے میں گل گل جیسے ہی میٹھا ہو تو ٹہرا + ٹہرا جیسے جاپ جپا
ہو تو ویسا ہے + جیسے کا گھر ہو تو کی تیر جیسے آیا ویسی نہ آیا + جیسی کبھی نہیں نکلی جاتی +
جیسا ٹھکے ویسا جیٹ + جیسا منہ ویسی تھپڑ + جیسا ستو ویسی چھٹی جیسی بات ویسی ہی جیسا
ویسا + جیسی جیسا کا بیٹا جیسے ویسا ناچ نا چے + جیسا دیش ویسی بھیس کہا خواص جیسی
کرنی ویسی بھرنی + جیسی روح ویسے فرشتے + جیسی وارے والی ویسا ٹہرا و سہرا + جیسی نیت
ویسی برکت + جیسی تیری تانی ویسی میں بھرونگا + جیسے کتھا کہے ویسے سنے ویسے بیس
جیسی سنی ویسی جیسی جگہ کا کیسے میں تمہارا جیسا جی سے کہے ویسا جیسا
میں کہیں لگا نہیں جیسے دل کہیں لگتا ہو + جیسی جس کا ایسا ویسا نہ پیچھے تم اور گر کر کے

## گنجینۂ چہارم در امثال حرف چہا

جہاز بھائی کا لی اور بہانی سو + چہر ہری کا کانٹا جہو ٹا کہ کہنا کو بیٹی پا ایچ
جہوٹ ہو اور اس تیر شہر پر جہوٹ بولنا اور گرو کہنا با ایر جہوٹ کہنا تو پر کہنا
ہاتھ سے کنتی نہیں رہتے جہوٹ کے آگے سچا رہتا ہے جہوٹ بیٹا جہو ٹ کے
سکھ نہ سیکھی آئی + خزینۂ ہفتم در مثلہای حرف جیم فارسی مشتمل بر...

## گنجینۂ اول در امثال پارسیہ

چارہ نیست در حق واقعہ الا تسلیم + چاشنی غورہ یاد ایر است خورست + چاہ کن را چاہ در پیش
چاہ کن بیشہ در چاہ است + چاہ بیژن از زندان ضحاک کم نیست + چارہ کار ی کنید عاقل کہ باز آید پشیمان

چراغ وقت مردان خانه روشن کند + چراغ روشن مراد حاصل + چراغ مفلسان بی روغن [illegible]
چراغ مقبلان هرگز نمیرد + چراغ مرده کجا شمع آفتاب کجا + چراغ کسی تا صباح نسوزد [illegible]
نتوان دید چیزی بی چراغ + چراغ از سنگ بیرون آید + [illegible] بدندان میگزد + چشم [illegible]
[illegible] چشم [illegible] + چشم [illegible] + چشم [illegible]
چشم [illegible] + چشم [illegible] دوستان روشن شود [illegible] دوستان چشم
دوستان روشن چشم [illegible] خارست + چشم [illegible] + چشم [illegible]
[illegible] چشم آسمان [illegible] + چشمان [illegible] + [illegible]
[illegible] در جهان باقی است [illegible] + [illegible]
[illegible] + [illegible] شاهی را [illegible]
[illegible] تا [illegible] + [illegible] راه [illegible] کنند
[illegible] + [illegible] آمد [illegible]
[illegible] + [illegible]
[illegible] + [illegible] + چو [illegible]
[illegible] + چو [illegible] + [illegible] کرده [illegible]
چون [illegible] + چون [illegible] آسمان [illegible] + [illegible]
[illegible] + چون [illegible] + چون [illegible] + [illegible]
[illegible] چون [illegible] + چون [illegible] باشد [illegible]
[illegible] + [illegible] + [illegible]
[illegible] + [illegible] + [illegible]
[illegible] گفته است سعدی [illegible]

چه خوش بود که برآید به یک کرشمه دو کار + چه خوش چیز است انبا شد + چه عقل خواهد چه نخواهد عقلیا
چه کند بنده اهمین یا بد + چه گوید که نا گفتنم بهشت است + چه سر کو آن کراین بد کند + چه مردی گوی
گور نے کم بود + چه نسبت خاک را با عالم پاک + چیزی کہ نبی یابی مجو + بیمار اہد ور ... ... ...
چیزے که گو در و بیش یابی ... شکسته ... کند + چیدن ... ... ...

## گنجینه دوم در مثلها سے ہندی

چال ٹیڑھے کو لیتی اور گہنا وار لی کا + چار دن کی آنیاں اور سونٹھ بسا مہر ... چار بیٹیاں چار ... کی
چار چوٹی چار دن کی چاندنی اور پھر اندھیرا پاکھ + چاکر ... کا ... کیا + چاکر کے آگے چاکر اور
اور کر کے آگے بیٹھا + چاکر کو عذر نہیں کو کر کو عذر سے + چالیس سیر ... بات کا ... میں
چام ... چاندنی ... + چاند ... کے نام کو ... کی ... کیا ... ہاتھ ... چاہ
کرون ... چوٹ ... کا ... چل ... کیا کرون ... اور دو ...
پانی ... + ... ... سیاہ + ... کھاتیں ... کا ... بچا ... کا
... چھوڑا + ... کی ... پاون ... بارگاہ + ... پاپ ... گئی ... کا ...
... + ... کے ... + ... ... کا ...
... + ... چکنا ... + ... چھل ... ... ... میں ...
... ... چل ... ... ... کہان ... ... ... ... چیل ...
کرون نام + چیلی چلی کمان کی سوت کی ... چیل چلی ... کہون ... چاکر ... ...
... + چار ... کو ... + ... میں ... ... ... چار ... ... ... ...
... ... ... + ... چاون ... آپ ... کے بال ساتھی لالی ... ... ...
... + ... کا ... + ... ... دو ... + ... سوکالی ... ... ... ...

چاپلوسیوں کی رکھوال + چھوٹی زبان بڑا [illegible] + چور چوری سے گیا کیا ہیرا پھیری سے بھی گیا + چور چور سو سانت بھائی + چور [illegible] کر گیا سو [illegible] سہل بچاؤ + چور دو ہو رو دونوں [illegible] + چور سے کہیں سچ سو سیاہ سو کہیں جاگیو + چور کا شاہد چراغ + چور کا بھائی گٹھ کترا + چور کا من [illegible] میں + چور کی گھر میں مور + چور کی داڑھی میں تنکا + چور کی ماں کوٹھی میں سر دے کے روئے + چور کو چوری کی سوجھی + چور کو چوری سے بچاؤ + چور کو کپڑے کا [illegible] چھنال کو [illegible] کہا ٹھی + چور گھر ہی لگا بیگانا پوت کو چھٹی سو لی + چوری کا اور سر زوری + چوری اور سر [illegible] + چور کا گڑ میٹھا + چونا چھپا دہی یا [illegible] بنگالی نہیں چھوٹا ہی کی چھچھوندر کہی کہا + چونا بل میں [illegible] چونا بجا [illegible] اور ذات [illegible] + چھ [illegible] بل ہی [illegible] + [illegible] [illegible] + [illegible] اور [illegible] کالی [illegible] + [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

## گنجینۂ سوم در امثال حرف چھا

چھانی [illegible] ولی [illegible] چھانی کا جسم چھاج [illegible] چھلنی کیا [illegible] + [illegible] پانی [illegible] + چھاجا باجا [illegible] بنگال [illegible] چھچھی [illegible] + چھپر [illegible] [illegible] + [illegible] چھچھی [illegible] + چھوٹا [illegible] + [illegible] + چھپی [illegible] + چھری [illegible] + [illegible] + [illegible] چھچھوا [illegible] + [illegible] + چھوڑ [illegible] + [illegible] کا دن [illegible] + چھوڑ اور [illegible]

بن وسے + چھونکو لپیٹ کہار و لپیٹ پیرہی لپیٹ کا لپیٹ + چھ چاول اور ایک بال ...
چھیلی چھال ٹیاسی چھیلے چا گہار کے پانچ چھینکے پاون پلٹی پانی اور پیا جا پانی چھینکے
ہاکی کی چھینکے کہا چھینکے تہا چھینکے سرگہر تجا سے ختم شد ...

## فصل اول در امثال عرب

الحادي وليس له بعير + ما بعد ما كان الحازم من حفظ

سرود گوینده شتر نیست مرا و اشتری + کم گردید بعد زیاده شدن + هشیار کسی که نگاه دارد

ما في يده ولم يؤخر شغل يومه لغده + حاصل الاهل ليس

آنچه در دست اوست و موخر نکند شغل امروز خود برای فردای خود + حاصل زن مرد نیست

بحث السهل حافظ على الصديق ولو في الحريق + حال الجريض

بحث آسان + حفاظت کن بر یار اگرچه باشد در آتش + حائل شد غصه

دون القريض + حال القدر دون الوطر + الحاجات اذا صلى

نزدیک شعر + حائل شد قدر نزدیک حاجت + نوربافت وقتی که خواند

ركعتين فانتظر الوحي + حب الدنيا داء ولا دواء له + حب

دو رکعت پس منتظر شود وحی را + دوستی دنیا بیماریست نیست دوا مر اورا + دو

الوطن من الايمان + حبة بر في الدار خير من الدار المستعار +

وطن از جمله ایمان است + یک دانه گندم در خانه بهتر است از مروارید عاریت گرفته شده +

حبك الشيء يعمي ويصم + حبلي حبله غاربي + حبه صيد وان كان

دوست داشتن تو چیزی را کور میگرداند و کر میگرداند + رسن من بگردن من است + دوستی او شکار است اگرچه ا

قيدا + الحب يتوارث حتى اذا فرحوا بما اوتوا اخذناهم

قید + دوستی میراث میشود تا آنکه چون شادان شدند بآنچه داده شدند گرفتیم ایشان را

بغتةً + حتّى يحجّ الذرّ في الضرع + حتّى يسالم ذئبُ الثلّة

ناگهان + تا آنکه بار کرده شیر در پستان + تا آنکه صلح کند گرگ گوسپندان

الراعي + حتّى يشيب الغراب + حتّى يؤوب المثلم + حتّى يؤوب

چراننده را + تا آنکه سپید شود زاغ + تا آنکه باز آید مثلم + تا آنکه باز آید

المنخّل + حتّى يؤوب القارظان + حتّى من يكبر عمرو ولا يبضعم

منخّل + تا آنکه برگردد هر دو چیننده برگ سلم + تا آنکه کسی را سبب [illegible]

حِداءٌ حِداءٌ وراءك بُندقة + حدّ العفاف الرضا بالكفاف

ای حداء ای حداء پس تو بندقه است + حد پارسائی راضی بودن است به [illegible]

حِدّة المرء تُهلكه + حدّث عن البحر ولا حرج + حدّث عن الفضل

تیزی مرد هلاک میکند او را + خبر ده از دریا و باکی نیست + خبر ده از فضل

ولا حرج + حدّث عن معن ولا حرج + الحديد بالحديد يُفلح

و باکی نیست + خبر ده از معن و نیست باکی + آهن شکافته می شود با آهن

الحذر أشدّ من الوقيعة + الحرب خدعة + الحرّ

ترسیدن سخت تر است از فتنه + جنگ فریب است + جوانمرد

أميّة + الحرّ حرٌّ وإن مسّه الضرّ والعبد عبدٌ وإن ملك الدّرّ

زبینهاست + حر حرست اگرچه رسیده باشد او را سختی و بنده بنده است اگرچه مالک [illegible] باشد

حرفة المرء كنزه + حرقة الأولاد محرقة للأكباد + أحمق من

پیشه مرد گنجینه است + سوزش فرزندان سوزاننده جگرهاست + بیوقوفتر

موت + حرم الوفاء على من لا أصل له + حروف القرآن

مرگ است + حرام شد وفا بر کسی که نیست اصل مر او را + حرفهاست قرآن

سیوف لقتل الشیطان + الحریص فقیر وان ملک الدنیا

شمشیرهاست برای کشتن شیطان + حریص فقیر است اگرچه مالک شود دنیا را

الحریة فی رفض الشهوات + الحزن عادة من کرمها

حریت در گذاشتن خواهشها ست + رنجه انگیزد بزرگی از کرم است

الحزم سوء الظن + حسبک من غنی شبع وری + الحسد

هشیاری بدگمانی ست + بس است ترا از توانگری سیری و سیرابی + رشک

یقتل الحاسد قبل ان یصل الی المحسود + الحسد للصدیق من

میکشد حاسد را پیش از رسیدن حسد سوی کسی که حسد کرده شده + رشک بردن بر دوست از

سقم المودة + حسن الادب یستر قبح النسب + حسن الخلق

بیماری دوستی + خوبی ادب میپوشد زشتی نسب را + خوبی خلق

غنیمة + حسن الخلق یوجب المودة + حسن الذکر ثمر العمر +

غنیمت است + خوبی خلق واجب میکند دوستی را + خوبی ذکر بر عمر است +

حسن الصبر طلیعة الظفر + حسن ثبات الارض من کرم

خوبی صبر طلایه پیروزی است + خوبی روئیدگی زمین از جوانمردی

البذر + حسن الصوت والعقل لا یجتمعان + الحسن اخشن

تخم است + خوبی آواز و عقل فراهم نمیشوند + خوبی سخت تر است

حسنات الابرار سیئات المقربین + الحسنات یذهبن

نیکیهای نیکان بدیهای مقربان است + نیکیها می برد

السیئات + الحسود مغموم + حشر الیابس کنشر السائل

بدیها را + حاسد غمگین است + جمع کردن [illegible] مانند [illegible]

حفظ اجل تل بین سند فی ضبنهم + حظ وافق کلمة حق حق

بهره بزرگ میان دو کنج دهن شیر + بهره موافق شد سخن را + پر کند تا الگ

انفس + حفظ الله لحیة هارون من حلق موسی + الحق مر

تاب سید + نگاهداشت خدا ریش هارون را از تیزی موسی + سخن راست تلخ است

حق یضر خیر من باطل یسر + الحق یعلو ولا یعلی + الحکم

سخن راست که گزند رساند بهتر است از دروغ که شاد کند + سخن راست بالا شود و بالا کرده نشود + فرمان

لله الملک لله + الحکمة مفتاح السعادة + الحکمة یمانیة

مر خدا است و سلطنت خدا راست + حکمت کلید سعادت است + حکمت منسوب به یمن

الحکماء الجهال رسل عزرائیل للاستعجال + حلاوة

حکیمان نادان رسولان عزرائیل اند برای شتابی + شیرینی

الدنیا للجهلاء ومرارتها للعقلاء + حلات حالیة عن کرعها

دنیا برای نادانان است و تلخی دنیا برای عاقلان + دور کرد گوشت را زن حالیه از استخوان

حلب فلان الدهر اشطره + حل بواد ضبة کمون

دوشید فلان زمانه را پاره های او را + فرود آمد در رود وسوسار نهان

حل بواد غیر ذی زرع + حلبت الدهر شطره + حلم المرء

فرود آمد در رودی که نیست صاحب کشت + فرود آمد زمانه را پاره او را + حلم مرد

عونه + الحلم والمنی اخوان + الحلم من غرض جوهر المنطق

مددگار او است + حلم و آرزوها سر دو برادر اند + حلم از متاع جوهر گویائی است

الحلم حجاب الآفات + الحلم اجل من العقل + حلی الرجال

حلم پرده آفتهاست + حلم بزرگتر است از عقل + پیرایه مردان

الهودب فی حلی النساء الذهب + طلبت ضراً فجاءنی شر

ادب ست و پیرایه زنان زرست + دو شنیده فقیر قوام + خر ست که فرود

عمه لا تنال من یرکبه + الحمار یعرف طریق المعلف + حمرة

ازان باک مدار بکسی که سوار شود آنرا + خر می شناسد راه کاه را + سرخی

الخد جمال و حمرة العین اعتلال + حمرة الخجل تحکی لصفرة

رخساره خوبی ست و سرخی چشم بیماری ست + سرخی شرمنده حکایت میکند از زردی

الوجل + حمرة المریخ من دماء + الحمق داء لا دواء له + حموضة

ترسنده یعنی هر دو مشابهند + سرخی مریخ از خونهاست + نادانی بیماریست که نیست دوا او را

الطعام خیر من حموضات الکلام + الحلم اصعب من الک

خوردنی بهتر ست از ترشیهای سخن + ... خوار کرد مرا ...

حسن قدح لیس فیها + الحموضة تبید بالعرق خود

بانگ کردن چیز نیست ازان باجی + ترسانیده ... عرق + نقصان

فی تجارة + حیاء المرء ستره + الحیاء یمنع الرزق الحیاء

در نقصان ست + شرم مرد پرده اوست + شرم منع میکند روزی + شرم

کله + الحیاء جزء من الایمان + حیثما کنت فی با

همراه او + شرم حصه ایست از ایمان + هر جا که باشی پس من

صدرها + حیثما سقط لقط + الحیلة انفع من الوسیلة

سرداران ستم ... هر جا که بیفتد گرفته شود + حیله سودمند تر ست از وسیله

## گنجینه دوم در مثلهای فارسی

حاجت مشاطه نیست روی دلارام را + حاجی حاجی را در مکه می بیند + حاصل ...

تحصیل حاصل بیهوده است + حاکم تا مهر گوش بجای باید + حالا تخته بسر استاد میزند + حیدا
اگر خانه خود تمام گلشن است + حب الوطن از ملک سلیمان خوشتر + حرام خوردن شلغم
حرارتش فرو نشست + حرف را پوست کنده باید گفت + حرف بد بزبان بد باشد
حرف حق بر زبان شود جاری + حریف پخته با خود پخته در جنگ است + حریف حریف را می شناسد
حریف خود را میداند + حساب دوستان در دل + حسن چون بی پرده شد زنهار گرد
او مگرد + حق بحق دار رسید + حکایت از مثل بمثل شود + حاکم مرگ مفاجات
حکمت شنیدن از لقمان خواب است + حلوا بکسی که نخته نشیند + حلوا گفتن دهن شیرین
حلوا خوردن روی باید + حوران بهشتی دوزخ بود اعراف از دوزخیان پرس که اعراف بهشت است
حیف نان دادن افسوس ... + حیله جو را بهانه بسیار است + حیله رزق بهانه موت

## گنجینه سوم در امثال هندیه

حاکم کی کور بہ لات ماری + حاکم کو حجت نہیں + حاکم کے میلے میں کی
ہو + حاضر کیہی دوریں ... + حال میں فال ہی نہیں سلی + حال گیا احوال گیا دل کا
خیال نگیا + حال کا نہ قال کا ... + حج کا حج بیچ کا بیچ + حرام کھانا
اور شلغم ... + حساب جو جو بخشش سو سو + حساب ...
حق ہوا ناحق ... + حق کا راضی خدا ہی + حق کو حلال کر ایک دن میں ...
+ حق نا حق ... + حلق کا نہ تالو کا ... + خلق کی زبان ...
روو ... + حلوائی کی دوکان دادا جی کی فاتحہ + حلوائی کی جاتی
سو ... قصائی + حمام ... گھوڑی عراقی کو لات مارے + حویلی ...
سوئی + ... گنجینه چهارم در مثلهای حرف خا مشتمل بر سه گنجینه

## گنجینه اول در امثال عربیه

خالطوا الناس وزايلوهم + خالف نفسك تسترح + الخلال

آميزش كنيد با مردمان و جدائى كنيد ايشان را + مخالفت كن نفس خود را تا راحت يابى + خلال

وبال + الخائن خائف + الخائض في الطين [illegible] كالخائض في الغمرة

گران است + خيانت كننده ترسان است + خائض در گل افتاده مانند خائض است در [illegible]

الخيانات للخبيث + خذ الامر بقوابله + خذ القليل

زبان پليد + بگير كار را بقابلهاى او + بگير اندك را

من اللئيم وذمه + خذ اللص قبل ان يأخذك + خذ النفس

از ناكس و مذمت كن او را + بگير دزد را پيش از آنكه بگيرد ترا + بگير نفس را

قبل ان تأخذك + خذ درج الضب + خذ ما صفا ودع ما كدر

پيش از آنكه بگيرد ترا + بگير راه سوسمار + بگير آنچه صاف شد بگذار آنچه تيره شد

خذ من الرضفة ما عليها + خذ من جذع ما اعطاك + خذه

بگير از رضفه آنچه بر وى است + بگير از جذع آنچه داد ترا + بگير او را مانند

شبعه خذه ولو بقرطي مارية + خرقاء وجدت صوفا

شير ماده + بگير او را اگرچه باشد بدو گوشوار ماريه + خرقا يافت پشم گوسپند را

خرقاء ذات نيقة + خزائن البحار تستفيض من قطرات

خرقا صاحب آراستگى + خزانه‌هاى دريا استفاضه ميكنند از قطره‌هاى

الامطار + خسر الدنيا والآخرة + الخضاب شباب ثانٍ

باران + زيانكار شد در دنيا و آخرت + خضاب جوانى دوم است

الخضوع عند الحاجة رجولية + [illegible]

فروتنى كردن نزديك حاجت مردانگى + [illegible]



منتهى الارب

خف الله تأمن من غيره + خطاؤك آفتى لجبانك صوابك الحق

از خدا بترس ایمن شوی از غیر او + تنها بودن تو نگاهبان بهشت برای جای تو + میان ... جست

اقبض وأفرح + خف المقيل لدى الأكابر بالمن الحسيب + الحيلة

قبضه کن و شاد شو + خاص شد محتاج نزدیک بزرگان باحسان اندک + در دستی

تدعو الى السلة + خل سبيل من وهى سقاؤه ومن هريق

میخواند سوی دزدی + بگذار راه کسیکه شگافته شد مشک او و کسیکه ریخته شد

بالفلاة ماؤه + خلوص الود من حسن العهد + خلوص

در بیابان آب او + خالص شدن دوستی از خوبی پیمان ست + خالص شدن

النية خلاصة العطية + خلو القلب خير من ملء الكيس +

نیت خلاصه بخشش ست + خالی شدن دل بهترست از پری کیسه

خليل المرء دليل عقله + الخمر أم الخبائث + الخمر مطية لكل

دوست مرد نشان دال عقل ست + شراب اصل پلیدیها + شراب سواری است برای هر

خطيئة + خمول الذكر أسنى من الذكر الذميم + الحمق يخرج

گناه + پنهان گردیدن ذکر بهترست از ذکر بد + ... بیرون میکند

الورق + خواص الأشياء حق + خوف الله يجلي القلب

برگ را + خواص چیزها ثابت ست + ترس خدا روشن میکند دل را

خير الأصحاب من يدلك على الخير + خير الأمور أوسطها

بهترین یاران کسی ست که رهنمونی کند ترا بر نیکی + بهترین کارها میانه آنهاست

خير الأشياء جديدها وخير الإخوان قديمها + خير الرفقاء

بهترین چیزها نو آنهاست و بهترین برادران قدیم آنهاست + بهترین رفیقان

آثر بیعة + خیر الرفیق فی الطریق خیر الدقیق فی السّویق + خیر
چهار انز + بهتر رفیق در راه نان است باپیست + بهتر
الزّاد التّقوی + الخیر عادة + خیر الغنی القنوع و شرّ الفقر الخضوع
توشه پرهیزگاریست + نیکی عادتست + بهتر توانگری قنوع ست و بدتر فقر فروتنی ست
الخیر فی ما وقع + خیر قلیل به فضحت نفسی خیر الکلام ما قلّ
خیر در چیزیست که واقع شده + خیر قلیل بود رسوا شد نفس من + بهتر کلام آنکه از کم باشد
و دلّ + خیر المواهب العقل + خیر المناکح الابکار + خیر المال
و دلالت کند + بهترین بخششها عقل ست + بهترین زنان بکر هاست + بهتر مال
سکّة مأبورة او مهرة مأمورة + خیر المال عین ساهرة
رسته خرمای گشن داده شده یا کرّه ماده اسپ که بافته شده در نسل + بهتر مال چشمه بیدار ست
لعین نائمة + خیر المال عین خرّارة فی ارض خوّارة + خیر
برای چشم خوابیده + بهتر مال چشمه ایست بسیار روان در زمین خرّیان بسیار + بهترین
النّاس من ینفع النّاس + خیر النّساء سوافر + خیر النّساء
مردمان کسیست که نفع کند مردمان را + بهترین زنان کشاده روی اند + بهترین زنان
الوَدود الوَلود + الخیل اعلم بفرسانها
نهایت دوست شونده زاینده + اسب داناتر ست بسواران خود +

## گنجینه دوم در مثلهای فارسی

(خ) خاک از توده کلان بردار + خاک در چشم عزیزان آسایش دیده مشتاقان ست + خاک
عمل از عبیر معطر ولی به + خاک غربیل را نشاید و خشت آسیا را + خاکش از خویش بهتر
خالی دست و رو سیاه + خاموشی زبان سوسن غماز آزادگی او ست خاموشی



باهر بشیوه لطیفه مامور کردید با براهین سیف از دفتر [illegible] نیز [illegible] است کذا فی [illegible] ۱۲۸۳

علامت رضاست + خانهٔ درویش را شمعی از مهتاب نیست + خانهٔ تنگ و دل
فراخ + خانهٔ خالی دیو میگیرد + خانهٔ دوستان بروب و در دشمنان مکوب + خانهٔ پر شیشه را
سنگی بس است + خانه جدا گور جدا + خانه ویران شود چون طفل گردد خانه دار + خانی
در خانه وراثی دیار [illegible] + خبر خضری بهتر + خدا با خلق و خلق با خدا + خداوند سلیمان و بد
خدا که میدهد نمیپرسد که کیستی + خدا را ندیده اند بعقل شناخته اند + خدا داری چه غم داری
خدائیکه دندان دهد نان دهد + خدائیکه بالا و پست آفرید + زبردست از زبردست آفرید
خدای جهان را جهان تنگ نیست + کمیت مرا نیز پا لنگ نیست + خر ان کسی سو و
نخواهد بگرد آسمان کاش منهم نانی + خر ار جل اطلس بپوشد خر است + خر که ابگیر وا
منشینا [illegible] + خر باربر به که شیر مردم در + خر بسته بهتر اگر چه دزد آشنا باشد + خر او یه [illegible]
رها [illegible] چه کار + خر [illegible] شیر [illegible] نصیب شغال است + خر [illegible] شیرین کنجی [illegible] از ان +
چه داند بهای [illegible] + خر خالی [illegible] میرود + خر خفته جو نخورد + [illegible] خواجه حسن خواجه
[illegible] + خر [illegible] گر بود علی سینا است + خر عیسی اگر بمکه رود چون
باز آید هنوز خر باشد [illegible] با جهان [illegible] + خر که جو دید کاه نخورد + خر [illegible] سر بیا
[illegible] + خر را او [illegible] + خر دستی هنگام است + خر جان پالانش دیگر
خر [illegible] + خر که از خرمی بماند دم و گوشش باید برید + خشم [illegible] شرعی
خشم [illegible] و جهان پاک + خصم چون پشت بیچ مگو + خصم خصم خود را میشناسد + خفته را
خفته کی کند بیدار + خلاف رای سلطان رای جستن بخون خویش باید دست شستن
خلعت غفران گناه را بپوشد + خلق خدا ملک خدا + خلوت از اغیار باید نه ز یار + خنده
مردم از شادی باشد و خنده [illegible] از غم + خنده گل گریه گلاب بار آرد + خواب [illegible]
[illegible] + خواب [illegible] + خوابی [illegible] بیاد [illegible] + خوار چه پهلو کند [illegible]

بیاشند + خوا ہی آنست کہ باشد مشکل گذارش + خواہی نخواہی + مثل خوی نیا تہ خو پر چلی
آگر دلی ہست با وی شد + خوبیا شد کہ بلبل شود + خود فضیحت دیگران را نصیحت + خود غلط
انشا غلط + خود کردہ را چہ درمان + خود کشی را انتہا نیست + خود بینی
جان من جان نادانی بود + خود پسندی خلق نیست + خود دشمن خود گرد
خور دو بیا کہ تنہا خوری + وائے بر آن خود کہ تنہا خوری + خورشید
سیا کند + خوش آنست کہ در دوستی + خوش عشق با شی مان بیا
خوش حالی کہ شکر حال + خوشحال کسے کہ یاد کند + خوش وقت کسے کہ
خوش عشق ناز ندارد + خوش خویش بیگانگان و خویش بیگانہ خویشان + خوشا
خوش دلی + خوشہ چین دارد + خون حسن حسین الا خوش + خون ناحق
سرخ خون ناحق ایست + خون را بخون شوید + خون را نشوید
نشست + خون جبر وقت مراست + خوبی خوبی

## گنجینہ سوم در امثال ہندیہ

خاموشی کتیا مچھلی کی جھول + خالی ہاتھ سے کیا کرے + خالہ جی کا گھر + خالہ
ڈھول + خالی ہاتھ + خالی ہانڈی سر پھٹی + خالی بیٹھنا
خالی گھر ... موسی ... کان ...
... خالی ... کیا ... گئی ... جان ... خالی ...
خالی ... جان ایک شہ ... خدا کا دیا ...
دیا ... خدا کو ... خدا گواہ ... ہے
خدا کے ... جو ... خدا کی ... خدا کی ...

خدا کو دیکھا نہیں عقل سے پہچانا ہے + خدا زاکو ناخون نہ دیوے کہ سر کھجلا + خدا دو سینگ دے تو وہ بھی سہو + خدا دیتا ہے تو چھپر پھاڑ کے دیتا ہے + خدا دیتا ہو تو نہیں پوچھتا کہ تو کون ہے + خدا رزاق ہے بندہ قزاق ہے + خدا لگتی کہو لی نکھو منہ دیکھی نہیں خدا مہربان تو جگ مہربان + خدمت سے عظمت ہے + خراب خستہ تماشا ستا + خر دجال کا منہ کاٹے ہی سے کٹے + خربوزے کو دیکھ کے خربوزہ رنگ پکڑتا ہے + خربوزہ چھری پر گرے تو بھی خربوزے کا ضرر چھری خربوزے پر گرے تو خربوزے کا ضرر + خصم کا کھائیں بہن کے گیت گائیں + خضر ہو + خضری خبر بھی عجوبی ہے + خلق کا حلق کس نے بند کیا ہے + خنجر تلے کسی نے دم لیا تو پھر کیا + خواب خرگوش میں ہے + خوان بڑا خوان پوش بڑا کھول دیکھو تو آدھا بڑا + خوان پاک خوان پوش پاک کھول دیکھو تو خاک ہی خاک + خوب ہی گالی جھنتی ہے + خوب ہی دانت کھٹے ہوتے + خود دلی و خدائی میں بیر + خوشامد کا منہ کالا + خو گیر کی بھرتی + خیرات کے ٹکڑے اور بازار میں ڈکار + خیر کی چوٹی خیرات کا نام + ملا عقدا و ونارا + خیلا باتچہ + خیلا جان بیلا خزینہ دوم در مثلہای حرف دال مشتمل ششم گنجینہ

| | گنجینۂ اول در امثال عربیہ | |
|---|---|---|

دَاءُ النَّفْسِ الحِرْصُ + دَارِ مَنْ جَفَاكَ بِخَجَلٍ + دَارُ الأَمِيرِ مَا مِنَ الفَقْرِ

بیماری نفس حرص ہست + دعوت کن کسی را کہ ستم کرد تا شرمندہ شود + خانۂ امیر جائے خوف یا فقر است

اَلدَّالُّ عَلَى الخَيْرِ كَفَاعِلِهِ + اَلدَّرَاهِمُ مَرَاهِمُ + اَلدَّرَاهِمُ بِالدَّرَاهِمِ

رہنما بر نیکی مانند کنندۂ نیکی ست + درہمہا مرہمہا است + درہمہا بہ درہمہا

دَبَّ دِرَّةُ عُمَرَ أَهْيَبُ مِنْ سَيْفِ الحَجَّاجِ + دَرْدَبَ لَمَّا عَضَّهُ

حاصل کردہ شود + درۂ عمر رضی اللہ عنہ ترسانندہ تر است از شمشیر حجاج + فروتنی کرد چون گاہ گزید او را

الثقاف + الدّهر هو جنّة القلاع مع ما يبنيك الى كاهر بناك

ثقاف + و هم سپر و نا بالست

دعوا دعوة كوكبية + دعوة المظلوم مجابة دواف

دعوت کردند دعوت کوکبی + دعای مظلوم مقبول ست + کوفتن لو

بالمجانب القلقل + دلني في العشق من يهدي السبيل

پیدا ود دانه قلقل را + رهنمونی کرد مرا در عشق کسے که هدایت میکند راه را

داو السماء لا يروي لظمآن + دليل عقل المرء فعله ودليل

دلو آسمان سیراب نمیکند تشنه را + دلیل دانش مرد سخن او و سنت و دلیل

اصله فعله + دماء الملوك اشفى من الكلب + دمث لنفسك

اصلش فعل اوست + خونهاے پادشاهان شافی ترست از سگ + نرم کن برای خود

قال القوم مضطجعا دم على لظم الغيظ تجد له عوافيك +

خواب کن حالیکه پهلو خوابیده هستی + همیشگی کن بر فرو بردن خشم بیابی برا عاقبتهای خود

الدنيا اشبه شي باحلام النيام وظل الغمام + الدنيا

دنیا مانند چیز نیست به احلام خوابندگان و سایه ابر + دنیا

امنية و الاموال عارية + الدنيا جيفة وطالبوها كلاب + الدنيا

آرزو ست و مالها عاریت + دنیا مردار ست و خواهندگان او سگان + دنیا

ذو فرح يحصل الا بالذوب + الدنيا سجن المؤمن وجنة الكافر

دروغ ست حاصل نمی شود مگر بدروغ + دنیا قیدخانه مسلمانست و بهشت کافر +

الدنيا عرض حاضر ياكل منها البر والفاجر + الدنيا كالشف

دنیا متاعیست موجود میخورد از ان نیکوکار و بدکار + دنیا پا یکانه

| |
|---|
| اَدَمُ + اَلدُّنْیَا مَزْرَعَةُ الْآخِرَةِ + اَلدُّنْیَا دَارُ [illegible] |
| ادم است + دنیا کشت آخرت است + دنیا [illegible] نیست [illegible] |
| اَلدُّنْیَا تَطْلُبُ الْهَارِبَ وَتَهْرُبُ مِنَ الطَّالِبِ + دُنْیَا [illegible] |
| دنیا میجوید گریزنده را و میگریزد از جوینده + دنیا [illegible] |
| وَقْتُكَ الَّذِي اَنْتَ فِيهِ + دَوَاءُ الشَّوْقِ اَنْ [illegible] + دَوَامُ |
| وقت تست آنکه تو دران وقت هستی + دوای شوق آنکه فراهم آوری [illegible] |
| اَلسُّرُوْرُ رُؤْيَةُ الْاِخْوَانِ + اَلدَّوَاءُ اَنْفَعُ الْاَدْوِيَةِ + دَوْلَةُ |
| خوشی دیدن برادران است + دواء سودمندترین [illegible] است + دولت |
| اَلْاَشْرَارِ مِحْنَةُ الْاَخْيَارِ + دَوْلَةُ الْاَرْذَالِ آفَةُ الرِّجَالِ + دُ [illegible] |
| [illegible] ایشان [illegible] است + دولت [illegible] آفت مردان است + [illegible] |
| [illegible] دُوْنَ [illegible] |
| [illegible] + [illegible] + دنیا بخیل [illegible] است |

## گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

وا دو [illegible] قابلیت [illegible] بلکه [illegible] قابلیت داد اوست + داشته [illegible]

گرچه [illegible] + داغ بالای داغ + دامن کشان میرود [illegible] [illegible]

[illegible] شفتگان عشق [illegible] دریده اند + دامن [illegible] [illegible]

[illegible] + دانا [illegible] وا [illegible] کند و نادان [illegible] + [illegible]

[illegible] دست [illegible] + دانه [illegible] [illegible]

[illegible] + در [illegible] مرغ [illegible]

[illegible] + در [illegible] گمان [illegible] خالی است [illegible]

باشد + در جلو چو گوسپند سلیم + در قفا چو گرگ درنده + در بیابان تشنه سوختن از تشنگی
بچه که لقمه بجا هم + در بلا بودن بهتر است + در پس تو ... انگشت در دست کسی
در جنگ حلوا نبخش نمیکنند + در خانهٔ مور شبنمی طوفانست + در خانه کدخدا اندیشه چیز
در خانه اگر کس است حرفیش بس است + در خانه آرد نیست در کوچه دود میرود + در خانهٔ مولا
چیز ... و چشمش + در خانه هر چه باشد مهمان نیز که باشد + در خانهٔ خدا اهم باز است + در
کاهلی کفر آور دبار + در خشتی که اکنون گرفته است با ... + به تیر وی مردی آید جای + در
کار از وی بکسی نرسد جای آبی خشک + در درویشی دمندیگو در داکه طبیب بیمار باید
و این نفس ... شکم سیاه باید + در اضداد دوستان حق ... + در دم از یار است
و در مان ... + در دلش تا بد دوا ... + در عاشق بنشیند در مدد طبیب + در طریقت
... آید خیر او ست + در عقول ... دانستن است + در حین اضطرار احتیاط است
+ در غور ... نشود + در قصص انبیا ... + در کار خیر حاجت هیچ استخاره
در ... و خانه که ... + در میان ... یا گرد ... در مقام تشنگی سرد ... قطره
آبی بیرزد + در مان بکسی رسد که درد دارد + در تنگی ... که حاجت پیش کسی بردن
درویشی ... شب ... او ست + درویش ... کلاه ... + در
زوال ... + دروغ گو را خانه باید ... + دروغ مصلحت آمیز به از راستی فتنه انگیز + دروغ
را حافظه نباشد + در دو گرسنه سر ... کار ... + در ... + در دزد شهر
بیتوان ... + در ... + ... است + در
... و سالگی ... + ... و مهمان ... + ... کسی ... بود
دزد از خانه مفلس خجل آید بیرون + دزد ... + دزد ... باش + دزد
باش + دزد ... + دزد ... + دزد ...

زود و صاحب کلاه راسی + دزد دانا می‌کشد اول چراغ خانه را + دزد و من باخانه میدید و متاع خانه
دزدیده بود و آنچه بماند بخداوند + دوست از همه چیز بیشینه + دست کاشته پشت پیشانی
دست بکار و دل بیار + دست بی هنر کفچه گدائیست + دست بر سر کشیدن + دست بالای دست بسیار است
دست پیش بپا بدل نیست + دست جود از سر بود و آن نگار در کف بخیل می نشیند دست جیب
از دوست است یک نشناسد + دست که دهان خود گرفت بی زبان خود + دست دوست اول
ست + دست را دست میشناسد + دست بدست میشود + هر دو دست و را + دست زیر
سنگ را آهسته بپا به کشید + دست بر بالا + دست شکسته وبال گردن + دستش پیش گست
دستش در کیسه خلیفه است + دست کار دل نمیکند دل کار دست میکند + دست کوته
و کله دراز + دشمن اگر قویست نگهبان قوی تر است + دشمن دانا به از دوست نادان +
دشمن نتوان حقیر و بیچاره شمرد + دشمن چه کند چو مهربان باشد دوست + دعا گو گوشه
نشینان بلا بگرداند + دلاکو واستغنا + دلا خوش باش نان مادر روغن افتاد + دل ست
او رکعبه اکبر است + دل بدست آر و هر چه خواهی کن + دل بدست آر تا کسی باشی +
دل تاریک را جان روشن نباشد + دل را الم میخورد و درد دل جگر را + دل را بدل رهیست
درین گنبد سپهر + از سو کینه و از سوی مهر + دل که افسرده شد از سینه بدر باید کرد +
دل نخواسته عذر بسیار + دلیر تیغ را کار فرماید و تیر بازو را + دم عیسی در زندگانی در نگیرد
دشنه را بگرگ سپارد + دندان زدن شیر شغال را بسیار است و انگور انگور هم + دندان
طمع کنده + دندان طمع تیز کرده + دندانی که درد کند باید کند + دنیا پاک افعیست
دنیا پنج روزه است + دوای غضب خاموشی است + دو باد اگر آید کسی نجید دست
شاه و سوم هر آنکه روسی کند بلطف نگاه + دوباره نیست کسی را زندگانی + دو
حرف درستی به باده کتاب و دستار + دو دل یک شود بشکند کوه را + پراگندگی

از دانشمند راستی دوستی سیب از ... دل دوست + دو دان با خبر در حضور خفتگان بی خبر
دو ره دوستان اگر بکنی محرومم :: تو که با دشمنان نظر داری :: دوستان در زندان
بکار آیند که بر سفره دشمنان هم دوست نمایند + دوست آن باشد که گیرد دست دوست
در پریشان حالی و درماندگی + دولت نه به خداست کس ابلط + دولت ... را بقا نیست
دولت آنست که بی خون دل آید بکنار + دولت دنیا سرابست که از سیماب است + دو
هیچ عیب کند فائده بیشتر گردد + دونده باد است که دریا و کوه را ... گیرد + دو ... گوش
پسندیدم لیکن از گوشش ... سیم و ده خرابی ... ندارد + ده درویش در ... گلیمی بخسپند
و دو پادشاه در اقلیمی نگنجند + ده در دنیا ستان و آخرت + ده کجا و دهقان کجا + دهن
بینی فرسنگ ... + ده مرد و ده مرد را احمق کند + دهن سگ به لقمه دوخته به + دهن
سگ را به انگشت باید ... + دو دیوان ... ندارد + دیده
را ناخنه به از ناخن + دیده ... حیا که با دام راست ... دیدی که
چه کرد اشرف خر ... + دیدم ... + دید ...
نوبت علی + دیر ... + دیر آید درست آید + دیر ...
دیر آیدن و شتاب ... + دیر ... + دیر ... + دیر ...
... + دیگ ... + دیوانه ...
شده + دیوانگی ... + دیوانه بکار خویش هشیار + دیوانه را ... بس است + دیوانه
با ... + دیوانه همان به که ... + دیوانه ...
دیو ... قومی که قرآن خوانند + دیو ... خلق به ... پیشانی +

کتیبه سوم در امثال هندیه

دانا کی ... + دانا ... + دانا ...

دوسے نہ سے دہی کی چھینک + دادی راج نہ کہاے پان + دانت کٹا روٹی کتو پیران + دال
نی ہو + دام کرین کام + دام لگا رہا تہا باتون سے نہین منتا + دانت کرید نیکو تنکا
نہین بچا + دانت کاٹی روٹی ہو + دانہ نہ گھاس پانی چھ چھ وقت + دانے دانے کو
ترسے سوار یکو پارسے + دائی سے آگے پیٹ کیا چھپانا + دائی چلے فائی ناتی دائی جنیلی
کے ہڑا ہو گرا + دائی کے سرہان پھول + دائی ہو میٹھی دادا ہو میٹھا سرگی کو جاسے +
دائی دائی دھٹی سو اگھڑا ہوتی + دیا بنیا پورا تولے + دُبلے پارین شاہ مدار + دہمڑ مین
دو تو سگے بابا علی نرام + دبلے پر چیونٹی بھی کاٹ کھائی ہو + درزی کی سوئی کبھی ٹاٹ
مین کبھی ٹاٹ مین + دریا مین رہنا اور مگرمچہ سے بیر + دریا پر جانا اور پیاسا آنا + دس
اونگلی دس چراغ + دس بیس گھٹا ہی سے دیکھتے ہین + دستار رفتار گفتار کردار سے
تبدیلی جلدی ہوتی ہے + دسی سو سی + دشمن کیان بغل مین + دشمن سو نہ سو نے
دے + دشمنو نکی ہتون سے چیپسی انکو نہین زبان + دکھ سکھ تو تو نا [illegible]
جینے مین کا چہا دہ + دکھ سہہ اور کوا انڈے کہاے + دکھیا دکھیہ دو سکھیا ٹھینگا
ٹولے + دل سے دل آئینہ ہے + دلکو دل سے راہ ہو + دل کا مالک خدا ہے + دلو کا دسہرا
د سے ہتو تو نہین ہو + دلی کی دلوالی منہ چکنا پیٹ خالی + دلی کی کمائی بارہ بنگی مین
گنوائی + دمڑی کی بلبل ٹکا چٹائی + دمڑی کی بہیا ٹکا سر منڈائی + دمڑی کی چہیا بارہ ٹکے
ہتہیا + دمڑی کی گھوڑی چہ پسیری دانہ + دمڑی کی ارہر تو ساری رات گھرر + دمڑی کی کھوا
نہ چھوٹی سیوان + دمڑی کی ہانڈی لیتے ہین تو ادہی ٹہوکا بجا کے لیتے ہین + دمڑی کا
آٹا اور پیسنا پلہوا آنا + دم غنیمت ہے + دم کا کیا بھروسا آیا نہ آیا + دم مین دم [illegible]
[illegible] + دم ناک مین آیا ہے + دن کو اوتی اوتی رات کو چرخا پونی + دن [illegible]
[illegible] + دنیا [illegible] + دنیا ظاہر پرست ہے + دنیا سے اور خوشامد ہو + دوا [illegible]

کیا سر سینگ ہوتے ہیں + دو اَنسی اکھیں نہیں ملاتے + دو اسے لہو ڈھونڈ ہے پیچھو نہیں
ملتا + دو والی کی کلہیا + دو دل راضی تو کیا کریگا قاضی + دودھ کا جلا چھاچھ پھونک
پھونک پیے + دودھ بھی دہولا چھاچھ بھی دہولی + دودھ کا دودھ پانی کا پانی + دودھ کا
دانت نہیں ٹوٹے + دودھ کا سا ابال یا چلا گیا + دودھ کی سی مکھی نکال کر پھینک
دیا + دودھیل گاے کی دو لاتیں بھی سہتے ہیں + دور کے ڈھول سہانے + دو دن چاندنی پھر
اندھیری + دو قصائیوں میں گاے مردار + دو گانوں کی پاہی سے گھر سے آنا جانی + دو ملا میں
مرغی حرام + دو مسلمانوں میں بھی آنا کانی + دو ہاتھوں پگڑی سنبھالی پڑتی ہے +
دو ہاتھوں سنبھالے نہیں سنبھلتا + دو ہاتھوں تالی باجتی ہے + دو دین سے
گئے پانڈے حلوا ملا نہ مانڈے + دو پیش شیطان بھاری + دیہی ہبات کا سوال
دیا ہی آتا ہے + دیا نہ باتی منہ دیکھیے اندھیری + دیا ناکر کو لگے لسنے + دیکھی
مدار کا کون ساتھ + دیکھی دہی بیٹھی + دیکھیں سی پردیس بھاگے + دیکھیں اونٹ کس
کل بیٹھے + دیکھیے دیدار اور یار سے بیزار + دیکھی سانپ کی لکیر کا ہوا لا
دیکھو بھالے شیخ جی پہچانتے ہوتیں + دیکھو کا دو سپاہی تران ڈھیل جیتے ہے + دیکھو میری
تیری کرامات + دیکھی شہری کالی سباون پورا او چھار + دیکھا شہر بنگالا دانت لال منہ کالا
+ دیکھا شیر اچھند بند چھپا جاتا ہیں بند + دیکھا سو کہا پاپی منہ پاؤں چوکا + دیکھا نہ بھالا
صدقے گئی خالا + دیکھ بنگالے چیزی ست ترسا وتی + دینا ہتھوڑا دلاسا بہت + دینی کے
ناؤں دروازہ نہیں دیتے + دینی کا سو پاؤ بیگا بوجھ بیگا سو اونی کا + دینے کے تلے لوپیا

## گنجینہ چہارم در امثال حرف تا

تال پان + تاتی تاتی کرم لکھا سو پاتی + تھم دھو سر کا بوجھ ہلکا کرے

بنج نہ آوے ڈوبا + دھنّا سیٹھ بنے ہیں + دہن کا دہن گیا اور سیت کی سیت گئی
دھنوتی سے کاٹا جیبا دڑیو لوگ چار سد + دھوبی کا چیلا آدھا او جیلا
آدھا میلا + دھوبی رووے دھلائی کو میاں رووے کپڑوں کو + دھوبی کا بیٹا چاند
سا ٹیکا او ٹھیا نج + دھو کے کی ٹٹی + ڈھول کی سنی نہیں باندھی جاتی + دھو دھو
دو پاؤں دھوبی تیرے چار پاؤں دھوبی چھوڑا داما و پیارا + دھیرا سو گنبھیر +
دھیر یاری ہیں کھوٹ بو ہیر یاری ہو کان د + دھن ہو گنگا اللہ میاں تو کر دینا

## گنجینہ پنجم در مثلہائے حرف ڈال

ڈاٹن کھاتو منہ لال نہ کھائے تو منہ لال + ڈاٹن بہی دس گھر چھوڑ کر
کھاتی ہے + ڈرپل رنڈی تیری دیدے سیسے + ڈرپن لونڈی سو اور نام دلیر خان
ڈوبا بنس کبیر کا جو اوپجے پوت کمال + ڈوبے گنٹھ بھر و سے شیر
ڈوبتے کو تنکے کا آسرا بہت ہے + ڈور سے ڈلے تین + ڈوم ٹیا پو سیتی
تیرے بے ایمان + ڈومنی کی لونڈی + ڈیڑھ پاؤ آٹا اور پل پر رسوئی + ڈیڑھ
چاول سب سے جدا ہی کاٹنے ہیں + ڈیڑھ اینٹ کی مسجد جدی ہی بنا ہیں + ڈھول ڈھمکا گنبد آواز در

## گنجینہ ششم در امثال حرف ڈھا

ڈھاک کے تین ہی پات + ڈھاک تلے کے پھوہڑ ہوتے ہیں + سکھڑ ڈھاک کے
بنگال کو ڈھیر کنگال + ڈھال تلوار سراہئے اور چوٹ سہنا نہیں + ڈھونڈھو
اللہ تو تیرا دین + تمت خزینہ یازدہم در مثلہائے حرف دال مشتمل بر سہ گنجینہ

## گنجینہ اول در امثال حرف ر

امثال | ابجد

ذو الباغي في طغيانه + ذكر العيش نصف العيش +

تکرار طاغی را در طغیانش + یاد کردن عیش نصف عیش است

ذكر الشباب حسرة + ذكرها وحشة وحشة + ذكر الموت [illegible]

یاد کردن جوانی حسرت + یاد کردن وحشت وحشت است + یاد کردن موت [illegible]

القلب + ذكرتني الطعن وكنت ناسيا + ذكرني [illegible] +

دل است + یاد دادی مرا طعن را و بودم فراموش کننده + یاد داد مرا [illegible] +

ذوقة اللسان رأس المال + ذل المرء في الطمع + ذلك

تیزی زبان اصل مال است + خواری مرد در طمع است + [illegible]

بما قدمت يداك + ذل من لا سفيه له + ذل من طمع

[illegible] + خوار شد کسیکه نیست سفیه مر او را + خوار شد کسیکه طمع کرد

الذل مع الطمع + ذليل الفقير عزيز عند الله + ذليل عاذ

خواری با طمع است + خوار حاجت گرامی است نزد خدا + خوار [illegible]

بقرملة + ذنب السرحان كسنبلة [illegible]

[illegible] دم گرگ مانند [illegible] + دم عقرب

رأس الحية [illegible] + ذنب واحد كثير وألف طاعة قليل +

سر [illegible] + یک گناه بسیار است و هزار طاعت اندک است

ذو المال مكتوب على كتف سليمان + الذود إلى الذود

صاحب مال مانند [illegible] سلیمان + ذود با ذود

ابل + ذهب أمس بما فيه + ذهبت [illegible] +

[illegible] + شد رفت [illegible] با آنچه در او بود + رفت دولت [illegible]

ذَهَبَ جَهدُ عُمرِي وَبَقِي شُحُّ ثَدْيِي + ذَهَبَ الفقه ثَمَرَةُ الكل
رفت فشردهٔ انگور من و باقی ماند درخت من + رفتند گروه زبیده هم

كوكب + ذَهَبَ مِنهُ الأَطيبان + ذَهَبَت رِيحُه + ذَهَبَ
ستاره + رفت ازان خوردن جماع + رفت بوی او + رفت

هَيفُ لأَذنابها + الذَّهَبُ عَقلُ الأَحمَقِ وَهَمُّ العاقِلِ
باد گرم برای دمهای شتر + زر دانش نادانست و نادانی دانا +

الذِّئبُ أَدغَمُ + الذِّئبُ أعلمُ بِمَكانِ الفَصيلِ المُنتَبِذ
گرگ سیاه رنگ ست + گرگ داناترست بمکان شتربچه از مادر جدا شده که تنهاست

الذِّئبُ لِلضَّبُعِ + الذِّئبُ بادَرُ لِلغَزالِ بِباكِلِه
گرگ برای کفتار است + گرگ فریبد آهو را برای خوردنش +

## گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

ذرّه را با خورشید چه نسبت + ذکر عیش نصف عیش ست + ذوالفقار علی در نیام و زبان
سعدی در کام بناشد + ذوقی چنین خاطر بلبل نبود + ذوق کلهٔ کلید آن گرداب بگذار

## گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

ذات سماحت پوچهی نا کوئی جا نیون سکے با من موسے + ذات مدہ سپے معلوم
ہو + ذات کا کی سہ سبب ہو + ذات سکے بلانے برابر بیٹھو ہم ذات بلائی ہے
ذوقی طلق کہاں تین لکا + خزینهٔ دوازدهم در مثلهای حرف را مشتمل بر سه گنجینه

## گنجینهٔ اول در امثال عربیه

الراجع عن هبته كالراجع في قيئه + راحة الجسم في قلة

بازگردنده در بخشش خود مانند بازگردنده است در قی خود + آسایش تن در اندک

الطعام وراحة الروح في قلة الكلام + رأس السخاء الإيثار

خوردن است وراحت روح در اندک کلام است + سر جوانمردی جوانمردی است

رأس الرياسة تهذيب السياسة + رأس اللب عرفان

سرداری ریاست آراسته کردن سیاست است + سر باهوشی شناختن

الحق بنفسه + راع النفس في غلبات النفس + راع اباك يراعك

خویشتن است + نگاهدارید مرا در غلبه‌ای نفس + نگهدار پدرت را تا نگاه دارد ترا

ابنك + رائد الوارد والوارد + رأيان خير من الواحد الرأي

پسرت + چشیدن بازگردنده و آینده + دو رای بهتر است از یک رای + رای

السديد احمى من البطل الشديد + رأي العليل عليل + الرأي

راست ... بهتر است از دلاور سخت + رای بیمار بیمار است + رای

قبل الشجاعة الشجعان + الرأي مع ... + الرأي ثابت ...

پیش از دلیری دلیران است + رای ... + رای خواهنده ...

الهوى يقظان ... الرأي مع السماح + رب ... لم تلده

خواهش بیدار است ... با جوانمردی است بسیار برادر ... که نزاییده

امك + رب امنية جلبت منية + رب اكلة منعت اكلات

مادر تو + بسیار آرزو است که بکشد مرگ را + بسیار یک خوردن باز دارد از خوردنها

رب امل خائب + رب ... خير من ... + رب

بسا امیدوار محروم است + بسا ... سوی ... بهتر است از ... 

شفیقٍ فی شعرٍ + رُبَّ شفاءٍ فی خلاف دوائه + رُبَّ لسانٍ قرین + رُبَّ
شکی در هدی است و بسیا شفا در خلاف دوا است + بسا ... زبان است
مزحٍ یؤدّی الی الخسران + رُبَّ رأسٍ حصیدُ لسانٍ + رُبَّ
سوی ... سرساند سوی زیانکاری + بسیار سر درو کرده شده زبان است + بسیا
رجاءٍ یؤدّی الی الحرمان + رُبَّ رمیةٍ من غیر رامٍ + رُبَّ
امید میرساند سوی بی نصیبی + بسیا انداختن است از غیر اندازنده + بسیا
ساعٍ فی ما یضرّه + رُبَّ صلفٍ تحت الراعدة + رُبَّ صنعة
سعی کننده است در آنچه ضرر میرساند او را + بسیار ابر بی باران زیر آواز کننده است + بسیار صنعت
أصعب من ابتدائها + رُبَّ ساعٍ لقاعدٍ + رُبَّ طمعٍ أدّی
دشوارتر است از آغاز او + بسیار بالا برآینده برای نشیننده است + بسیار طمع رساند
الی عطبٍ + رُبَّ عجلةٍ تهب ریثاً و رُبَّ فوقةٍ ... حتی
سوی هلاکت + بسیار شتابی بخشد درنگ را و بسیار ... شده خوانده ...
... + رُبَّ عینٍ أنمّ من لسانٍ + رُبَّ غضبٍ ... غضب
... + بسیار چشم تمام تر است از زبان + بسیار خشم زیر طلب است +
رُبَّ قعدةٍ تمنع قعداتٍ + رُبَّ قولٍ أشدُّ من صولٍ +
بسا یکبار نشستن باز میدارد چند بار نشستن را + بسا یک سخن سخت تر است از حمله کردن
رُبَّ کلمةٍ تقول لصاحبها دعنی + رُبَّ لائمٍ مُلیمٍ + رُبَّ
بسا سخن است که میگوید مر گوینده خود را که بگذار مرا + بسا ملامت کننده ... + بسا
ملومٍ لا ذنبَ له + رُبَّ مملوکٍ لا یستطاع فراقه + رُبَّ
ملامت کرده شده نیست گناه او را + بسا بنده که طاقت داشته نشود جدائی او + با

مخالفةٍ دعت الى مخالفةٍ + رُبَّ مُنیةٍ جلبت مَنیّةً + رُبَّما

سوگند خوردن مخالف سوی مخالفت + بسا مرگ که آرزو ... + بسا

صحّت الاجسام بالعلل + ربّما اصاب الاعمی رشده و اخطأ البصیر

تندرست شود بدنها بسبب بیماریها + بسا است که یافت نابینا رشد خود را و خطا کرد بینا

قصده + ربّما ادرک الظنّ الصواب + ربّما جاع الکلب فقتل

مقصود خود را + بسا است که دریافت گمان صواب را + بسا است که گرسنه شد سگ پس

صاحبه + ربّما کان السکوت جوابا + ربّما یأتی الفرج

مالک خود را + بسا است که باشد خاموشی پاسخ + بسا است که می‌آید گشایش

وسط الشدّة + رتبة العلم اعلی الرتب + البکاء یطفئ

میان سختی + مرتبه علم برترین مرتبه‌هاست + گریستن فرو می‌نشاند

الغضب + رجع بخفّی حنین + رجع علی حافرته الرّجل

خشم را + بازگردید با دو موزه حنین + برگردید بر حافره خود مرد

المتجاهل عاقل + رحم الله علی النبّاش الاوّل + رحم الله

نماینده جهل دانا است + بخشش خدا باد بر نبّاش نخستین + رحمت کند خدا

من هدانی الی عیوبی + الرّحی تعلو الثقال + سابق

کسی را که راه نمود مرا بر عیبهای من + آسیا بلند میشود بسبب گرانی + روزی من

تحت ظلّ رمحی + رزقک یطلبک فاسترح + الرّزق یطلب

در سایه نیزهٔ من است + روزی تو میجوید ترا پس آسایش کن + روزی میجوید

العبد اکثر ممّا یطلبه العبد + الرّزق مقسوم + الرّزق بالجدّ

بنده را بیشتر از آنچه میجوید آنرا بنده + روزی تقسیم کرده شده است + روزی به بخت است

الشَّيْبُ رَسُولُ المَوْتِ + رَسُولُ المَوْتِ ... + الهَرَمُ ... بِالكَلِّ

پیریست قاصد مرگ + قاصد مرگ ... + آوازیست ... + ... کوشش

الرَّشْوَةُ رِشَاءُ الحَاجَاتِ + الرَّشْفُ أَنْقَعُ + المَوْتُ الوِلادَةُ

رشوت رسن حاجتهاست + مکیدن آب آهسته تشنگی را زایل‌تر است + زادن مرگ

الرِّضَا بِالقَضَاءِ بَابُ اللهِ الأَعْظَمُ + رَضِيَ الخَصْمُ وَلَمْ يَرْضَ

پسندیدن حکم خدا دروازه بزرگ خداست + خوشنود شد دشمن و خوشنود نشد

القَاضِي + رَضِيتُ مِنَ الغَنِيمَةِ بِالإِيَابِ + رَضِينَا قِسْمَةَ الجَبَّارِ

قاضی + خوشنود شدم از غنیمت بسبب باز گشتن + خوشنود شدیم از تقسیم کردن جبار

رُطَبٌ ... فِي لَبَنِ الشِّيرَازِ + رُعُونَاتُ النَّفْسِ ... فِينَا

... خرما ... در شیر شیراز + رعونتهای نفس ... در حق ما

رَفَاهَةُ العَيْشِ فِي الأَمْنِ + ... فَاقْصَدْ ... تَشْتَهِيهَا

فراخی عیش در امن ... [illegible]

الرِّفْقُ مِفْتَاحُ الحَاجَةِ + رَفِيقُ المَرْءِ دَلِيلُ عَقْلِهِ + الرَّفِيقُ

نرمی کلید حاجت است + رفیق مرد دلیل عقل اوست + رفیق

ثُمَّ الطَّرِيقُ + ... يَضِيقُ ... [illegible]

پس راه + ... سزاوار است ... [illegible]

... مَا ... [illegible]

... [illegible] ... انداختن ...

وَالسِّلْكُ + ... [illegible]

... بیرون آمد + ... [illegible]



[illegible]

جلاء العین + رونق بلاغت [illegible] + کهوت [illegible]

[illegible]

کنوف + الریاض [illegible] الصنایع + بدیع [illegible]

[illegible] ریاست [illegible]

## گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

راحت اهل رسان [illegible] شر [illegible] بس + راز دل جز بیار نتوان گفت
راز خود با یار خود چندانکه بتوانی مگو + راستی موجب رضای خداست
راستی را زوال کی باشد + راستی و رکشتی رستگار + راستگو را اندیشه
راحت در [illegible] نیست + راستگویی در رزق خود [illegible] + راست [illegible] مگر [illegible]
راست [illegible] که دروغ [illegible] است + راضی شدن خصم از انتقام نیست
راه رفتن لیکن راه خدا ببین + راه میانی [illegible] قرب [illegible] قبول
خالق + رزق را روزی رسان می رساند [illegible]
رشته [illegible] دوست [illegible]
از [illegible] + رفت [illegible] ارزو [illegible]
اگر رفت [illegible] عاشقان [illegible]
[illegible] راحت [illegible] رندان [illegible]
[illegible]
رنگریزی می کند [illegible] + رنگ [illegible]
[illegible] روباه بازی می کند [illegible] گفتند [illegible]

بن بگذارید + رخ را صحبت ناجنس عذاب الیم + روز شنبه بخود دراز بان + روز
تنگی سیاه است + روز سیاهی در پیش است + روز تو و روزی تو + روشنی ریگسیه
میرود + روزی خود در سفره دیگر میخورد + روزی خود را کجا خورده + روزی
بقدر همت هر کس مقرر است + روستائی را عقل از پس آید + روستائی حمام
خوش آید + روستائی اگر ولی بود خرس در کوه بوعلی بود + روستائی
عید دید + روشنائی عرب از نور محمد علیه السلام بود + روشنائی از لب بام
روغن قاز میمالد + روغن از سنگ میکشد + روغن از ریگ بیابان میکشد + روسفیدی
پیشه کن مطلب را بسوز + رونده کسی است که قدمی دارد + رو سیاه دروغگو سیاه
رو سیاه مفلسی سیاه + رو زیبا مرهم دلهای خسته است + ره راست رو اگرچه
دور است + زن بیوه مکن اگرچه حور است + ریاضت کش بباد است
ریسمان سوخته لیکن پیچش بیرون نرفته + ریش جا آسیابانی شد + ریش
تمام ... مفلس + ریش در آسیا سفید کرده + ریش خود را
... دو ریشخند است + ریگ صحرا ... انگشت ...

## گنجینه سوم در امثال هندیه

راجا ... ٹی ساتھ ... + راجا راج اور پرجا سکھی + راجا
... کا کال راجا کے سونا روپا ساٹی سو داؤ + راجہ بلا تی
ٹھار می آوے + راجہ رنگی رانی کہاوے + راجا جوگی نگری جو بھاوے
سو لے + راجا کا دان پرجا کا اشنان + راجا رشوت گا اپنی نگری لوٹا + راجا
کا دو جا اور بکری کا تیجا دونو خراب + راست گو مفلس مجلس میں جھوٹا

رام چھوڑے ہو اجودہیا من بھاوے سو لے + رانی کو راتا پیارا کانی کو کانا پیارا
رانی خان کے سالے + رانی روٹھیگی اپنا سہاگ لیگی کیا کسی کا بہاگ
لیگی + رانڈ کا سانڈ + رانڈ کے چرخے کی طرح چلا ہی جاتا ہی + رانڈا گیا سنگا لے
کو ایکو لائی کہ بہائی کو + رانڈ سے کے گھر بانڈ ہو اور عاشقون کے گھر گراکا + راہ چھوڑ
کر راہ چلے تو رت دہو کا کہلے + راہ کی بات ہے + راہ پڑے جانیئے کہ بانہہ پڑے
راہی راہ سو راہی راہ + راتین بچہ بہت سچا بہت سچا حرامی بچہ + رائی سے پربت
بناتا ہی + رتا پیا کر گہسیا گہوڑ کہا تو بہت او پیاجی تہوڑ + رجب بیٹلے کی جہری
+ رحمان جوڑین تلی تلی لقمان لڑا دین گیت + رد بندہ خریدار
خدا + رزا الاست ہو اخدا کو بہول گیا + رزالے کے ناخن ہو + رزالے
کا لٹہ + رزالے کی جورو کو سدا طلاق + رسی جل گئی پر بل نہین گیا
رشون جکڑی اب نہین ٹھیرتی + رکہے بیت رکھا بیت + رکھی تو بیت نہین پلیت
رم کے کہم گاڑے ہین رنڈی کے ناک نہوتی تو گوہ کہاتی پھرتی + رنڈی
رہے تو آپ سے نہین سکے باپ سے + رنڈی کی کمائی و ربھبوت کو پھر گئی جس باشون
لگتی + رنگ فق ہو گیا + رنگ لو اسما اور مہتاب نا قون + روپیا روزہ مین
بہاگ کہا دین + روسے گیون ہو میان صورت ہی ایسی ہی + روتا جاسے سو موئے
کی خبر لاسے + روٹی کو ٹوٹی پانی کو بلا خصم کو دادا + روٹی کہاتے شکر سے دنیا لیجیے
مکر سے + روٹی کو رو و تو دود پہ لی چہیے ہو و سے + روٹی پیٹری منہ مین دانت
پیٹ ہی گوہ مین + روسٹی گو بنا تو پھیلے گو سلا سیئے + رو رو کہ دان مانگتی ہین +
روزے کو گئے نماز گلے پڑی + روزے خور خدا کے چور + روز لیوان کہو دنا ردو
پانی پینا + رو یا سو منہ دھویا + رہٹوں گھر نہین ہوتا + رہے تو سیلے جیانچی ہوئی

مجرب تیغ سے در سے نام اللہ کا + رہے محمود سے اندہو دست مسعود کو بیر
جیو میرے میں غواب بکو بجل کا ریاست بے سیاست نہیں ہوتی
نہیں سے گو تو بہر ہاین سے + رہچہ بچاؤ اور گول بچاؤ + بسیار بیلی نہیں
بری + خزینه سیزدهم در مثلهای حرف زای معجمه مشتمل بر سه گنجینه

## گنجینه اول در امثال عربیه

زاحِمْ بِعَوْدٍ أَوْ دَعْ + زارِعُ البَخِيلِ الشَّرُّ وَزْنُ الزَّبُونِ

مزاحمت کن به بازگشتن یا بگذار + کشت کننده بکوئی درو میکند خوشی + نادان

يَفْرَحُ بِلَا شَيْءٍ + الحاجُ ثُمامُهُ رَحْمَةُ الصّالِحِينَ يَحْضُرُونَ

شاد میشود بی چیزی + حاجت ... سخن چین ... + رحمت شایستگان ... زیارت ...

زُرْ غِبًّا تَزْدَدْ حُبًّا + زُرِ المَرْءَ عَلَى قَدْرِ إِكْرَامِهِ لَكَ + زَكُوةُ البَدَنِ الصِّيَامُ

بعضی یکبار روز زیاده کنی دوستی + زیارت کن مرد را باندازه بزرگی کردن او ترا + زکوة بدن بجای روزه است

زَلَّةُ الرِّجْلِ عَظْمٌ يُجْبَرُ وَزَلَّةُ اللِّسَانِ لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ + زَلَّةُ

لغزش پا استخوان است که شکسته را او بسته میشود و لغزش زبان باقی نمیگذارد و نمی گذارد + لغزش

العالِمِ كَبِيرٌ + زَلَّةُ العالِمِ زَلَّةُ العالَمِ + زَلَّةُ العالِمِ يُضْرَبُ

عالم بزرگ است + لغزش عالم لغزش جهان است + لغزش عالم زده میشود

بِها الطَّبْلُ + زَلَّةُ الجاهِلِ يُخْفِيها الجَهْلُ + زَلَقُوا الحِمارُ

بسببی دهل + لغزش جاهل را پوشاند آنرا جهالت + لغزید خر

كان من شفه المكارى + زين الرجال

دیده بود ... خواهش کرایه دهنده + زین سخن مردان را

اشغال ... | ١٥٣ | ...

يتقوى ... زوال الدولة بانقطاع الشفاعة + كفار العلما

به ... دولت به ... رسد ... عالمان

أهون من موت العلماء + الدنيا مشحونة بالأكدار

سخت تر است از مرگ عالمان + گوشه دنيا پر است ...

تنفع من ... + الزهد ... الراحة

... زهد عالم راحت است + زهد

المعاصي فضيلة + الزهد قطع العلائق ... الخلائق

گناهكار فضيلت است + زهد بريدن علاقه است ... خلق

الزهد أقرب إلى التقوى + زيادة المرء في دنياه نقصان

زهد نزديكتر است ... + زيادتی مرد در دنيا او نقصان

... زيادة الطاعة

... زيارت ...

المحبة + زيارة الضعفاء ... + الزيارة ...

... زيارت ضعيفان ... است + زيارت ...

الزينة في الحجب لا تصنع + زينة ... زينة

... زينت ... + زينت ...

الكرم ... حسن الخلق والأدب زينة الباطن ... زينة

... خلق است و ادب + زينت باطن ...

زين الشرف التغافل + زين ... العفو ... [illegible]

زينت شرف تغافل است + زينت ... چشم پوشی ...

... | | ... | | اشغال ...

# گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

زادهٔ ظالم ستمگر میشود + تیغ چون بشکست خنجر میشود + زان گناه که نفعی رسد بغیر
چه باک + زانو بزانو گفتار بگفتن کلوخ می‌بندد + زاهد بی مسجد میخوار بدبیت + زاییدهٔ
شکسته دکانی + کسی جان بابا + زاید که دکان پدر که درد پدر سر که + زبان خلق نقارهٔ خدا
زبان سرخ سر سبز میدهد بر باد + زبان نیر زبان دارد + زبان پاسبان سر است یا
بریده بکنج نشسته صم بکم به از کسی که نباشد زبانش اندر حکم + زبان خوش مار را
از سوراخ بیرون آرد + زبان گوشتیست بهر طرف که میگردانی میگردد + زبانش سر بازی
میکند + زبانش مو برآورده + زحل هندی از ترکی هیچ نترسد + زخم دندان دشمنی
تیز است + که نماید بچشم مردم دوست + زده را میتوان زد + زدیم بر صف رندان و
هر چه بادا باد + زر بهر فولاد کفی نرم شود + زر بزر دادن هنر مردانست + زر بیش
میرود + زر دادن و درد سر خریدن + زر سفید برای روز سیاه است + زر کار کند
مرد لاف زند + زر صد چو چیند آید یکی بر نشان + زمانه با تو نسازد تو با زمانه بساز
زمانه [illegible] + [illegible] + زمانه سازی میکند [illegible]
آسمان دور است زمین سخت + زمین شور سنبل بر نیارد + [illegible] آل ضایع مکن [illegible] + زمین تشنه پیدا
شد سر خرید + زمین را آسمان میدوزد + زن از خانه سر خر و بشود [illegible]
زن بد در سرای مرد نکو + هم درین عالمست دوزخ او + زن بیکار [illegible] بیمار +
زن جوان اتیر در پهلو نشیند به که پیر + زن خود کشیدن و خواهر خانه شدن + زن
خود کاسه و منت دیگران مکش + زن دهقان را [illegible] راحت باید +
زندگی را عشق [illegible] + زنده کسی است که [illegible] دارد + زنده کسی [illegible]

نداند + زنده بالیس چو مرده باشد + زن راضی شوهر راضی گوز بریش
قاضی + زنگی بشستن سفید نگردد + زن مرد و شش بداز مرد زن پیش +
زن و اژدها هر دو در خاک به + زینکو سر جهار گشت نیکوست + زور
بخیر نیست مرد و بیا لاحق + زور بر گاو و نال بر گردون + زور لب گور بر سر
طرف که شد کشته شد و اسلام سست + زه گردن این کمان سبو وشوار است +
زهی مراتب خوابی که به ز بیداریست + زهے تصور باطل زهے خیال محال
زیارت بزرگان کفارۂ گناه + زیبائی زنان از خرد و فی مرد است
و زیبائی مردان از سرخی روی + زیره بکرمان بردن + زیر کاسه نیم کاسه
زیر باراند درختان که تعلق دارند + زنهار از قرین بد زنهار

## گنجینۂ سوم در امثال ہندیہ

زاہد کا کیا خدا ہے ہمارا خدا نہیں + زبان کے آگے خندق نہیں + زبان سو
خندق پار + زبان شیریں ملک گیری + زبان ٹیڑھی ملک بانکا + زبان ہے
ایک بات زبان سے نکلے ہزار بار + زبان کی بھی کہاوت کتنا دن کی ہی + زبان ہے نکلی
زبان ہے + زبان ہی ہاتھی چڑھاوے زبان ہی سر کٹواوے + زمین آسمان
میں قدم ملے تو جیتے زخم ملے تو مرتے + زر دل زر دار کا سودا ہو
سے زر کا خدا حافظ + زر زن زمین زبان چاروں فساد کی جڑ گھر کو بگاڑے
زیست عشق میں ہیں + زمینداری زر کی جڑ ہے + زور نہ عقل
کی کوتاہی + زور تھوڑا غصہ بہت مار کھانے کی نشانی + زور کے آگے عذر
نہیں چلتی + خزینۂ چہاردہم در مثلہائے حرف سین مہملہ مشتمل بر سہ گنجینہ

# گنجینهٔ اول در امثال عربیه

سَاعِدٌ مُعانٌ قَوِیٌّ + السَّاحِرُ خَیْرٌ مِنَ الطَّبِیبِ + السّامّة

[illegible] سابق بهتر است از [illegible]

مِنَ الحُمْقِ السّامّة [illegible] لِیَسْرِقَ + سَبَقَ السَّیْفُ العَذَلَ +

از [illegible] + [illegible] سابق شد شمشیر ملامت +

سَبَقَ دِرَّتُها غِرارَها + سَبَقَکَ بِها عُکّاشَة + سَبَّکَ مَنْ بَلَّغَکَ

سابق شد شیر او [illegible] + پیشی گرفت ترا او عکاشه + دشنام داد ترا کسی که رسانید ترا

السَّبُّ [illegible] سَحابَةُ صَیْفٍ عَنْ قَلِیلٍ تَنْقَشِعُ + سَحابَةٌ تَنْقَشِعُ

دشنام را [illegible] از [illegible] دور شود [illegible] گشاده شد

[illegible] إِذا [illegible] + الشَّحِیحُ [illegible] اللّه و لو کان فاسقا +

[illegible] دوست خداست اگرچه باشد گنهکار

[illegible] النّار + [illegible] بن [illegible]

[illegible] راستی [illegible] بند کرد ابن [illegible]

الطّریقُ [illegible] مِنَ [illegible] + السِّرُّ إِذا جاوَزَ الاِثْنَیْنِ شاعَ

[illegible] راز [illegible] دو [illegible] مشهور شود

[illegible] سَرَقَ السّارِقُ فَانْتَحَرَ + [illegible] الکِرامِ [illegible]

[illegible] کشته [illegible] خوشی جوانمردان از دادن [illegible]

[illegible] النّاسِ مِنَ الأَخْذِ + [illegible] بِالدُّنْیا [illegible]

[illegible] گرفتن + خوشی [illegible] + نیکبختی

| خرسنگ ۱۳ | | ۱۵۸ | | امثال سين |
|---|---|---|---|---|

بالصلة والصدقة تدرك الأمنيات + السعيد من اتعظ بغيره

به [illegible] + نيكبخت [illegible] از ديگران پند گيرد از غير خود

السعيد سعيد في بطن امه والشقي شقي في بطن امه

نيكبخت نيكبخت است در شكم مادر خود و بدبخت بدبخت است در شكم مادر خود نيكبخت

من اكل وشرب ... والنعم من مات ووقع + السمع [illegible]

كسى است كه [illegible] [illegible] بدبخت كسى است كه [illegible] [illegible]

الإلحاح على الله تعالى + السفاهة اقتل من السيف

تمام كردن از خداى تعالى + نادانى كشنده تر است از صاحب شمشير

ومن السم الزعاف السفر سفر وان كان ميلا + السفر قطعة

و از زهر كشنده + سفر سفر است اگرچه باشد ميلى سفر پاره اى است

من العذاب + السفر ميزان القوم + وسيلة الظفر سفينة

از عذاب + سفر ترازوى [illegible] است + سفر وسيله [illegible]

[illegible] البلية سفينة لم يجد مسافرها سقط الشاوية

[illegible] كه ناداران نيافت دشنام دهنده را [illegible]

كل امرء صاحب سكت الفا ونطق خلفا + سكر الحلو [illegible]

[illegible] خاموش ماند هزار سال و گويا شد باطل + مستى [illegible]

اشكر من سكر الخمر سكرة الاحياء سوء الخلق [illegible]

مست تر است از مستى شراب + مستى زندگان [illegible] + خاموشى

اللسان سلامة الانسان + السكوت بعد [illegible]

زبان سلامتى انسان است + خاموشى [illegible] كاره

| گنجينه | | جاج | | امثال ترجمه |
|---|---|---|---|---|

ابراهيم لا يذبح اسمعيل + سلامة الانسان في حفظ اللسان

ابراهیم ذبح نمیکند اسمعیل را + سلامتی انسان در نگاه داشتن زبان است

السلامة احدى الغنيمتين + السلامة في الوحدة والآفات

سلامتی یکی از دو غنیمت است + سلامتی در یکسوئی است و آفتها

بين الاثنين + السلام ينبئ عن السلامة + سلاح الضعفاء

میان دو و + سلام خبر میدهد از سلامتی + سلاح ناتوانان

الشكاية + السلطان العادل خير من مطر وابل + السلطان ظل الله

شکایت است + پادشاه منصف بهتر است از باران سال آینده + پادشاه سایهٔ خداست

في الارض + السلطان احوج الى العقلاء من العقلاء الى

در زمین است + پادشاه محتاج تر است سوی عاقلان از عاقلان سوی

السلطان + سل عن علمه + سلّ ولست بجاحة

پادشاه + بپرس نشان را از عملش + ...

السابقة فالاحرى ... ابي عبد الله + سمّن كلبك يأكلك

... فربه کن سگ خود را که بخورد ترا

... سمو المرء في التواضع وهلاكه في

... بلندی مرد در فروتنی است و هلاکتش در

الكبر + سهام الليل لا تخطئ ... من دعاء الخائف + سنة

تکبر است + ... دور نمیشود از دعای ... + خواب

الفراق سنة وسنة الوصال ساعة + السنة للمغلوب

جدائی یکسال است و سال وصال یک ساعت است + ... مغلوب

تصول على الكلب + سواء قوله وبقاله + سواء علينا
حمله میکند بر سگ + برابرست سخن او و پیشاب او + برابرست بر ما
قائله وسائله + سواد القرآن بياض الإيمان + السؤال
هردو کشنده او و پاینده + سیاهی قرآن سفیدی ایمان ست + سؤال
أنثى والجواب ذكر + سوء الاستمساك خير من حسن الصرعة
زن ست و جواب نر + بد گرفتن نیک ست از خوب افتادن +
سوء التدبير سبب التدمير + سوء الخلق وحشة لا خلاص
تدبیر بد سبب هلاک کردنست + بد خلقی وحشت ست نیست رهائی
منها + سوء الظن آية العشق + سوء الظن من الحزم + السوء
از آن + بد گمانی نشان عشق ست + بدگمانی از هشیاریست + بدی
كجفاف آخره + سؤر المؤمن شفاء + سويق الغريب في السبيل
ترسیده نگشود انجام او + پس خورده مسلمان شفاست + ... مسافر در راه
أفضل من ألف ألف عديل + سهمانك من سهام الرجال
بهترست از گروه ... مثل + تیرهای تو از سهام ... ست +
سهم السعادة في قوس المشتري + سيد القوم خادمهم
تیر نیکبختی در کمان مشتری ست + سردار قوم خادم ایشانست
سير السواني سفر لا ينقطع + سير المرء يبني على سريرته
سیر شتران آب کش سفریست که منقطع نشود + سیر ... مرد بنا کرده میشود بر طبیعت او
السيف لمن ضرب + السيف والخنجر ريحاننا + السيف
شمشیر برای کسیست که زند + شمشیر و خنجر شکوفه ما ست + شمشیر

أَقوَلُ مَا يُرِي مَسلُوكٌ + اَلسَّيفُ اَحسَنُ الحَبِيلِ +

ترسا شده ترست از جنگ دیده بپرهیز + شمشیر آخر حیلها ست +

## گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

ساقیا امروزے تو شیم فردا که دید + سالے که نکوست از بهارش پیداست +
سال گذشت حال گذشت + سایهٔ هما براسے دولت والا جیبت + شهر و فخ
کربا + سبزه بر سنگ نروید چه گنه باران را + سپر داری میکند + سخت
زنی سخت خوری + سخت میگیرد جهان بر مردمان سخت کوش + سخن مردان جان
دارد + سخن شنیدن هیچ دولت + سخن تا نپرسند لب بسته دار + سخن راست
از دیوانه بشنو + سخن نیکو ز صبا دلهاست + سخن راست تلخ میباشد + سخن از
سخن میخیزد + سخن بسیار دانی اندکے گو سے + سخن گواه حال گوینده است
سخن راست از دیوانه بشنو + سخن برآواز گنبد است + سخن یکیست و گویندگان بسیار
آرائیست + سخی را سر بلند + سخی و بخیل بر سال ابر بیشود + سختی اموال میخورند + بخیلان
غم سیم و زر میخورند + سر سیده و بانگ کشد + سرسبزی تو ز سر خردی خیزد +
زانکه گوید که رنگار ز سر میزاید + سر قلیه را جیب باید کرد + سرکه مفت از عسل است
سرگل میخارد + سر را باید کوفت + سرو از راستی آزاد شد + سرو بلستان پا در ماندند
سرکیه بار کسے کشد با بسے باشد پر گردن + سنگر ای گران فروش تخته بین ست
سست قدم پیش هم + سطر ها که راست آید چون کجی در مسطر است + سعی
بسیار کفش پاره کند + سفله چه جاه آمد و سیم و زرش + سیلی خواهد بضرورت
سرش + سگ از دکان ابله گرچه خواهد برد + سگ اصحاب کهف روزے
چند پے نیکان گرفت مردم شد + سگ باش برادر خرد مباش + سگ بدریا

بهفت گاو نشود؛ چون که ترشد پلید تر باشد؛ سگ حق شناس به از آدم حق ناشناس
سگ حضور به از برادر دور + سگ داند و کفش گر که در انبان چیست + سگ را با مسجد چه
کار + سگ را طوق گردن اثر دولت ست + سگ زرد برادر شغال + سگ سیر
و قلیه ترش + سگ که شد منظور نجم الدین سگان را سرور ست + سگ کوی لیلی ست
سگ گزند هم آن به که آشنا باشد + سگ نشین بجای کیمیائی + سلام روستائی
بی غرض نیست + سلسله جنبان ست + سنگ انداز و تماشا + سنگ بر یاره
حصار زدن؛ چه بود که حصار سنگ آید + سنگ است سنگ است + سنگ تن
بر محل انداختن غیر محل + سنگ هفت کلاغ هفت + سوال دیگر جواب دیگر
سود سفر سلامتی ست + سود از کار دور + سوزنده آتش ست که هر که سوخت
سوز دل نوح علیه السلام را طوفان نوانگیخت + سوز باید هر که سازد
هست + سوزن عیسی اجر رشته مریم در خور نباشد + سوزن با سوزن
و تیغ زبان گیر سوزن + ساقت طلا و از روزنامه شمس شمس
چه هم گرسنه است + سیر خورده ام که از بوی گندش سیر + سیر با تنگ گرسنه را
لیکن انچیاد نبود است + سیلی نقد به از حلوای نسیه + سیماب زیر را بسیر و کرد
سیمرغ دیگر است و سیمرغ دیگر سی ام + سیر خفتن + سیه دل آهنگر
آهن ست + سیه دلی دوات سر قلم را سیه کند + سیه دلی زحل

## گنجینه سوم در امثال هندیه

ساٹھ پانچ کی لاٹھی ایک سٹھ کا بوجھ + ساٹھ سوجھ کے بال ہیچ کو حیلی
ساکار دھن ہی ساجن ساجن ہیر ہو چھوٹی سی لپیٹه + ساجها جور جتنی پرنا

پھلا + ساجھے کی ہانڈی چوراہے میں پھوٹتی + ساجھے کی ہولی سب سے بھلی + سارا پیڑ
پیر کی کیا جانے انجان + سارا لوٹ دا پھیرے کو اوکھد ڈر دی + سارا دن پھرے
سڑ ہا دیکھ ڈرے + سارا گاؤں جل گیا کالے بیگھا پانی ہو + سارے بن بان
ہی حلال ہے + ساری رات کہانی سنی سنی لیجا رنڈی تھی کا مرد + ساری ہانڈی میں
ایک ہی چاول ٹٹولتے ہیں + ساری عمر روزہ رکھا رکھا کھولا گوہ سے + ساری
گڑیاں مر گئیں نانی سے رہ چلی + سارس کی جوڑی ایک مرا ایک کوڑھی +
سارس گئی گاؤں سو گئے میں کیا کیا کھاؤں + ساس نندی آپ ہوا نندی +
ساس کو نہیں بانجھ بہو کو چاہیے تنبو اور سراہی + ساس کی جھڑکی سالی کی چٹکی
ساس کے آگے بھوکی کیا بڑائی + ساس سو بیٹا کا دکھ + سالی آدھی گھر والی
پوری ہوئی + ساس کے سسر اور سسر کی لبڑ ہونا ہوں + سانچ کو
آنچ نہیں + سانچ کبھی سو بار اچھا ہے جھوٹا بہتر والڈو کھاہو + سانچی بات سعد
کہے سب ... سو گئی تھی ... سانچے گرو کا چیلا مر ہوا مارا جا + سانپ
نکل گیا لکیر پیٹا کرو + سانپ کا سر کچلتے ہیں + سانپ کی سی کیچلی جھاڑی + سانپ
کے منہ میں چھچھوندر نگلے تو اندھا اگلے تو کوڑھی + سانپ کا کاٹا رسی سے ڈرتا ہے + سانپ
کا کاٹا سو بچھو کا کاٹا رو + سانپ سب جگہ ٹیڑھا اپنے بل میں سیدھا + ساون
کے اندھے کو ہرا ہی سوجھے + ساون ہرے نہ بھادوں سوکھے + ساون میں
بھولا نانی دیکھ لو اسا بھولا + ساٹھی نا نا دم ہی تاپیں + ساتوں سو بیچارہ ادھی
سیسے ست بجا تو بھادوں لینی کیں کر بھادوں گھونٹ سنڈا + سب ایک ہی لکڑی
سے ہانکے ہیں + سب پر جھوٹے پکڑی گئیں بی بی تو + سب تو ڑین پیر ایشا تو رتو سنے
رو ٹھار و ٹھن سے سر ہی ام ند دھا چاہیے + سب ان چنگی تھوڑا کو دن ننگی سب سے

بھلی چپ + سب کی لی بلیو لنگوٹا بلیو + سب کچھ گیا میاں کی شیخ شیخ نہ گئی + سب گٹھا
پوسری کیں نکو ہو لنڈوری + سبھی کو گرجو کاشی جائیں تو پاتر چاٹن کون آئیں +
سپاہ گری کے چھتیس فن ہیں + سپاہی کو ڈھال ہر بکو چکیا چاہیے + سپنے میں
راجا بنے دنکو وہی حال + ستر و بہتر + سخی سے شوم بھلا جو جلد دیوی
جواب + سخی شوم برسوں ان برابر ہوتے ہیں + سخی داتا سنتی اوتار + سخی کا
سر بلند + سدا میاں گھوڑے ہی خرید کیے ہیں + سدا کے پدنے ارد و تکو دوس +
سدا کی دائی موسل کی نوکی + سدا کی دکھی او رتھا و رنام + سدا کسی کی منین رہی
سدا نہ پھولے توری سدا نہ ساون ہوتی + سدا نہ جوبن تھر رہے سدا نہ جیوے کوے +
سر آئے چل گئے تو کہیں مدار ہی مدار + سر تو نہیں کھجایا + سر تو نہیں پھر
سر جھاڑ منہ پہاڑ + سردار کا ڈنڈا اونچا ہے + سر سے سر وا ہو + سر سلامت پہا
گھانے + سر سفید ہیں تن بدن ہیں + سر کا لا منہ بالا + سرگ سے اوترا ہو لیں
انکسار تھا + سر منڈاتے ہی اولے پڑے + سر ہونڈی پیٹو نا غائب جلی بلی بجھا
سرھی ہی کی بھیڑ کانی + سڑی فلانی درمخمل کا بخیا + سستی بھیڑ کی دم ادھٹا
اوٹھا رکھتے ہیں + سسر کی بجاوے تو کیا ہو ہو + سسکتی گئی بلکتی آئی + سکھ
ہیں آئی الدم چیدا لگی منڈاون کو تخم + سکھ سودو ی ہو و جسکی کا ہیں شکور + سکھ
سو و سے کہار جو ہر تلی کی مٹیا + سکھ سیفت کا سب کو تو سا تھی + سکھ
سنگ جنس کیں تین پہو ہڑون کو آیا تالسنا + سلامت رہے ہو جسکا پرا ہرو سر آ
سلیمون عجیب کیسی + سما چار سنہ ہے کی پاتی جب لکہوری ہماشاتی + سمجھو
بوجھو گھوتال جوجو + سمجھنے والے کی موت ہے + سن ہی ڈھول ہو کو بول
ڈھول سو جو کا + سوا سوا ہرا ہے + سو پاجیونکا ایک پچا و + سوتو سلکاتے

وہ بھی برابر ہزار کا سو وہ بھی برابر + سو سیانا ایک مشورہ + سوت پوتوں کی بھی ایک بری
سوت کا سوت جا سوت کا تار اچھا ہے + سوت بھلی سوتیلا برا + سوت نہ کپاس
کولہو سے لٹھم لٹھا + سوتے لڑکے کا منہ چوما نہ ماں خوش نہ باپ خوش + سو تھیا
صرف + سو جتے نہیں غلیل کا بھن + سو دن چور کے ایک دن ساہ کا + سو جی
کا منہ کتا چاٹے + سو نکٹوں میں ایک ناک والا + سو ودا اس خصم کے آنے پر + سو رنڈی
نہ ایک لونڈا + سو گنے نہ ایک پوندا + سو سیانے ایک مت + سو سنار کی ایک
لوہار کی + سو سمندر میں ایک کپوت سو پتر نگوں ایک سپوت + سو غلاموں
سوتا + سو گھڑوں میں ایک بگلا بھی بس ہے + سو کے ساون کو بھادوں
سو کہے وہ نوں پانی پڑا + سو کالیوں کا ایک گالا + سو گاڑی نہ ایک جھکڑ اسی
سونے نہ ایک چھلا + سو گز وار سے گز بھر نہ پھاڑے + سولی پر بھی نیند آتی ہے + سو
کی روٹی کھاتے ہیں + سو نکٹوں میں ایک ناک والا نکو + سونا سو گنا + سونا جانے
کسے اور ماشہ جانے بسے + سونا اوچھا لیے چلے جاؤ + سونے کی کٹاری کوئی
پیٹ میں نہیں مارتا + سونے کی چڑیا ہاتھ سے اڑ گئی + سونے کی چڑیا ہاتھ لگی +
سونے سے گھڑائی مہنگی + سونی سیج سو مر کہنا بھلا اچھا + سونے ہی پوجا بی کا لہنگا
سو سے کی بیت نہیں مشروع کی توفیق نہیں + سوتے سوتے جاگے نہ پایا + سو برا کہیں
سوئی کے ناکے سے سب کو نکالا ہے + سوئی جہاں بجاؤ وہاں سو آگ کسیرو میں
سہرے بندھی کے پیا دیکھا اگلا پچھلا برابر + سہتا ہے آن سہتا چھاتی پتھر کی + سیاں
بھئے کوتوال اب ڈر کاہے کا + سیاں کی بہو تی بھیا کا ناؤں چھلی ٹوڑہ میں ساسر
جھاڑوں + سیانا ہی کوا گوہ کھاتا ہے + سیام ٹھوڑو چھوڑو نہ سیتا دونوں
ایک ہی کہلا سیانا ہی سو کی گئی دل کی آرزو نہ گئی + سیار اور دن شگون

اب کتو لیس جھتواتی + سیہ بی اونگلیون کس نظین نکلتا + سیدھن پتیر پکا دیوکا
سیدھ و تیبیری بردہ سیکہ سیکہ پتر وسن تیر و تیلن + سیگہ کتا گہ چھ ژوپنین
طے خزینہ باتہ ہم و شلہای حرف شین سیتہ مشتمل ...

## نوع اول در امثال عربیه

الشاةُ نظيفةٌ والميلُ جيفةٌ + الشاةُ المذبوحةُ لا يؤلمها السلخُ

گوسفند پاک است و میل مردار است + گوسفند ذبح کرده شده درد نرساند او را پوست کندن

الشاكرُ يستحقُّ المزيدَ + الشاكي في الرزقِ والشاكُّ في التوحيدِ

شکر کننده سزاوار است زیادتی نعمت + شکایت کننده در روزی و شک کننده در توحید

كلاهما واحدٌ + شاهدُ البغضِ النظرُ + شاهدُ القولِ الفعلُ

هر دو یک اند + شاهد دشمنی نگریستن است + شاهد سخن کردار ...

شاهدُ اللحظِ أصدقُ + الشاهدُ يرى ما لا يراهُ الغائبُ + الشبابُ

شاهد نگریستن راستتر است + حاضر می بیند چیزی را که نمی بیند غائب + جوانی

جنونٌ برؤُهُ الكِبَرُ + الشبابُ شعبةٌ من الجنونِ + الشابُّ لبقٌ

دیوانگی است که زایل میکند کبر او را + جوانی شاخ است از جنون + جوانی ...

بالخضابِ + الشبعانُ يفتُّ للجائعِ + الشبلُ من ذاك الأسدِ + الشيخُ

به خضاب + مرد سیر از طعام چه داند گرسنه را + بچه شیر باشد شیر است + و چالاک ...

... بالحلبةِ + الشجاعُ أحمقُ + الشيءُ يبعثُ الشيءَ +

... دلیر احمق است + چیزی بر انگیزد چیزی را

الشحُّ ... الغنى عقوبةٌ + شحمٌ في قلبي + شبهُ الرأي ...

بخل ... بلا است ... در توانگری ... زبان ...

غنیٌّ افقرُ من فقیرٍ سخیٍّ + شجٌّ فی الاناء وشجٌّ فی الارض

توانگر محتاج تر ست از فقیر جوانمرد + یک شجی در آوند ست و یک شجی در زمین

الاشرار من لا یقبل الاعتذار + شرّ الامور اقربها من الشرّ شرّ

بدان کسیست که قبول نکند عذر را + بدترین کارها نزدیکتر آنها ست از بدی بدترین

من تکلّف له + شرّ اخوانک من لا یعاتب + شرّ ایام الدیک یوم

کسی ست که تکلف کرده شود برای او + بدترین برادران تو کسی ست که عتاب نکند + بدترین روزهای خروس روز

یغسل رجلاه + شرّ اهرّ ذا ناب + شرّ الهناء الدّسّ + شرّ

که شسته شود سر و پای او + بدی تنگ کنانید صاحب دندان را یعنی سگ را + بدترین هنا مالیدن قطران بر

الرعاء الحطمة + شرّ المجالس قلعة + شرّ المال ما لا یزکی ولا یزکی

چرانندگان حطمه است + بدترین مجلسها قلعه است + بدترین مال مهلت داده شود

شرّ المصائب الجهل + شرّ الناس من ینصر الظلوم ویخذل

بدترین مصیبتها نادانیست + بدترین مردمان کسی ست که یاری کند ظالم را و رسوا کند

المظلوم + شرّ الناس من لا یبالی ان تراه مسیئاً + شرّ الناس

مظلوم را + بدترین مردمان کسی ست که باک نمیدارد از اینکه ببیند او را بدی کننده + بدترین مردمان

من یتقیه الناس + الشرّ بالشرّ خلیق + شرب الخمر مفتاح

کسی ست که بپرهیزند از او مردمان + بدی به بدی سزاوار ست + نوشیدن شراب کلید

الشرط املک علیک ام لک + شرط الالفة ترک الکلفة + شرّ

پیمان قادرتر ست بر ضرر تو یا برای نفع تو + شرط دوستی گذاشتن تکلف ست

ما یلقاک الحجّ + شرف الاعمال فی تقصیر الآمال + شرف

چیزی ست که برساند ترا به منزل بزرگی عملها در کوتاه کردن امیدهاست بزرگی

یا کمیل شرف الناس بالعلم والادب لا بالمال والنسب + شرف المؤمن

ای صاحب مکالمت بزرگی مردمان بعلم و ادبست نه بمال و نسب + بزرگی

فی الصغر + شرف الغزالة بالحمل + شرف العلم فی الله ومن الشرف

در کودکی یافتنست + بزرگی آفتاب ببرج حملست + بزرگی علم در خداست و بزرگی

بالهمم العالیة لا بالرمم البالیة + الشر کامن فی طبیعة کل واحد

به همتهای بلندست نه باستخوانهای پوسیده + بدی حاصل است در طبیعت هر یکی

فان غلب صاحبه بطن وان غلب علی صاحبه ظهر

پس اگر غالب شود صاحب بدی پنهان شود بدی و اگر غالب شود بدی بصاحبش ظاهر شود بدی

یحببک الی [illegible] + شر من الموت ما یتمنی معه الموت

که [illegible] استخوان [illegible] + بدتر است از مرگ آنچه آرزو کرده شود با او مرگ +

الشعراء تلامیذ الرحمن + الشعراء یتبعهم الغاوون الشیاطین

شاعران شاگردان خدا اند + شاعران پیروی میکنند ایشان را گمراهان + [illegible]

یؤکل ویذم + شغلت شمائی جدواي + الشغل للقلب

خورده میشود و نکوهیده میشود + باز داشت راههای من بخشش مرا + شغل برای دل [illegible]

الشغل للبدن + تشفع المذنب اقراره وتوبته اعتذاره +

شغل برای بدن + شفاعت کننده گناهکار اقرار او است و توبه او عذر خواستن او

[illegible] + الشفیق علی [illegible]

[illegible] + برادر [illegible]

مولع + شهوة من الحسن فتعجب من کثیر العمل + [illegible] فی طلب

حریص است [illegible] از شناختن حق [illegible] عمل و [illegible]

حتی شوقی الیک من اخزم عرفها ... الجنة

... این عادت ... که ... بیان کرد ... تا آنکه ... بهشت

اذا النجم ... الشهرة آفة والخمول راحة

چون ... شهرت آفت است و گمنام شدن آسایش ... ماهی که نیست ...

الشیب ... لا تعد ایامه + شهر لیس لک فیه رزق لا تعد ایامه

شمار مکن روزهای آن را + ماهی که برای تو در آن روزی نیست شمار مکن روزهای آن را + پیری

شیبک من استعمال الطیب وهجران الحبیب + الشیب نذیر الموت

از استعمال کردن خوشبوست و هجران محبوب + پیری ترساننده مرگ است + پیری تو

الشیخ فی قومه کالنبی ... + شغل نفسه بالباطل ... اتاعک

... در ... + هر که مشغول میکند ... خود را بباطل ... پیر ... چیزی که ... ساننده است ...

فی امته + الشیخ علی شیخ ... الشیطان لا یحب ...

شیخ قبیله ... شیخ پیامبر است + شیطان دیگران نمیکند کرم خود را ... کرامت خود

شین العلم الصلف + شیئا ما یطلب السوط الی الشقراء +

زشتی علم لاف زدن است + چیزی که طلب کرده شود تازیانه ...

الشیء بالشیء یذکر + الشیء اذا ثبت ثبت بلوازمه + الشیء اذا خلا ...

چیزی بچیزی یادکرده میشود + چیزی وقتیکه ثابت شود ثابت شود بلوازمها خود + چیزی وقتیکه خالی شود ...

شتان ... عمان ... من ... + شیخ یتصبی وصبی یتشیخ +

... شود + ... اند که آن ... + پیر ... که ... کودک شود و کودک ... پیر ...

## کتیبهٔ دوم در مثلهای فارسی

شاخ گل هرجا که میروید همان گل است • شاخی که بلند شد تبر خورده • [illegible]
شاد باید زیستن ناشاد باید زیستن • شاگرد رفته رفته استاد میشود • شاه [illegible]
لطف بعید [illegible] باید که صد خود داند • شاهان چه عجب گر بنوازند گدا را • شاه [illegible]
کم التفات بحال گدا کنند • شاید که چمن [illegible] • [illegible] پادشاهی
[illegible] شب حامله است تا چه زاید • [illegible]
[illegible] • شمع خورشید نشود [illegible]
آفتاب [illegible]
شتربان [illegible] • شتر [illegible]
شتر [illegible]
[illegible]
[illegible] عالم بالا معلوم شد • [illegible]
درویش صورت سوال است • شکر درویشان [illegible]
شماتت دشمن [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] شوق در هر دل که باشد [illegible]
[illegible]

## گنجینه سوم در امثال هندیه

شاباش بی بی [illegible]

گور کے شام سے مردے کو کب تک روئیے + شان کا مارا دو دارو ہی + شاہین کبھی
بیٹھیں گے + شاہ کا مال بے گنتی جیسے دریا + شاد کی غمی + شاہجہان پوری نعلیں
چھری کھاتے ہیں + شاہد و اراد گواہ پاریا + شتر مرغ کو کریں بیٹھے
لگایا پتر گو کہ بیری ہو کھڑی پکارے کھیت میں شلواری کی جو ہو + شتر ایوان
سے دوری بھلی + شتر منج ہضم کیا + شرم کی بہو نت بھوکی مرے + شکار
کے وقت کتیا ہگاسی + شکر خورے کو شکر مل رہتی ہے + شکر لی مرد تو زہر کا ہو کر
دیجیے + شکیلی میں سچ نہ کہیو شکر میں شیخ نہ کہیو + شیخ کا پشت و سیر ہو + شمع
پروانہ میں بیٹھا یہ تماشا کیا + شوربا کھانے سو ڈلی دو + شوق دا والی سے
شہد لگا کر چاٹو + شہر میں اونٹ بدنام + شیخی اور تین کانے + شیخی خورے سے
کھاتا اگر جاتا ہے کہا بلا سے میری شیخی تو میرے پاس ہے + شیخ کیا جانے صابون کا بھاؤ
شیخ نے پچھوے کو بھی غادی ہے + شیخ چلی کا شور ہے کہیں شور ہے بال + شیخ سعدی
شیرازی عاشقوں کے بادشاہ معشوقوں کے قاضی + شیر بکری کو ایک
گھاٹ پانی پلایا ہے + شیر کے منہ میں ہاتھ سے کھاتے ہیں + شیر کا منہ
کس نے دھویا ہے + شیر شاہ کی داڑھی بڑی کہ سلیم شاہ کی + شیطان سے
زیادہ مشہور ہے + شیطان کے کان کاٹے ہیں + شیطان کے کان بہرے
شیون کے شیطان کے + ختم شد خزینہ شانزدہم در مثلہا حرف شین معجمہ مشتمل بر سہ گنجینہ

## گنجینہ اول در امثال عربیہ

صاحب الخیر داخل الخیر + صاحب الهوی یتهالک فی العمی

صاحب نیکی داخل نیکیست + صاحب خواہش شریک بینا نیست

صاحب الحاجة أعمى + صاحب الغرض مجنون + صاحب [illegible]

صاحب حاجت نابیناست + صاحب غرض دیوانه است + صاحب [illegible]

يأمن الأشرار + صاحب عصا في بطنه + صادف درء السيل

بی خوف شود از بدان + آواز کرد کسی که [illegible] شکمش + یافت در ریختن سیلاب آنچه [illegible]

يدفعه + صار الأمر إلى الوزعة + صار الماء [illegible]

که منع کند او را + گردید کار بسوی آفتاب پرست + گردید [illegible] شد

صارت القوس ركوة + صارت العصا كوزة + صار [illegible]

گردید کمان کوزه آب نوشیدنی + گردید عصا کوزه + گردید تیزی آنچه پیش

السنان + صام حولا ثم شرب بولا + الصبح يطلع في أثناء

نیزه + روزه داشت یکسال از نوشیدنیها + صبح طلوع میکند در میان

الظلام + الصبر إلى المحبوب + الصبر أوله مرّ مذاقه + ولكن

تاریکی + صبر از بنده معشوق است + صبر اولش تلخ است از روی مزه + ولیکن

آخره أحلى من العسل + الصبر مطية لا تكبو بالإنسان + الصبر

آخرش شیرین تر است از شهد + صبر سواریست که سوار میشود [illegible] + صبر

عند الصدمة الأولى + الصبر على المصيبة مصيبة على الشامت + صبر

نزدیک صدمه بهتر است + صبر بر مصیبت مصیبت بر شماتت است + صبر [illegible]

الظفر + الصبر مفتاح الفرج + الصبر مطية الظفر + الصبر [illegible]

رستگاری را + صبر کلید گشایش است + صبر سواری رستگاری است + صبر [illegible] کردن

من فعل الكرام والعجلة من فعل اللئام + الصبر يخرج الأجل

از فعل کریمانست و شتابی از فعل لئیمانست + صبر بیرون آید مرد را

مَن لم يرفع مجلسه على السرير + الصبي صبي ولو كان نبيا +

ازجاه وی نشانند او را بر تخت + کودک کودک است اگرچه باشد پیغمبر +

الصحة مؤثرة صحة الجسد من قلة الحسد + صحيفة المتلمس

تاثیر کننده است + تندرستی بدن از کمی رشک است + نامه متلمس

صحت ... صدقني سن بكره + صدق المرء نجاته + الصدق ينبئ عنك

آگاه نماینده مرا سال ماده شتر را + راستی مرد نجات وست + راستی خبر میدهد از تو

لا الوعيد + الصدقة ترد البلاء وتزيد في العمر + صدور الأحرار

نه وعید + صدقه دفع میکند بلا را وافزون میکند در عمر + سینها آزادان

قبور الأسرار + صديق الوالد عم الولد + صرّح الحق عن محضه

گورهای رازهاست + یار پدر عم پسرست + هویدا شد حق از خالص خود

[illegible] + صفقة والي يتعهد الموالي + صفقة بصفقة

[illegible] + عقد کردن نقد بنقد

عن [illegible] + صفو العيش في القناعة + صلة [illegible] صمّ

از [illegible] + صفائی زندگانی در قناعت ست + [illegible]

[illegible] صلاح الإنسان في حفظ اللسان + صلت

[illegible] + شایستگی انسان در نگهداشتن زبانست + [illegible]

على [illegible] + الصلح خير + الصمت حكم وقليل

[illegible] + صلح بهترست + خاموشی دانائی ست واندک

فاعله + الصمت خير الحكمة + الصمت زينة العالم

کننده او + خاموشی بهتر دانائی ست + خاموشی زیبایش عالم ست

وسیلة الجاهل الصناعة کثرة تعویقه + الصناعات تمامها تکامل

وسیلهٔ جاهل ... صناعت کم ... صناعتها ... کامل

یتناجون ... الصوفی ابن الوقت + الصوفی ... سبعین مرة

... صوفی ... پسر وقت است + ... صوفی ... هفتاد بار

الصیف ... النار + الصیف ضیعت اللبن +

... گرفت ... ابر ... خراب کردی شیر را

## گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

صاحب خیر داخل خیرست + صاحب کرم همیشه مفلس است + صاحب ... خمارست + صاحب ... خیر ... دید صبح خواستم ... خیر ... دوچار شد + صبر مفتاح کارهاست + صبر تلخ است ولیکن بر شیرین دارد + ... بجا رسی + صحبت نیکان بار ... صدای دهل از خالی بودن ... صدا از هر دو دست برآید + صد بار اگر توبه شکستی باز آ + صد در بشود گشاده چون بسته شود در + صد ... که بشنید صد بیست + ... حقیقت ... صدقه دادن ... صدق پیش آر ... جا ... صد ... کلاغ را یک کلوخ بس است + صد گوره ... بسیار ... دست ... صد ... که ... صد ... موش ... گربه ... + صفای خانه از آب و جاروب است + صفرای ... صف ... + صلای ... صلاح ... کار کجا و من خراب کجا + صلاح ما همه آنست کان ترا است صلاح + صلح اول ... جنگ ... صورت گرگ دیدن مبارک است و خیر ... مبارک + صوفی ... صافی ... بسیار سفر باید تا پخته شود خامی + صوفیان صاف ...

اول صبح ہستی + صبا و نہ بہار [illegible]

## گنجینہ سوم در امثال ہندیہ

صبح کا بھولا شام گھر آوے اوسے بھولا نہیں کہتے ہیں + صبح کی نہاری اور سہرا ہین گاتین پچھاڑی + صبح کی بوہنی در اسد ہیان کی آس + صبر کی داد خدا کے ہاتھ ہے + صحبت اچھی بیٹھی کھاتی ناگریان + بری صحبت بیٹھ کے کٹاتے ناک اور کان + صبح گئی سلامت آئی + صدر جہان سے بدر جہان + چھوڑ پہانی جائین کہان + صدقہ دیا رد بلا + صندل چھاپے منہ کو لگے + صورت شکل چولو سے نکل + صورت چوڑیل کی نام پری کا سا + خزینہ ہفتم در مثلہا سے حرف ضاد معجمہ مشتمل سہ گنجینہ

## گنجینہ اول در امثال عربیہ

ضَاقَ صَدْرُہُ ضَاقَ یَدُہُ + ضَاقَتِ الدُّنْیَا عَلَی الْمُتَبَاغِضِیْنَ

تنگ شد سینہ کسیکہ تنگ شد دست او + تنگ شد دنیا بر دشمنی کنندگان با یکدیگر

ضَاقَتْ عَلَیْہِ الْاَرْضُ بِرُحْبِہَا + اَلضُّحٰی وَقَدْ یُجْلَبُ لِلْعِلَّۃِ

تنگ شد بر کے زمین بفراخی خود + ستور وار کاسے پیدا شد علت را

ضُحٰی وَلَمَّا یَعُنْ مَطَالِیْهَا + ضِدَّانِ لَا یَجْتَمِعَانِ + ضَرْبٌ

بالیدن شرم از ظلمهای او + دو ضد جمع نمے شوند + نمایر کرد

اَلْخَمَاسَ اِسْدَاسٌ + ضَرْبٌ بِضَرْبٍ فِیْ الْحَجَرِ + ضَرْبَۃُ السَّیْفِ

اخماس را برای سداس + شد زدن بزدنست و سنگ کشیدن بکشیدن + ضربت شمشیر

كلّ الرّاسِ أهونُ من مثلةٍ على الفِراشِ + ضربُ الحبيبِ

بر سر ... سبکتر است از فرو زدن بر بستر + زدن معشوق

ضربُ الحبيبِ وجعٌ + ضربُ الصّبيانِ كالماءِ في البستانِ + ضربُ

زدن معشوق دردناک است + زدن کودکان مانند آب است در بستان + زدن

الطّبلِ تحتَ الكساءِ + ضربُ الغلامِ إهانةُ المولى + ضربُ

دهل زیر چادر است + زدن غلام سبک کردن مولی است + زدن

جهاراً + ضربَ لنا أمثلةً ونسيَ خلقَه + ضربُ اللسانِ أوجعُ من

بالآشکار + زد برای ما مثلها و فراموش کرد پیدایش خود را + زدن زبان بسیار دردناک‌تر است

طعنِ السّنانِ + ضربُ الوالدِ للولدِ كالملحِ للزّرعِ + الضّروراتُ تبيحُ

از زخم نیزه + زدن پدر پسر را مانند نمک است کشت را + ناچاری‌ها [illegible]

مِنَ المصيبةِ + ضعفُ الحيلةِ أنفعُ من قوّةِ الشّدّةِ +

کننده است ... سستی حیله سودمندتر است از بسیار قوت سختی

ضغثٌ على إبالةٍ + ضلّ دُريصٌ نفقَه + ضلّ سعيُ

دسته گیاه بر پشتاره کلان هیزم است + گم کرد ... سوراخ خود را + گم شد کوشش

من رجا غيرَ الله + ضلّ من [illegible] + ضمنَ اللهُ الرّزقَ

کسی که امید داشت جز خدا را + گمراه شد کسی که ذکر کرد ... + ضامن شد خدا روزی را

كلّ أحدٍ + ضميرُ الأحرارِ محلُّ الأسرارِ + ضميرُ العارفِ لا يعلمُ

هر یکی را + دل بزرگان جای رازهاست + نهان عارف نمی‌داند

أحدٌ إلّا هو + ضياءُ القلبِ من أكلِ الحلالِ + ضُيِّعنا [illegible]

کسی مگر آن عارف + روشنی دل از خوردن حلال است + ضایع کرده شدیم [illegible]

[illegible]

تو بخي + اضللت من غني تمانيا + ضيف البخيل امن

امید داشتن تو تباه کردی بسبب کینه بهشت را + مهمان بخیل بی خوفست

من الغيث ضيق اليد اشد من ضيق القلب +

از تنگی ها + تنگی دست سخت ترست از تنگی دل +

## گنجینه دوم در مثلهای فارسی

ضابطه یاری برزاد ضامن صحت که ایست ضرب المثل فرزانگان ضرب الجیست و ضرب نقد نقد بسیار

## گنجینه سوم در امثال هندیه

ضامن نهیں کره کا دیکھی ضامنی یوں نہ کی کیا ضرور کو کیا ساتھ کرنے میں خزینه بیست و یکم در مثلها ست حرف طاے مهمله مشتمل بر سه گنجینه

## گنجینه اول در امثال عربیه

طاب وقت من وثق بالله + طارت بهم العنقاء طارت

خوش شد وقت کسی که اعتماد کرد بر خدا + پرانید ایشان را عنقا پرید

عصافير راسه + طار فيهو + طاعة الولاة بقاء العز

گنجشکهای سر او + پرید پس باز آمد + فرمان برداری حاکمان باقی ماندن عزت

طاعة النساء ندامة + طاعة العدو هلاك + طال حزن

فرمان برداری زنان شرمندگیست + طاعت دشمن هلاکت است + دراز شد اندوه

من طال اجله + طال عمر من قصر نفسه + الطامع في

کسی که دراز شد امید او + دراز شد عمر کسی که کوتاه شد مشقت او + طمع کننده در

وثاق الظل + طائر کل انسان فی عنقه + الطب للملوک

سایه حیست + پرنده هر انسان در گردن او ست + طب برای پادشاهان است

لا للمفلوک + طبیب یداوی وهو علیل + طمع اهلکنا

نه برای مفلس + طبیب علاج میکند وحال آنکه او بیمار است + طمع ما را هلاک کرد

طریق العقل واحد + طعن اللسان اشد من طعن السنان

راه عقل یک است + زدن زبان سخت تر است از زدن نیزه

طعن فی حوصلة من الطعن یطاره + طلب الادب خیر من طلب

دیدن درد و ... چیزیست + ... جستن ادب بهتر است از جستن

الذهب + طلب العیر قرنین نضیع الاذنین + طلب الکل

زر + جستن گورخر دو شاخ را خراب کردن هر دو گوش ... + جستن همه

فوت الکل + طلعت الشمس فی غشاء + طمع فی الربح

در گذشتن همه است + طلوع کرد آفتاب در غبار + طمع کرد در سود

حض فانه راس المال + الطمع الکاذب یدق الرقبة

تا آنکه فوت شد او را اصل مال + طمع دروغ میکوبد گردن را

الطمع مرض والسؤال نوع والطمع ضمان موت + طمع من

طمع بیماری است و سوال نوع ... مرگ است + طمع کرد

لا یدفع عن نفسه + طوبی لمن رزق بالعافیة + طوبی

دفع نمیکند از ذات خود + خوشحالی برای کسی که روزی داده شد به عافیت

لمن امل له + طول التهجد ینسی + طول البقا مسائة

برای کسی که ... خواهش ... درازی زمانه فراموش میکند + درازی عمر ...

لتصافی + طول الامثال یمیل و طول الکلام یمل + طوبیٰ

برای صفائی محبت درازی سخن بیهوده می آرد و درازی کلام خوار میکند + جا است

و طوبیٰ لک + الطیبات للطیبین و الطیبون للطیبات + الخبیثات للخبیثین + ما کل

بر حرفی گیاه زنان پاکیزه برای مردان پاکیزه اند + پرنده به پرنده شکار کرده میشود + گلها کا

## گنجینه دوم در مثلهای فارسی

طاقت مهمان داشت خانه مهمان گذاشت + طاقت دیدن ندارد و تهمت میکند

طامع همیشه ذلیل است + طبل پنهان چه زنم + طشت من از بام افتاد

طبیب مهربان از دیده بیمار است + اخند + طفلی و دامان مادر خوش بهشتی

بوده است + طفل مکتب طفیل دو سلے بر ندش + طفل دامن گیر من آخر

گریبان گیر شد + طفیل کند کرم آسمه + طمع آرد برو ان ردی

زردی + طمع را سه حرف است هر سه تهی + طمع اگر مردی + طوق

لعنت بگردنش فتاده + طوطیان در شکرستان کامرانی میکنند + طینت

## گنجینه سوم در مثلهای هندیه

طالب زر کا بے قدر و عنکبین خوار ہے و در + طبیلی کی بلا بندر کے سر

طوفان شیطان سے نگهبان + طوطے کی سی آنکھیں پھیر لینا + طوطی

در کتی + خزینه نوزدهم در مثلهاے حرف ظای معجم مشتمل بر سه گنجینه

## گنجینه اول در امثال عربیه

ظاهر العتاب خير من باطن الحقد + الظاهر عنوان الباطن

ظاهر عتاب بهتر است از باطن کینه + ظاهر سر نامه باطن است

في وجهه [illegible] ظلفوه [illegible] مثل القصر [illegible]

در گریبانش [illegible] + ناخن [illegible] میشود [illegible] ستمکاری [illegible]

ظل الاعوج اعوج + ظل السلطان ظل الله + ظل الكرام [illegible]

سایه کج کج است + سایه پادشاه سایه خداست + سایه جوانمردان [illegible]

ظلامة المظلوم لا تضيع + ظلمت العين عينه + ظل [illegible]

دادخواهی ستمکار ضایع نمیشود + [illegible] + سایه بسیار [illegible]

ظل عمر الظالم قصير + ظلم الظالم يقوده الى الهلكة + ظلم الملوك [illegible]

سایه عمر ظالم کوتاه است + ستم ستمگر میکشد او را بسوی هلاکت + ستم پادشاهان بهتر است از [illegible]

[illegible] الرعية + الظلم ظلمات يوم القيامة + الظالم [illegible]

[illegible] رعیت + ستم تاریکیهاست روز قیامت + ستمگر [illegible]

فاحش [illegible] من [illegible] + ظمأ المال اشد من ظمأ الماء [illegible]

دشوار [illegible] + تشنگی بمال سخت‌تر است از تشنگی آب + [illegible]

العقلاء [illegible] اليقين + ظن العقلاء كهانة + ظن العاقل اصح من يقين الجاهل

عاقلان [illegible] + گمان عاقلان خبر غیب است + گمان زیرک صحیح‌تر است از یقین جاهل

ظن المؤمنين لا يخطئ + ظنوا بالمؤمنين خيرا + [illegible]

گمان مومنان خطا نمیکند + گمان کنید بمومنان نیکی را + [illegible]

## گنجینه دوم در مثلهای فارسی

ظالم از مظلوم باشد شکوه چین + ظالم را مرگ بدست [illegible] ستم + آخر [illegible]

ظالم سلطان بهتر از آنست + ظالم بانی دیوار خود را میکند + ظاهر از شیخ و باطن از شیطان ظاهر نیکو و باطن ناپاک است + ظرافت آتش افروز در صداقت است + ظرف سنگ لیاقت ظرف است + ظرافت [illegible] گردان است + ظلم ظالم باعث ویرانی ملک است ظلم [illegible]

## گنجینه سوم در امثال هندیه

ظالم کی رسی دراز + ظالم کا زور سر پر + ظالم کا بیٹا [illegible] + ظاہر میں [illegible] باطن میں [illegible]

## خزینه بیستم در مثلهای حرف عین مهمله مشتمل بر سه گنجینه

## گنجینه اول در امثال عربیه

عادات السادات سادات العادات + عادت بشر [illegible]

عادتهای سرداران سرداران عادتهاست + بازگردید [illegible] اصل [illegible]

العادة طبيعة خامسة + عادت على الفرط وقبلت [illegible]

عادت طبیعت پنجم است + تنگ کرد بر گوز زدن و قبول کرد [illegible]

[illegible] + عاقبة الصبر الى السلامة

[illegible] بدون توشه دانا [illegible] انجام صبر [illegible] سلامتی

عاقبة العجلة الى الندامة + عاقبة الصبر محمود

انجام شتابی شرمندگی + انجام صبر ستوده شده است

عاقبة الظالم وخيمة + العاقل يكفيه الاشارة + العالم بين الجهال

انجام ستمگار بد است + دانا کفایت میکند او را اشاره + عالم میان جاهلان

كالمشتري بين الانجم + العالم بلا عمل كالحمار في الطاحونة العامل

مانند مشتری میان ستارهای سیاره + عالم بدون عمل مانند خر است در آسیا + عامل

بلا علم والعالم بلا عمل كالقوس بلا وتر + العالم يتعلم بانتقال [illegible]

بدون علم و عالم بدون عمل مانند کمان است بدون زه + عالم [illegible] و [illegible]

عبد ملك في يديه العبد وما في يده لمولاه + العبد اصبر [illegible]

بنده او مالک کرده شده و هر چه در دست بنده و آنچه در دست او است مال مالک است + بنده صابر [illegible]

ولكن اصبر قلبا العبد عبد على التسلية + العبد يدبر والله يقدر

و هر صابر [illegible] دل بنده بنده است + بنده تدبیر میکند و خدا تقدیر میکند

يقرع بالعصا والحر يكفيه العتاب قبل العقاب + ولا يبعث [illegible]

کوفته میشود به چوب و حر کفایت میکند او را خشم پیش از عذاب + [illegible]

الرجل تزل القدم وعثرة اللسان تزيل النعم + عثرة تقر مطلبا

پا [illegible] لغزش قدم را و لغزش زبان دور میکند نعمتها را + [illegible]

العجز عن الدرك ادراك + العجلة تورث الندامة + العجلة اخت

عاجز شدن از دریافتن دریافتن است + شتابی میراث میگذارد شرمندگی + شتابی [illegible]

الندامة + العجلة ليتوها الندامة + العجب [illegible] بما [illegible]

شرمندگی است + شتابی [illegible] شرمندگی است + [illegible]

خطؤا ان مات والمثبت مصيب ان هلك العجل [illegible] فات

[illegible] است اگر [illegible] و [illegible] اگر [illegible] هلاک شود [illegible]

كالسم والعقارب [illegible] الفار [illegible] + حلة المؤمن [illegible]

مانند زهر است [illegible] + [illegible] فراهم کرده [illegible]

العدل [illegible] ساعة خير من عبادة الثقلين [illegible]

[illegible] + انصاف یک ساعت بهتر است از عبادت [illegible]

على المصيبة مصيبة + فوق جميع المصائب عدو عاقل خير من صديق

بر مصیبت مصیبت است بالای همه مصیبتها + دشمن دانا بهتر است از [illegible]

جاهل + العذر عند كرام الناس مقبول + عرض [illegible] عرض

نادان + عذر نزدیک مردمان بزرگ مقبول است + عرض [illegible] پیش کرد

عليه سوء عاقبة البرق + ولوع عز الملوك في كثرة الممالك

بر وی بدی عاقبت [illegible] رگ سفت بر گشته است + عزت پادشاهان در کثرت ممالک است

العزة في القناعة + عز من قنع + عسر كله مقدمة اليسر

عزت در قناعت است + عزیز شد هر که قناعت کرد + دشوار شدن کار مقدمه آسانی [illegible]

ان تكرهوا شيئا وهو خير لكم + وعسى ان تحبوا شيئا وهو شر لكم

اگر مکروه دارید چیزی را و حال آنکه او بهتر است مر شما را + و نزدیک است که دوست دارید چیزی را و حال [illegible]

[illegible] + العشاق لا يؤاخذون بما صدر [illegible]

[illegible] عاشقان مواخذه کرده نمیشوند بانچه صادر شود از ایشان [illegible]

[illegible] عشق قنع [illegible] ملكا + العشق ترك السلامة [illegible]

[illegible] قناعت شوی بادشاه + عشق گذاشتن سلامتی است [illegible] در اظهار کردن

المداومة [illegible] العصا من العصية + العصمة في الورع

[illegible] عصا از عصیه است [illegible] در پرهیزگاری است

والطفل في الطرب + العفو احسن الاعمال + العفو من كرامة

و کودک در خوشی است + در گذشتن خوبی عملها ست + در گذشتن [illegible]

الظفر + العفو عند كرام الناس مأمول + العفو عند [illegible]

رستگاری است + در گذشتن نزدیک مردمان بزرگ امید داشته شده است + در گذشتن نزد [illegible] شدن

عُلُوُّ الاَقدار + العفو عن الظالم جور على المظلوم + عفو الملوك ابقاء للملك

بلندی قدر ها ست + در گذشتن از ظالم ستم ست بر مظلوم + در گذشتن پادشاهان باقی ملک است

العقل اخی + العقلاء یعرفون الرجال بالحق والجهلاء یعرفون

عقل دیگر + عاقلان شناسند مردان را به حق وجاهلان میشناسند

الحق بالرجال عقل بلا ادب کشجاع بلا سلاح + العقل عقال

حق را بمردان + عقل بدون ادب مانند دلیر است بدون سلاح جنگ + عقل بستن

الهوشان + العقل یصف الکرامات العقل والالهام لا یفترقان

انسانست + عقل بیم کرامتهاست + عقل والهام جدا نمیشوند

العقل فی الرؤس الطاهر + العقل وزیر ناصح والعشق وکیل فاضح

عقل مغز سر ها واستخوانهاست + عقل وزیر نصیحت کننده و عشق وکیل رسوا کننده

عقوبة الظالم سرعة الموت العقوق ثکل من لم یثکل + عقیب

عذاب ستمگار شتابی مرگست + عقوق سبب فرزندی کسیست که بی فرزند شده

یوم لیل عکفت على الغزل باخرة فلم تدع بنجد قردة صلقه

روز شب است + عمل کردن زن سر رشتن در انجام + پس نگذاشت در نجد پاره از پشم

مطالقها وصر الجندب + علل الافهام اشد من علل الاجسام

در اسب او واز کرد جندب + بیماریهای فهما سخت تر است از بیماریهای بدنها

العلماء ورثة الانبیاء + العلم افضل النسب واشرف الفقه لسمته

عالمان وارثان پیغمبران هستند + علم بزرگتر نسبت و بزرگتر لقب هست علم از بحث

المتقول لا یبحث المنقول + العلم حلیة الفقیه والجهل حلیة السفیه

گردن معقول نیست ناز بحث کردن منقول علم زیور داناست وجهل زیور نادانست

[illegible]

| امثال عربی | | ۱۳۴ | | حرف ع |
|---|---|---|---|---|

العلم حجاب الكبر ... الدين والجهل يشين + العلم صيد والكتابة

علم پرده بزرگیست + علم زینت است و جهل عیب است + علم شکارست و نوشتن

قيد + علم لا ينتفع به كالكنز لا ينفق منه + علو الكلمات ليس من سمو لفظها

قید است + علمی که نفع نکند مانند گنجیست که از آن خرج نشود + بلندی سخنها از بلندی مقامها

علو الهمة من الإيمان + على الأغلب الحكم + على أهلها تجني براقش

بلندی همت از ایمانست + بر اکثر است حکم + بر اهل خود جنایت میکند براقش

على الخبير سقطت + على الناس كرأسه + على الكريم ... على قدر

بر مرد بسیار دانا افتادی + بر مردمان است ... + ... بر اندازه

يكون الشوق + عليك بالحفظ دون الجمع من الكتب + على هذا دار

میباشد شوق + لازم است بر تو حفظ کردن نه جمع کردن کتابها + بر همین گردید

القمقم + على ما تجتمع قواعد ... + عناية القاضي خير من

... + بر ... + عنایت قاضی بهتر است

شاهدي عدل + عند الجدال تظهر فضل الرجال + عند الامتحان

دو گواه عادل + نزدیک جدال آشکار میشود بزرگی مردان + نزدیک آزمایش

يكرم المرء أو يهان + عند جهينة الخبر اليقين + عند الرهان تعرف

بزرگی کرده میشود مرد یا خوار کرده میشود + نزدیک جهینه است خبر یقین + نزدیک گرو داشتن شناخته میشود

السوابق + عند الشدائد تذهب الأحقاد + عند الصباح يحمد القوم

... + نزدیک شدتها میرود کینه‌ها + نزدیک صبح ستایش میکنند قوم

السرى + عند الضرورات تباح المحظورات + عند النطاح يغلب الكبش

شب روی + نزدیک ضرورتها مباح کرده میشود چیزهای ممنوع + نزدیک شاخ زدن غالب میشود

| امثال عربیه | | ... | | ... |
|---|---|---|---|---|

[illegible]

[illegible]

[illegible]

المؤمن حسن الخلق · العقوق بعد العقوق · العود احمد

مسلمان خوش خلق است · [illegible] · بازگردیدن خجسته است

[illegible] لسانه [illegible] الذهاب و [illegible] المحتاج

[illegible]

الى البيان · عيب الكلام تطويله · [illegible] · العذر [illegible]

[illegible] بیان کردن · عیب کلام درازکردن است · [illegible]

فى النار · العين حق · [illegible] · [illegible]

در آتش است · چشم زخم ثابت است · [illegible] · چشم [illegible]

[illegible]

[illegible]

## گنجینه دوم در مثلهای فارسی

عارف نجوید جز عارف · عادت [illegible] · عاشقی [illegible] خلاف · عاشقم لیکن تا گنار با ام · عاشقم لیکن ناز معشوق دارم · عاشقی [illegible] عاشق مهربان [illegible] است · عاشق کور [illegible] باشد · [illegible] عاقبت گرگ زاده گرگ شود · گرچه با آدمی بزرگ شود · عاقلان [illegible] باشند · عاقلان پیروی [illegible] نکنند · [illegible] عاقل [illegible] · عالم [illegible] چو [illegible] · عبارت [illegible] · عجب [illegible] دوستداران شد · عدو شود سبب خیر گر خدا خواهد · عذر بدتر از گناه

عذر تقصیرات ما چند انکه تقصیرات ما + عفو تو کی گنجد سر مویی که ما باشد + عفو و سبک کرد
خود بپوشد خیل پنهان کند غلش حاجت نیست عفوت بپرسش این آن کس که عفوش
چو آب است این جهان است + عشق و مستی ارادت + عشق هست و هزار بیگانگی عشق
بازی را چنین باید گرفت + عشق و مشک پنهان نماند + عشق آمدنی بود
آموختنی + عشق آتش است پیر جوان را خبر کنید + عصا پیر بجای پیر + عصمت بی بی
از بیچادری + عطای شما به لقای شما بخشیدم + عطار و باید که تاب شد و یکی
آفتاب آرد + عقل چون آید بگوید کار آن کن + عقل به رسید چیز و دیگر است علاج
واقعه قبل از وقوع باید کرد + علت بود و عادت نبود + علم نجوم قیافه روزگار است [illegible]
علم شی به از جهل شی + علم در سینه باید نه در سفینه + علم غیب خاصه خدا + علم بی عمل [illegible]
علم و ادب کل [illegible] + عمر سفر کوتاه + عمر به باد سپرد [illegible]
عند [illegible] + عنوان عود سوز و کنده و رنج شود + عود و سیر
در آتش رود و فنا گشت است + عوض شکایت نیست + عیان را چه بیان + عیب در [illegible]
عیسی بدین خود موسی به دین خود + عیش را در جهان خزان داور [illegible]

گنجینه سوم در امثال هندیه

عاشق اور مالا جپی کا [illegible] + عاشق خالا جی کا گھر نہیں + عاشق اگر نکھرے
تو کیا گھاس کھودے + معشوق کی پیروں سے گالی اور مار کھانا + عاشق اندھا ہوتا
عالی ہمت سدا مفلس + عالی گھر کی چولہا آگ نہ گھر سے پانی + عراقی سر زور [illegible]
[illegible] + عطائی نان خطائی + عقلمند کی [illegible]
[illegible] + عقل چو کشتی ست که پیش مردان باید + عقل کے طوطے اڑ گئے + عقل

دشمن علت دیکھو ناسے جاتی عادت لیکو جاتی + عید پیچھے [illegible]

عید کے پیچھے چاند مبارک + عید کے چاند ہو گئے ہیں + عید کے [illegible]

خزینه نیست دیگر در مثلها و حرف غین معجمه مشتمل بر یک گنجینه

## گنجینه اول در امثال عربیه

غاب شهرٌ ثم جاء بكليتين + غاب [illegible]

ناپدید شد دو ماه باز آورد دو گرده را + ناپدید شد بهره [illegible]

دفنه [illegible] غال الناقة + الغائب حجته معه + [illegible]

و آتش + هلاک کرد آنرا کسی که هلاک کرد ماده شتر را + غائب دلیلش با وی است + [illegible]

العمل خير من عبئ العطل + [illegible] خير من تسمين غلوائك

عمل بهتر است از شکم خالی از عمل + لاغری تو بهتر است از فربه شدن [illegible]

غل يديك من ذلك على الإساءة + [illegible] شهر و [illegible]

[illegible] گردد [illegible] که [illegible] کردن + [illegible]

شهر + الغراب أعرف بالتمر + الغربان سواد و [illegible]

[illegible] است + زاغ شناساتر است به خرما + زاغها سیاهی [illegible]

الغربة كلها كربة والفرقة كلها حرقة + [illegible]

سفر همه آن اندوه است و جدائی همه آن سوزش است + [illegible]

[illegible] + الغريب أعمى + الغريب من ليس له حبيب [illegible]

مسافر نابینا است + غریب کسی است که نیست مرا و را [illegible]

[illegible] بكل حشيش [illegible] الجواد [illegible] المرج [illegible]

[illegible] + بسیار سے جوانمرد [illegible]

القلوب تطوف في فلتات الألسن وصفحات الوجوه غشّك من أرضاك

دلها پیدا میشود در لغزشهای زبانها و گونه‌های رویها + فریبد ترا کسیکه خوشنود کند ترا

بالباطل غشّك من أرضاك بالباطل غضّا [illegible]

به ناحق + فریبد ترا کسیکه راضی کرد ترا به ناحق + تازگی [illegible]

دماء الحقد وقود غضب [illegible] على الحق غضب العشّاق [illegible]

خونها [illegible] است + خشم گرفتن [illegible] گذشت است + خشم گرفتن عاشقان [illegible]

غضبك على الحق مغضي غلام عاقل خير من شيخ جاهل غلبت

خشم گرفتن تو از حق زشت گردیدن + کودک دانا بهتر است از پیر نادان + غالب

الحزم القدر غلط العاقل فضيحة تعلق بيد امطلقها واشرف

هشیاری تقدیر را + غلطی بیشتر مردان فضیحت است + محکم کرد دستها از طریق [illegible]

[illegible] القناعة غنى النفس القناعة غذاء [illegible] كان

[illegible] توانگری نفس [illegible] است [illegible]

الطعام غذاء النفس غنى الحرّ في الغربة وطن غلبة [illegible]

طعام غذای نفس است + توانگری مرد در سفر وطن است + [illegible]

[illegible] الغيب عند الله الغيبة [illegible] الغيب [illegible]

[illegible] غیبت [illegible] است + [illegible] است + [illegible]

## گنجینه دوم مثلهای فارسی

عقوبت [illegible] مهربان باشد + غرق شده را الفریاد چه سود + غریب کور بینا + غریبه نیستم بیا سر + غضب مرد محک اوست غلام همت آنم

گر دل بکشی + غلام بیان تا زر و اقا بجو بود + غافل گرا ز زان شود امسال بیش شوم

غم فردا امروز نباید خورد + غم نداری بز بخر + غواص عشق و فی دل تنگ مشتی

هر چند کریم باشد بفرزہ بے اندازہ + غواص دریا چیزے دیدہ است

کہ بغوطہ میزند + غورہ مویز میشود و مویز غورہ نمیشود + غول بیابانی

## گنجینہ سوم در امثال ہندیہ

غرض باولی ہے + غریب کو کوڑی اشرفی ہے + غریب کی جورو سب کی

سرہج + غریب کی جورو عمرو خانم ناون + غریبوں نے روزے رکھے دن

بڑے آئے + غصہ بہت زور تھوڑا مار کھانے کی نشانی + خزینہ

بست و دوم در مثلہاے حرف فا مشتمل بر سہ گنجینہ

## گنجینہ اول در امثال عربیہ

فاز من سلم عن شر نفسه + فاضحی لی اقدحلك فاعتبروا یا اولی

نجات یافت کسیکہ سالم ماند از بدی ذات خود + پس روشن کن برای من تا خبر شود ...

الالباب + الفتنة اشد من القتل + فتی و لا کمالك + فخر المرء

صاحبان عقول + فتنہ سخت ترست از کشتن + جوانیست مانند مالک + فخر کردن مرد

بفضله اولی من فخره باصله + فلو لا تذکیر من طلب ان

بہ بزرگی خود بہتر ست از فخر کردنش بہ اصل خود + پس تذکیر کن ...

حسب + فذکر انما انت مذکر لست علیهم بمصیطر

... پس پند دہ جز این نیست کہ تو پند دہندہ ہستی نیستی بر ایشان برگماشتہ ...

جزاه الله خيرا + الفراق بعد الوصال اشد من الموت + وقد كان له

پاداش دهاد خدا نیکی را + جدائی پس از وصال سخت‌تر است از مرگ + گفته شد مر او را

و تعال امري + الفرص تمر مر السحاب + فرع الشي يخبر عن اصله +

گذشت او کار مرا + فرصتها میگذرد مانند گذشتن ابرها + فرع چیزی خبر میدهد از اصل خود

فرق بين معد تعاتب + الفرق بين النطق والسكوت كالضفدع

جدائی کن میان معد باهم دوست گرفته شده + فرق میان گویائی و خاموشی مانند غوک

والصوت + فرقة الاخوان محرقة للجنان + فر من المطر ووقف

و آواز + جدائی برادران سوزاننده دلست + گریخت از باران و بایستاد

تحت الميزاب + فر من الموت وفيه وقع + فسا بيننا الظربان

زیر ناودان + گریخت از مرگ و در آن بیفتاد + گوز کرد میان ما ظربان

فساد نعمة من كفرها + الفضل اكمل مال واجمل جمال

تباه شدن نعمت کسیکه ناسپاسی کرد آنرا + بزرگی کاملتر است از مال و خوبتر است از جمال

فعاله المرء تدل على اصله + فعل الحكيم لا يخلو من الحكمة

کار مرد دلالت میکند بر اصلش + فعل حکیم خالی نمیشود از دانش

فعل الملوك ملوك الافعال + ففررت منكم لما خفتكم فقد

کارهای شاهان پادشاهان کارهاست + پس گریختم از شما هرگاه ترسیدم از شما گم کرد

الحق + الفقر سواد الوجه في الدارين + الفقر كنز

برادران + درویشی سیاهی روی است در هر دو جهان + درویشی گنجیست

كنوز الله + الفقر مع القناعة احسن من الغنى مع الحرص +

از گنجهای خدا + درویشی با قناعت خوبتر است از توانگری با حرص +

الفقراء كنفس واحدة + الفقير لا يحتاج + فكان المرء في

همه درویشان مانند یک جان هستند + درویش محتاج نمیشود + ... بود در

الصدق + فلان اجوع من كلبة حومل + فلان فاك

راستی ... + فلان گرسنه تر است از ماده سگ حومل + فلان نهایت احمق

تارك + فلان قد نصب نشكة + فلان كالكعبة تزار ولا تزور

نهایت احمق ... + فلان ... دام ... + فلان مانند کعبه است که زیارت کرده میشود و زیارت نمیکند

فلان هالك في الهوالك + فلان يأكل ... الفلان

فلان هلاک شونده است در هلاکتها + فلان ... از ذکر ... غافل

وفات الغنية الاخوان + فلان ... غيره ... فلان

... + فلان ... بزرگ ... شده ...

جنى ... الذنب + ... + ... بالاعمال

... + پس باید ... + ...

فليضحكوا قليلا وليبكوا كثيرا + فعال ... نسيم الصبا

پس باید که بخندند اندکی و باید که بگریند بسیار + ... باد صبا

... + فوات المطلوب اهون من ...

... + فوت شدن مطلب ...

الذل في تحصيله + فوق كل ذي علم عليم + في الحركة

خواری در حاصل کردنش + بالای هر صاحب علم داناست + در حرکت

بركة في الله ... راحة للمفقود + في التأخير آفات + ...

برکت است ... آسایش است برای مرده + در درنگ کردن آفتها است + ...

ضیاء والشمس اضوء منه + فی الحائط کل مکانها + فی النار

روشنی ست و آفتاب روشن تر ست از آن + در آتش

والسقم + فی بنیه یونی الحکم + فی بطن زهمان زاده + فی ذنب

و دوزخ + در خانه آتش آورده میشود حاکم + در شکم کشنده زیاده کرد او را + در دم

الکلب یطلب الهالة + فی سعة الاخلاق کنوز الارزاق + فی سماک

سگ میجوید بالا را + در فراخی خلقها گنجهای روزیهاست + در ستاره

الورد یشغل عن ما اقتنیه + فی کل شجر نار + فی کل قلب شغل +

گل گلاب بی پروائی از هیچ نیاز است + در هر درختی آتش هست + در هر دل کاری ست +

## گنجینه دوم در مثلهای فارسی

فارسی شکست + فال بد بر زبان بد باشد + فال نیکو بزن بهر کاری که
فال بر جهان بخبر خزان آمده است + فخر آنکه جوانمردان دست و پیر است امید
فتنه خفته را مکن بیدار + فتنه در خواب است بیدارش مکن + فراخ روزی با قحط
پیکار + فراموشی زیاران لازم افتاده ست و لیک + فریب خواه مخواه مرد او فی
فریبای شی دیگر و آماس چیزی دیگر است + فردا است کند خمار که امشب مستی فردا
کرده است + فرزند اگر چه عیب ناک است در چشم پدر بی عیب پاک است + فرزند
نیک فرزندی + فرمان بردار و راستی روزی است + فریب صید باشد خواب صیاد
زیاد شغال بال شغال است و با دستگاه کم شکند رزق گدا را + فضل و هنر ضایع
است تا ننماید + فضل بر کرده ایشان است + فکر زاهد دیگر و سودا عاشق دیگر است
فکر هر کس بقدر همت اوست + قفل را همین کلید دست + فو در فلاتن جان من

قوطه بر چشم خورشید نی بیارد + قهر سخن گزنده + قبیل اگر چه مرد دست لیکن مستقل با ...

## گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

فاتحه نه درود کہا گیہوں دود + فارسی اٹک توڑ تا کہ اولنگ ہی کہے + قال کی کو...

ملا کو حلال ہیں + فالودہ کہانے والے لوٹے تو بلا ہے + فتح اوالدی ہے + ...

فالودہ ایک بہا و ستہ نہیں ہوتا + فضل کی سے توجہان عدل کرے تو گیان

قصہ و تعویذ ہو کا ہم نہیں نکلتا کہ کبھی ہو چکا ہو + قصہ کی صورت ہی سوال

قصہ کو کمل ہی دو شالا ہے + قصہ ... نہیں سمجھو + فلانا تو ...

فلاسفی کی ماں سے نخسر کیا ... کیا + قصہ ...

ختم شد گنجینهٔ سوم در امثال ... قاف ...

## گنجینهٔ اول در امثال عربیه

قاتل الحرّ ... القادم ... القاصی محروم

گشته ... [illegible]

القاضی یحبّ ... القاضی ... وان کان ...

قصه کوی دوست ... [illegible]

مهر هی خیر ... قیل الله ... المقدمی + القاصی ...

بر آنکه بهتر او خطا است + ... [illegible]

قبل البکاء قد کان ... + قبل الرّمی ... السّهم ...

پیش از گریستن به تحقیق بود ... پیش از ... [illegible]

يأتي الكمائن + القُبلة عنوان الصِّلة + قَبِل المؤذي قبل الأذى

بركرده شود پیش از ابتدا + بوسه آغاز وصل است + کشتن موذی پیش از ایذا است

قد بيّن الصبح لذي عينين + قد حيل بين العير والنزوان القد

تحقیق هویدا شد صبح برای صاحب دو چشم + تحقیق واقع شد حیلولت میان خر و جستن

تذهب الغيظ + قدر الرجل ما يهمه + قد تلذ العيش بعد المصا

می برد خشم را + قدر مرد چیزی است که مقصود باشد او را + قد لذتهای عیش بعد مصیبتها

قدّر لرجلك قبل الخطو موضعها + قد يبلغ الخضم بالقضم + قد يرد

اندازه کن در عمل تا نجات یابی از لغزشها + پیش کن خروج را پیش از در آمدن + پیش کن

تمر ابيك + قد وجدت فاختلطوا استكرمت فاربط + قد

بار سوزن خورد را + تحقیق یافتی پس آرزو بیا + چیزی نفیس گرامی پیدا کردی

قد يبلغ الخضم بالقضم + قد يرد بالقليل فيكفي ويجز

زیرا + گاهی میرسد خوردن بهمه دهان بجهت خوردن بکناره دهن گاهی می

بالكثير فلا يكفي + قرابة المودة خير من قرابة الولادة + قرب الوساد

کثیر را پس کفایت نمیکند + نزدیکی دوستی بهتر است از نزدیکی ولادت + نزدیکی

مضر قرب بها ومن الوحشة ولا تطل السآمة + القرض مقراض المحبة

گزنده رساننده است + نزدیکی کن خبر را از مصاحب + قرض مقراض دوستی

القرنبى في عين امها حسنة + القريب من تقرب لا من تنسب + قرن الم

بچه موش از کلاکوش در چشم مادرش خوب است + قریب کسی است که نزدیک شود نه کسی که نسبت دارد

دليل عقله القلم + قصير القامة طويل القصي

نشان عقلمند است + شیر سخت است + کوتاه از دراز است + حکم کرده

الأمر الذي فيه تستغنيان، فرضيته ولا ابالي بها قطرة قطرة

امريكه در ان قوت طلب ميكرديد + قضيه ليست ونيست باشمي ازوان قطيه قطرة

على قطرة اذا اتفقت نهر + ونهر الى نهر اذا اجتمعت بحر

بر قطره دو قطره جمع شود نهرست + و نهر بسوی نهر چون جمع شود دریا

العفو خير من اخلاق العظائم + قلب الاحمق

بهتر عفوان بهترست از خلقها بزرگان + دل نادان در

لسانه + قلب الاحمق وراء لسانه + قلب المؤمن عرش الله

زبان اوست + دل احمق پس زبان اوست + دل مومن عرش خدای

تعالى + قلب المؤمن مرآة الصفاء + قلبت له ظهر المجن قط

تعالی است + دل مومن آئینه صفائی ست + برگردانیده شد برای دوستی

البيان السكوت + قلة الكلام تستر العيوب +

عیان سیکی از دو تو انگری است + کمی سخن می پوشد عیبها را

قل كل يعمل على شاكلته + قل لا يستوي الخبيث والطيب

بگو هر یک عمل میکند بر روش خود + بگو برابر نمی شود پلید و پاک +

القلم احد اللسانين + القلوب مع القلوب تتشاهد الاقوام

قلم یکی از دو زبان است + دلها با دلها گواه میشود + دلها

تتشاهد والقلوب تتناجى + قليل عاجل خير من كثير آجل

گواه میشوند و دلها نیازها میگوید + اندک بی مهلت بهتر است از بسیار با مهلت +

قليل في الجيب كثير في الغيب + قليل النار يحرق

اندک در گریبان است بسیار در غایب است + اندک از آتش میسوزد ...

كثيرها وقد منها + القليل من التدبير ابقى من الكثير مع التبذير

کثیر از آتش فروخته کرده میشود از سیاه + اندک از تدبیر باقی ترست از بسیار با تبذیر

القليل النافع خير لك من الكثير الضار + القليل يدل

اندک سود دهنده بهترست برای شما از بسیار ضرر کننده + اندک دلالت میکند

على الكثير + القمص بالقميص القناعة الى الغنا

بر بسیار پیراهن مقابل پیراهن است + قناعت بسوی توانگری است

القناعة افضل الغناء + القناعة كنز لا يفنى + القناعة مال لا ينفد

قناعت برتر توانگری است + قناعت گنجیست که فنا نشود + قناعت مالیست که تمام نشود

القناعة من طبع البهائم قوّمري والطف + قول العطار

قناعت از طبیعت جانوران است + قطع کن ولطف کن + سخن عطار و از

دقائق السنبلة + القول ما قالت حذام + القول يجب

باریکیهای سنبله است + سخن چیزیست که گفت حذام + سخن موافق

همة القائل يقع والسيف بحسب عضد الضارب يقطع

همت گوینده واقع میشود و شمشیر موافق بازوی زننده میبرد

قول الميتة مبنية قيد الماء اشد من قيد الحديد القيد

سخن مردار مرداراست + قید آب سخت ترست از قید آهن + قید است

والرتعة + قيل للبغل من ابوك قال الفرس خالي + قيمة المرء

و فراخی و ارزانی + گفته شد برای استر که کیست پدر تو گفت اسپ ماموی من است + قیمت مرد

همته + قيمة المرء ما يحسنه

همت او ست + قیمت مرد چیزیست که آنرا نیکو کند

## خزینهٔ دوم در مثلهای فارسی

قارون هلاک شد که چهل خانه گنج داشت + نوشیروان نمرد که نام نکو گذاشت +
قاضی به دو گواه راضی + قاضی به رشوت راضی + قاضی چیست گواه سست +
قاضی را بسیار قرار نشود الکار + قاضی را با نشستن بر خاستن دست بادا + قحبه
گر همی خورد می نخورد و دست + قحبه چون پیر شود پیشه کند دلالی + قدر
عافیت کسی داند که بمصیبتی گرفتار آید + قدر زر زرگر شناسد قدر جوهر جوهری
قدر عیسی کجا شناسد خر + قدر نعمت ست بعد زوال + قدم نامبارک مسعود
گر بیاید دو برابر دود + قرآن را از لوح زر چه زیب + قرب سلطان آتش
اندوه بی بس + قرض کار نیز از گذشتگان و گوشت باید خورد + قرض حیض دانست
قرض شعر بد دانست + قرض نباید بست + قرض داری بر دو پشت بخواب + قسم را
خورد دست + قصه کوتاه + قضای نبشته با پستر + قضیه زمین بر سر زمین
قطب از جا نجنبد + قطره قطره جمع گردد وانگهی دریا شود + قطع نظر از کشف و کرامات
دیگر عیب تاریخ دان نیز هستند + قفا زدن گردن کشا زدن گردن زدن دست و سیلی
[illegible] کردن + قفل به یار پیش کلید + قفل بر در آسمان زده + قلاده بازی
قلم قضا را چه چاره کند + قلم به دست + قلم بخت من شکسته ست + قلم
و سر شکسته + قلندر هر چه گوید دیده گوید + قلیه از مزه در گذشت + قمار را
قناعت توانگر کند مرد را + قول مردان جان دارد + قهر درویش به جان درویش
قهر درویش بیان درویش + قیامت گر چه بر آید با قیمت + قیمت غلام داند

## خزینهٔ سوم در امثال هندیه

قاضی جی کیوں دبلے شہر کا اندیشہ + قاضی کے گھر کا چوہا بھی سیانا + قاضی کی ...

گھر والے ذوبکا + قاضی بہتیرا سرا بیچ بیٹھا شہ تا ملے قاضی کے موسل یعنی بار اور قاضی
بالکی بوڑھی مری سارا شہر آیا قاضی ہو کوئی آیا قبر پر قبر قبضہ میں قبضہ کا مندہ جہاں
گھر آئے بین قرآن پر اقرآن رکھ کر کیا امضا لقرض قرض ہے مہانی کی لونڈی آن
دوالی کی قرض کی گیا مانی ہو قسمت کے کوئی میٹ نہیں سکتا
کے لیے قصائی سمجھی سچا جو سچا سو کیا قصبے دلال قلع جیسے قلعی کھل
سکی قصہ لیٹیں اور کوملوں پر قہر + دیت کھوڑا منزل بڑی + کھوڑا
ایسا بھی دال سو پہلا خزینہ بیست وچہارم در امثالی حرف کاف

گنجینہ اول در امثال عربیہ

کاد العروس یکون
کاد الحسود + کادت النعمۃ ان تکون کفرا + کاد العروس یکون
نزدیک است که عروس شود
کردید حجر عاد و کلیب برای وانگی
کاد الفقر یکون کفرا کاد المریب یکون کیا کاد ... الی البیاد
نزدیک است که فقر شود کفر + نزدیک است که لعل پوشنده شود سوار کافر ... وایستد
کالابرۃ تکسو العراۃ وجسمها عریان
از سلطان ... + مانند سوزن که پوشاند برهنه را و حال آنکه بدنش
عریان + کالاشقر ان یتقدم ینحر وان یتأخر یعقر کالبائع
برهنه است + مانند شتر سرخ موی اگر پیش شود ذبح کرده شود و اگر پس ایستد پی زده شود مانند فروشنده
الکتابۃ بالهبۃ + کالباحث عن الشفرۃ + کالبحر یغترف
اسپ عوض هبه کننده + مانند جوینده کارد + مانند دریا غرق میکند
کل ما القی فیه + کالنار یاد ... والقوی باتحقی یحش
چیزی را که انداخته شود در آن مانند ...

بئس مولاه + كالشاة تبحث عن سكين جازر + كالفاخرة
چیزیست مالک خود را + مانند گوسپند که مے جوید از کارد قصاب + مانند زن فخر کننده

بحدج ربتها + كالقابض على الماء + كالكبش يحمل شفرة
که مے جنبد مالک خود را + مانند قبضه کننده برآب + مانند کبش که بر مے دارد کارد را

وزنادا + كالمهورة من مال أبيها + كالمهورة إحدى ...
و زناد را + مانند زن مهر داده شده از مال پدر خود + مانند زن مهر داده شده ...

... متبيها + كالمهدر في العنة + كان حمارا فاستأتن
... + مانند شتر بانگ کننده در حظیره + بود خر پس ماده خر شد

كان لك من جراب النورة + كان كراعا فصار ذراعا
بود ... + بود پاچه پس گردید ذراع

كانت وقرة في صخرة + كأنما على رؤسهم الطير + كأنه
بود وقره در سنگ بزرگ + گویا که بر سرهاے ایشان پرنده است + گویا که

بيضة الديك + كأنه قاعد على الرضف + كأنه قلم كتب
تخم مرغ ... + گویا که وے نشسته است بر ریگ ... + گویا که وے قلم است ...

الساعة وهو غريان + كأنما ...
نیک ... + بود ... + کهان ...

عن الطوق + كبرق الخلب + كفيء الفاصل بين الصفا
سبب طوق + مانند برق بے باران + مانند ... درمیان آمدن فاصل میان ...

لحايتها + كثرة الاختلاف في شيء دليل كذبه + كثرة
و پوست آن + کثرت اختلاف در چیزے نشان دروغ اوست + کثرت

التواضع علامة النفاق + كثرة الخلاف شقاق + كثرة الأكال

تواضع نشان نفاق ست + کثرت خلاف دشمنی ست + کثرت [illegible]

تقطع أعناق الرجال كثرة العقاب يوجب البغضاء + كثرة

[illegible] مردان را + کثرت عقاب موجب میشود دشمنی سخت را + کثرت

الغنم لا يهوله القصاب + كثرة الوفاق نفاق + كثير الحطب

گوسپند را نترساند قصاب را + کثرت موافقت نفاق ست + بسیار هیمه

يكفيه قليل من النار + كثير النصح يهجم على كثير الظنة + [illegible]

کفایت میکند اندکی از آتش + بسیار پند دادن [illegible] بسیار تهمت [illegible]

الديك كذوب + الكذب أعظم الخطايا + [illegible] صباغ

[illegible] مانند کرم ابریشم + دروغ بزرگترین گناهانست + [illegible]

الكذوب متهم وإن صدقت لهجته ووضحت حجته + الكذو[illegible]

بسیار دروغگو تهمت داشته شده است اگرچه باور کند [illegible] و هویدا شود دلیلش + بسیار دروغگو

يعشي ولا ينشي + الكلاب على البقر + الكريم إذا وعد

طعام شب سیر [illegible] + [illegible] + جوانمرد چون وعده کند

أوفى + الكريم المختار من استوى عنده الذهب والأحجار

[illegible] + جوانمرد برگزیده کسیست که برابر باشد نزد او زر و سنگها

الكسب حبيب الله + كسدت اليواقيت في بعض المواقيت

[illegible] محبوب خداست + ناروان شد یاقوتها در بعضی جایها

الكسل باب من الزندقة + [illegible] وكل [illegible]

سستی دریست از [illegible] + [illegible] بهتر ست

كطالب القرن جدعت أذناه + كفاك من عيوب

مانند جوینده شاخ که بریده شد هر دو گوش او + بس شد ترا از عیبهاے

الدنيا أن لا تبقى + كفاك همًّا علمك بالموت + كفت بحمّى

دنیا اینکه باقی نمانی + بس شد ترا از روے اندوه علم تو بمرگ + بکشید نقیش

خير من كنز علم + كفت إلى وبيئة + كفرسي رهان الكفر

بهتر است از گنج علم + شتابی کردن ست سوے وبیئة مانند دو اسپ و کفر

أشد من الكفر + كفى بالموت واعظا + كفى بالشيب داء

سخت تر است از کفر + بس شد مرگ از روے پند دهنده + بس شد پیری از روے بیماری

كفى الحسود حسده + كفى المحسود حسد له + كلا جانبي

بس شد حاسد را حسد او + بس شد از اسپ حاسد حسد او + هر دو جانب

هرشى لهن طريق + كلا زعمت العير لا تقاتل + الكلاب على

هر سگی برای آن زنان راهست + بد گمان کردی گورخر را که نجنگد + سگان بکشید

البقر + كلام الملوك ملوك الكلام + كلام المرء بيان فضله

گاو دشتی + کلام پادشاهان پادشاهان کلام است + کلام مرد بیان بزرگی وست

ترجمان عقله + كلام الليل يمحوه النهار + كلام المجانين

وبیان عقل وست + کلام شب نابود میکند آنرا روز + کلام مجنونان

لا يعتنى + كلام المائن وظلم بين + كلام العاقل أكثره مال و

اعتبار کرده نمیشود + کلام دروغگو ستم هویدا + کلام دانا بیشتر او مال ست و

كلام الجاهل أكثره وبال + كلام كالعسل وفعل كالأسل

کلام نادان بیشتر او وبال ست + کلام مانند شهد ست و فعل مانند نیزه

كلامك كمالك + الكلام يجرّ الى الكلام + كلّ آتٍ قريب

کلام تو کمال تست + کلام میکشد بسوی کلام + هر شتر بسیار نزدیک است

[illegible] كلّ امرئ في بيته صبيّ + كلّ امرئ فيه ما يرى + كلّ امرئ

[illegible] هر مرد در خانهٔ خود کودک است + هر مرد در ویست چیزیکه انداخته میشود بسبب هر مرد

يُعرف بقوله ويوصف بفعله + كلّ أداة الخبز عندنا غير [illegible]

شناخته میشود بسخن خود و وصف کرده میشود به فعل خود + هر وسیله نیکی نزدیک غیر خودست

كلّ إناء يترشّح بما فيه + كلّ الكلاب يعضّن في الحقائق [illegible]

هر ظرفی میچکد با نچه در ویست + هر گفتگو نقل میکنند [illegible]

كلّ الناس راضٍ عن عقله + كلّ أمرٍ مرهون بوقته + كلّ امرئ

هر مردمان راضی اند از عقل خود + هر کاری گرو داشته شده است به وقت خود + هر کار [illegible]

بالعلاقة [illegible] ثمّ آبائه + كلب عسّ خير من كلب ربض

شبانی همیشه [illegible] + سگی که شب پاسبانی کند بهتر است از سگی که بر او نشسته

أجوال خير من أسد رابض + الكلب ينبح والبدر يلوح + كلّ

بسیار نافع بهتر است از شیر بر او نشسته + سگ بسیار آواز کننده است و ماه شب چهاردهم هویدا میشود

كلّ حزب بما لديهم فرحون + كلّ شيء يأتي أوانه + كلّ ذات صدار خالة + كلّ

هر گروه با نچه نزد او است شادان اند + هر قبیله [illegible] خود + هر زن صاحب پیراهن خاله است

ذيل [illegible] + كلّ سرّ جاوز الاثنين شاع + كلّ شاة برجلها معلّقة

صاحب [illegible] + هر رازی که تجاوز کرد از دو لب مشهور شد + هر بز بپای خود

سقاط + كلّ شيء هالك إلّا وجهه + كلّ شيء كتب على الانسان

[illegible] است + هر چیز هلاک شونده است مگر ذات او تعالی + هر چیزی که نوشته شده بر انسان

يَجِدُهُ + كُلُّ شَيْءٍ يَرْجِعُ إِلَى أَصْلِهِ + كُلُّ شَيْءٍ أَخْطَأَهُ فِي عَجَلٍ

می یابد او را + هر چیز باز میگردد سوی اصل خود + هر چیز

كُلُّ شَيْءٍ يُحِبُّ وَلَدَهُ حَتَّى الْحُبَارَى + كُلُّ شَيْءٍ مِنَ الظَّرِيفِ

هر چیز دوست میدارد بچه خود را تا آنکه حباری ف ۲ هر چیز از ظریف

ظَرِيفٌ + كُلُّ شَيْءٍ مَهَهٌ مَا خَلَا النِّسَاءَ وَذِكْرَهُنَّ + كُلُّ شَهْرٍ

ظریف ست + هر چیز آسانست جز زنان و ذکر ایشان + هر ماهی که نیست

خَيْرٌ فِيهِ عَدُّكَ أَيَّامَهُ مَجْنُونٌ + كُلُّ صَيْدٍ فِي جَوْفِ الْفَرَا

نیکی دران شمار کردن تو روزهای آن را دیوانگیست + هر شکار در شکم گور خر است ف ۳

كُلُّ ضَبٍّ عِنْدَهُ مِرْدَاتُهُ + كُلُّ طَوِيلٍ أَحْمَقُ + كُلُّ فَحْلٍ

هر سوسمار نزدیک او سنگی است + هر دراز قد نادان ست + هر نر

يُمْذِي وَكُلُّ أُنْثَى تَقْذِي + كُلُّ فَتَاةٍ بِأَبِيهَا مُعْجَبَةٌ

مذی سر آرد و هر ماده قذی سر افگند + هر زن جوان به پدر خود خوشنود و شیفته است

كَلَّفَنِي الْأَبْلَقَ الْعَقُوقَ + كُلُّ قَصِيرَةٍ فِتْنَةٌ + كُلُّ قَلِيلٍ

تکلیف داد مرا ابلق عقوق را ف هر زن کوتاه قد بلاست + هر چیز اندک

تَعِشْ كَثِيرًا + كُلُّ كَلْبٍ بِبَابِهِ نَبَّاحٌ + كُلُّكُمْ يَطْلُبُ صَيْدًا + كُلٌّ

زندگی کنی بیشتر + هر سگ بر در خانه خود بسیار آواز کننده است + همه شما میطلبید شکار را + هر یک

مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ + كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ + كُلُّ مُدَّعٍ كَذَّابٌ

آسان کرده شده است برای آنچه پیدا کرده شده برای وی + هر کس بالای زمین فانی شونده است + هر مدعی بسیار دروغ

كُلُّ مَخْلُوقٍ يَمُوتُ + كُلُّ مَرْزُوقٍ سَيَفُوتُ + كُلُّ مَكْتُوبٍ

هر مخلوق نزدیک است که بمیرد + هر روزی داده شده نزدیک است که فوت شود + هر نوشته

| حرف الكاف ۲۲ | | ۱۵۳ | | امثال كاف |
|---|---|---|---|---|

كاتق + كل مصيبة اخطأتك شوى + كل من اقام نفس و

[illegible] ست + هر مصيبت كه خطا كند ترا سهل ست + هركس كه اقامت كند [illegible]

كل من كاد نقص + كل نفس ذائقة الموت + كل مجاز [illegible]

هركس كه زياده كرد ناقص گرديد + هر جان چشنده مرگ ست + هر [illegible]

مجازها + كل يعمل على شاكلته + كل يحصد ما زرع ويجزى

حسب اوست + هركس عمل ميكند [illegible] + هركس [illegible]

ما صنع + كل يوم هو في شان + كل يوم ابن + كل [illegible] النار

انچه عمل كرد + هر روز وى در كارى ست + هر روز [illegible] + هركس [illegible]

قرصه + كمال العلم في العمل + كمال الجود [illegible]

[illegible] + كمال علم در عمل ست + كمال سخاوت [illegible]

يزرع حصد + كما تدين تدان + كمستبضع تمر الى هجر + كمعلم

كشت ميكند درو ميكند + چنانكه نيكى پاداش داده ميشوى + مانند بضاعت كننده خرما تا هجر + مانند [illegible]

امه البضاع + كم من مؤمن في قباء وكم من كافر في عباء + كم

[illegible] + بسيار از مؤمن در قبا ست وبسيار از كافر در گليم ست + بسيار

من فئة قليلة غلبت فئة كثيرة باذن الله + كن ما [illegible]

از گروه اندك غالب شود گروه كثير را به پروانگى خدا + مانند [illegible]

[illegible] + لا تكن عصا [illegible] + لا تكن [illegible] + لا تكن [illegible]

[illegible]

لا تكن [illegible] ولا تبال ما صنعت + لا تكن [illegible]

[illegible] + باك مدار انچه عمل كردى + [illegible]

| [illegible] | | ۱۵۴ | | امثال [illegible] |
|---|---|---|---|---|

الکوفی ... فی کیفیت ... ما اثبت الکتابه

کوفی ایفا نمیکند + چگونه نگاه دارد پشت — اگر از کوفی ... سستی

## گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

کار استاد را شاگرد درست + کار نیکو کردن از پر کردن است کار نیکو کردن نیکو [illegible]
کار با نیت کار است کار از دست رفت + کار نیکو گوشت نیکو شود + کار بی کار است [illegible]
کار یک تنه نیاید و ... درد و ... کار بدوا کار فرما ... کار کم ... [illegible]
کار امروز به فردا میفکن + کار ... تمام ... [illegible]
کار دوا به استخوان رسیده + کار از دست رفته ... [illegible]
کار ... [illegible]
... + کار ... [illegible]
کار فرما و ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
کس ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]

کسی کو ندارد نشان پدر + تو بیگانه خوان و مخوانش پسر + کجی بین فلک به دو شش مهره
هم چنین کم زدی کم زدی حلوا گو + کفش و زیر هم آلوده خاک و لقمه پاک خورد +
کفن دزد ... مرده ستر شد و از زندگان بد + کلان با که تو باشی چه عقل باشد کلاه
بر سر همچو سپید + کلاغ سپید و پا دام می افتد + کلاغ تک کبک در گوش د + ننگ خویش
هم فراموش کرد + کلند چاه کن آب دادن حاجت نیست + کلوخ انداز را پاداش سنگ است
کمان چون بکشیدن و بر کباده شود + کم خور و نوکری بکن + کم خرج و بالانشین کم خور
جان من سست کمی و کرم شما + کند هر چه خواهد پیر و حاکم نیست + کوتاه خردمند از نادان
بلند + کودکی کو بعقل پیر بود + نزد اهل هنر کبیر بود + کور و نظربازی + کور چه خواهد دو چشم
کور بکار خود بیناست + کور احتیاج چراغ ندارد + کور را تماشای گلستان چه کار + کوری
به از نادانی + کوزه گر در کوزه شکسته آب می خورد + کوزه همیشه از چاه درست بر نمی آید + کوزه نو دو روز
آب را سرد دارد + کوشش هیچ سود چون نکند بخت یاوری + کوشش بیفایده است و سرمه
بر ابروی کور + کوفته را نان جوین کوفته است + کوه هر چند بلند است سر دارد + کوه کندن
و کاه بر آوردن + کوه و کاه پیش او یکی است + کو انتها است در تاخیر و طالب را زیان دارد + که
بار محنت خود به که بار منت خلق + که تا دانه نیفشانی نروید + که حلوا چه یکبار خوردن ... که
خود روشن ... سپید ریش اند + که هم کم از کبود نیست + که زر زر کشد در جهان گنج گنج + کرد
کم نیافت + که کام [illegible] ... + که [illegible] گوی ... + که [illegible]
نقطه ... + که هر ... راه ... از نشیب و فراز ... شکستن ... باشد
که ... + ... کنند + گنج ... زیر درخت ... سنگ که ... بود ...
... آمدی و ... شدی + ... گیاه ... فرج ...

گنجینه سوم در امثال هندیه

| | | | |
|---|---|---|---|
| گنجینه سوم | ۱ آخر | | از امثال فارسیه |

خزینة الامثال

کالے کی بارہ نام تلوار کالا سو سپاہی نام مردا کا + کاٹھ کے گھوڑے دوڑتے ہیں + کاٹھ کی
ہانڈی بار بار نہیں چڑھتی + کاٹھ کا الو + کابل سب کو تی دی ہیں بھانت بھانت
کا جل پایا کو پیا دلیا تا + کاسا بہر کہانا عصا ہو چلنا + کاغذ کی ناؤ نہ ڈوبی کل
ڈوبی + کاغذ کے گھوڑے دوڑتے ہیں + کاکا کا بھتیجا + کاکی بنسی سنتی کی ہے ...
کاکا روں کا بادل گرا دو بولا ہے سن + کالے کے آگے چراغ نہیں جلتا + کالی بیٹی باپ کا
بچا سکا ایک نہیں چھوڑا + کالی کو سون + کالی ہانڈی چڑھتی + کالک کی کوٹھری میں جا کا
او دیکھا لگے گا + کالا منہ نیلے ہاتھ پاؤں + کالا منہ کر چلا دکھلا دو تب الان کی کالی
پاؤ ہے + کالا منہ کریل کے دانت + کال کا مارا + کال چواری + کام کا نہ کاج کا ...
اناج کا + کام چور نوالے حاضر + کام اپنا ہی کام ہے + کام پیارا ہے چام نہیں پیارا + کانے
چور کنو ڈی ہیں بھیت + کانا بیٹی کو ڈوبی وتیری ... بول + کانی کی ہٹ ... ہوا
بھرتی ہے + کانی کو کانا پیارا + کانی کون سے ہی کانی کا بیٹا + کانی اپنا ٹیٹ نہ نہاسکے
اور دکھی پچھلی دیکھتی پھرے + کانا شوا و پر ہو نظر + کانا دو زخی کا نام کو بہانا نہیں کانی
سہانے نہیں + کانی جون نہیں چلتی + کانے بیل ... سے ہوتے ہیں + کان لے چلے جاؤ +
کان کھل گئے + کانے سے کی دوستی کا نئے سے کی بیری + کانٹے بو سو بول کے اور ام کھانے
کے ... اسی ... چلے کب سے کب ... کبھی ناؤ گاڑی پر کبھی گاڑی
ناؤ پر + کبھی کے دن بڑے کبھی کی رات بڑی + کبھی گھی گھنا کبھی مٹھی بھر چنے کبھی وہ بھی نہ ملا
کبھی ... ہوتا ... کھانا کا ... بہانا + کتا بھی ہوتی کا نہ گھر کا نہ گھاٹ کا + کتے
کی ... جانے ہو + ... کتا جاتا ہے ... کہا ہوئی نہیں ... ہی رہ جا
... ہی بیٹھتا ہے تو دم ہلا کر بیٹھتا ہے + کتے کو گھی نہیں پچتا + کتے کی دم کبھی سیدھی
... بے سانس کا منہ ... کو کوئی نہیں پوچھتا ... کی

ڈھیر بار برسن مین مین گاڑی پہر پٹری کی پڑتی کپتا ہو دن ان کی پہرا دی سو کون
کپتا سکے جھنا لے بین ہتھیسی پیٹ کٹی پیلون کہو گا کاہو کا سکے گا ناؤ گا کچہری کہا دن
بہلا گہر سے پیچا گہر کرتا نہ کچوریکی ہوا ایک بہین کی بہی شیشی ست تھو داور جیسین
باسے لین کی عاشقی گلا پڑی زنجیر کی سینڈی دسترخان کا ضرب + پکھ آنسو سے بچتے ہین
کچھ پیشتی کی بہی خبر ہو + پکھ قلم سے چپکے پکھ تو دال مین کالا کالا ہی + پکھ تو خلل ہے
کہ جس سے خلل ہے پکھ کہو ہی کہ سکیتے ہین پکھ کیون کہا پکھ جانتی دھیلا پکھ لیتی ہو کہا اپنا
کام کیا سمجہہ دیتی ہو کہا ہے شرارت بتا پکہونہ نی چہپہ چہوکس اور بلی ہوا نکرتا استاد
نہ تہا شاگرد ہے کہ تب سے پڑپا + کہ تو ڈرتا تو خدا کی غضب وڑتے سولو اکہا ہیو + کرگا چہوڑ
نا ہو جیا تاعن پہتچہ ولا ناکہا ہے + کرم کا بینا کہتی کر سکے بیپا مرچا کہ بچپن سے کہم سے
لبیا پکائی کہیر ہو گیا دلیا + کرم کہان کسو جت بائی اور کرو سو اپن چالی + کر ودا رہی لا
کہر اچا سچہوت دوالے کہ پال مین غلیلا لگا + کہرو بیپا کیون کہیت اجڑا سے
سشی ہی کہا + کہری مین کو تا گہس پڑتا پانی + کس باغ کی مولی + کسکا ہاتہ چلے
کسکی زبان چلے کسکو تہین کہاتی دیتا ہو کسیکو آرسی ہے کسکو بیگن بیپا ئی اور کسکو بیت
کلکہی سے چہوکر گردن نہین بلتے کل ایرا آفت ہے + کل کا لیا دیو ہیا آج کا لیا
دیکہو آتی + کل اس نے دیکہی ہے + کلنک کا ٹیکا + کلوار کی گاڑی اور قصائی کی بچہار
کلی کہل جاتی ہے + کما وین بچا نادان وڑا مین نہیم کہا و پوت کلیجہ پوت کپوت کتی نات نقلی
تراز و بنی باٹ + کمر مین توشہ تو راہ کا بہروسا + کم ہمت ہی بات میرا دمین سہاگن نادن
کندن کو چاون کہیرن کو + کنوا بیچا ہی کنو ہی کا پانی نہین بچا + کنو ہی کی مٹی کنو ہی کو
لگتی ہے + کنو ہی جہکا تی ہیت + کنو یمین بہنگ پڑی ہے + کنو ون مین بانس ڈلوا نا + کوار
چارٹی کا دوار + کوار کا سا جہالا آیا برسا چلا گیا + کوا ہنس کی چال سیکہتا تہا اپنی بہی چال

سہول گیا۔ کوا ناک لے گیا ناک کو نہیں دیکھو کوے کے پیچھے دوڑے جاتا ہیں کو [illegible] دن [illegible]
پیشانی [illegible] بھی نشانی [illegible] گئی کوے کہنے کو [illegible] لگا [illegible]
کو دوں [illegible] بیچ میں کوڑی [illegible] نہیں و باقی [illegible] کو [illegible] واسطے [illegible]
کو [illegible] اور [illegible] کو [illegible] کو بھی کر جوں نہیں [illegible] کو [illegible] بابا [illegible]
[illegible] آنچ [illegible] کی [illegible] نہیں [illegible] کو [illegible] کیا [illegible]
[illegible] کا [illegible] کون سا بھلا آدمی جو اپنے گھروال
[illegible] کہا [illegible] کونسا [illegible] لگی کوڑی [illegible] اور [illegible]
کو [illegible] کوڑی کا [illegible] کو [illegible] کیا [illegible] الی میں [illegible] کو تل
[illegible] کوڑی [illegible] کوئی تو اون کم [illegible] لون [illegible] کوئی [illegible]
[illegible] کوڑی [illegible] دیا [illegible] گیا [illegible] کہاں [illegible] راجا
[illegible] کہاں [illegible] کہاں [illegible] کہاں چیونٹی [illegible]
[illegible] کون تو [illegible] کہاں [illegible] کہیں دسوں [illegible]
[illegible] کیا [illegible] شاہ کیا [illegible] شاہ کیا [illegible] کیا [illegible]
اور کیا [illegible] کیا [illegible] اور کیا [illegible] کیا [illegible]
[illegible] کیا [illegible] جاتی کی [illegible] کیا [illegible]
[illegible] کیا [illegible] کیا دن [illegible] کیا [illegible]
[illegible] کیا [illegible] کیا [illegible]
[illegible] کیا کام [illegible] کیا [illegible] کیا [illegible]
[illegible]

تمت [illegible] امثال حرف کاف

گہا عقل کی طباہری ب کہاں جائیگی باہر + کہانا پینا گانٹھ کا نہری سلام علیک + کہانا
وہاں کہاؤ تو ہاتھ یہاں ہو + کہانیکو دانت اور ہین کہانیکے اور + کہانیکو تلی کہلی نام کو نیت بلا
کہانیکو اور دم سو دیا دکہیں + دو کہانیکو ہونٹ کمانیکو محنون + کہاؤ پان اور ٹکریکو حیران +
کہاوے بکری کی طرح سوکھے لکڑی کی طرح + کہائے لڈو ہو دکہا گئے سینگ + کہائے کا منہ نہائیکے بال نہین
چہپتے + کہا پیر کہیا وہ بیچہ کہا گنوایا + کہاتے نہ کہلا حالا وید دل گیا پاچی + کہاتین ہین گرا سنی
اور رہین خضر کی پاس + کہاتین کیسکا گاتین کیسکا + کہایا پری کرمایا + کہتری سو کو اپنے نرکہ
کہتری مزدوری چوکہا کام + کہر بیسے کہو یا اوسی شکا تو نہ گھر جہا ریاتی پہر تو نہین سو کہ
گھر ہم کہا گیا او کہلا اونکے شکر ماری ایسے ہی گھسے کہلا سیکا نام نہین دلانیکا نام کہوائے
دین اور بوجہائین + کہول کہیسہ کہا پیر بیسہ کہیت پر کہسنی + کہیت کمائین اور پسپر دی جائیں
کہیتی خصم سیتی + کہیل کہلاڑی کا ہرگت پہ پہیا جہنکی + کہیل بچانے مرغی کا اور اڑانی لگا باز کہیتی
نکمان ہو وت شپہان + خزینہ بست و پنجم در امثالہ حرف کاف فارسی ہندی تمام شد

## گنجینۂ اول در امثال فارسیہ

گاو تنہا خوردست گاو زال شد ایوان نوشیروان + گاہ باشد کہ کودک نادان بغلط
بر ہدف زند تیری + گدا اگر ہمہ عالم بدو دہند گداست + گدائی بکار رحمت بجا + گذشت آنچہ
گذشت + گذشتہ را صلوات + گرآب چاہ نصرانی پاکست جہودی مردہ میشوئیم چہ باک ست
گر بدولت برسی مست نگردی مردی + گربہ کشتن روز اول + گربہ برا خدا موش نمیگیرد + گرسنہ
گرسنہ نخورد + گربہ مسکین اگر پر داشتے تخم گنجشک از جہان برداشتے + گرت از دست برآید دہنی
شیرین کن + گر تو ابلیس چشم حیات کور است + گر چہ کس بی اجل نخواہد مرد + تو مرو در دہان اژدہا
گر در یمنی با منی پیش منی + ور پیش منی بی منی در یمنی + گر نام پدر چہ میگیری + پدر خویشتن باش

آلوده‌ای + گر نگاه [illegible] چشم گرگ [illegible] + گردن شتر کمانیست که برای قربانی ساخته‌اند + گردن [illegible]
[illegible] + گرگ [illegible] + [illegible] گرگ را از یوسف علیه السلام خبر [illegible]
حاصل [illegible] + گرگ [illegible] + [illegible] نمیرد + [illegible] خلق [illegible] + گر [illegible] خلق
[illegible] + [illegible] + [illegible] + [illegible] چشم
چشم [illegible] + گریه [illegible] + گریه [illegible] از خنده [illegible]
[illegible] + [illegible] + [illegible] + [illegible] قربانی + [illegible]
[illegible] + [illegible] + [illegible] + [illegible]
[illegible] + [illegible] + [illegible] گل در بیابان [illegible] + [illegible]
[illegible] + [illegible] + [illegible] + [illegible] + [illegible]
[illegible] + [illegible] + [illegible] + [illegible] + [illegible] نتوان کرد + [illegible]
[illegible] + [illegible] + [illegible] + [illegible]
نتوان گفت + [illegible] + [illegible] + [illegible]
[illegible] + [illegible] گوساله [illegible] + [illegible] + گوساله [illegible]
گوساله [illegible] + [illegible] + گوشت [illegible] + [illegible]
[illegible] + [illegible] + [illegible] + [illegible]
[illegible] + [illegible] + [illegible] + [illegible]

## گنجینهٔ دوم در مثلهای هندی

[illegible] + [illegible] + [illegible] + [illegible]
[illegible] + [illegible] + [illegible] + [illegible]

گتا یا گلہار دہوت + گاؤن کا جوگی آن گاؤن کا سدھ + گاؤن جگا یا پہیا لا + گانو کو لیتے
سینگ بھاری ٹکین میں گانہ آدھے بیچو لال گیٹا کھلا بیٹا پایں گدر بیسی
بی بی اینٹ شیخ جی کنارے ہو گی [illegible] اسہا رسی مرتی [illegible] کان اوٹے گدہی کو لی کمین
گیہوں بہو تم میں گدہی کا کھیت کھایا پاپ میں گدہی کو خشکہ گدہی کو پوری دے [illegible]
گو زعفران دی دستی کھا میری آنکھ پھوٹی + گدہو نسی پل چلیں [illegible] کا [illegible] گدہی
جوانی میں بہلی معلوم دیتی ہے گدرسی گدہان کیا جو [illegible] کیا [illegible]
گدھا سو بیسا کیا + گدہے پاس سر عقل گدہ کی [illegible] گدہی پراست [illegible]
گھوڑ بیٹھے آپ چلا جاوے + گدہ گوٹی [illegible] اچھلا [illegible] ہوگیا + گدہ میں [illegible] نہیں [illegible]
گدہ کا بچہ بہ عقل نہیں + گداگری پیشہ نہیں پاکی [illegible] اور محل میں [illegible]
گدہی بھاری گوہر دیکھا [illegible] + گندہ کی [illegible] گندہ شہد [illegible] گنگا [illegible]
گس کی [illegible] گنگا کی بڑی [illegible] + گنو گان کا [illegible] لی زبان اشہد [illegible]
گہو [illegible] کی [illegible] کھلا [illegible] نہیں [illegible] + [illegible] چاچی
[illegible] گا [illegible] + گو کھا [illegible] میں [illegible] تو لوباب [illegible]
[illegible] پیسا [illegible] گا [illegible] + [illegible] لایا دوست کہیں جا
جا بیٹھے کام + گو تے آئے [illegible] گو گی [illegible] کہیں [illegible] گو
گہو میں گوڑی گری [illegible] گوہ [illegible] پیسا [illegible] گوہ [illegible]
گنگا [illegible] گیند کمیں دوہی [illegible] + [illegible] ایک نام [illegible] +

## گنجینہ سوم در امثال حرف گھا

گھاس میں گیا سانپ نہیں پھرتا، گھائی کی سیری تو کی تری گھلتی پیٹ ہی

گھر میں [illegible] کہ پوچھا بات بھی میں جا تو + گھر آئے کتے کو نہیں مارتے + گھر آیا بیری نہ لیے گھر بار
کے پوت بتا کہ گھر بار [illegible] بیٹی کے ما نہ لگاؤ + گھر تنگ ہو پر جی نہ ہو + گھر جو [illegible]
گھر سکہ تھا باہر میں + گھر آئے میں آگ سندیسا دو + گھر نہ دو پر بلا + گھر کا کاج سو گن تک + گھر کا کاج
ہو بیٹا میں گھر کی پیر [illegible] کا ملیدہ + گھر کے جالے بڑے [illegible] میں گھر کی مرغی دال برابر + گھر کی
دال مرغی برابر + گھر کی بی بی نانی گھر [illegible] جوگا + گھر کی نیکی اور باسی [illegible] گھر کی جھاڑی
بن گئی بن میں لاگی آگ + بن [illegible] کیا کرے جو گھر میں لاگی آگ + گھر کا جوگی جوگنا باہر کا جوگی
سدھ + گھر کا بھیدی لنکا ڈھائے + گھر [illegible] + گھر کو دیا اپنا میں [illegible] گھر کو
تھا باہر جاکو + گھر گھر [illegible] + گھر گھر ایک ہی لیکھا + گھر بیٹھے [illegible]
گھر کو [illegible] افلاس [illegible] نکلی ہو اور باہر [illegible] + گھر میں نہیں [illegible]
[illegible] + گھر میں بھونی بھانگ نہیں [illegible] + گھر [illegible]
[illegible] گھڑی گھر سے ساتھ گھڑی [illegible] + گھر میں گھر بال + گھر میں [illegible]
گھڑی میں [illegible] لیا باجی + [illegible] گیا + [illegible]
باندھیں + گھوڑے کی [illegible] تو اپنی ہی [illegible] گھوڑے [illegible]
[illegible] کھایا + گھی [illegible] سالنا اور بڑی بہو کا نام + گھی [illegible]
گھی کہاں گیا کھچڑی میں + ختم شد [illegible] بیست و ششم [illegible] حرف الف [illegible]

## گنجینہ اول در امثال عربیہ

۱ إيّاك [illegible] ۲ إيّاك [illegible] ۳ إيّاك [illegible]

[illegible]

[illegible] ۴ إيّاك [illegible] ۵ إيّاك [illegible]

[illegible]

الفقر مع الحب شرف والغنى مع الشر ضلالة ولا فضل الا لاهل الايادي

فقر + نیست اسراف در نیکی + نیست بیخ مرا و را و ضد شاخ را + سخی اشاره درینت استعمال

في ارض الاعادي + لا افعله ما ارزمت ام حائل + لا افعل ذلك

در زمین دشمنان + نکنم آنرا تا وقتیکه ناله کند مادر بچه نوزاده + نکنم آنرا

ما حبا لتيب + لا ايمان لمن لا مروة له + لا بد للمصدور ان

تا وقتیکه ناله کند ماده شتر کلان سال + نیست ایمان کامل اورا که نیست مروت اورا + ناچار است مر مصدور را که

ينفث + لا بد للجواد من كبوة + لا يبقى طلاء القار + لا تقنطوا من رحمة

ضرورست مر اسپ را باز ایستادن + پوشنده نیست موی چهره + ناامید مشوید از رحمت

الله + لا تتحرك ذرة الا باذن الله + لا تضع سرك عند من

خدا + حرکت نمیکند ذره مگر بحکم خدا + منه راز خود را نزد کسیکه

ليس له عند + لا تأمن لصرتهم عن اللحم والكلاب عن العظم

نیست راز مر اسرا و نیز و نه + ایمن مپندار گربه را از گوشت و سگ را از استخوان

لا تورد والدين تورد الحوى + لا تكن اشعب فتعب + لا تكن

مے بردار و بر دارنده بار دیگرے + مشو اشعب + بیون مانده مشوی + مشو

حلوا فتسرط ولا مرا فتعقى + لا تقرع له العصا ولا ينبه له بالحصا

شیرین پس فرو برده شوی و تلخ پس قی کرده شوی + کوبیده نمیشود برای او عصا و تنبیه کرده نمیشود برای او سنگریزه

لا تقل في غير ذكر + لا تعمل شيئا بلا تدبير + لا تطعم حقا

مگو بدون فکر کردن + و عمل مکن بدون تدبیر + ...

اللص في افواه الكلاب + لا تأمن من الاحمق وبيده السيف

مر دوا ... در دهنها سگها + ایمن مشو از احمق و حال آنکه در دستش شمشیر

| |
|---|
| لا تأكل خبزك على مائدة غيرك + لا تلد الحية إلا الحية + لا تعمل |
| مخور نان خود را بر آنچه ناپسند کنی بر غیر تو + نزاید مار مگر مار را + عمل مکن |
| لا تذكر في السر شيئا أن يذكر في العلانية + لا تنطق [illegible] |
| مگوی در نهان کسی را که شرم داری اینکه ذکر کرده شود در آشکارا + وصیت مکن [illegible] |
| لا تنقش الشوك بالشوك فإن ضلعها معها + لا تنس البقلة |
| نقش مکن خار را بخار [illegible] |
| [illegible] أو ناكت النجوم + لا تدخل بين العصا ولحائها |
| زمین [illegible] داخل مشو میان عصا و پوستش |
| لا تعدم الحسناء ذاما + لا تعرف [illegible] + لا تحقرن [illegible] |
| نیست [illegible] از خوب صورت عیب + [illegible] |
| من كلب سوء + لا تدع كلبك [illegible] الناس + لا [illegible] تصلك |
| از سگ بد + [illegible] |
| لا تصحب من لا يرى لك من الحق مثل ما ترى له + لا تقتحم |
| مصاحبت مکن کسی را که نبیند برای تو از حق مانند آنچه [illegible] |
| يا باغي الشر [illegible] + لا تجهل [illegible] |
| [illegible] |
| لا خلق له + لا جديد لمن لا يلبس الخلق + لا [illegible] |
| نیست کهنه برای [illegible] نیست نو برای کسی که نپوشد کهنه را + [illegible] |
| لا حرك لنفسك ولا مالك أبقيت + لا [illegible] |
| نگذاشتی خود را و نه مال خود را باقی داشتی + [illegible] |

[illegible] لا [illegible] + لا [illegible] في [illegible] + [illegible]

[illegible] + نیست [illegible] + نیست نیکی در [illegible] + نیست نیکی برای [illegible]

لا خير في الإسراف + لا خير في رأي المتفرد + لا حسن

نیست نیکی در اسراف + نیست نیکی در رأی تنها + نیست نیکی

في كف غير بنان + لا خير في سر [illegible] فيها + لا دين لمن لا

در [illegible] + نیست نیکی در [illegible] + نیست [illegible] + نیست ایمان برای کسی که

أمانة له + لا ولد [illegible] + لا راحة للملوك + لا راحة للحسود +

امانت [illegible] + نیست آرام برای پادشاهان + نیست آسایش برای حاسد

لا رهبانية في الإسلام + لا رأي إلا بالمشورة + لا رأي لمن

نیست رهبانیت در اسلام + نیست عقل مگر بمشوره + نیست عقل برای کسی که

لا يطاع + لا مروة [illegible] + لا صواب مع ترك المشورة +

[illegible] + نیست [illegible] + نیست صواب با گذاشتن مشوره

لا طلب بعد [illegible] البغية + لا طاعة لمخلوق في معصية الخالق

نیست طلب بعد موجود شدن مطلب + نیست فرمان برداری مخلوق در نافرمانی خالق

لا عصمة إلا بتوفيق الله + لا عدل إلا بالسياسة + لا عمى

نیست عصمت مگر بتوفیق خدا + نیست انصاف مگر بسیاست + نیست نابینایی

[illegible] + لا [illegible] + لا فضل له + لا غنى للقانع + لا وفاء [illegible]

[illegible] + نیست [illegible] + نیست [illegible]

في [illegible] + لا فقر للعاقل + لا قدر للفاسق + لا قرب مع العداوة

[illegible] + نیست درویشی برای دانا + نیست قدر برای فاسق + نیست نزدیکی با دشمنی

[illegible] + [illegible]

[illegible]

لا كرامة للكاذب + لا كل سوداء تمرة ولا كل بيضاء شحمة

[illegible]

لا [illegible] + [illegible]

[illegible]

[illegible] + لا ملك الا بالرجال ولا رجال

[illegible]

الا بالمال + [illegible] + [illegible]

[illegible]

[illegible] + [illegible] + [illegible]

[illegible]

[illegible] + [illegible]

[illegible]

[illegible] + [illegible]

[illegible]

[illegible] + [illegible] الله [illegible] +

[illegible]

[illegible] + [illegible]

[illegible]

لا تجعل عطاياك امتنانا ولا تجلس التعريض للثناء [illegible]

مکن بر آزاد بخششها و نعمتها را [illegible] خوب نمیشود [illegible]

من ملأ يده من صحة عقله [illegible] لا يذهب العرف بين الله والناس

از مردم [illegible] نیکوئی میان خدا و مردمان

لا يريك الله الحلم [illegible] لا يستوي الخبيث

[illegible] خدا اگر نیکوئی [illegible] برابر نمیشود پلید

والطيب لا يستوي الاعمى والبصير لا يصطاد الاسد من جحره

و پاک برابر نمیشود نابینا و بینا [illegible] شیر از [illegible]

لا تشبع العين من نظر ولا الاذن من خبر ولا الارض

سیر نمیشود چشم از نگریستن و نه گوش از خبر و نه زمین

من قطع لا يشفي [illegible] لا يصل الى الكل [illegible]

از یاران [illegible] شور [illegible]

على الكل [illegible] لا يطمع [illegible] لا يستطيع [illegible]

[illegible] طمع نمیکند [illegible] فرمان برداری

لا تصبر [illegible] الشيء عن ثمرة [illegible] لا يسلم

[illegible] از [illegible] داند

ما في الخف الا الكلب [illegible] لا يعلم جنود ربك الا هو ولا يعلم

چیزی [illegible] نمیداند لشکر [illegible] پروردگار ترا مگر او [illegible]

[illegible] امام [illegible] لا يفتى ومالك في المدينة

[illegible] از [illegible] فتوی داده نشود در حال آنکه امام مالک است در مدینه [illegible]

بنباح الكلاب لا ينقطع السحاب + لا ينكر الا آية العذاب

با واز سگان + جدا نمیشود ابر از آسمان + نمیداند مگر آیه عذاب را

لا تفقد ملحه فاعل + لا يكذب الرائد اهله + لا يكون المؤمن

پیش نمیشود ... + دروغ نمیگوید جوینده از اهل خود + نمیباشد مومن

طعانا ولا لعانا + لا يكلف الله نفسا الا وسعها + لا يلدغ

طعن کننده و لعن کننده + تکلیف نمیدهد خدا نفسی را مگر موافق توانایی او + گزیده نمیشود

المؤمن من جحر واحد مرتين + لا ينبئك مثل خبير + لا ينتطح

مومن از یک سوراخ دو بار + خبر نمیدهد ترا مانند خبیر + شاخ نمیزنند

فيها عنزان + لا يولد من الليلة الحبلى الا عين الصبح +

در آن هر دو ماده بز + زاییده نمیشود از شب حامله مگر چشم روشنی + ...

لحم على وضم + لذة الدنيا كذلك في احتلام في المنام

گوشت بر تخته است + لذت دنیا برای طالب مانند مزه احتلام ست در خواب

العاقل في قلبه لسان العاقل وراء قلبه + اللسان من ... بدن

دانا دل او ... + زبان دانا پیش دل ... + زبان از ...

خشب + لسان يسبح وقلب يذبح + لسان الجاهل مفتاح حتفه

چوب + زبان تسبیح میکند و دل ذبح میکند + زبان نادان کلید مرگ او ست

اللسان سيف قاطع ... والكلام سهم نافذ

زبان شمشیر است برنده ... + و سخن تیر ...

... + اللسان ترجمان القلوب + لعل له عذرا وانت تلوم

... + زبان بیان کننده دلهاست + شاید که مر او را ...

لَعَنَ الرَّحمٰنُ مَنْ كَفَرَ النِّعَم + لِقاءُ الوَدودِ بَعْدَ البِعادِ كَماءِ الصَّوبِ

نفرین کرد رحمن کسی را که کفران نمود نعمتها را + دیدار دوست بعد دوری مانند آب

لِظَمْآنِ الوِدادِ + لَقَدْ ذَلَّ مَنْ بالَتْ عَلَيْهِ الثَّعالِبُ + لِقُوا

برای تشنه دوستی + هر آینه تحقیق خوار شد کسیکه پیشاب کرد بر وی روباهها + ماده شتر

صادَفْتُ قُبَيْساً + لَقِيتُ مِنْها عَرَقَ القِرْبَةِ + لكَ العُذْرِيانِ

یافت قبیس را + ملاقات کردم از وی عرق نزدیکی را + برای تست

لِكُلِّ أَجَلٍ كِتابٌ + لِكُلِّ جَدِيدٍ لَذَّةٌ + لِكُلِّ داءٍ دَواءٌ

برای هر اجل نوشته است + برای هر نو لذتیست + برای هر بیماری دوا

لِكُلِّ داخِلٍ دَهْشَةٌ + لِكُلِّ دَهْرٍ رِجالٌ + لِكُلِّ الذِّئْبِ شاةٌ

برای هر در آینده ترس است + برای هر زمانه مردانند + برای هر گرگ گوسفند است + برای هر

لِكُلِّ صُعُودٍ هُبُوطٌ + لِكُلِّ صارِمٍ نَبْوَةٌ وَلِكُلِّ جَوادٍ كَبْوَةٌ + لِكُلِّ

برای هر بالا رفتن فرود آمدن + برای هر تیغ برّان کار ناکردنیست و برای هر اسپ افتادنیست

رِجالٌ + لِكُلِّ عَمَلٍ جَزاءٌ + لِكُلِّ عَداوَةٍ دَواءٌ إِلّا عَداوَةَ الحَسُودِ

مردانند + برای هر کار پاداش است + برای هر دشمنی دوا است مگر دشمنی حسود

لِكُلِّ غَدٍ طَعامٌ + لِكُلِّ غَمٍّ فَرَجٌ + لِكُلِّ فِرْعَوْنٍ مُوسىٰ + لِكُلِّ قَلْبٍ هَوىً

برای هر بامداد طعام است + برای هر اندوه خوشی است + برای هر فرعون موسی + برای هر دل هوس

كَما أَنَّ لِكُلِّ داءٍ دَواءً + لِكُلِّ كَمالٍ زَوالٌ + لِكُلِّ لَيْلٍ نَهارٌ + لِكُلِّ مَقامٍ

چنانکه تحقیق برای هر بیماری دوا است + برای هر کمال نقصان + برای هر شب روز است + برای هر جا

مَقالٌ + لِكُلِّ مَرْءٍ بِمَوْضِعِهِ + لِكُلِّ نَبَإٍ مُسْتَقَرٌّ + لٰكِنْ شَفِيقٌ كُنْتَ

سخنیست + برای هر مرد پیشه است + برای هر خبر قرار است + لیکن در شفقت بودی

جد فدا + لکل وجهة هو مولیها + الارض من کاس الکرام

بادهٔ خر فربه + برای هر یکی جهت ست که او روی آورنده ست آن جهت را + برای زمین از پیالهٔ جوانمردان

نصیب + الباطل جولة ثم یضمحل + للجنون فنون + السائل

حصه البیت + بطل را دروغ جولانیست پس نیست میشود + برای دیوانگی اقسام ست + برای خواهنده

حق ولو جاء علی فرس + لم یحرم من قصد له + لو یرد الله

حق ست اگرچه بیاید بر اسپ + محروم نکرده شد آنکه قصد کرده شد او را + نخواست خدا

بالله صلاحا حتی انبت لها جناحا + لو یلتفت الشمس

بهو رچه نیکی را دو چند کرد و باید بر اسپ او پر + متوجه شد آفتاب

الی تقبیل باب + لو تؤخر شغل یوم لغد + لن

بسوی پابوسی کردن آفتاب پیشه + موخر کرده شود کار امروز برای فردا + هرگز

تنال امرأة غلبت + لن تنالوا البر حتی تنفقوا مما تحبون

غلبه نجسته شد زنی که آنکه چیره شده زن + البته نخواهید رسید نکوئی را تا آنکه خرج کنید از آنچه دوست میدارید

لن یحصل ضد ثوب من کل کل + لن یهلك امرؤ عرف قدره لو القی

هرگز حاصل نشود ضد الوبا از هر جوانمردی + هرگز هلاک نشود مردیکه شناخت اندازهٔ خود را اگر انداخته

عسل عض اصبعی لو بلغ رأسه السماء ما زاد + لو ترك القطا

از شهد بگزد انگشت مرا + اگر برسد سرش بر آسمان زیاده نشود + اگر گذاشته شود قطا

لیلا لنام + لو تساوی الناس لهلکوا جمیعا + لو ذات سوار لطمتنی

در شب البته بخسپد + اگر برابر شوند مردم هر آئینه هلاک شوند همه + کاش زن خداوند دستوانه طپانچه زدی مرا

لو کان المزاح فحلا لم ینتج الا شرا + لو کان فی البومة خیر ما فات

اگر بود خوش طبعی نر نزاید مگر بدی را + اگر بودی در جغد سعادتی نه در گذشتی

عن الصياد + لو كان ذا حيلة تحول + لو كان عنده كنز لنطق

از صیاد + اگر بودی خداوند حیله برگشتی + اگر بودی نزد او خزانه البته گفتی

ما عداه + لو كان اللسان يخزن لم يكن القلب يحزن + لو كانوا

غیر خود را + اگر باشد زبان محفوظ نباشد دل غمگین + اگر بودندی

من الطير لكانوا رخما ولو كانوا من الدواب لكانوا حميرا + لو كفى

از پرندگان برآمده بودندی از خم و اگر بودندی از چارپایان برآمده بودندی خران + اگر کفایه کردی

يدي في ما يجنى + لو لا الاعتبارات لبطلت الحكمة + لو لا التقى لقلت

دست من بنا بر آنچه مرا + اگر نبودی اعتبارها هر آینه باطل شدی دانش + اگر نبودی پرهیزگاری

جلت قدرته + لو لا الحمقى لخربت الدنيا + لو لا ... + لو لا الوئام

بزرگ است مرتبه او + اگر نبودندی ابلهان هر آینه ویران شدی دنیا + اگر نبودی ... + اگر نبودی

لهلك الانام + لو لا مقارنة القمر الشمس ما انكسف + لو لا ان تضيع

البته هلاک شدی خلق + اگر نبودی نزدیکی ماه با آفتاب سیه نگشتی + اگر نبودی ضایع کردن

الفتيان الذمم ما اخذ الابل في الرحم + لو لم يكن ذنب

جوانمردان حق را هر آینه نگاه میکردم آنرا که می‌یابد شتر در مروت + اگر نبودی گناه

لما عرف العفو + لو همّ الفلك برفعة صاحب في الابد قد والنوب

هر آینه شناخته نشدی عفو + اگر قصد کردی آسمان به بلندی مرتبه ... همیشگی ...

والنازل على الاسد + لو بقي الحي يرجى الملاقاة + لو يرى العبد

و فرود آینده بر اسد + اگر باقی ماند زندگی امید داشته شود ملاقات + اگر بیند

الاجل ومروره لانقضى الامل وغروره + لو الغني ليطول الذيل

اجل را و گذشتن آنرا کوتاه کند امید او فریب خود را + مراد است توانگری دراز دامن

لیت التمل کم تنطق + لیت حظی من ذی کرب ان یسد عنی خیره

کاش ... کاش نصیب من از ابو کرب آنکه بگرداند از من خیرش ...

لیس اقوم امر + لیس الهم کالهم ... + لیس الخبر کالمعاینة + لیس الری عن التشاف

نیست ... مانند خبر ... نیست سیراب شدن از خوردن لب لب

لیس الشجرة من الرعونة + لیس الشیب من العمر + لیس الصدیق

نیست شجاعت از حمق + نیست پیری از زندگی + نیست یار

من ذو اذاك فاميل من لو افقدك اخطا فه + ليس المتعلق

هرکه چون بیند ترا ابا بیست بلکه هرکه اگر نشاند ترا ... نیست شکیبا هر اندک

کالمتانق + لیس المرعی کالسعی + لیس النائحة الثکلی کالمستاجرة

مانند خورنده ... نیست زن نوحه کننده بی فرزند مانند زن ...

لیس الحناء بالدمس + لیس بین الموت والفراق فرق + لیس بعد الوجد

نیست حنا بمالیدن ... نیست میان مرگ وجدائی فرق + نیست بعد کل سر ...

برد + لیس بعشك فادرجی + لیست حفصة من رجال

سرا نیست خانه تو پس بگذر + نیست حفصه از مردان

لیست الحکمة من تعلیم الخلق + لیس ذل کذل السوال

نیست درستی از آموزانیدن خلق + نیست خواری مانند خواری سوال

لیس شیء خیرا من المعروف والشکر احسن منه + لیس علی الحر

نیست چیزی نیکوتر از نکوئی و شکر خوب تر است از آن + نیست بر دیوان

خراج + لیس فی البیت سوی البیت + لیس فی الحب مشورة

خراج + نیست در خانه جز خانه + نیست در محبت مشوره

لیس لفظاً مثل قطعی + لیس لمخضوب البنان یمین + لیس

نیست سنگوار مانند قطعی + نیست برای رنگ کرده شده سرانگشت سوگند ها نیست

لسلطان العلم زوال + لیس لحسود راحة + لیس للانسان

برای پادشاه علم زوال + نیست برای حاسد آسایش + نیست برای انسان

الا ما سعی + لیس لمعجب رأی + لیس لها من دون الله کاشفة

مگر آنچه کوشش کرد + نیست برای متکبر عقل + نیست مرآن عقوبت را جز خدا دور کننده

لیس من یحتشمه بصاحب + لیس من عادة الکرام سرعة

نیست هر که بحشمت آرد دار آیادی + نیست از خوی جوانمردان شتابی

الانتقام + لیس من العدل سرعة العذل + لیس مرض اداء

انتقام کردن + نیست از انصاف شتابی ملامت کردن + نیست بیماری بد تر

من الجهل + لیس محل الحجر فی الحجر + لیس مشتری الاملاک

از جهالت + نیست جای سنگ در سنگ + نیست خریدکننده ملکها

کمشتری الافلاک + اللیل اخفی والنهار افضح + لین قلبک

مانند خریدکننده آسمانها + شب پنهان ترست و روز رسواتر + نرم کن دل خود را

تحبب + لین الکلام قید القلوب +

محبوب شوی + نرمی سخن قید دلهاست +

## گنجینه دوم در مثلهای فارسی

الالف افسرده شد هر کسی + الفت تیشه از کوهکن پایه رسید لعنت بکار شیطان

تشریح لفظها مبین در معنی مبین لفظ لفظ عربیست لقمان را حکمت

لا مو خفتن چہ سود + لگد بہ گور حاتم میزند لئام + لگے کہ خر بچہ خورد + لنگک زیر لنگک بالا + لنبم دزد
نے لنبم کالا + لیلی را بچشم مجنون باید دید

## گنجینۂ سوم در امثال ہندیہ

لاتوں کی بھوت باتوں سے نہیں مانتے + لاٹھی لیتی پاؤں پھٹاک لاٹھی مارا پانی نہیں پھٹتا +
لاد دے لدا دے لادنے والا ساتھ دے + لاڈ کا ناؤں بھنبھاڑ جاتوں + لاڈ میں آ دکھڑی جل جاتا و
سکوترا + لاگ گئی تب لاج کہاں + لالچ گن ناس + لالے گا دار تو کہا سے گی وار + لالو گا دار تو
چڑھے گی گھاری + لپٹا پچھانا مال نہ دی دل یا + لڑائی میں لڈو نہیں بٹتے + لڑائی کا گھر ہانسی
روگ کا گھر کھانسی + لڑکوں نہیں تو ماروں ہیں لڑکونکی چھوڑ اور بھاگتو تکے آگے + لڑکے کے پاؤں
پالنے میں پہچانے جاتے ہیں + لڑکے کو جب بھیڑیا لے گیا تب ٹٹی باندھی + لڑکا جھونپڑی اور ٹھٹھا
بانہہ میں میاں لڑکا رو دے بالونکو نائی رووے مت آئی کو + لڑکونکا کھیل چڑیا کا مرن + لڑے
نہ بھڑے زر چھینے پکڑ + لڑیں نہ بھڑیں کشتی باندھیں پہریں + لکڑی کے بیل بکری جتی
لکیر فقیر + لکھو بیند پڑھا پے بان + لکھی چھپارہ گئی کان + لکھ لٹ بانٹے شہر + لکھی موسیٰ
لکھنے پڑھے نام محمد فاضل + لگا تو تیر نہیں تو تکا + لگا سو ہوگا + لگا لگا سب کو لگا + لگے نعلیں بھاکٹی
لگی تو بی بہتوں بولتے + لنکا میں چھوٹا سو باون گز کا + لنگر تو جو بکرا دو بیا اندو
لنگوٹی میں پھاگ کھیلتے ہیں + لنگوٹی کی تلا اوڑی بلی کی ہوڑی + لوٹ کا موسل سو
لوٹ تیجو لونگی کھا و گڈھیا کھا + لومڑی کو شکار کو چاہیے تو شیر کا سامان کر لیجیے + لونڈیکا یار سلونو آرے
لونڈی ہو کر کمانا بی بی بن کر کھانا + لونڈیکو لونڈی کہا رو دیا بی بی کو لونڈی کہا ہنس دیا + لو
جا کر لہار جانے دھونکنے والے کی بلا جانے + لوہے کی منڈی میں بہی ہار + لہو لگا شہیدوں میں ملے
لیپا لیپا پھر دیکھا تو ناتہی کا لیجن + لیتا مرگ دیتا لے چکی تینتی اور گرتا باکی کا زین

اور گھوڑا لے دوڑا اکا گھونٹی میں لینا دینا کا رہو مثلے لینا دینا کا رہو جیسا لینا ایک
نہ دینا دو لینے کے دینے پڑی + خزینۂ ہشتم در مثلہای عربیہ مشتمل بر سہ گنجینہ

## گنجینۂ اول در امثال عربیہ

مَا اُبَالِیْ مَا نَھِیْقُ مِنْ ضُبَاعِکَ + مَا اَخَافُ اِلَّا مِنْ سَیْلٍ تَلْعَۃٍ + مَا اَدْرِیْ
باک ندارم ہیچ از بانگ تو + ہیچ نمی ترسم مگر از سیلاب کہ بگذرد + نمیدانم
اَیُّ الْجَرَادِ عَارَہٗ + مَا اَدْرِیْ اَیُّ مَنْ ضَرَبَ + مَا اشْتَارَ الْعَسَلَ
کدام ملخ برد او را + نمیدانم کہ آیا نگداخته میگذری یا گداخته میکنی + بچید شہد را
مَنِ اخْتَارَ الْکَسَلَ + مَا اَشْبَہَ اللَّیْلَۃَ بِالْبَارِحَۃِ + مَا اَصَابَ مِنْہُ
کسیکہ اختیار کرد کاہلی + مشابہ نشد امشب بشب گذشتہ + نیافت چراغ پایہ را
وَلَا بِلَّۃً + مَا اَفْعَلُ ذَاکَ مَا حَنَّتِ النِّیْبُ + مَا اَقْبَحَ بِالْعَرُوْسِ
ونہ تری را + نخواہم کرد آنرا تا وقتیکہ آرزومند شتر مادہ تا گلهٔ سال + چہ زشت شد بعروس
اَلدَّیْنُ بَیْنَ یَدَیْہِ + مَا اَقْرَبَ شَبَہًا مِنْ مَفْسَدَۃٍ + مَا بِہٖ لِسَانٌ
دین پیش دو دست خود + نزدیک نشد دہن او از کوں او + نیست لسان اگر نباشد زبان
اَلْمَسْئُوْلُ طَلَبٌ + مَا اَنْصَفَ الشَّیْبُ مِنْ سِتْرِ وَقَارِہٖ فَسَوَّدَ وَجْہَہٗ
ایں بلا کسی کہ طلب کرد + انصاف نکرد پیری از پوشیدن وقار خود سیاہ کرد روی او
وَاَطْفَؤُوْا اَنْوَارَہٗ + مَا اَوْرَدَ کَالصَّدَاءِ + مَا بِالدَّارِ شَفْرٌ + مَا بِالدَّارِ عَرِیْبٌ
واطفا کردہ نورہا + نیست آب مثل آب صدا + نیست در خانہ کسی + نیست در خانہ کسے
مَا بِالْعَیْرِ مِنْ قِمَاصٍ + مَا بَلَغَ مَاءُ الْبَحْرِ عَلٰی نَحْرِ الْبَطِّ +
نیست بہ خر از جہندگی + نرسید آب دریا بر سینۂ بط

ما يهمّنا في مصر همّته + مات حتف انفه + ما لووا الحجر في يد الصغير

نیست در غمخواره بسته آتش ولی مرده از مرگ طبیعی خود + سنگ نیفی آسایش را در دست قبضه کرده شده

ما تندى صفاته + ما توالد الاسباب الا بمباشرة الاسباب

فراهم نمیکنی در صفتها سے او را + نیست پیدا شدن اسبابها مگر بفراهم کردن اسبابها

ما لصلع قصير انفه + ما حكّ ظهري مثل ظفري + ما خلق الله خلقا

بریده نشد کوتاهی بینی او + نسود پشت مرا مانند ناخن من + پیدا نکرد خدا خلق را

اكبر عليه من العقل + ما ادريت الا كحول الملال فادخل تحت

بزرگتر بر وے از عقل + نگردید تا له گروه + داخل شد زیر

السيف لا صاحب له + ما ذاق عبكة ولا لبكة + ما بي لاحد

شمشیر مگر صاحب سپر را + نچشید چیزی را و نه لقمه را + حاجت به مهربانی

الماضي لا يذكر + ما عزّ من ذلّ جيرانه + ما عقد العيون الا النائم

گذشته ذکر کرده نمیشود + گرامی نشد از خواری همسایگان خود + نه بستند چشمها را مگر خوابنده

ما علاك فهو سماؤك + ما على الرسول الا البلاغ المبين +

آنچه بلند شد ترا پس آن آسمان تست + نیست بر رسول مگر رسانیدن آشکار را +

ما على المحسنين من سبيل + ما عنده شرّ ولا مين ما كسف حوت

نیست بر نیکوئی کنندگان از راه + نیست نزد وی نیکی و خوردنی اندکی یا ده نکرد ماهی

السماء لا تمطر البلاء + ما لا يدرك كله لا يترك كله + المال ظل زائل

آسمان نمیریزد سنگ بیابان را + آنچه دریافته نشود همه او گذاشته نشود همه + مال سایه ایست گذرنده

ما للغريب سوى الغريب نسيب + ما التراب في رب الارباب المال

نیست برای مسافر چیزی مسافر + چیست خاک را سوگند پروردگار پروردگاران مال

والبنون زينة الحياة الدنيا + المال والبنون فتنة + ما له سعنة

و پسران زیبایش زندگانی دنیاست + مال و پسران فتنه است + نیست مر او را اندک

ولا معنة + ما له هارب ولا قارب + ما له راغية ولا ثاغية

و نه چیزی اندک + نیست مر او را گریزنده و نه نزدیک شونده + نیست مر او را ناقه و نه گوسفند +

ما له سارحة ولا رائحة + ما له سبد ولا لبد + ما له ضف

نیست مر او را چرنده و نه بو سے + نیست مر او را موی و نه صوف + نیست مر او را ...

ولا نفش + ما له عاف ولا هارف + ما له حانة ولا آنة +

و نه هیچ + نیست مر او را خادم و کوشش کننده در خدمت + نیست مر او را ناقه و نه گوسفند

ما له أل ولا غل + ما لها دافقة + ما لي ذنب الا ذنب صحر +

نیست مر او را ناله و گردن بند + نیست مر او را ... + نیست برای من گناهی مگر گناه صحر +

ما منا الا رجل به آمة يعصبها الظفر عنها الرجلين + المأمور

نیست از ما مگر مردی که ... شکستگی ... + حکم کرده شده

معذور + المأمول خير من المأكول + ما ندم من سكت

معذور است + امید داشته شده بهتر است از خورده شده + شرمنده نشد هر که خاموش ماند

ما يزن في ميزان الفلك الا الريح + ما هلك امرؤ عرف قدره

سنجیده نشد در ترازوی آسمان مگر باد + هلاک نشد مردی که شناخت مرتبهٔ خود را +

ما يبض حجره + ما يخفى فذلك الى ديك + ما يعرف هرا

آب نچکید سنگ او + کدام چیز ... + نمی شناسد گربه را

من بر + ما يعرف الحي من اللي + ما يعقلها الا العاقلون + ما يقعقع له

از ... + نمی شناسد حق را از باطل + نمی دانند آنرا مگر عاقلان + جنبیده نمیشود برای او

بالشان + ما يوم حليمة بسر + متى كان حكم الله في كرية النخل

بشان و ... نيست روز حليمه راز ... كدام باشد حكم خدا در گرفتن بيخ شاخ خرما

متقل استنان بكر قنب + مثل البرغوث دما عند ... مثل

بار بر داشته شده بارى جست از بيخ خود ... مانند كيك ... و با عشق چون دوستى + مانند

النعامة لا طير و لا جمل + مثل ما كان ذلك الوقت المثل

شتر مرغ نه پرنده و نه شتر + مانند انچه بود آن وقت + مثل

في الكلام كالسكباج في الادام + المجاز قنطرة الحقيقة +

در كلام مانند سكباج در نان خورش + مجاز پل بزرگ حقيقت ست +

المحاجزة قبل المناجزة + المجالس بالامانة + مجلس الكرام حصون

از جنگ باز داشتن پيش از مقاتله كردن ... مجلسها با امانت ست ... مجلس جوانمردان قلعه ...

الكلام + مجلس العلم روضة الجنة + المحب يحيى المحبة +

كلام ست + مجلس علم باغ بهشت ست + دوست زنده ميكند دوستى را

المحب في حكم المحبوب + المحبة لا تزيد بالوفاء

دوست ... در حكم معشوق + دوستى افزون نميشود بسبب وفا

و لا تنقص بالجفاء + المحبة موافقة المحبوب في محبوب و مكروه +

و كم نميشود بسبب ستم + دوستى موافقت معشوق ست در رضى او و نارضى او

يحترس من مثله + محسنة فهيلي + مخالفة الملوك عار في الدنيا

نگاه ... از مانند خود + زن نكوئى كننده است ... مخالفت پادشاهان ... در دنيا

و نار في الآجل + محترف لنبتاع + المال اراك تحت الجبة

و آتش ست در آخرت + مرد سر فرو افگنده تا خرید كند + ... مى كردان ... مى ازد ...

من بجّها + المدح الذبح + مذبذبین بین ذلك لا الی هؤلاء

از سود اخش + ستودن گفتار زشت است + مذبذب اند میان این و آن گروه

ولا الی هؤلاء + المرء علی دین خلیله + المرء عاقل بجماله + المرء

و نه سوی آن گروه + مرد بر دین دوست خود است + مرد زیرک است بجمال خود + مرد

فی طیّ لسانه لا فی طیلسانه + المرء کثیر بأخیه + المرء لا یزال

در پیچیدگی زبان خود است نه در چادر خود + مرد بسیار است ببرادر خود + مرد همیشه

عدوّ لما جهل + المرء مع من أحبّ + المرء مع خلیله + المرء

دشمن است با چیز نادان شده + مرد با کسی است که دوست داشت + مرد با یار خود است + مرد

مخبوء تحت لسانه + المرء مخبوء لدی طیّ اللسان + المرء یقیس

پوشیده است زیر زبان خود + مرد پوشیده است نزدیک پیچیدگی زبان + مرد قیاس میکند

علی نفسه + المرء یطیر بهمّته والطیر یطیر بجناحیه + المرء

بر ذات خود + مرد پرواز میکند بهمت خود و پرنده پرواز میکند بپر و بازوی خود + مرد

یعرف عند المعاملة + مرعی ولا کالسعدان + المزاح أوّله

شناخته میشود نزدیک معامله + چراگاه و نه مانند سعدان + خوش طبعی اولش

فرح وآخره ترح + المزاح یورث الضغائن + المزاحة تذهب

شادمانی است و آخرش اندوه + خوش طبعی پیدا میکند کینه ها را + خوش طبعی کردن میبرد

المهابة + المستشار مؤتمن + المستسلم أحزم من المستسلم

هیبت را + مصلحت کرده شده اعتماد کرده شده است + [illegible] خواهنده و داناست از [illegible] جوینده

المستمع شریك القائل + المسلم مرآة المسلم + مشاهدة الأبرار

شنونده شریک گوینده است + مسلمان آئینه مسلمان است + دیدن نیکوکاران

بين التجلي والاستتار المشاهدة + ميراث المجاهدة +

میان آشکار و پوشیده ست + مشاهده میراث مجاهده است

المشورة حصن من الندامة وأمن من الملامة + مصاحبة

مشوره پناه ست از شرمندگی و سببی ایمنی ست از ملامت + مصاحبت

الاشرار كراكب البحر + مصائب قوم عند قوم فوائد +

بدان سوار شدن دریاست + مصیبتهای گروه نزدیک گروهی فایده هاست

يضر بالطحال ما ينفع الكبد + مضل المرء بين فكيه +

گزند میکند بسپرز آنچه نفع میکند جگر را + جای گمراهی مرد میان دو زنخ اوست

مضى ما مضى + مطل الغني ظلم + مطل كنعاس الكلب ...

گذشت آنچه گذشت + درنگ کردن توانگر ستم ست + درنگ کردن مانند خواب سگ ...

الوطن تعمر الفطن + معاتبة الاخوان خير من فقدهم

وطن خشت میکند زیرک را + خشم کردن برادران بهتر ست از گم کردن آنان +

مع الخواطئ سهم صائب + مع اللجاجة تلقى الحاجة المقتنص

با خطا کنندگان تیر ست بصواب رسنده ... با دشمنی ... یابی مطلب را + شناسانی

تشبع ولو بالكلب العقور + أشقى في بطن الشاعر المرء ...

... اگر چه باشد سگ گزنده + ... در شکم شاعر ست ...

... + المفلس في أمان الله + المغالبة ...

... مفلس در زینهار می خداست ... ترا ... +

مقاتلة من لا تطاق ومتحرف + مقتل الرجل بين فكيه +

جنگ کردن باکسی که برابری کردن نتوانی ... + جای کشتن مرد میان دو زنخ اوست

التودد نصف العقل + المكثار مهذار + المكثار كحاطب

دوستی نیم عقل است + بسیار سخن گوی بیهوده گوی است + بسیار سخن گوی شند هیزم کننده

ليل + ملازمة الملوك حسن السلوك + ملك غشوم

در شب + ملازمت پادشاهان نیک روشی ست + پادشاه ظالم

خير من فتنة تدوم + الملك لمن غلب + الملك عقيم

بهتر است از فتنه که همیشه باشد + ملک برای کسیست که غالب شد + ملک نازاینده است +

الملك يبقى مع الكفر ولا يبقى مع الظلم + الملك والدين

ملک باقی میماند با کفر و باقی نمیماند با ستم + ملک و دین

توأمان + المحتكر ملعون + من نال بليتين فقد اختار

دو توام اند + آن احتکار کننده ملعون است + هر که گرفتار شد به دو بلا پس یقین اختیار کرد

أهونهما + من اتكل على زاد غيره طال جوعه + من اجترأ

سهلتر هر دو را + کسیکه اعتماد کرد بر توشه غیر خود دراز شد گرسنگی او + کسیکه دلیری کند

على السلطان قتل + من أحب شيئا فليكثر ذكره + من أحب قوما حشر

بر پادشاه کشته شود + کسیکه دوست داشت چیزی را پس بسیار کند ذکر او را + کسیکه دوست دارد قومی را حشر شود

معهم + من أخطأت فراسته أبطأت فريسته + من أخر

با ایشان + کسیکه خطا کند دانائی او درنگ کند شکار او + کسیکه تاخیر کند

النوم طاب منامه + من أخذ مال الناس لا بد أن يؤخذ

خواب را خوب شود خوابیدن او + کسیکه گرفت مال مردمان را ناچار است ازینکه گرفته شود

ماله + من زرع الفكر في العواقب أمن من سهام الندم

مال او + هر که زرع کرد فکر را در انجام کارها سلیم شد از تیرهای شرمندگی

من ادمن قرع الباب یوشک ان یفتح له + من ادمن طلب شیئ ظفر به

کسیکه همیشه کوبد در را نزدیک است که گشاده شود برای او + کسیکه همیشه طلب کند چیزی را ظفر یابد

من انتقل کبیراً ... فی ریاض الرضوان کبیر + من استخف اخوانه

کسیکه کوچ کرد حال آنکه ... در باغهای بهشت مانند آهو + هرکه سبک کرد برادران خود را

خذل + من اساء ادبه ضیع نسبه + من استدعی الاکل والشرب

رسوا گردیده شد + هرکه بدی کرد ادب او ضایع شد نسب او + هرکه افزونی کرد بر خوردن و نوشیدن

لن یشبعه الا التراب + من استغضب فلم یغضب فهو حمار + من استرعی

هرآینه سیر نشود مگر بخاک + کسیکه خشم خواسته شده خشم نکرد پس او خر است + هرکه نگاهبانی خواست

الذئب للغنم فقد ظلم + من اسرع فی الجواب اخطأ الصواب + من اشبه

از گرگ برای گوسفندان بتحقیق ستم کرد + هرکه شتابی کرد در جواب در نیافت درستی را + هرکه مانا شد

اباه فما ظلم + من اصلح فاسده ارغم حاسده + من اطلع علی جاره

پدر خود را پس ستم نکرده + هرکه اصلاح کرد فاسد خود را و خاک آلود کرد بینی حاسد خود را + کسیکه آگاه شد بر همسایه

انهتکت حجب استاره + من اطاع غضبه اضاع ادبه + من اعطی

دریده شد حجابهای پرده های او + هرکه فرمان برداری کرد خشم خود را ضایع کرد ادب خود را + هرکه داد

ثمرة العطی ... + من اعجب بعمله احبط اجره + من اعتاد ...

خرما داده شد ... + هرکه شگفت آمد به عمل خود باطل شد مزد او + هرکه عادت کرد ...

علیه + من اعجب برأیه غلبه اعداؤه + من اعتزل ... + من اعتصم

بر او + هرکه شگفت آورد او را فکر غالب شد او را دشمنان او + هرکه کناره گرفت نجات یافت + هرکه چنگ زد

الله فقد نجا + من اعمل اجتهاده بلغ مراده + من اعتمد علی ...

بجا ... بتحقیق نجات یافت + هرکه در کار آورد توانائی خود را رسید مقصود خود را + هرکه اعتماد کرد ...

اباه فقد عقه + من اعظم الذنوب تضييع المعروف من اقتنى

پدران خود پس تحقیق بی فرزند شده + از بزرگترین گناهان ست نیکو کردن ... کسیکه پیدا کرد

سیرك افسد امرك + من افرط لكن قرط + من الن سؤاله حرمه

راز ترا تباه کرد کار ترا + هر که از حد درگذشت مانند کسی ست که تقصیر کرده + هر که بسیار کرد سوال را محروم شد

من الشناعات يتولد الآفات + من الماء كل شیء حی من ذاته

از زشتیها پیدا میشود آفتها + از آب ست هر چیز زنده + از ذاتها

لين للان معادات الاخوان + من امات شهوته احيي مروته

رسوائی ست دشمن داشتن برادران + هر که میرانید خواهش خود را زنده کرد مروت خود را

من انصف فقد استظرف + من انكر حسن الصنيعة استوجب

هر که انصاف کرد پس تحقیق خوش کرد + هر که انکار کرد خوبی نکوئی را سزاوار شد

سوء القطيعة + المنبت لا ارضا قطع ولا ظهرا ابقى + من بخل بماله

زشتی جدائی را + نیرش شده زمینی را برید و نه پشت را باقی گذاشت + هر که بخل کرد بمال خود

على نفسه جاد به على عرسه + من بسط انبسط + من بسط يده على

بر جان خود سخاوت کرد بهی بر زن خود + هر که فراخی کرد شاد شد + هر که فراخ کرد دست خود را

الدوام صافت يمينه على الدوام + من بلغ اربعين ولم يلحظه

همیشه بعطا دادن گردد + هر که رسید بچهل سال و نیکو نگشت

العصا فقد عصى + من تانى ادرك ما يتمنى + من يتحرى حر وسفه

چوب را پس تحقیق نافرمانی کرد + هر که توقف کرد دریافت هر چه آرزو کرده + هر که ... کرد ...

اكله + من تشبه بقوم فهو منهم + من تقلد بخطوب ... فقد ضل + من تكبر على الناس

[illegible] + هر که مشابه شد بگروهی پس او از ایشانست + هر که پیش شد ... کلام را پس تحقیق ... + هر که بزرگی نمود



[illegible]

مَنْ تَوَاضَعَ لِلّٰهِ رَفَعَهُ اللّٰهُ + مَنْ تَهَاوَنَ بِالدِّيْنِ وَقَعَ فِي الْفِتَنِ + مَنْ تَحَقَّقَ

هرکه فروتنی کند برای خدا بلند کند او را خدا + هرکه سبک شمرد دین را بیفتاد در فتنه‌ها + هرکه ثابت شد

ثَبَتَ وُجُوْدُهٗ + مَنْ جَالَ نَالَ + مَنْ جَاوَرَ الْكِرَامَ أَمِنَ مِنَ الْأَعْدَاءِ +

ثابت شد هستی او + هرکه جولانی کرد رسید + هرکه همسایگی کرد کریمان را بی‌بیم شد از دشمنان

مَنْ جَاعَ النُّجْعَ + مَنْ جَادَ بِالْجَلِّ وَمَنْ جَادَ بِنَفْسِهٖ ذَلَّ + مَنْ جَادَ سَادَ

هرکه گرسنه شد خواهان نیکی شد + هرکه سخاوت کرد بمال خود بزرگ شد + هرکه سخاوت کرد با سر و جان خود خوار شد + هرکه سخاوت کرد سردار شد

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهٗ عَشْرُ أَمْثَالِهَا + مَنْ جَدَّ وَجَدَ + مَنْ جَرَّبَ

هرکه آمد بیک نیکی پس مر او را ده مثلهای او هست + هرکه کوشش کرد دریافت + هرکه آزمود

الْمُجَرَّبَ حَلَّتْ بِهِ النَّدَامَةُ + مَنْ جَسَرَ أَيْسَرَ + مَنْ جَهِلَ زَمَانَهٗ

مجرب را فرود آمد بوی شرمندگی + هرکه دلیری کرد توانگر شد + هرکه نادان شد زمانهٔ خود را

عَلَا بِجُهُوْلِ زَمَانِهٖ + مَنْ حَسُنَ صَفَاؤُهٗ وَجَبَ اصْطِفَاؤُهٗ +

بیفگند پشت گشاهی زمانه او را + هرکه خوب شد صفائی او ضرور شد برگزیدگی او

مَنْ حَسُنَتْ خِصَالُهٗ طَابَ وِصَالُهٗ + مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهٗ

هرکه خوب شد خصلتهای او پاکیزه شد وصال او + از خوبی اسلام مرد است گذاشتن او

مَا لَا يَعْنِيْهِ + مَنْ حَفَرَ بِئْرًا لِأَخِيْهِ فَقَدْ وَقَعَ فِيْهِ + مَنْ حَفَرَ مَهْوَاةً

چیزی را که اراده نمی‌کند او را + هرکه بکند چاهی برای برادر خود پس بتحقیق بیفتاد در آن + هرکه بکند مغاکی را

وَقَعَ فِيْهَا + مَنْ حَفِظَنَا أَوْ رَفَقَنَا فَلْيَقْتَصِدْ + مَنْ حَلُمَ سَادَ + مَنْ خَافَ

بیفتاد در آن + هرکه خدمت کرد ما را یا احاطه کرد ما را پس باید که اعتدال کند + هرکه بردباری کرد سردار شد + هرکه ترسید

صَوْتَكَ تَمَنّٰى مَوْتَكَ + مَنْ خَافَ وَجْهَ الصَّبَاحِ أَدْلَجَ + مَنْ خَلَا

آواز ترا آرزو کرد مرگ ترا + هرکه ترسید روی صبح را شبگیر کرد + هرکه ...

مَنْ يَشْتَهِي اللَّذَّاتِ أَصْبَحَ كَلْبًا ، مَنْ خَصَمَهُ الْقَاضِي فَإِلَى مَنْ يَشْتَكِي

هرکه خواهد لذتها را گردد مانند سگ ، هرکه خصم او قاضی باشد پس بسوی که نام کس شکوه کند

مَنْ دَارَاكَ سَلَّ سَخَائِمَهُ ، مَنْ حَكَمَ لِلنَّاسِ حَكَمُوا لَهُ ، مَنْ رَضِيَ نَفْسَهُ

هرکه مدارا کند با تو بیرون کند کینه‌ها را ، هرکه حکم کند برای مردم حکم کنند برای او ، هرکه خوشنود گردد از نفس

بِالإِسَاءَةِ يَشْهَدُ عَلَى نَفْسِهِ بِالإِسَاءَةِ ، مَنْ رَضِيَ بِقَضَاءِ اللهِ لَمْ يَسْخَطْهُ

[illegible] گواهی دهد بر ذات خود ببدی ، هرکه راضی باشد بحکم خدا [illegible]

أَحَدٌ ، مَنْ رَقِيَ فِي دَرَجَاتِ الْهِمَمِ عَظَّمَتْهُ الأُمَمُ ، مَنْ رَكِبَ

کسی ، هرکه بالا رفت در مرتبه‌های همتها بزرگ شمرد او را امتها ، هرکه سوار شد

[illegible] غَلَبَ جَدُّهُ ، مَنْ رَكِبَ الْعَجَلَ أَدْرَكَ الزَّلَلَ ، مَنْ زَادَ

[illegible] هرکه سوار شد بر شتابی دریافت لغزشها را ، هرکه افزون شد

خَيْرُهُ بَادِرٌ جَهْلُهُ ، مَنْزِلَةُ الأَبْرَارِ فِي صُفُوفِ الأَشْرَارِ ، مَنْ سَاءَ

خیر او بلا کرد [illegible] مرتبه نیکوکاران در صف‌های بدکاران است ، هرکه [illegible]

مَنْ سَاءَ عَزْمُهُ رَجَعَ إِلَيْهِ سَهْمُهُ ، مَنْ سَاءَ خُلُقُهُ ضَاقَ رِزْقُهُ

هرکه بد شد قصد او بازگشت سوی او تیرش ، هرکه بد شد خلق او تنگ شد روزی او ، هرکه بد شد

أُخْدُوعَاتٍ وَآفَةٍ ، مَنْ سَعَى بِرَأْيِهِ فَلَجَ ، مَنْ سَاءَ [illegible]

خلقهای او خوب شد جدائی او ، هرکه [illegible] پس [illegible]

وَوُفِّقَ عِنْدَ حَدِّهِ ، مِنْ سَعَادَةِ الْمَرْءِ أَنْ يَكُونَ خَصْمُهُ عَاقِلًا

[illegible] شود مرتبه خود ، از نیکبختی مرد است اینکه دشمن او دانا

مَنْ سَقَى مِلْحَهُ بِالْحَقِّ ، مَنْ سَاءَ [illegible] سَلِمَ وَمَنْ سَلِمَ [illegible] مَنْ

هرکه آب داد [illegible] ، هرکه [illegible]



[illegible]

سيف العدو في غمده لا يسلك + من سلك الجدد أمن العثار

شمشیر دشمنی را نیام کرد در آن سر خود را + هر که رفت در زمین هموار در رست از افتادن

أفضل النصح أمن من الفضيحة + من بشر ما طرحك أهلك +

از رسوائی بی بیم شد از رسوائی + از بدی چیزیکه انداخت ترا اهل تست

من ضاق بالمال لم يحتشم من طلب الحاجة + من صدق قوله

هر که تنگدست شد از مال را شرم نداشت از طلب کردن حاجت + هر که راست شد زبان او

طال لسانه + من صدق في مقاله زاد في جماله + من صنف

دراز شد زبان او + هر که راست شد در سخن خود افزون شد در خوبی خود + هر که تصنیف کرد

فقد استهدف + من ضحك ضحك منه + من صدق الله ونجا

بتحقیق نشانه تیر شد + هر که خندید خنده کرده شد بر وی + هر که تصدیق کرد خدای را نجات یافت

أعداؤه + من طاب أصله زكا فرعه + من طال عمره فقد أحبته

دشمنان او + هر که پاکیزه شد بیخ او پاک شد شاخ او + هر که دراز شد عمر او [illegible] دوستان او

من طلب جلب + من طلب شيئا وجد وجد + من طلب شيئا ناله أو بعضه

هر که طلب کرد بکشید + هر که طلب کرد چیزی را و کوشش کرد یافت + هر که طلب کرد چیزی را یافت او را

من طلب ما لا يكون طال تعبه + من عتب على الدهر طال [illegible]

هر که طلب کرد چیزی را که نمیشود دراز شد تعب او + هر که خشم کرد بر زمانه [illegible] دراز شد

من عجل أمورا لم يصب من الندم + من عمل [illegible] من [illegible]

هر که شتاب کرد در کارهای خود [illegible] + هر که [illegible]

هلك من عرف [illegible] + من [illegible]

[illegible] نشناخت [illegible] + کسیکه شناخت [illegible]

مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ + مَنْ غَلَبَ غَنِمَ + مَنْ غَضَّ طَرْفَهُ ... نَظَرَهُ + مَنْ غَلَا

نفس خود را پس تحقیق شناخت پروردگار خود را + کسیکه غالب شد گرفت متاع را + هرکه بست چشم را باز داشت نظر خود

دِمَاغُهُ فِي الصَّيْفِ غَلَى قِدْرُهُ فِي الشِّتَاءِ + مَنْ عَلَتْ هِمَّتُهُ طَالَ

دماغش در گرما بجوشید دیگ او در زمستان + هرکه بلند شد همت او دراز شد

هُمُومُهُ + مَنْ عَلَّمَهُ حَرْفًا فَهُوَ مَوْلَاهُ + مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ

غمهای او + کسیکه آموزانید او را یک حرف پس او مالک وست + هرکه عمل کرد شایسته پس برای ذات خود

وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا + مَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا + مَنْ غَلَبَ أَخَذَ السَّلَبَ

و هرکه بدی کرد پس بر وی است + کسیکه غش کرد با ما پس نیست از ما + هرکه غالب شد گرفت متاع

مَنْ قَتَلَ الَّذِي يَلْقَاهُ + مَنْ فَعَلَ مَا شَاءَ لَقِيَ مَا سَاءَ

کسیکه کرد هلاک کند او را ملاقات کند او را + کسیکه کرد آنچه خواست ملاقات کند چیزی را که اندوهگین کند

مَنْقَبَةُ الْمَرْءِ تَحْتَ لِسَانِهِ + مَنْ قَبَضَ قُبِضَ + مَنْ [illegible] عَلُوٌّ

بزرگی مرد زیر زبان اوست + هرکه قبضه کرد قبضه کرده شد + کسیکه پیش گرفت دیگری را

مَنْ تَوَقَّانَا بِنَفْسِهِ نَفَعَهُ + مَنْ قَرَعَ بَابًا وَلَجَّ وَلَجَ + مَنْ فَرَّطَ ...

هرکه حفظ کرد چشم را ... نفع او + هرکه کوفت دری را و مبالغه کرد در آمد + هرکه ...

مَنْ قَصُرَ عَنِ السِّيَاسَةِ صَغُرَ عَنِ الرِّيَاسَةِ + مَنْ قَلَّ دِينُهُ

هرکه کوتاه شد از جهانبانی خوار شد از ریاست + کسیکه کم شد دین او

ذَلَّ ... + مَنْ قَلَّ عَقْلُهُ كَثُرَ ... + مَنْ قَلَّ سُرُورُهُ

خوار شد ... او + هرکه کم شد عقل او فزون شد ... او + هرکه کم شد خوشی او بیشتر شد

الْمَوْتُ رَاحَتُهُ + مَنْ قَلَّتْ حِيلَتُهُ ضَعُفَتْ وَسِيلَتُهُ + مَنْ قَنِعَ شَبِعَ

مرگ آسایش او + کسیکه کم شد تدبیر او ضعیف شد وسیله‌های او + هرکه قانع شد سیر شد

مَنْ قَنِعَ بِعَطاءِ اللّٰهِ لَمْ يَدْخُلْهُ حَسَدٌ + مَنْ كانَ مَطْلَبُهُ التُّرابَ

هرکه قانع شد بخشش خدا در نیابد درا رشک + هرکه باشد رهنمای او زاغ

رَضِيَ بِمَنْزِلِ الخَرابِ + مَنْ كَثُرَ كَلامُهُ كَثُرَ مَلامُهُ + مَنْ كَثُرَ لَهُ

راضی شود بجای ویران + هرکه بیشتر شد سخن او بیشتر شد ملامت او + هرکه بیشتر شد برا او

الدّ ماميل كَثُرَتْ لَهُ الدَّنانِيرُ + مَنْ كَثُرَ ضِحْكُهُ قَلَّتْ هَيْبَتُهُ

دلها بیشتر شد برای او دینارها + هرکه بسیار شد خندهٔ او کم شد بزرگی او

مَنْ كَثُرَ خِوانُهُ كَثُرَ إخْوانُهُ + مَنْ كَثُرَ ابْتِهاجُهُ بِالمَواهِبِ اشْتَدَّ

هرکه بیشتر شد خوان او بسیار شد برادران او + هرکه بسیار شد خوشی او به بخششها سخت شد

إنْ عِلاجُهُ لِلمَصائِبِ + مَنْ كَثُرَ ظُلْمُهُ وَاعْتِداؤُهُ قَرُبَ هَلا

هرکندنش برای مصیبتها + کسیکه بسیار شد ستم او و تجاوز کردن او از حد نزدیک شد هلاکت او

كُهُ وَفَناؤُهُ + مَنْ كَثُرَ اعْتِبارُهُ قَلَّ عِثارُهُ + مَنْ كَثُرَ كَلامُهُ كَثُرَ خَطا

وفنای او + کسیکه بسیار شد اعتبار او کم شد لغزش او + هرکه بسیار شد سخن او بسیار شد خطای او

ؤُهُ + مَنْ كَثُرَتْ عَوارِفُهُ كَثُرَتْ مَعارِفُهُ + مَنْ كَثَّرَ سَوادَ قَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ + مَنْ كانَ يَدُ

هرکه بسیار شد نیکی های او بسیار شد شناسان او + کسیکه بسیار کرد سواد گروه را پس وی از ایشان است

وَإنْ كانَ سَماداً + مَنْ كَرُمَ أَصْلُهُ لانَ قَلْبُهُ + مَنْ كَفاكَ جانِبَهُ

اگرچه باشد سفیر ... + هرکه بزرگ شد اصلش نرم شد دل او + از هر دو جانب ...

لا يُبالِكَ + مَنْ هَجاكَ فَقَدْ عاداكَ + مَنْ لا يَنْفَعُكَ صَداقَتُهُ

نه حاضر ... + هرکه دشنام داد ترا پس بتحقیق دشمنی کرد ترا + هرکه نفع نکند ترا دوستی او

لا يَضُرُّكَ عَداوَتُهُ + مَنْ لا ذَنْبَ لَهُ يَرْجُو الرَّاحَةَ + مَنْ لا ذَنْبَ

زیان نکند ترا دشمنی او + هرکه نیست گناه مر او را امید میدارد آسایش را + کسیکه نیست گناه



منتهی الارب

لَا يُخَافُ عَلَيْهِ + مَنْ لَا يَكْفِيهِ الْيَسِيرُ لَا يَكْفِيهِ الْكَثِيرُ + مَنْ لَا أَمَانَةَ

مراد او را اثر سیده نمیشود دیر + هرکه کفایت نمیکند او را اندک کفایت نمیکند او را بسیار + کسیکه نیست امانت

لَا دِينَ لَهُ + مَنْ لَزِمَ الطَّمَعَ عَدِمَ الْوَرَعَ + مَنْ لَزِمَ الرُّقَادَ عَدِمَ

مر او را نیست دین او را + هرکه لازم گرد طمع را نیست مگر دیر پرهیزگاری را + هرکه لازم گرد خواب نیست کرد

الْمُرَادَ + مَنْ لَمْ يَأْسَ عَلَى مَا فَاتَهُ أَرَاحَ نَفْسَهُ + مَنْ لَمْ يَسْمَعِ النُّصْحَ

مقصود را + هرکه اندوهگین نشد بر آنچه فوت شد او را آسایش داد ذات خود را + هرکه نشنید نصیحت را

فَإِنَّهُ يَزِيدُ سَمَاعَ الْمَلَامَةِ + مَنْ لَمْ يَعْرِفِ التَّلْوِيحَ لَمْ يَعْرِفِ التَّصْرِيحَ

پس البته او افزون میکند شنیدن نکوهش + هرکه نشناخت اشاره را نشناخت تصریح را

مَنْ لَمْ تَسُرَّهُ حَيَاتُهُ لَمْ تَغُمَّهُ وَفَاتُهُ + مَنْ لَمْ يَنْظُرْ فِي عَوَاقِبِ الْأُمُورِ

هرکه خوش نشد زندگی او اندوهگین نشد مرگ او + هرکه ننگریست در آخرهای امور

وَقَعَ فِي الْحَذَرِ + مَنْ لَمْ يَقْبَلِ التَّوْبَةَ عَظُمَتْ خَطِيئَتُهُ + مَنْ لَمْ يُؤَدِّبْهُ

بیفتاد در خوف + هرکه قبول نکرد توبه را بزرگ شد گناه او + کسیکه ادب نداد او را

الْأَبَوَانِ أَدَّبَهُ الزَّمَانُ + مَنْ لَمْ يُقِلِ الْعَثْرَةَ سُلِبَ الْقُدْرَةَ + مَنْ لَمْ

پدر و مادر ادب داد او را زمانه + هرکه نبخشید گناه او در کرده شد توانائی را + هرکه

يَرْحَمْ لَمْ يُرْحَمْ + مَنْ لَهُ الْمَوْلَى فَلَهُ الْكُلُّ + مَنْ لِي بِالنَّاصِحِ بَعْدَ

رحم نکرد رحم کرده نشد + هرکه مر او راست خدا لیس او راست همه + کیست تنهای من به سیار کسی

الْبَارِحِ + مَنْ لَيْسَ مَعَ الْمُتَّحِدِينَ يَتَّحِدُ فَهُوَ مِنَ الشَّيْطَانِ

شوم + کسیکه نیست با او متحد پس او از فرقه شیطان است

مَنْ لَيْسَ لَهُ تَقْوِيمُ النَّفْسِ فَهُوَ نَقْشٌ تَقْوِيمُهُ + مَنْ فَاتَ أَعْمَالُهُ

هرکه نیست مراد او راست کردن نفس پس و نقش تقویم سست + هرکه مرد نیکوکار از تنگ

فی العفو. من مات غریباً مات شهیداً + من مال الی المال

در عفو + هرکه مرد مسافر مرد شهید + کسیکه خواهش کرد سوی مال

مات فی المال + من ملک نفسه فهو ملک بنفسه + من

مرد در محبت مال + هرکه مالک شد ذات خود را پس وی مالک شد به ذات خود + هرکه احسان کرد

بمعروفه سقط شکره + من یبتغ فی الدین یتصلف + من نظر

به نکوئی خود بیفتاد شکر او + هرکه ستم کرد در دین بی بهره شد + کسیکه نگریست

فی العواقب سلم من النوائب + من نمّ الیک نمّ علیک

در انجام کارها محفوظ ماند از مصیبتها + هرکه سخن چینی کرد سوی تو سخن چینی کرد بر تو +

من هاب خاب + من مال علیه المال توجّهت الیه

هرکه ترسید بی بهره شد + کسیکه مایل شد بروی مال متوجه شد سوی وی

الآمال + من بات لحکم وحده یفلح + من یتوکل علی الله

امیدها + هرکه بیاید حاکم را تنها رستگار شود + هرکه توکل میکند بر خدا

فهو حسبه + المنیة تضحک الامنیة + من یجتمع یتقعقع

پس او بس اوست ورا + مرگ میخندد آرزوها را + کسیکه مجتمع شد جنبید

عمده + من یزرع الشوک یحصد الندامة + من یزرع

ستونهای وی + هرکه کشت میکند خار را درو میکند شرمندگی را + کسیکه کشت میکند

الشر یحصد الندامة + من یزرع الشوک لم یحصد به عنبا

بدی را درو میکند شرمندگی را + هرکه کشت میکند خار را درو نکند بوی انگور را

من لم یبخل + من یطل ذیل ایه ینتطق به + من یطل

هرکه ... میشود لاغر میشود + هرکه دراز میشود شرمگاه پدرش کمر بند به آن بندد هرکه دراز شود

ذیله ینطق به + من یعمل السوء یجد عقوبته + من یعط

دامن وی سخن گوید + هر که عمل بد کند می یابد عذاب او را + هر که برسد به

بالید القصیرة یعط بالید الطویلة + من ینبک العبر ینبک

دست کوتاه داده شود بدست دراز + هر که گاشتد خبر را کا ...

نیاکا + مواعید عرقوب + الموت حق + موت الاغنیاء

نیاک را + وعده های عرقوب + مرگ ثابت است + مرگ توانگران

حسرة و موت العلماء ثلمة و موت الفقراء راحة +

حسرت و مرگ عالمان رخنه است و مرگ محتاجان آسایش است +

الموت فی طلب الثار خیر من الحیوة فی العار + موت

مرگ در طلب انتقام بهتر است از زندگانی در ننگ + مرگ

فی دولة و عز خیر من حیوة فی ذل و عجز + موتوا

در دولت و عزت بهتر است از زندگانی در خواری و عاجزی + بمیرید

قبل ان تموتوا + الموجود شفاء + المودة افضل القرابة +

پیش از مردن تمها + موجود شفا است + دوستی بزرگترین نزدیکی است

المؤمن مرآة المؤمن + المؤمن من سلم المسلمون من

مسلمان آینه مسلمان است + مسلمان کسی است که محفوظ مانند مسلمانان از

یده و لسانه + المؤمن قلیل المؤنة + مهلکة العجالة

دستش و زبانش + مسلمان کم خرج است + هلاکت عجله و تیزی است

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

ما بخیر و شما بسلامت + ما در چه خیالیم و فلک در چه خیال + کاریکه خدا کند فلک را چه مجال
ما و پیان گم کرده دنبال آنچه میگردد + ما ده بیعنی ضعیف میرود + ما را ازین کباب ضعیف
این گمان نبود + ما را چه ازین قصه که گاو آمد و خر رفت + ما را عجب آید که ازین کیسه برید + مار
تو که هرگز نبینی بزنی + یا بوم که هرجا نشینی بکنی + مار بدست دیگران باید گرفت + مار گزیده از
ریسمان هم ترسد + مار مرده نمی گزد + مار از پای پیش زبان دو دکه گوشش خر کرد با [illegible]
ما ز یاران چشم یاری داشتیم + خود غلط بود آنچه ما پنداشتیم + مال مفت دل بی رحم + مال
عرب پیش عرب + مال مرده بیش مرده + مال حرام بود بجای حرام رفت + مال [illegible]
و جان نثار آبرو + ما هم خدایی داریم + ماهی را ماهی میخورد و ماهی خوار هر دو را + ماهی از سر
گنده گردد نی ز دم + ماهی بخواهی دمش بگیر مسابق + در پی آزار و هر چه خواهی کن
مبادا که فردا که دید + متواضع خاکیست که کف پای شاه و گدا یکسان بوسد + مثل
معروف [illegible] بزبانها محالست که هنرمندان بمیرند و بی هنران جای ایشان گیرند +
محبت سنگ که دل را نه بیارام + و گرنه کیست که آسودگی نخواهد + محتسب در بازار است
نه در خانه + محتسب که سگی خود [illegible] در دست محتسب را درون خانه چکار + محمد علیه السلام
بمعراج بلند رسیدست [illegible] + محنت بسیار لازم + محنت بیفائده [illegible] برابر [illegible]
محنت قرب ز بعد افزونست [illegible] شکست و گوجه چیست + [illegible]
شهر سیاه [illegible] بلند دست کوتاه + مرا افسوس آید [illegible] مرا گدایی تو
بودن ز سلطنت بهتر + مرا نان ده و کفش بسر زن + مرا بیار مرز و دیگر [illegible]
با عیال است + مرغ بیار و هر با نخورید + مرده بدست زنده + مرده [illegible]
مرده هرگز نمی گوزد + مردن بنام به که بود زندگی به ننگ + مردن حق است لیکن [illegible]
همسایه را + مردن [illegible] که زندگانی بذلت + مرد آنست که [illegible]

مرده سخن نمیگوید + مرده گر خاک میشود بلبستان + مردن تلافی نمیکند + خوب است که با پای بمیرد +
مرد بیت بیا زنا می و انگه زن کن + مرد با بر هوا شد و نامرد پا در هوا + مرد آخر بین مبارک
بنده ایست + مرد بی سنگ و زنی نباشد + مرد باش یا دیو باش مرد باش مردی شود فتاده
را یا زدن + مردی باید یکقدر مردی اند + مرغ که فربه میشود گوشتش تنگ میگردد + مرغ انقدر
که لذت شناسند را + مرغ زیرک چون بدام افتد تحمل بایدش + مرگ انبوه جشنی دارد + مرگ از
رسوائی به + مرو در خوف لک کار پیش میکند + مرد و پا تاب در جنگ نیست + مرد آن گرفت جامه ادبار
که کار کرد + مزن فال بد کاورد حال بد + مستوفی سند میخواهد و قاضی گواه + مسجد جای گوز نیست
مسکین خر اگر چه بی تمیز است + چون بار همی برد عزیز است + مسلمان در گور است مسلمانی در کتاب
مشتی که بعد از جنگ یاد آید بر کله خود باید زد + مشتی نمونه از خروار + مشت نا خورده مشت
میخارد + مشت زن دیگر است و تیغ زن دیگر + مشت در محل و از تیغ بالاتر است + مشت
قفل بهشت است و انگشت گشاده کلید جنت + مشک آنست که خود ببوید نه که عطار بگوید
مصلای زاهد اگر شاهد رسد خود را پاک کند + مصلا بلید + مصیبتی که اجر دارد مصیبتش نتوان
مطلب سعدی دگر است + معزول میشوند چه معقول میشوند + مستعد دولت
روز حاجت است + مفت را چه گفت مفت کرم داشتن + مفتی نفرستند چه گفتی مقامات
عیش میسر نمیشود بیچ + مقامات از کتاب همه دانی توان یافت از عمامه جریری
مکن نکوهش ان چنین نکند + مکن تکیه بر ملک دنیا و پشت + که او چون تو بسیار پرورد و کشت
مگر این سنان ملاقطب + مگس حرام نیست لیکن بهم میزند + مگس پیش اید + ملا
تیز رو + ملا مشو و براد میشود + ملا شدن چه آسان آدم شدن مشکل + ملک
میرقوان + عقل با ... بر نقصان ... بلخ از ... نگارین است + من ...
من آسمان میگویم او ریسمان میگوید + من ... تو دست ...

از مرده بیمار بکشید + من بچه گربه تنوره من + چه میگوید + من چه پشم کنم بزرگان من بیش [illegible]
من سیب دگیرم تا از پا نرسید + من کجا و دیوان حافظ کجا + من که بر نام جهانم چه صلاح اندیشم
من میگویم سوار دار او میگوید بکش + من مرده جهان گور بنده جهان نشده + من بی
پرده آنچنان مفلوک که هر دو را دو فرلی خوب باید + من همان را جهد یار بیند که بودم هستم
مو از زبانش برآمده + مو در بدنش راست شده + موت اهل صفا چه پیر و چه دقفا
مو بهان به که بنا شد پیش + موسی را سپید می سست عیب است + موش تنه باز
گربه مرده + موش بسوراخ نمیرفت جاروب بدم بست + موش را گفتند از بنیاد کندن
تو بکن گفت بنیاد تو بر هم بکنم + موشک سیواند مهربانی دشمن اعتبار را نشاید [illegible]
چه رسد + مهمان حبیب دشمن خدا ماست + مهمان کمتر بکند تعظیم صاحبخانه را + مهمان
عزیز است مگر تا سه روز + مهمان خودیم لیکن در خانه تو + مهمان مهمان را نتواند دید صاحبخانه هر دو را
دو را + مهمان وقت بیگه خود میخورد + مهمان را با فضولی چه کار + مهمان تا خوانده به خدا
ناخوانده بیجا عقرب گزد + میان عاشق و معشوق نیست کرام الکاتبین را
هم خبر نیست + میان دو خر ماده مانده + میان دو خر آید میخواهد بیاد دستک آرد [illegible]
میتوان بخشید گر گاهی گناهی میشود + میخش قائمست + میراث پدر خواهی علم پدر آموز [illegible]
یکبار [illegible] میکنند و هیچ [illegible] میکنند [illegible]
و هر سو پیدا میگوزد و واپس نگاه میکند

## گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

ماس کا ماس [illegible] + مار [illegible] + مار ی مار ی [illegible]
مار کا [illegible] + مار [illegible] والا [illegible]

وا دالی ہے + ہارون تھی اپنا اور ڈولی خیرآباد + ہارون گنّا بھی ہو الحمد مار امنہ طباق سا
آگے دہر انگیٹھا ہو + ہارے کا ہاتھ پکڑا جاتا ہے کہنے والے کی بات نہیں پکڑی جاتی + ماما بخشو لان
کہا یا کیسی ہیں + ماموں کے کان اپنی بہا بچا اپنا آئینہ اپنا ہی ہے + ماں ماں میں تیرا اسوان
ماں کا پان بھلا + مانگے تانگے کا کام چلے تو بیاہ کر بھی لا + مانگے سے تانگا اور بہت سیانی مانگ
جانچ سے کے کینچی جا جا مانگ لیں تو لاگی لاجا + مانگ تانگ پیچی ماں کا پیٹ کمہار کا آوا + ماں
اپنی باپ تیلی بیٹا شاہ زعفران + ماں چھوڑ موسی سے مزا ہے + ماں نکا جایا سبھی لوگ
پرایا + ماں کی موسی جیسی تان دو تلوار کر گھاؤ سے ہی باپ دو دہ تیر کے گھاؤ سے + ماں
مار گئی باپ کو لا بیٹا روشن الدولہ + ماں پنہاری باپ کنجڑ بیٹا مرزا سنجر + ماں پنہاری بھلی
اور باپ ہفت ہزاری بھلا نہیں + ماں پسنہاری پوت چھیلا چھوٹے سر پاند ہو بوڑکا چھیلا
ماں بیٹی میں فلاں غائب مالش بیچا ننی کو معاملہ کسوٹی ہے + ماہ تیلاپن بالڑ سے
پہلا کن گھوڑی کا ہے + ماں ہی سب ملیں پانو کوئی نہیں پاتا + مہیت کریاس پڑا لی
تیری لگے ہی جاتی + ہجکا پونکوئی نہ مارے تو نہیں سیکو مارا اون چھچھی کی پرمات جینگا
چھچھی کے بیچ تکو تیر نا کون سکھلائے + چھچھی نہیں کہ شہر کی محلے میں آئی بہار ہیں
کو لگی ہے گاس تھا دیکھ شاں کی سالی + مدعی سست گواہ چست
مر پیر سیری چور دھور + مرتا کیا نہ کرتا + مرد کو پیشہ کیوں کرتی ہیں
پیر چلیے سونے میں مٹی لیسو پیشتر امرتی مردہ بہشت میں جائے یا دوزخ میں
مرد کو کرد دو رہی + مرد کو ہشیار ہی لازم ہے + مرد کو نا مرد
نوکر مرد سے ہی میں نہ یگا تو کرتے ہیں + مرغی کی بانگ
مرغی کے خواب میں دانہ ہی دانہ + مرغی اپنی جان سے گئی کھانے والے کو مزہ نہ ملا + مرغی
سکلی ہی کا کھا وکیں + مرغا بانگ نہ دیگا تو کیا صبح نہ ہوگی + مرن چلے سو کے سامنے

خزینۃ الامثال ... ۱۸۷۱

مرض بڑھتا گیا جوں جوں دوا کی + مسلمانی [illegible] مسلمانی میں [illegible]
مجرب [illegible] مستی کا [illegible] + مشکل [illegible] + مفلسی میں آٹا گیلا
مفلسی اور وفا [illegible] سوال حرام ہو + مقدور [illegible] کی
مکر [illegible] جیسے کی کھائی آنکھ [illegible] پانی [illegible] بیٹھ [illegible] کیا
[illegible] ملا سو گا تو کیا مسجد میں [illegible] + ملا جی کیا کہیں
[illegible] ملا کی دوڑ مسجد تک + ملا جی کی ملا جی ہی جانیں
[illegible] تو [illegible] دل کی [illegible] من بھاتا ہو تو [illegible]
من کا [illegible] جیب [illegible] + من چلتا [illegible] من چنگا تو کٹھوتی
گنگا + [illegible] من من بھاوے [illegible]
من میں [illegible] بغل میں [illegible] + من [illegible] موت
[illegible] موت [illegible] + موت [illegible] جان [illegible]
سو [illegible] مونڈ [illegible] ساری [illegible] کی [illegible]
[illegible] + مونڈ [illegible] مسیاں جانیں [illegible] + مونڈ [illegible]
[illegible] + مولی [illegible] + موم کی ناک
[illegible] منہ [illegible] منہ کالا
[illegible] + منہ [illegible]
[illegible] + منہ [illegible] خدا [illegible] + منہ سے لال [illegible]
[illegible] + منہ [illegible] + منہ کو کالا [illegible]
منہ پر [illegible] + منہ [illegible] پیٹ میں [illegible] + منہ [illegible]
[illegible] + منہ [illegible]

بڑی بڑی کہیں موتی پہ سو ورنہ موتی پرونی کسی کے کام نہیں آتا + موتی کی آب اور جیتی کا
گھر جھوٹ سے جیتی ہی بھلی موتی کیوں کہ سانس آتی ہی موتی چھپا باہمن کے ناؤں
سے اپنی ماں لڑکی سگاتی ہے موتی جون ٹھہرے پر دودہ نہیں پھر کبھی پھٹ گئی تو کبھی ملتا نہیں
سے منہ پھلس کے ایک مہمان میاں مسافر دو نمونی کہیں یہ فیصلہ ہی کیا کرتی ہے
میان زلفی سب گھر سر کھوتی میٹھا میٹھا ہپ ہپ کڑوا کڑوا تھو تھو میٹھا اور
کھوتی بہو میٹھی میٹھی باتیں کہیں پھر کی لیتی ہیں میٹھی چھری میرا باپ
بیچتی تھا ہو جو کرتا تھا میرا باپ مری شکار تھا میرا بکلی میری دولی میری
کھٹی میں شائستگی میری بھی شو ہر کی بہن راجہ میرا میرا گھر الاتی اور نام کہا
بسند رہی ہیں آگے بہ بہ ہیں نہیں کی گوہ مری وا کی لیے ہیں پھولی پھنسی میں کرد ہی
تیری بہو ای تو کہ میری آنکھ میں سلائی میں پھری دیکھی تو میں نے کیا دیکھا
کو کی کام ہوا خزینہ بست و ہفتم در مثلہای حرف نون مشتمل بر ۳ خزینہ

## خزینہ اول در امثال عربیہ

النادر کالمعدوم + النادر لا حکم لہ + النار الفوقیۃ احر من نار جہنم

مانند معدوم است + پارہ زیادہ گرمی دنیا آتش جہنم بسیار گرم است

نار الحباحب کا تعلق حصل بحرقہا + النار تاکل بعضہا ان لم تجد ما تاکلہ

آتش ریزہ ها تیزی + آتش اسپان بسبب ما جو دور آتش خوردن ات در اگر نیابد چیزی را که بخورد ان

النار لا تنطفئ بالنار + الناس اتباع من غلب +

آتش به آتش خاموش نشود + مردمان تابع اند برای کسی که غالب شد

الناس اخوان وشتی فی الشیم + الناس علی دین ملوکہم + الناس

مردمان برادران اند و مختلف اند در خصلتها + مردمان بر دین پادشاهان خود اند + مردمان

كأسنان المشط + الناس مجزيون بأعمالهم + الناس من الناس

مانند دندان شانه اند + مردمان پاداش داده شوند به عملها که کنند + مردمان از یکدیگر اند

الناس موتى وأهل العلم أحياء + الناس يتشمرون ما [illegible]

مردمان مرده اند و عالمان زنده + مردمان زبان سخت چیز را که [illegible] کردند

نا فصل الجرة تم سالها + النمر يتبع بعضه بعضا + النيل [illegible]

گرفت دام را باز صیاد کرد او را + [illegible] بعضی را + آب [illegible]

إخوان [illegible] + [illegible] الشياطين [illegible] + النجم [illegible]

برادرانست + رنگ [illegible] اصل [illegible] + ستاره [illegible] + [illegible]

تدمنت [illegible] الكسعي + [illegible] + [illegible] النساء

شرمنده شدم مانند شرمندگی کسعی + [illegible] + [illegible] زنان

تناسوا [illegible] لسان الموت + صدق [illegible] + [illegible]

[illegible] کرده اند + فراموش کردن مرگ [illegible] + [illegible]

لا يفيد نصرة الحق شرف ونصرة الباطل [illegible]

که فائده نمیکند یاری کردن حق بزرگی هست و یاری کردن باطل [illegible]

سلاح جهاد الشيطان + النصب [illegible] + [illegible]

سلاح جهاد شیطان است + [illegible] + [illegible] میان کرده

تقويم [illegible] إلى [illegible] المفلس [illegible]

سرزنش کردن [illegible] + [illegible] + مرد [illegible]

نعمة الجاهل كروضة في مزبلة [illegible] + [illegible]

نعمت نادان مانند باغ هست در جاهای پلیدی + نعمت مجهول [illegible]

فاذا افتقدت عرفت النعمة اذا افتقدت عرفت بهم الكفن

پس چون گم شود شناخته شود + نعمت چون گم شود شناخته شود ...

النقد ثم النسيئة لمن يبتاع امام الحاجة + نقمة يضرب عند الوحل

نقد است + بهتر چیز تحفه است پیش حاجت + بهتر ...

نعوذ بالله من الحور بعد الكور نعوذ بالله ...

پناه میگیریم بخدا از نقصان بعد زیادتی + پناه ...

نعوذ بالله من ذلك نعيم الكلب ...

پناه میگیریم بخدا از آن + نعمت سگ ...

الكلب + نقش عصام سود عصاما + النفس ...

شتر از سگ + نقش عصام + سیاه کرد عصام مرا + ...

الكاهل + النفس معدن كل شر + نقض القصاب الوداد

کاهل + نفس معدن همه بدی است + افشاند قصاب ...

نقاط القرآن خمس الحمد والغفران + النقد ...

نقطهای قرآن نقطهای بخشش و آمرزش هست + نقد ...

نقص البدر من غير الكمال + نقص اب ... نقض العين ...

کم شدن ماه چهارده از ذات کمال است + ...

الضياء + النقود مخل العقود النكاح + نعوذ بالله ...

روشنی + نقدها میگشاید گرههای نکاح + پناه میگیریم ...

النوم اخو الموت + نوم الظالم احسن من يقظته + ...

خواب برادر مرگ است + خواب ستمکار نیکوتر است از بیداری او + ...

# گنجینه دوم در امثال فارسی

ناپرورده رنج گنج میسر نمی‌شود + ناخوانده بخانه خدا نتوان رفت + ناخن ندارد که بخارد [illegible]
نادان سخن گوید و دانا قیاس کند + نازبران کن که خریدار بسیار است [illegible]
ناکس به تربیت نشود ای حکیم کس + ناکرده کار چون کار کند [illegible] + ناکرده [illegible]
ولی ده پشیمان + ناکشته را قصاص نتوان کرد + نان آب [illegible]
همیشه لاف مردی نام مرد به از مرده + نام نیک [illegible] + نام [illegible]
و دوستی میان نان یکروزه چه پیش [illegible] + نان بده نام برآر + نان [illegible]
مهمان نان گریه [illegible] + نباید [illegible] + نام انبان [illegible]
ناودان کعبه [illegible] باران رحمت [illegible]
کرمت [illegible] + نتوان مرد [illegible] + نخورده [illegible] ست [illegible]
ست [illegible] نقد را به کیسه [illegible] + نقد جان [illegible] ارزان
بوده [illegible] باحق [illegible] الکریم [illegible]
دست [illegible] نزدیکان [illegible]
نزدیکان بی بصر [illegible] با خبر [illegible] نقش [illegible]
[illegible] سال [illegible]
پرست [illegible] نقش [illegible] نقاش [illegible] نقش [illegible]
[illegible] + نقش بر آب [illegible] + نقل کفر کفر نباشد + [illegible]
از [illegible] + نکوئی کن و در آب انداز + نکوئی با بدان کردن چنان است که بد کردن بجای
نیکوان + نکوگوی گر دیر گوئی چه غم + نگاه درویش عین سؤال است + نگین [illegible]

برانو چیدن آدمیان ست + نگار ستون نیست و قامت دستون نگارند نماند ستمگار
بر روزگار + نماند بر دولت ما پایدار + نمرود ار چه گرفت آسمان نتوان گرفت + نگار از انگشت
بر زمین ود + نمک نخورد و نمکدان شکند + نقش بی نقاش حاصل نشود + نوکر قاضی اختلاط
نقش شیت نوشته داغ که در نامه چیست + نهان کی ماند آن رازی که از او سازند محفلها
+ نه از تو چو ونه از من بخود + نه خود خوری نه کس بی کنده کنی + نه سنگ نهی نه از سما
درخت شود و نه زمین شکست + نه در سر سخن شکر و نه لب ست + نه خطای بزرگان گرفتن خطا
+ نه رو باندن نه را و رفتن + نه عود ماند نه راه کهنه + نه سیخ سوزد نه کباب + نه شیر شتر
+ نیم ام نه دیدار عرب + نه صبر در دل عاشق + نه آب در غربال + نه قاضیم نه مشاطه + نه بخت
نه فقیه + نه اپچه مو که شیخ شراب خواره کنم + نه با او نه رواکه سلطان گیر و نه ایمانی که شیطان
نه نان کند می سخن مردمی + نه مرزن لعنت + نه مرد هر مرد + نه پنج انگشت یکسان
نه سر جامه که توان تاختن که جا سپر یا پا انداختن + نه سر که چهره برافروخت دلبری
نداند + نیابد بجز با ابی کیدقت سے تاب صبر دارم نه طاقت + اری نه نیستی و تا بر خوردار
نیش عقرب از پی کینه نیست + مقتضای طبیعتش این است + نیم حکیم خطره جان نیم ملا خطره
ایمان + نیم خورده سگ سم سگ را شاید + نیم نان که خیر خود صدا + نیل در دیگدان کند + مگر
+ نیکی نیک کے ابدی بپرا + نیکی بد یاد کند لازم +

## گنجینه سوم در امثال هندیه

تا تا تو کوتا ندان پکڑتا + تا پچ نچانون آنگن ٹیڑھا + تاچنے نکلے تو گھونگٹ کیا + نادان باپ
کسی دانا قیاس کرے + نادان کی دوستی جی کا زیان + نادان دوستی دانا دشمن بھلا
ناک کلا ملو دو پیر + ناک پیچھے چھوا ہے + ناک کاٹی مبارک کان کاٹی سلامت + ناک کی

ریلہ سے بدتر کوئی الاہو + ناک تو کٹی پر پوچھی الی تا جی بیا کما کماؤ نا جی بار ایا دو
نام کپور بیٹی دو لچھن نام بڑا اور درشن تھوڑا تا تی خصم کرو تو اسا پیچھے پھر تو تانی آگے
نیتو آتی کی باتین تا تی کی برکت ہین سیتی کر نا تی دیا لکھو پچان حی کوہی سے ہین
نا ہن سب کے پاون ہو تو اپنو دھو لیا نچو ندی نا دستو کرکٹ دہو کت لوک نا ندی کو کیون
اُترائی پھر کین پاون ہی نہین کھتا ندی کنارے رو کھرا جب ہو وینا س نہ سک
ہوین شیلا شیلی سینکی لٹا چہی مٹی آخر دینا تا نتی نقش تین کچھ کیا نقاری
باج وا موباج گئے + نکا حی شہر بیا ہی ستہ دو بو کھانے آئی + نکتا جیا برا والو + نکٹی کی
ناک کٹی سو بالشت بڑا دو جی نکٹی زیادہ ابر گر بیا گا + نکٹی حیتا پان کالو بانین
گھر بتیا ڈون جینا نکھو کی بات + نگالی تیتر ولائتی باست + نگل ہالا لونی کھا تکا
گکا اٹنت نکلی بیت ستکا نت دوتی گلا لاگ دو تی + نگوت کو سوکون کو لوٹ لیا +
نگوت ہیرنگت نوکری نت تی نوکری رنک جیسے نوکری کی ہی کیمیا ہے + نوکر
لات کپور کی منہ سیلین حق لین نو کو ٹی اور دس نیکی نومن تل کہا تی شہر بلکا
نون دا کا نون نکلا دیسی وادمنا لیا کو ٹی دلی کا کی گرا و بسنٹ کیا ٹھیا پانہ ایک جتنا بھلا
نا ایک نا بھلا نہ باسی بچی کتا کھا ئی نہ بولی بولی تو ایک شہر کھنچ مار دے لی بی
نہ پیر کا پیر نہ ساپنے پر نہ لاٹھی ٹوٹے + نہ کتا دیکھیگا نہ بھونکیگا + نہ گاٹی بھری اتنی تی بی
نہ جو سہر تا نہ تم کا تین کی نہ کھاتین کی بھانڈی + نہ کوہ بہت میلا البہ جنین کھا سکے
نہ دین بیلا ون و نہ تو چلا پیر سے تا جہر کو نہ کاسے گئے + نہ نو من تیل ہوگا نہ رادھا ناچے گی
نہ ہلین نہ را جھوڑین نبیا سے اور لڑکا سیلین بنیا تو دلی نا سو دن بنیا تو کپڑے پار
بنیا ایستی پیر بیر الا دینے سکھ تی جوائی اور نا بیٹھا دہیلا + نئے سر سے جنم پایا ہے
تو سر سو بانی چوری + آدمی بات ہر دن ہوتی ہے نیتی ورنا پر خورداری نہ تو بیداری

او در یق برنیّا + نیکی کرو دریا میں ڈال + نیکی ہی جاتی ہے + نیکی کا پوچھنا کیا + نیکی اور پوچھ پوچھ

مثل کا بات بگڑ جاتی ہو + نئی نانی باسی کی ہی نہیں تھی ناک [illegible]

چهارم خزینه بیست نهم در مثلهای حرف واو مشتمل بر [illegible] گنجینه

## گنجینه اول در امثال عربیه

الواحد لا یصدر عنه الا الواحد + الواحد شیطان والاثنان

واحد صادر نمی شود ازاو مگر یکی + واحد یک شیطان و دو

شیطان والثلثة رکب + [illegible] فان [illegible]

دو شیطان و سه جماعت اند + [illegible]

واسأل من تنافر عنك + [illegible] السوق

[illegible] گردد ازانکه [illegible]

وافق شن طبقة + الواقية خير من الراقية + [illegible]

موافقت کرد شن طبقه را + [illegible] بهتر است [illegible]

[illegible] + وان تصبكم سيئة يفرحوا بها + [illegible]

[illegible] و اگر برسد شما را بدی شادان شوند [illegible]

يبغي بعضهم على بعض وانما الكل [illegible]

[illegible] بعضی ازیشان بر بعضی + [illegible]

لهم مغفرة وأجر عظيم + [illegible]

مر ایشان را آمرزش است + واجر بزرگ [illegible]

[illegible] الحافظ وصاحبه + [illegible] البليغ

شدن حافظ برابر [illegible] [illegible] خود را [illegible]

الحجر + [illegible] + الوحل [illegible] على [illegible]

[illegible] بهتر است او [illegible]

وحيل بينهم وبين ما يشتهون و [illegible]

[illegible]

الصبر الى الملك + [illegible] فادنه [illegible] ان ينفس [illegible]

[illegible] فلان [illegible] فلان [illegible]

[illegible] + وصف العيش

[illegible] بيان كردن [illegible]

يصف العيش + وضع الإحسان في غير موضعه ظلم

[illegible] نهادن احسان در غير [illegible]

[illegible] على يدي عادل + الوطن [illegible] الثاني

[illegible] فلان [illegible] عادل + وطن [illegible]

[illegible] من دين الشيب + [illegible]

[illegible]

[illegible] + الوقت سيف قاطع + [illegible]

[illegible]

وقعت عليه [illegible] + وقع الربيع على الربع + وقع في [illegible]

واقع شد [illegible] رحمت + واقع شد بهار [illegible]

[illegible] + وقع في روضة وغدير + وقع في حيص بيص

[illegible] + واقع شد در باغ و [illegible] + واقع شد در [illegible]

وقع القوم في سلا جمل + الوقف لا يملك + وكان بين ذلك

افتادند گروه در پارگی شتر + وقف مالک کرده نمیشود + و بود میان آن

قواما + ولا يهتدي الاحمق سريع الزلل + ولتعلمن نبأه بعد

راستی + حکومت نادان نزد وی دور شدنی است + و هر آینه میدانید خبر او را بعد

حين + ولد الجارية عجب + الولد سر لابيه + الولد يشبه

وقتی + فرزند کنیزک عجیب ترست + پسر رازست برای پدر خود + پسر مشابه میشود

بالخال + الولد الحر يقتدي بابائه الغر + الولد الشقي يقتدي

به خال + پسر آزاد پیروی میکند پدران مشهور خود + پسر بدبخت پیروی میکند

بابيه الهجين + وللناس فيما يعشقون مذاهب + ولن يصلح

به پدر ... خود + و مر مردمان را در چیزی که عاشق میشوند راههاست + و هرگز اصلاح نکند

العطار ما افسده الدهر + ولعادوا لما نهوا عنه وانهم

عطار چیزی را که تباه کرد آنرا زمانه + و هر آینه بازگشت میکردند بسوی آنچه بازداشته شدند از آن و ایشان

لكاذبون + ولو علم الله فيهم خيرا لاسمعهم + ولد الطفل يرزق

هر آینه دروغ گویانند + و اگر میدانست خدا در ایشان بهتری هر آینه می شنوانید ایشانرا + ... روزی داده شد

ومن دونه خرط القتاد + ومن عجبه ما يلقى منها + وقل

و از نزدیک او ست مالیدن درخت خاردار + و از بازی او ست آنچه ... + و آیا ...

البازي يغني حنكي + وقل اهون من يلين + وقلما انعم ...

باز ... + ... + ...

وظلم الاخ ... + وقل للحسود من حسده + وقل للشيخ ...

و ... + ... + ...

وَیْلٌ لِمَنْ سَاءَ خُلُقُهُ وَقَبُحَ خَلْقُهُ وَوَیْلٌ لِمَنْ وَقَعَ فِی الْحَاجَاتِ

یعنی سست برای کسی که بد شد خلق او و زشت شد صورت او + هلاکت است برای کسی که فقیر گردد آزاد [illegible]

## گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

واکن کیسه نخور سرلیسه + وامانده گاو را بخر با پیداد + وامانده به که در مانده +
وای بر قدر سخن گر سخندان نرسد + وای به یکبار که صد بار وای + وای که بد
پس امروز بود فردا نی + وای بیران خورده که تنها خوری وای گور تنها گور و
چیزی دیگر نیست وظیفه گر طلبی و هنر نیست آورد + وفا کسی عهد نکو باشد
از بیاموزی وقت ضرورت چو نماند گریز دست بگیرد سر شمشیر تیز + وقت خوش
چو از دست رفت باز بدست نیاید + وقت را بنده ساعت را سلطان + دل
را دل می‌شناسد

## گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

واچھی کلیان + واہ خلاق ہو وقت پڑے پہچانی کو بیری کو میت
ول کے گھر میں شیطان + دل کو دل سے پہچانتا ہی وہاں جہاں بستی
رونق ہے + وہ بستی نہ پال مل جو نو خاک اڑائی + وہ بھی یا شب جو سُنڈ لیت
وہ دن ڈھیا جو گھوڑے جیتا کیا + وہ دن گئے جو خلیل خان فاختہ اڑاتے
دن گئے جو بیٹھے بکوڑے ٹکتی تھی + وہ دریا ہی چلا دیا + وہ کلی ہی جاتی رہی
جس میں تیل [illegible] تھے + وہ گوڑ نہیں جو چیونٹا کھا ہو + وہ منڈی ہی جاتی رہی
سہی جہاں اپنے رہتے تھے + [illegible] نہیں وہ [illegible]

دوہی ساتھ ... خزینه ... در مثلها ...

## گنجینه اول در امثال عربیه

هان ما عندك تُعرف به + هان على الأملس ما لاقى الدبر

[illegible]

هان على النظّار ما يمرّ بظهر المجلود + هب ولا تمنّ

[illegible]

الهدايا مشتركة + هذا أصعب من خرط القتاد + هذا

هدیه ها مشترک است + این دشوارتر ...

أجلّ من الحرش + هذا أوان الحرب فاشتدّي زيم

[illegible]

هذا اجتناء من شجر الشوك وتطلب منه تمرا + هذا

این ... که ... خار را و طلب کرد از آن بار را + این

على طرف الثمام + هذا كنقش الحجر + هذا أمر ...

بر کناره گیاه ... این مانند نقش سنگ ... این از ...

البنا مكلمة + هذا أيضرب في حديد بارد + هذا ...

... این ... در آهن سرد ... این ...

والبادي أظلم + هم ... من نقاته ...

و آغاز کننده ستمکارتر است + ...

مِنَ الأسد + الهَزلُ في الكلامِ كالمِلحِ في الطعامِ

از شیر + شوخی در سخن مانند نمک است در طعام + شکستن

[illegible] + مهلك النفس + هلاك المرء في العُجب

[illegible] + هلاکی مرد در [illegible]

هل بالرمل أوشال + هل جزاءُ الاحسانِ الّا الاحسان

آیا در ریگ است آبهای اندک + نیست پاداش احسان مگر احسان

هلك الحريص وهو لا يعلم + هل يحسن العفو الّا

هلاک شد حریص و حال آنکه او نمیداند + خوب نمیشود عفو مگر

عند الذنب + هما صرعان + هما قيضان + هم التعب

نزدیک گناه + هر دو حریف اند + هر دو برابر اند + اندوه و تکلیف

آخرته وهو الشقي دنياه + هو في شيء لا يطيق عزابه

آخرت اوست و اندوه بدبخت دنیای اوست + قصد کرد در چیزی که برداشت نمیکند

الهمّ نصف الهرم + هو مولع بتقليد بهيمة

اندوه نیم پیریست + اندوه مرد با اندازه همت اوست + گوارنده

مرباغ تجارب + هو ابن بجدتها + هو ابيض الكبد

گوارنده نه بیماری است کشنده + او پسر بیابان است + او سپید جگر است

هو اجرأ من الماشي بترج + هو اجرأ من خاصي خصاف

او دلیرتر است از رونده پیاده در ترج + او دلیرتر است از برارنده خصیه اسپ

هو احمق من رجلة + هو احمق من صاحب ضأن

او نادان ترست از خرفه + او نادان ترست از صاحب [illegible]

تمابن + هو أذلّ من البعير + هو أذلّ من بيضة البلد +

کد بنشاوست + او خوارتر است از پشک + او خوارتر است از میانه شهر +

هو أسود الكبد + هو أسمع من الذئب الأزلّ + هو

او سیاه جگر است او شنواتر است از گرگ سبک سرین از + او

أشدّ من الدالم + هو أشدّ من الأزم + هو أصرد من عنز

سخت تر است از دلم + او سخت تر است از ... + او سردتر است از ماده

جرباء + هو أصنع من سرفة + هو أطوع من ثواب +

بزگرگین + او کاری گرتر است از سرفه + او فرمان بردارتر است از ثواب

هو أطمع من أشعب + هو أغزل من امرئ القيس + هو أغوى

او طامع تر است از اشعب + او عشق بازی کننده تر است از امرء القیس + او بی‌راه‌تر است

من الغزل + هو أكذب من الأخيذ الصبحان + هو أكسى

از دول + او دروغگوتر است از اسیر مسافر شراب نوشنده بامداد + او پوشنده تر است

من بصل + هو ألزم لك من شعر قصّك + هو أشأم من

از پیاز + او لازم تر است مر ترا از موی پیشانی تو + او بدقدم‌تر است از

لحم الحوار + هو أمنع من لبدة الأسد + هو أنوم

گوشت بچه شتر + او بازدارنده تر است از موی شیر + او خوابنده تر است

من فهد + هو الأوّل هو الآخر + هو الشمس لا تخفى +

از یوز ... + او اول است او آخر است + او روشن است که پنهان نشود +

هو الشمس لا تخفى هو بيضة البلد هو الليث ما الرتة

او آفتاب است که پنهان نشود + او یگانه شهر است + او شیر است ...

يبيض ويفرخ هو في عيص هذا الأمر + هو ضلّ بن ضلّ + هو على

خوشبو ... او در عیص ... این کار است ... او بلای پسر بلای گمراهی است + او بر

حبلُ ذراعك + هو في شيءٍ لا يطير غرابه + هو كلاء البحر

رسن آن تو است + او در چیزیست که پرد از بسیاری زاغ او + او مانند بحاری

هو كطالب القرن فجُدعت أذنه + هو من خير قوس سهما +

او مانند جوینده گوشواره است که بریده شد گوش او + او از بهترین کمان است از روی تیر

هو يدبّ له الضَّراء + هو يشوب ويروب + الهوى مطيّة

او پنهان میرود ... + او آمیزش میکند ... + خواهش سواری

الفتنة + هما ابنك العلّات هي أدّتك من الطلل

فتنه است ... + آن آگاه کرد ترا از ...

ولولا ذلك لأصبحتُ صاحيا + هي الخمر تكنى الطلاء

والا نبودان برآشتم صبح میکردی هوشیار + آن شراب است که کنیت کرده میشود طلا را

كالذئب يكنى أبا جعدة + هاعت وهاعت جبال وعوعة

مانند گرگ که کنیت کرده میشود ابو جعده را + آماده شد و آماده شد از غول و غوغا

هيّان بن بيّان + هيّ بن بيّ + البيّنة خبيئة + هيهات

هیّان پسر بیّان + هیّ پسر بیّ + ترس تا آید است + دور شد

أين الشمس من الذات + هيهات ذهب كما ذهب أمس الدابر

کجا است آفتاب ... + دور شد رفت چنانکه رفت دیروز گذشته

هيهات منك قعيقعان + هيهات من نصيب العذر

... قعیقعان + دور شد از نصیبت دشمن

# گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

هر آن امرد که گرد باده گردد + اگر رستم بود کوان داده گردد + هر آنچه حاکم عادل
کند بجان داد دست + هر بیمار را اجل در پیش است + هر جا که پری رخیست دیوی با
اوست + هر جا که رنگ و بوی بود گفتگو بود + هر جا که نمک [illegible]
[illegible] کل است پهلویش خار هست + هر جا که میوه [illegible] کلاغ [illegible] + هر جا که گنج است
[illegible] مار است + هر چه خدا خواست همان شود + هر چه [illegible] از دل [illegible]
هر چه [illegible] آید [illegible] + هر چه [illegible] خواهد [illegible] + هر چه [illegible] باد [illegible]
[illegible] + هر چه از دوست [illegible] + هر چه [illegible] دل [illegible]
[illegible] + هر چه [illegible] + هر چه [illegible] + هر چه [illegible]
[illegible] + هر چه [illegible] + هر چه [illegible]
[illegible] + [illegible]
[illegible] + هر چه [illegible] + [illegible]
[illegible] + هر چه [illegible] + هر چه [illegible]
هر چه [illegible] + هر چه [illegible] در [illegible] + [illegible]
[illegible] از آسمان [illegible] + هر [illegible]
هر [illegible] گفت [illegible] + هر [illegible]
هر [illegible] + هر [illegible]
[illegible] + هر [illegible]
[illegible] + هر [illegible]

هر کرا این سود آلتم + با چون قدر آلتو دا مردند آلتم + هر شبی را روزی در پیست
هر نشیبی را فرازی + صد بجز آنست + هر عمل اجری و هر کرده جزائی دارد +
هر عیب که سلطان بپسندد هنرست + هر فرعونی را موسائیست + هر کاری و
هر مردی + هر کجا در جهان فلک زده ایست + کار او شاعری رمالیست + هر کجا
چشمه بود شیرین + مردم و مرغ و مور گرد آیند + هر کجا دلیست با تیش مقرر کرده اند
هر کرده را جزائیست + هر کرا پنج روز نوبت دست + هر کرا اول نده است نفس باشده
هر کرا اخلاص بیش اقبال بیش + هر کرا آوردن نیست لب نشک باشد + هر کرا صبر نیست
حکمت نیست + هر کرا درد هوس نباشد که گوید وای سر را + هر کرا طاوس باید قصه
هندستان کشد + هر کسی را اقرار در پیشست + هر کسی را بهر کاری ساختند مهر او
در دلش انداختند + هر کسی را فرزند خویش خوش نماید + هر کسی مصلحت خویش نکو میداند
هر کسی آن درود عاقبت کار که کشت + هر کس بقدر خویش گرفتار محنتست + هر کس
بقدر همت خود خانه ساخته + هر کس بخیال خویش خبطی دارد + هر کس را کار هر دیگر
هر کسی را راز و لالای + هر کسی او در بیهوده نداشت + دیدن روزی سود نداشت
هر که آمد بجهان اهل فنا خواهد بود + آنکه پاینده و باقیست خدا خواهد بود + هر که آتش
مزاج باشد بی آب زید + هر که از خدا نترسد از وی باید ترسید + هر که آید کو بیا و هر که خواهد
گو برو + هر که آمد بجهان مرگ و برهمی پیدا کرد + سبز شد دانه چو با خاک سری پیدا کرد
هر که آمد عمارت نو ساخت رفت و منزل بدیگری پرداخت + هر که با نوح نشیند
چه غم از موج فنا تش + هر که با بدان نشیند نیکی نبیند + هر که با پولاد بازو پنجه کرد ساعد
سیمین خود را رنجه کرد + هر که پیر گردد خر گردد + هر که بیش تر دم دست شفقت فرو دارد
سزا بیند + هر که باد در سر دارد سر بباد دارد + هر که بدی کرد بدید بار شود + هر که تی

کیسه‌اش آسوده‌تر + هرکه خانه مردم نگاه دارد خاک بر سرش افتد + هرکه خود را ببیند خدا را
نه‌بیند + هرکه خیانت ورزد دستش از حساب بلرزد + هرکه در جنگ پشت نماید زنده نتواند
نمود + هرکه زندگی ندارد مرده است + هرکه سلطان مرید او باشد + گر همه بد کند نکو باشد
هرکه شیر گرم خورده تا آب پف نکند نخورد + هرکه شمشیر زند سکه بنامش خوانند + هرکه کم خورد
نور چشم ماست + هرکه عیب دگران پیش تو آورد و شمرد + بیگمان عیب تو پیش دگران
خواهد برد + هرکه گریزد ز خراجات شاه + بارکش غول بیابان بود + هرکه مال نخورد
پشیمانی خورد + هرکه نان از عمل خویش خورد + منت حاتم طائی نبرد + هرگاه خر کباب شود
شغال سلت سیخ کند + هرگنده خور سر گنده و به پیش پا آید + هر مار مهره ندارد + هر مس
بکیمیا رسد زر گردد + هر ملکی و هر رسمی + هر شهری و هر افرادی و هر پیچ پیچ است + هرکس تو دید هر را
پیشه است + هزار بیچه زاید و هم چو نخورد + هزار دوست کم است و یک دشمن بسیار است + هزار جواب
و یک خاموشی برابر است + هزار عیش تصدق کنیم به قطره غم + که عیش خواب خیال است
و غم همیشه رفیق + هم الاغ و هم سلاغ + هم پیشه دشمن هم پیشه است + همت مردان
مدد خدا + همت کارها دارد + همت اگر همت مردان شود + مور تواند که سلیمان شود
هم ثواب هم خرما + همخانه دشمن کور است + هم دزد می‌نالد و هم کاروانی + همراه اگر
شتاب کند همره تو نیست + همسایه ضرر ندارد + همسایه بد مباد کس را + هم فال و هم
تماشا + هم بال پرست آید و هم بار بر نخیزد + همه را یک بار گزیده است + همه جا خانه
عشق است چه مسجد چه کنشت + همه گفتی چه مصطفی گفتی + همه بلیه‌ها از این شوند پیدا
آنها ز پیچ پیچ شکسته شود همه اندر زمین نتوانیست + که تو طفلی و خانه رنگین است +
همیشه در صدف گوهر نباشد + همیشه جای کن از دست خویش جای است + همین
سرکه هم عوض شیرین نباشد از ستم + همین سنگست و همین پشت بام قرشی ...



خزینة الامثال

کو شریعت بہتر از ملک مال پدر + ہنوز ہر دو من شیرہ ترا بار ہست +
ہنوز ہمان آش در کاسہ است + ہنوز دہنم بوی شیر باقی دارد + ہنوز سبو نشکستہ
کہ کوزہ بر دوش نشست + ہیچ کارہ و ہمہ کارہ + ہیچ با ہیچ نشود

## گنجینۂ سوم در امثال ہندیہ

ہاتھ کنگن کو آرسی کیا + ہاتھ نہ پہنچی تھو کڑوی + ہاتھ پاؤں کا [illegible]
اور منہ میں موچھیں جاتیں + ہاتھ کو ہاتھ پہچانے + ہاتھ کشیدہ آسمان [illegible] ہاتھ
لیا کانسا قوت کا کیا سالنا + ہاتھ کی لکیرین کہین مٹتی ہیں + ہاتھ کنگن کا [illegible]
پیا نہ ڈھیلے + ہاتھ پاؤن بچا تو موت کو سر کا تجے + ہاتھ کا دیا ساتھ کہانی لگا
کا دیا اٹھ جاتی + ہاتھون سندی پاؤن سندی [illegible] سیندی [illegible]
سے کنٹھی کہانی + ہاتھی کے پاؤن میں سب کا پاؤن + ہاتھی پھرے گاون گاون جس کا
ہاتھی اوسکا ناؤن + ہاتھی نکل گیا دم اٹک رہی + ہاتھی پھی ہتھیا [illegible]
آدمی بہنگاہی + ہارے ہاتھ کو گہن کہیتی ناسی کی جوانی [illegible]
جاتی ہین + ہتیلی کا پھپولا + ہتیلی پر سرسون جمائی + پہر آیا ہاتھی آخر [illegible]
[illegible] سیر کو سوا سیر + ہمدرد کوا پہچانا + ہر کسی [illegible]
بل کہیں چلو کو وقت کل کی سر کہا پایا کیا ہی [illegible]
[illegible] کا ہزار لاٹھی [illegible] کی گہر بار کی باسن [illegible]
ہزار قسمیں [illegible] لگاتی ہیں + ہزار [illegible] ہزار [illegible]
بارون [illegible]
[illegible]

منھ بڑا اور پیٹ چھوٹا بہت تھکیں ور انکھیں بھی رہیں ہلاؤ نہ سلاؤ مجھے بیٹھی ہی کھلاؤ
بالکا بچھو چھوٹے اور بڑا جائے + ہل نشکون میری تو تیری ہے یہ کہ ماریکو فرشتوں
کو بھی خبر نہیں + ہم نگ کی ڈولی + ہم کیا اونٹ کے بیٹھو ہیں + ہم کیا گھاس کھو دا
کیے ہیں + ہم نہوں نے بیہائی قسم تجھی ہیں + ہم کیا گدھے چرائے ہیں ہم بھی
تمہاری جیسی انکھیں رکھتے ہیں + ہمیشہ روئی ہے جیسم گذرا ہنستی ہی گھر بستی ہیں
ہنستا کیا ہو منہ کھول کر کھا لاؤ + ہنسی میں کھانسی بیہودہ کا مال ہنسی گن بیچ دو بھی تو
لاگے + ہتھیار در گہ پڑوسن کی ناک + ہنوز دلی دور است ہوا گھوڑے پہ سوار
ہیں + ہوائی دیدہ + ہوتا ہو گلی پیٹ اپنی کھا بھی شیر ہو جی چھوٹ نہائی کی سر
ہو سنا کو بڑا سیا چیا اپنیکا لنگا + ہیو ہمار بیدیکی چکنی چکنی پات + ہاتھی کا دود
کس پو نہیں گئی + پیچھے کو گھر بیٹھا ہوا ہے + پیسہ دو پیسے + پہنگ کی تو پاٹ لگاتا
پہنگ لگا کر کھا کر ۔ خزینہ مستی بہ درمثلہای حرف یا مشتمل سه گنجینه

## گنجینۂ اول در امثال عربیہ

یأتی بحنین العبد رة + یأتیک ما فوت لک یا حمد الامارة

انکار میکند حقیقت ہمانرا که مولہ تو آید ترا آنچه اندازه کرده شد برای تو + ای خوب است سرداری

ولو علی الحجارة + الیأس احدی الراحتین الیأس حر والرجاء عبد

اگرچه باشد بر سنگها + نا امیدی یکی از دو آسایش است + نا امیدی آزاد است و امید بنده

الیأس خیر من التضرع الی الناس + یأس القلب سعادة النفس

نا امیدی بهتر است از زاری کردن سوی مردمان + نا امیدی دل آسایش نفس است

یأکل بجنبه یلوم الناس + یأکل الفیل و یقبض المقبضة یأکل البیت

میخورد نان خود را بگذشته مردمان + میخورد فیل را و قبضه میکند شیر را او کا شکے

بینی وبینک بعد المشرقین فبئس القرین یا من یخاف

بیان من و میان تو دوری مشرق و مغرب بود پس بد نزدیک است + بیم میشود ترسنده

اذا وصل ما خاف یبصر العاقل بقلبه ما لا یبصر الجاهل بعینه

وقتیکه برسد چیزی اگر ترسید از آن + می بیند دانا به دل خود چیزی را که نمی بیند نادان بچشم خود

یبلغ الخصم بالقضیب ویکبر کالجبل یلق ویلد

میرسد خورد ... بچیزی که ... بزرگ میشود مثل کوه ... میروید و ... میشود

یجوز للشاعر ما لا یجوز لغیره یحرف علیه الاثم ویحسب

جائز میشود مر شاعر را آنچه جائز نمیشود مر غیر او را + ... برده میشود گناه را و گمان میکند

کل احد عقله ذا کمال وولده صاحب جمال یحمل شئ و

هر یک عقل خود را صاحب کمال و پسر خود را صاحب جمال + ... بردارد

یفدی لکن یحمل الشیخ الکبیر جنازة الطفل الصغیر یخبر

بها داده میشود لیکن ... بر میدارد پیر کلان سال جنازه بچه خورد سال را + خبر میدهد

عن مجهوله مرآته + ید الله فوق ایدیهم ید الله علی الجماعة

از زن ... مشهور آینه او + دست خدا بالای دستهای ایشان است + دست خدا بر جماعت است

یداک اوکتا وفوک نفخ الید العلیا خیر من الید السفلی

هر دو دست تو بر گره زدند و دهن تو دمید + دست بالا بهتر است از دست زیرین +

ید الملوک دست لباری ید تشج واخری منک تاسوف

دست پادشاهان دست باری است + یکدست بخل میکند و دست دیگر از تو ... میکند

ید شلاء وامر لا یتم + یدک منک وان کانت شلاء ...

دست شل است و کار تمام نمیشود + دست تو از تست اگرچه باشد شل +

من يطأ ويتبع حجره + يركب الصعب من لا ذلول له

در جای ... خواب میکند ... سوار میشود دشوار را کسیکه نیست مر او را ...

ما في القلب الصافي كالماء في الزجاج تزيد الصدقة

آنچه در دل صاف است مانند آب در آبگینه افزون میکند صدقه

في كثرة السير حسن والفقر ثناء يسود المرء قومه بالاحسان

در ... میکند ... سردار میشود مرد قوم خود را به نیکی کردن

الصمت يشكو الى مصمت + يصير امر الصبور الى زيادة

... خاموش شونده + میگردد کار صابر سوی افزونی

يطلبك الرزق كما تطلبه يعلم من حيث تجهل الكيف

ترا رزق میجوید چنانکه میجوئی او را ... دانسته میشود ...

يفعل الله ما يشاء ويحكم ما يريد يقول الدهر كل شيء

میکند خدا آنچه میخواهد و حکم میکند آنچه اراده میکند میگوید ... والدهر هر چیز

يكفيك من الشر سماعه + يقضي الله ما هو قاض ...

کفایت میکند مرا ... حکم میکند خدا آنچه ...

الناس ... ما يكفيك من الدهر ...

مر ... را ... کفایت میکند ...

يلمع ... يتقي ... على ...

میکند ... آواز میکند + ... شکار میکند

انتثر يوسف قرة عين يعقوب ...

... روشنی چشم یعقوب ...

من ظل القناة + یوم اقصر کابهام القطاة + یوم کیوم الشقیق
از سایه نیزه + روز کوتاه تر به سر انگشت سنگخوار + روز مانند روز پیوست

العبوس + الیوم خمر وغدا امر + یوم السفر نصف السقر
ستم کرده شده + امروز شراب ست و فردا کار ست + روز سفر نیمه دوزخ ست

یوم قدر فلن لا یغنی الحذر + یوم لا یقدر کما لا یقضی
روزی که تقدیر اندازه کرده شده قطع نمیکند ترسیدن + روزی که اندازه نکرده شده نمی آید حکم خدا

یوما لا ادری یوم لا ابرق + یصب مع کل ریح
میبرد پوست را شکو روز + شب بخشد با هر باد + یعنی بسیار غلامی میکند

## گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

یا بان شوراشوری یا بان بی نمکی + یا خانه جای خفت بود یا جای دو
یا دل گیر بود ذکر بیاقی سهلست یا دل تنجه + یا دُر سپر و دوست کند خواجه
در کنار + یا هیچ روزی انگشت مرده بر کنار + یا رستا طلوم تا بار خاطر
پاینه بستر یاده + یار در خانه و من گرد جهان میگردم + آب در کوزه و من تشنه
لبان میگردم + یار غار یا بی گزند خصم یار کشته + یار بد از مار بدتر بود +
یار کار افتاده را یاری کم هم از یاران رسد + یار من نیکو ست لیکن سهو داشتن
پیوسته + یار زنده باز شوهر مرده + یار باقی صحبت باقی + یاران یاران را
شناسند + یاران یاران را فروشند + هیچ کسیار آب کرد تا فلان چیز صورت
گرفت + یک انار و صد بیمار + یک آهو و صد سگ + یک انگور و صد زنبور +
یک بام دو هوا + یک سیب ... دو گوش یک بز گرگین همه بزها را گرگین کند +

یک توبه صد گناه را کافیست + یک تیر و دو نشانه + یک جان و در دو قالب + یک حرف
نگفتم از سستی در تنگنای پستی + یک عنایت به صد شکایت + یک خطا و دو خطا نکند
و دو خطا + یک دانه محبت و باقی همه کاه + یک ده آباد به که صد ده ویران + یار
یک در گیر و محکم گیر + یک عنایت قاضی به از هزار گواه + یک سنگ و دو کلاغ + یک سر
سودا + یک شمع شبی هزار پروانه گشته + یک طلعت زیبا به از هزار خلعت زیبا + یک عمر
عفو هفت کانون جهنم را کافیست + یک گرد و فاخته + یک لقمه نگاهی به از مرغ ماهی
یک لقمه پیکان نه صد لقمه پیکان + یک مویز و صد قلندر + یک نی و صد سان + یک [illegible]
یک نظر دیدن حلال است + یک نظر و خوش گذری + یک سیف صد شمشیر + یکی از بام
افتاد گردن دیگری شکست + یکی را گیر و دیگری را رها کن + یکی بود [illegible]
یکی سیر [illegible] و دیگری [illegible] + یکی [illegible] دیگر آید + یکی نقصان [illegible] و دیگری تماشا
یکی بر صد [illegible] یکی [illegible] آبروی [illegible] + چه [illegible] و از [illegible] آبروی [illegible]

## گنجینه سوم در امثال هندیه

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

پيئي پهڻن پڙهي + پيو پوءِ ٻني جي جاتين + گيهون ڏيڪا کاڄ کهائين + پيو اوکير جي
لهي کٿين + پيو والي ڇجهه ٻهاڙو سيگهه ڏولاڙو ٽيٺسي اوڏي + پيو ڪٿي ڦاڙهين
سيکيوتي + پيو اهيڙ سڪي جي چال + پيو منڍا ورگا جرين + پيو منڍا ور نوچوڪي
لاسا + پيو منڍا اوپهولويان + پيو منڍا ورسورڪي ڏال + پيو وامهونين ڪنهن +
پيو ڏيگو تنين جو جيو ٺاڪهاڻي + پهي گوا ورپهي ميان + پهي ڇجهن ٻار ڪهاڻيڪو بيت +
تمام شد بحمدالله کہ باوجود حوادث انگیزیها و فلاک خلال نداز تفرقه پرداز این
عجز خامه و عجز ... یا کنار که بتحصیل ساحلش عقل بالادست غواصان فکر هم
همه دانی لطف خوشتر اسلوب حیرانست بنا بر حسن نیت طالبان سنه ۱۲۱۱ الکهراز وصول
دریا نزد و چپری بنوی گرداب دار گوهر کردار ... در یک صدف ... از گرد آشین
رجا ... از جناب ... این نسخه ... که در ... فشانی ...
مشعل خورشید ... اش ... از ... اشراق ... ستمه دردنا
ظلمت ... بود ... افزای چشم روشن سوادان ... که ... گاه ... ا
فصاحت سمات فصحا ... بلاغت آیات از اشان ... شان ... شیرین
مقالات ... کلامان لطیفه ... خوانند ... این ... از ... خیر
... نصیب ... گرا ... در ... حضر ... اشال ... 
بنا ... ساحل ... در ... حسن ... بعد ... اختتام ... دریا کم
اشعار ... در ... زبان گفت ... اَتْمَمْتُ هٰذِهِ النُّسْخَة
مُسْتَعِينًا بِرَبِّ الْمُتَعَال ۞ سال تاریخ خواستم گرکنم ... تمامش عیان
... کمال گرخیز ... سال ... بود ... ۱۲۱۲ ... اشاں +

۱ ... در ... کہ تمام کردم این نسخہ را در حالی کہ ... خواستہ ... در ... خود کہ ... مرتبہ ... ۱۲

| تاریخ کتابت ہذا | ۱۳۰ ھ | در سنہ زبان |
|---|---|---|

# ضمیمه خزینة الامثال

مقصد در بیان استحباب مزاح واضح باد که مطایبه یکی از جمله سجایای رضیه و شمائل مرضیه است
و از احادیث صحیحه و روایات صادقه ثابت شده که حضرت رسول محترم با اولاد اطهار و ازواج مطهرات و
اصحاب کبار مزاح فرموده و صحابه نیز در حضور آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم مطایبه کرده و آنحضرت صلی الله
علیه و آله وسلم را بخنده در آورده و در مجلس مقدس آنحضرت شاعران خوش بیان و راویان شیرین زبان
اشعار آبدار و داستانهای فرحت آثار معروض داشته اند و آنحضرت توجه باستماع آن فرموده عبدالله بن حارث
روایت کرده که هیچ احدی را ندیدم که بیشتر از رسول محترم مزاح کرده باشد ولیکن مزاح آنحضرت همه حق بود و
بصحت رسیده که آنحضرت از همه خلایق متبسم تر و خوشخوی تر بود و روزی بعضی از صحابه کبار عرض کردند که یا
رسول الله تو با ما مزاح بسیار میکنی این طریق مناسب منصب نبوت نیست آنحضرت فرمود که انی لا اقول
الا حقا یعنی بدرستیکه من نمیگویم مگر سخن راست و میفرمود که حق سبحانه تعالی مزاح دوست میدارد و هیچ
مواخذه نمی کند و ثابت شده که فرمود آنحضرت وای بر کسیکه سخن دروغ گوید تا مردم را بخنده در آرد و بار فرمود
ویل له ویل له [illegible] این حدیث دلیل است بر آنکه اگر کسی در مزاح سخن راست گوید و مردمان را بخنده آرد معصیت نیست
و در حدیث در آمده که جدال و مزاح مکن با برادران مومن خود مراد او آنست که در مزاح چندان مبالغه نباید که
موجب رنجش و جدال شود و مطایبه و مزاح را شیوه خود نباید ساخت که خنده بسیار و مزاح کردن هر وقت موجب
سخت دلی و غفلت است و چون مزاح از حد اعتدال بگذرد ضرر پیدا کند و موجب عصیان شود
و بر حد اعتدال جایز بلکه مستحب باعث تفریح و انبساط قلب گردد و در حدیث
آمده که مومن مزاح دوست و شیرین سخن باشد و منافق ترش رو و چین ابرو حضرت شیخ فریدالدین
عطار گوید شعر همچو گل باش خندان و شگفته که خوش باشد شگفته روی و گرفته و در بیان مطایبه
آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم در انبا آمده که روزی حضرت امام حسین علیه السلام در عهد
طفلی حضرت رسول را گفت که ای جد بزرگوار میخواهم که بر شتری سواری کنم و هر طرف بروم حضرت فرمود
چگونه باشد اگر من شتر تو شوم امام حسین علیه السلام گفت نهایت نیکو باشد پس آنحضرت بر دو دست و زانو
نشست و امام بر پشت آنحضرت سوار شد و [illegible] در اثنای آن استحباب گفت ای جد بزرگوار اشتر را

مهاری باشد و شتر بی مهار نباشد و آنحضرت هر دو گیسوی مبارک خود بدست آنجناب داد و فرمود که این
موی با مهار شتر تو باشد پس آنجناب هر دو گیسوی مبارک بدست گرفت با آنجناب گفت ای حبیب خدا
شتران آواز بر دارند و عف کنند و شتر بی عف نمیکند آنحضرت را ازین سخن کیفیت عظیم روی نمود و آواز
برداشت که عفو و درین وقت جبرئیل علیه السلام نازل شد و گفت یا رسول الله زبان خود نگاهدار به یک
عفو گفتن تو دریای رحمت الهی بجوش آمد و اگر یکبار دیگر عفو گوئی خلق اولین و آخرین همه از عذاب نجات
یابند و طبقات دوزخ همچنان خالی باشد لطیفه روزی حضرت سرور عالم صلی الله علیه و آله وسلم نهایت
متفکر بود و از وفور تفکر تغیر در بشره مبارک ظاهر شده از صحابه کسی را مجال آن نبود که سبب آن استفسار
نماید ابوذر رضی الله عنه حاضر شد و بعد دعا و ثنا گفت یا رسول الله شنیده ام که در وقتیکه دجال پدید آید
قحط عظیم باشد و او خلق را با انواع نعمت دعوت کند رای مبارک شما چیست اگر من او را دریابم
اول دست نعمت های او نیم و چون خوب سیر شده باشم از و منحرف شوم آنحضرت را تبسم آمد و
آثار انبساط در بشره مبارک پیدا شد و فرمود که اگر تو او را دریابی خدا تعالی ترا از نعمت های او بی نیاز
گرداند لطیفه روزی حضرت سرور عالم صلی الله علیه و آله وسلم [illegible] گفت که الله تعالی هیچ پیرزن را در بهشت نبرد پیرزنی
برآورد که یا رسول الله گناه پیرزنان چیست که به بهشت نروند حضرت سرور عالم تبسم کرد و فرمود که الله تعالی
پیرزن را جوان دیگر گرداند آنگاه به بهشت داخل کند لطیفه در یکی از غزوات شخصی از آنحضرت شتری
برای سواری طلب کرد که در پای او زخمی رسیده بود حضرت فرمود من ترا بچه ناقه بدهم گفت یا حبیب
من بچه ناقه را چه کنم که او قابل سواری نباشد آنحضرت تبسم فرمود و گفت آیا هیچ شتری است که بچه
ناقه نباشد ناقه آن را زائیده پس شتری توانا و قوی جثه بوی ارزانی فرمود لطیفه ساکنان ولایت
خود را اگر احمق باشند روزی ظریفی بدهی از ولایت خود رسید بشمال ده کوهی بغایت بلند [illegible] است
بود که بسبب آن هوای آن ده نهایت گرمی داشت و ساکنان آنجا اکثر مبتلای امراض می بودند
مرد ظریف باشندگان آن مقام را گفت که اگر یک سال خدمت من بجا آرید و اطعمه لذیذه بخورانید بعد
یکسال این کوه را بردارم و بمقام دوست اندازم خوریان بسیار خورسند شدند و بخدمت او کمر بستند و
یکسال غذاهای لطیف و میوه های پاکیزه خورانیدند چون سال آخر شد ظریف را گفتند برخیز و وفای
گفته خود بجا آر [illegible] زنان همراه من شوید [illegible] همپای او بزیر کوه رسیدند مرد ظریف بزیر کوه پشت خم کرد

ایستاده و گفت شما از زور گروه کوه را بردارید و بر پشت من گذارید من کوه را در خواهم برد اهل ده گفتند که
تو دیوانه شده این کار از حد قدرت و توانائی ما بیرون است گفت شما دیوانه شده اید بیرا هر دو گرد آمده اید کوه را
بر داشتن نتوانید من تنها چگونه این کوه را بردارم اهل ده بر فهم و عقل خود منفعل شدند و ظرافت را خود گرفت
لطیفه زنی فاحشه که منتظر نکاح خاطرخواهی خوشخوی و لطیفه گوی درآمد ظرافت نهایت ملول شد روزی زن
گفت ای مرد تو برادران و خویشان بسیار اند تو بگو که از کدام پرده کنم و رو به که بیایم مرد گفت از من
پرده کن و روبروی من بیا و دیگر هر کرا خواهی روی خود بنما لطیفه از بخیل پرسیدند که شجاع ترین مردان
کیست گفت آنکس که آواز دندان جمعی که چیزی میخورند بگوش او برسد و زهره آب نشود لطیفه درویشی نزد
شاهی که به بخل مشهور بود بیامد و حاجتی خواست شاه گفت اول تو یک حاجت من برآر تا من حاجتی
که عرض کنی برآرم درویش گفت بفرمای که آن کدام حاجت است گفت حاجت من همین است که از
من هیچ حاجتی نخواهی لطیفه دزدی جامه کسی بدزدید و به بازار برد و بدست دلال داد که بفروشد دزد
دیگر پیدا شد و جامه را از دلال بدزدید و نزد یاران آمد گفتند جامه را بچند فروختی گفت
بانچه که خریده بودم لطیفه معلمی بحالت نزع گفت که از هیچ جای کفن کهنه بهم رسانید چه خواهی کرد
گفت تا امر الهی از مرگ و ران بپیچید و در گور نهند گفتند ازین چه فائده گفت چون منکر نکیر بیایند و به بینند
که کفن کهنه است گمان برند که مرده دیرینه است سوال نکنند و بروند لطیفه آورده اند که ...
میخواند این مصرع با الحان خوش میخواند مصرع مست شراب بودم و افتاده بر بستر لوطی
آمده بر بالین چیست و در دست ... گفت کاش این سر گشته و بخت برگشته آن وقت خبردار نشدم لطیفه
زنی جوان و خوبروی با شوهر پیش قاضی آمد و فریاد کرد که شوهرم با من التفات کم دارد و به تشفی و تسکین
من کمی پردازد و گفت ای قاضی هر شب سه نوبت بجماعتش ایستاده میشوم و زیاده ازین قوت و طاقت
ندارم زن گفت من هر شب پنج نوبت میخواهم و کمتر ازین راضی نمیشوم قاضی گفت ای زن شوهر تو
زیاده بر سه طاقت ندارد و تو البته از پنج نوبت کمتر خاطر نمیشود مسئله قاضی اهم رعایت حال ناتوان و
حاجتمندان بر من لازم است پس برعایت حال تو و شوهر او تکلیف دو نوبت بر ذمت همت خود
بگیرم تا پنج نوبت کامل شود و خواهش تو برآید لطیفه درویشی بدر خانه سوال کرد کنیزک گفت آن وقت
هیچ مهیا نیست کنیزک [illegible] ملا با بچه هان که اندرون می بخشند بگوش درویش رسید گفت ای

این گفتن یا بر سر که میشد کنیزک گفت در وقتی گرفتار شده بر سر او میشد گفت آن روز پیش بانوی خانه گرفتار
شده بودی با کنیزک این گفت و راه خود گرفت لطیفه پادشاهی را در چشم جراحتی است طبیب را طلب کرد
طبیب گفت که چرا بر کف پای پادشاه می مالند خواجه سرای حاضر بود گفت ای طبیب چشم را با کف پا چه نسبت
گفت نسبتی که خصیه با زنخدان است یعنی چون خواجه سرا را خصیه نباشد موی بر زنخدان بر نمی آید پس پادشاه
ازین لطیفه بخندید و طبیب را زر و نعمت بخشید لطیفه شخصی چنان کریه منظر بود که دیو از صورتش
بگریختی و ابلیس از هیئتش نفرت کردی روزی زنی پیش وی آمد گفت ای مرد ترا حاجتی دارم اگر تا بازار همراه
من بیائی ممنون و مشکور لطف و احسان تو باشم مرد همراه زن روان شد زن مرد را بر دوکان مصوری
ایستاده کرد و را خود پیش رفت گفت مصور چون روی آن شخص دید بسیار خندید آن شخص حیران شد و از مصور سبب
خنده پرسید مصور گفت این زن از روزها پیش من می آید و همی گوید که برای من صورت ابلیس بساز
گفتمش کسی را که ندیده ام صورتش چگونه سازم زن وعده کرده بود که روزی شخصی را پیش من بیارد
که مثال تمثال ابلیس باشد چنانکه امروز ترا پیش من آورد لطیفه مردی پیش طبیب آمد و گفت که اندام
من همیشه ناک گرم و خشک شده می باشد طبیب گفت چه خوش بودی که این هر چهار علت که زن
من طبیب لاحق شدی لطیفه در نقشهای چین شبیه کس با دو پای مختلف کشیده اند و کیفیت هر یکی
پائین هر شبیه نوشته صورت یکی تنگ کشیده و زیر آن نوشته که این فاسق است که زن گرفتم و با نگشم و صورت
دیگر شبیهی است که دست بر سر میزند و ریش میکند و زیر آن شبیه نوشته اند که این شخصی است که زن کرده
و پشیمان شده و صورت سوم شادان و فرحان است و زیر آن نوشته که این کس زن را طلاق داده
و از بند او نجات یافته لطیفه بیاوان طفلی را پرسیدند که از کلام الله کدام آیت خوش داری گفت ما لکم
لا تاکلون یعنی چه شد شما را که نمیخورید گفتند کدام امر الهی را از قرآن بیشتر پسند داری گفت کلوا واشربوا
یعنی بخورید و بیاشامید گفتند کدام دعا را از قرآن ورد ساخته گفت ربنا انزل علینا مائدة من السماء
یعنی ای پروردگار ما نازل کن بر ما خوان طعام از آسمان لطیفه [illegible] از ظریفان بصره نزد رابعه بصریه
و گفتند که ای رابعه ایزد تقدس و تعالی مردان را سه فضیلت بخشیده که زنان از آن محروم اند اول آنکه
مردان کامل العقل اند و زنان ناقص العقل و از این جهت شهادت دو زن برابر یک مرد است دوم
آنکه زنان ناقص الدین اند زیرا که هر ماهی ایام علت حیض از نماز و روزه باز مانند سوم آنکه هیچ نبی

نرسیده رابعه گفت بلی راست ست اما زنان را سه فضیلت هست که مردان را از آن بهره نیست اول آنکه در میان
زنان مخنث نیست دوم آنکه هیچ زنی دعوی خدائی نکرده سوم آنکه همه انبیا و اولیا از بطن زنان برآمده اند لطیفه
روزی در پیش خلیفه بهلول دانا از مزاح گفت که امروز خلیفه وقت ترا سردار خوکان و خران کرده بهلول گفت
اگر چنین است پس تو یکی از رعایای منی شکر باید که مطیع و فرمان پذیر من باشی خلیفه را تبسم آمد و همه اهل مجلس بخندیدند
درویشی به سبب آنکه خود باد داده منفعل گردید لطیفه ابلهی بصحرا بانگ نماز همی گفت و فی الفور دویدن گرفت کور گشت
بشتافت از وی پرسیدند که این چه کار میکنی گفت مردمان آواز مرا از دور خوش آیند میگویند من بانگ صلوة
میدهم و دور میروم تا آواز خود را از دور بشنوم که درست راست میگویند یا دروغ لطیفه طفلی به دبستان
پیش معلم مصحف شریف میخواند و لفظ علیک لعنة را تکرار میکرد معلم را غضب آمد و گفت لعنة الله علیک
و علی ابیک کودک نیز همان لفظ یاد گرفت و گفت علیک و علی ابیک لطیفه خواجه غلامی را طلب
انگور بیازار فرستاد غلام دیر بیار آمد و انگور آورد خواجه غلام را تهدید کرد و گفت که هر گاه ترا یک کار فرستم باید که
یکبارگی چند کار را سرانجام دهی و زود باز آئی پس از چندی خواجه بیمار شد غلام را گفت برو طبیبی را حاضر کن
غلام رفت و چند کسان را از دور با خود آورد خواجه پرسید که این مردمان چرا آمدند گفت ای خواجه آنچه فرموده بودی
که چون یک کار را اشارت کنم باید که چند کار را به تمامت سرانجام دهی به موجب حکم تو بدین فرصت قلیل چند کار را
انجام داده ام یعنی طبیب را آورده ام تا علاج کند و مطربی را آورده ام که اگر صحت شود نغمه سراید و غسالی را آورده ام
که اگر بمیری ترا غسل دهد و شاعری آورده ام تا مرثیه موزون کند و نوحه گری تا نوحه گری نماید و گورکنی آورده ام تا مرقد تو تیار
کند و حافظی آورده ام تا بر بالین تربت تو ختم کلام مجید کند لطیفه روزی اسکندر رومی در ایام محاربه دارا
بر اسپ هموار پیما رفتار سوار بود و لشکر یارا ملاحظه می نمود ناگاه سواری بر اسپ لاغر و لنگ از پیش نظر او گذشت
سکندر خشمناک شده سوار را از بالای اسپ فرو کشید سوار را خنده آمد سکندر پرسید که در چنین محل سبب
خنده چیست گفت از غضب تو مرا خنده آمد که تو به آلت [illegible] من به آلت [illegible] اسپ چالاک
در غزا چیست نیست اسپ لنگ در قرار درست و با وجود آن غضبناک میشوی سکندر را لطیفه سوار
پسند آمد و پایه و منصب او بلند گردانید لطیفه یعقوب لیث پیش از ایام سلطنت هر کسی را نواختی [illegible]
بود در ایام سلطنت خود یکی از اغنیای سیستان را سیم و فضه ساخته انداخت و مال او را ضبط ساخت
تا او بیاسه تا [illegible] علاج گردید روزی آنکه پیش آن یعقوب لیث آمد و پرسید که امروز حال تو چون است

گفت چنانکه دیروز حال تو بود یعقوب گفت دیروز حال من چون بود گفت چنانکه امروز حال منست
یعقوب بدل انصاف کرد و تمام مال و منالش باو بازداد لطیفه اعرابی به محکمه قاضی آمد کسی گواه او را بر
مدعا علیه خواسته که گواهی او رد کند گفت ای قاضی این عرب هرگز نماز نگذارده گواهی او چگونه معتبر
می باشد اعرابی گفت دروغ میگوئی فلان تاریخ حج گذارده ام و مناسک حج بجا آورده قاضی گفت
اگر راست میگوئی نشان ده که زمزم کجاست گفت پیر مردی ست در عرفات نشسته قاضی گفت
ای جاهل زمزم چاهیست و عرفات صحرائیست عرب گفت در حالیکه من بحج رفتم چاه در اینجا نبود و عرفات
باغی پر از انواع شقائق و ریاحین بود و اکنون هر دو نشان همچنین بوده باشد چنانکه ارشاد میفرمائی لطیفه
اعرابی را پرسیدند که این چه رسم ست در میان شما که نامهای اولاد خود را اسد و کلب میگذارید و نامهای
غلامان را اسعد و مبارک گفت نام اولاد اسد و کلب برای دشمنان میگذاریم و نامهای غلامان برای خود
اسعد و مبارک می نهیم لطیفه اعرابی را پرسیدند که شوربای گرم را چه میگوئی گفت یخنی گفتند شوربای
سرد را چه نام نهاده اند گفت هرگز سرد نمیگذارند که نامش می نهادند لطیفه روزی سلطان نصر الله
پسر شاه سبحان به مجلس پادشاه درآمد و به پهلوی ملک نشست پس از آن قاضی فتح الله درآمد
و خواست که بر سلطان نصر الله مقدم نشیند سلطان دست او گرفته زیر دست خود نشاند گفت حق
سبحانه تعالی در قرآن مجید درجات من و تو همچنین تعین فرموده اذا جاء نصر الله و الفتح لطیفه روزی
مولانا قطب الدین علامه در راهی میرفت شخصی از بام افتاد و گردن مولانا را آمد که گردن مولانا صدمه عظیم رسید و
چندروز صاحب فراش گشت جمعی بعیادت مولانا آمدند و گفتند مخدوما چه حال داری گفت ازین حال بد
چه باشد که دیگری از بام افتد و گردن من شکسته شود لطیفه شخصی نزد قاضی آمد و داد خواه شد که فلانی
مرا فحش گفته ست که نامه تحریر قاضی فرمود که اگر اینجا او بیاید و برود بکار مشغول باش لطیفه در مجلسی
حجاج بن یوسف ظلم و جفا کاریهای او میکردند یکی از آن مجلسیان بطلاق زن خود سوگند خورد
که حجاج ظالم شکی درین نیست اهل مجلس او را ملامت کردند که چون حقیقت حال و انجام کار معلوم
پس طلاق زن تو لازم آمد آن شخص ملول شد و غمگین از مجلس برخاست و نزد عمر بن عبید که یکی از فقها
عهد و متقیان روزگار بود آمد و ماجرا باوی در میان نهاد عمر گفت زن خود را نگاهدار اگر حق تعالی حجاج
را الی ظلم [illegible]

بصحرای لوت و دق برای غسل بارش و تیمم رو بکدام سمت کنیم گفت روی بجامه های خود کنید تا وزد جامه ها را ابنجر
وشما بهشت شوید لطیفه جوانی تهیدست نزد فقیه آمد و گفت زنی جمیله دارم که از نازک مزاجی طاقت سر انجام امور
خانه داری ندارد و اینقدر زر ندارم که کنیزک بدست آرم زنی را بهم رسانیده ام و میخواهم که با او مناکحت کنم تا
امورات خانه از دستش بر آید و مجبورا رفع تکلیف شود اما والیان آن زن همی گویند که
تا وقتیکه زن اولین را طلاق ندهی عقد نکاح محال است مرا حیله بیاموز که مجبور مرا حاجت بطلاق نرسد
و زن مطلوبه بعقد نکاح در آید فقیه گفت زن محبوبه را بگو که بگورستان رود و تو پیش والیان زن که خواستگار او
شده رفته ظاهر کن که بغیر آن زن که بگورستان دارم هر که باشد طلاق دادم و والیان آن زن خواهند دانست
که زن تو مرده است جوان همچنان بعمل آورد و بدین حیله زن را بحباله نکاح خود در آورد لطیفه از حکیمی
پرسیدند که چه گوئی در حق نکاح گفت یکماه شادمانی است و بعد از آن اندوه جاودانی لطیفه حکیمی گفته که
تا من مجرد بودم کدخدایان گنگ بودند که از خرابی های کدخدائی مطلع نکردند و اکنون که من کدخدا شده ام
مجردان کر شده اند که هرگز گوش بنصیحت من ندارند لطیفه روزی در مجلس نوشیروان همه امرا
او حاضر بودند یکی از آن که مردی با ناموس و آبرو بود از پس چشم نوشیروان جام زرین مرصع بدزدید
و بجیب خود کرد نوشیروان دیده و دانسته تجاهل کرد چون اهل مجلس برخاستند ساقی گفت که هیچکس را بیرون
نهلم تا جام زرین مرصع گم شده پیدا نکنم نوشیروان گفت بگذار تا همگنان بروند آنکس که گرفته است باز نخواهد داد
و آنکه دیده است با هیچکس نخواهد گفت بعد از چند روز آن دزد با تاج و دستار و جامه های نو بمجلس
نوشیروان آمد نوشیروان بهر دو اشاره از وی پرسید که این لباس ها از آن است [illegible]
که این پیراهن و ازار و موزه نیز از آن است نوشیروان بخندید و فرمود تا هزار مثقال زر سرخ بوی دادند
و یکی از مقربان بارگاه بهش کردند لطیفه شخصی پیش قاضی آمد و گفت اگر خرما خورم خللی در دین باشد گفت
نه گفت اگر قدری شونیز و ران و خل آمیخته ام گفت نه گفت اگر آب بر او ریزم حرام شود گفت نه
شراب از همین چیزها است چرا حرام است قاضی گفت اگر قدری خاک بر سرت ریزم ضرری الم رسد گفت
نه گفت اگر آب بیامیزم و بریزم تکلیفی دهد گفت نه گفت اگر از آن خشتی تیار کنم و بر سرت بزنم چگونه
باشد گفت سرم بشکند قاضی گفت شراب نیز همین حکم دارد لطیفه در عهد خلافت هارون رشید شخصی
دعوی نبوت کرد [illegible] گفت

چون بر زبان گفت پسر خود را ای گفت عصای خود را بینداز تا بصورت اژدها شود تا کی چون موسی علی نبینا
علیه الصلوة والسلام پسر گفت عصای ما سستی ... باشد که فرعون عصای خالی کرد اگر [illegible]
کنی عصای من اژدها شود پدر گفت از ابلهی من [illegible] نشد پس [illegible]
گفت همان [illegible] گفت ... حاضر کن مرد [illegible] اشتیاق [illegible]
[illegible] ... این پسر [illegible]
که [illegible] گفت این دعوی که [illegible] او را زنان [illegible]
[illegible] قاضی آورد و گفت ای قاضی داد من از این [illegible]
گفت [illegible] گفت [illegible] یاران خود [illegible] قاضی
[illegible] لطیفه سلطان محمود غزنوی روزی [illegible]
[illegible] پادشاه [illegible]
[illegible] سلطان
[illegible] گفت [illegible] این لقب باشد [illegible] پادشاه [illegible]
[illegible] لطیفه [illegible]
[illegible] گفت اگر من [illegible]
گفت [illegible]
لطیفه [illegible]
[illegible] گفت من [illegible] اقبال [illegible] گفت [illegible]
[illegible] گفت [illegible]
[illegible]
[illegible] گفت [illegible] گفت [illegible]
[illegible] گفت [illegible] گفت [illegible]
[illegible] از جانب حق تعالی [illegible] گفت [illegible]
[illegible] لطیفه [illegible] القضاة [illegible] قاضی [illegible]

استطاعت دارد خانهٔ وسیع و فراخ بهم رسانیده می‌گیرد و بخانهٔ تنگ مرا جای داده قاضی گفت شکایت تو بجاست
جایگاه زنان چندانکه تنگ‌تر باشد بهتر است لطیفه درویشی بدر خانه رفت و پارهٔ نان طلب کرد دختری
در خانه بود گفت این وقت نان مهیا نیست درویش اندکی نمک طلب کرد گفت آنهم موجود نیست درویش
گفت قدری آب بیار که حلق خشک را سیراب کنم گفت سقا هنوز آب نیاورده درویش پرسید که مادرت
کجاست گفت بماتم کسی رفته درویش گفت حالتیکه در خانهٔ تو عدم رو داده باید که دیگران بماتم تو بخانهٔ تو
آیند لطیفه ثعلبی یکی از شعرای پایتخت منصور خلیفه بود روزی قصیده در مدح خلیفه گفته بامید صله
پیش او بخواند خلیفه گفت ای ثعلبی بصلهٔ این قصیده ازین دو چیز کدام دوست‌تر داری اینکه ترا صد
دینار زر سرخ بدهم یا سه کلمهٔ حکمت تعلیم کنم که هر کلمه صد دینار زر سرخ ارزد ثعلبی بنابر خوشامد گفت حکمت باقی
به از نعمت فانی ست کلمهٔ اول چون جامه که می‌پوشی کهنه شود نو بپوشی که بسیار بد نماید باستماع این کلمهٔ
حکمت دود از نهاد ثعلبی برآمد دست بهم زد و گفت واویلا صد دینارم بسوخت خلیفه تبسم کرد و گفت
کلمهٔ دوم آنکه چون روغن در ریش بمالی زیر ریش مرسان که گریبان ترا چرب کند ثعلبی گفت دریغا واحیلتا
که دویست دینارم رایگان رفت خلیفه باز تبسم کرد و میخواست که کلمهٔ سوم بگوید ثعلبی گفت بخداوند
اکنون آرزوی کلمهٔ سوم ندارم مرا عوض آن صد دینار ارزانی دار که آن هزار بار نافع‌تر ازین کلمهٔ حکمت
ست خلیفه بخندید و امر نمود تا پانصد دینار زر سرخ بوی بخشیدند لطیفه چون امیر تیمور ولایت فارس را
مسخر کرده بشیراز آمد حافظ شیرازی را طلب کرد حافظ گوشه‌نشین بود و بفقر و فاقه گذران می‌نمود
نشیمن او بالای [illegible] رکناباد که مرید او بود نزد امیر تیمور قرب تمام داشته حافظ را بملازمت امیر تیمور
در آورد امیر تیمور که آثار فقر و پریشانی از ناصیهٔ احوال او ظاهر است گفت ای حافظ من بضرب شمشیر تمام
روی زمین را خراب کردم تا سمرقند و بخارا را معمور کنم و تو از برای خال هندوی جانان سمرقند و بخارا می‌بخشی و میگوئی بیت اگر آن ترک
شیرازی بدست آرد دل ما را بخال هندویش بخشم سمرقند و بخارا را حافظ گفت از همین سخاوت است
که بدین فقر و فاقه افتاده‌ام امیر تیمور بخندید و [illegible] لطیفه روزی حکیم انوری در بازار بلخ
میگذشت دید که مردم بسیار حلقه زده ایستاده‌اند در آن حلقه رفت دید که مردی ایستاده قصاید انوری بنام خود میخواند
و مردم او را تحسین میکنند انوری ازان مرد پرسید که ای شاعر این اشعار که میخوانی از کیست گفت از انوری [illegible] گفت
[illegible] لطیفه [illegible]

عجب نباشد آن شخص گفت میخواهم که بحج بروم گفت برو راه گشاده است گفت چیزی زاد و راحله ندارم
مامون گفت حج از تو ساقط شد که آدم بی استطاعت را حج فرض نیست آنمرد گفت من آمده ام که از تو
چیزی بگیرم نه آنکه فتوی خواهم مامون بخندید و او را صلتی داد و رخصت فرمود لطیفه جمعی از دهقانان نزد
مامون رشید آمدند و از عامل ظالم شکایت کردند و دادخواهی نمودند مامون گفت در میان عاملان بداد
و عدالت مثل او دیگری نیست از سر تا قدم همه اعضای او از عدل و انصاف پر است در میان دهقانان
ظریفی بود گفت ای خلیفه چون همه اعضای او از عدل و انصاف پر است هر عضوی از اعضای او را
بولایتی بفرست تا همه مملکت تو از عدل معمور گردد مامون بخندید و آن عامل را معزول ساخت لطیفه
پادشاهی علی الصباح بعزم شکار بیرون رفت مردی کج منظر از پیش پادشاه پیدا شد پادشاه از آن
شکل قبیح فال بد گرفت و او را زجر و توبیخ کرد اتفاقا آنروز پادشاه را صیدهای خوب بدست آمد پادشاه
در حرم بازگشت بخاطرش گذشت که علی الصباح آنمرد را ناحق ملامت کردم و رنجانیدم او را با عطایی استمالت
باید نمود پس امر نمود تا او را حاضر کردند پادشاه عذر خواست و خلعتی با هزار درهم انعام کرد و آن مرد گفت
ای پادشاه من خلعت و انعام نخواهم اما التماس دارم که مرا رخصت یک سخن بدهی ملک گفت
بگو گفت علی الصباح اول کسی را که تو دیدی من بودم و اول کسی را که من دیدم تو بودی ترا امروز از
صبح تا شام بعیش و طرب گذشت و مرا بتوبیخ و تعب برای خدا خود انصاف فرما که از این هر دو کدام شوم ترم
پادشاه بخندید و او را خلعت خاصه با ده هزار درهم انعام کرد لطیفه جوانی را بجرم دزدی گرفته پیش هارون
رشید بردند بعد از آنکه دزدی بر او ثابت شده بود هارون حکم فرمود که دستش ببرند مادر دزد با اضطراب تمام
پیش هارون آمد و گفت ای خلیفه وقت دستی را که خدا آراسته قطع مکن هارون گفت بحکم خدا قطع
میکنم و من از خدای ترسم که در حدی از حدود شرعی تهاون کنم پیرزن گفت ای خلیفه وقت من
از کسب دست اوست دست آدمی میبری و قوت من می بری هارون گفت دستش ببرید اگر این جرم عفو کنم
یکی از جمله گنهکاران باشم پیرزن گفت ای خلیفه ترا گناه بسیار است این یک گناه را نیز یکی از آن شمار
کن شب و روز از آن استغفار میکنی خلیفه را این سخن خوش آمد بخندید و پسرش را بدو بخشید لطیفه ظریفی
را بگناهی ماخوذ کرده پیش پادشاه بردند بعد از ثبوت جرم پادشاه فرمان داد تا بینی او را سه سوراخ کنند ظریف
گفت ای پادشاه اسلام والله که بینی من دو سوراخ دارد همراه آن کافی است لیکن سوراخ سوم چه

نیست پادشاه بخندید و او را بخشید لطیفه اسحاق موصلی غلامی داشت که هرچند بخدمت [illegible]

نمی‌کرد روزی اسحاق از وی پرسید که ای غلام حال خود و حال مرا چون می‌بینی گفت که درین خانه بدبخت‌تر از ما ان

من و تو نیستیم اسحاق گفت چه دلیل غلام گفت که تو همه شب در فکر نان ایشان بسر میکنی و من همه روز در فکر

آرزوی ایشان اگر من و تو [illegible] دارند و مرا و ترا از خدمتگاران خود میشمارند و با وجود این قدر محنت [illegible]

من و تو [illegible] از ما راضی نیست [illegible] اسحاق بخندید و گفت والله که راست میگویی

پس غلام را آزاد کرد لطیفه در تاریخ فرشته منقول است که حضرت همایون پادشاه مذهب حنفی داشت

لیکن میرزا کامران بعضی امرای [illegible] او را شیعه مذهب میگفتند و سبب بدگمانی امرای ایشان آن بود

که هم از عهد خود و شاهزادگی جمعی کثیر از اهل عراق و خراسان که شیعه مذهب بودند به وی گرد آمده بودند

و بیرم خان که صاحب [illegible] او بود مذهب شیعه داشت میرزا کامران با آنحضرت در باب [illegible]

اکثر اوقات [illegible] میشد روزی میرزا کامران و حضرت همایون پادشاه در [illegible]

[illegible] قبری [illegible] چنانکه معمول [illegible] است [illegible] میرزا کامران

گفت چنین معلوم میشود که صاحب این قبر شیعه است پادشاه گفت آری چنین معلوم میشود [illegible]

سنی است لطیفه ظریفی دعوی کرد که من [illegible] در علم نجوم کمال مهارت دارم که در حکم ما

[illegible] خلاف واقع نشود گفتند چه حکم کردی که [illegible] خطا واقع نشد گفت [illegible]

[illegible] باران [illegible] میگوید [illegible]

[illegible] آورده اند که روزی یکی با بزرگی حال خود میگفت آن بزرگ گوش نکرد و متوجه احوال

او نشد [illegible] عرض کرد گفت [illegible]

[illegible] لطیفه خوش آمد [illegible]

[illegible] گفت [illegible]

[illegible] لطیفه [illegible]

[illegible]

[illegible] لطیفه [illegible]

[illegible]

بگفت اگر مرا این زن با چوب قصد [illegible] که شتم پیروزی من و دختر [illegible] چیزی [illegible] من [illegible]
زن گفت [illegible] کنم [illegible] او را عذاب کنم چیزی که سخت ترین عقوبت باشد [illegible]
[illegible] باشد که ساعتی [illegible] و صورت [illegible] نگاه کنم [illegible]
[illegible] دست [illegible] اسپ [illegible] گفت [illegible]
چیزی [illegible] گفت [illegible] برای من ست [illegible] برای [illegible] اسپ [illegible]
[illegible] اسپ او را [illegible] بسیار [illegible]
[illegible] گفت [illegible] اسپ آمد [illegible] گفت که چگونه اسپ [illegible] اگر این [illegible]
من [illegible] گفت [illegible] لجام [illegible] دهان اسپ [illegible]
[illegible] بالای اسپ سوار شد [illegible] گفت اسپ را [illegible] من [illegible] گفت [illegible]
[illegible]
[illegible] با ساربان [illegible] آن [illegible]
نیم گفت ای [illegible] ست ❊

## در بیان کنایات و مصطلحات فارسی

فصل الف ممدوده آب آتش [illegible] و آب آتش [illegible] آب آتشین [illegible]
[illegible] آب ارغوانی و آب گلرنگ و آب آتش [illegible] کنایه از [illegible]
و آب گلگون [illegible] کنایه از اشک خونی ست آب [illegible]
آب [illegible] کنایه از [illegible] آب [illegible] آمدن کنایه از [illegible]
[illegible] آب [illegible] کنایه از [illegible] باشد آب [illegible]
[illegible] آب [illegible] آب [illegible] کنایه از [illegible]
[illegible] کردن ست آب [illegible] و خجل پیدا کردن [illegible]
آب [illegible] خوردن [illegible] کردن ست آب [illegible] افکندن کنایه از [illegible]
[illegible] ست آب [illegible] شدن [illegible]

آتش تر کنایه از شراب سرخ رنگ آتش زبان کنایه از شاعر فصیح زبان و تیز زبان ست آتش دست
کنایه از مرد چالاک و چست ست آتش از رو شگفتن کنایه از حاصل شدن آتش از دست آستین
افشاندن و آستین زدن کنایه از رد و ترک کردن ست و هم بمعنی تحسین و آفرین آید آستین چیدن
کشیدن و آستین بر دل کشیدن و آستین بچشم کشیدن کنایه از دلاسا و غمخواری ست آغوش وا داشتن
کنایه از [?] شدن ست آفتاب لب بام کنایه از کسی ست که قریب مرگ رسیده باشد آفتابی کردن
کنایه از ظاهر شدن آفتاب خوردن کنایه از عشرت و تعب کشیدن آگنده گوش کسی که گوش
که نصیحت نشنود باشد آهو پیستی کنایه از دوست داشتن شکار آتش از چشم پریدن کنایه از حالتی
ست که بوقت رسیدن صدمهٔ قوی بر دماغ روی دهد و بهم خوردن چشم وقتی مثل برق معلوم شود
آبی شدن کار عبارت از تباه شدن کار ست آسمان با بر پوشیدن کنایه از انکار وجود بدیهی ست
آب بر دست کسی ریختن کنایه از خدمت کردن آستان برخاستن کنایه از ویران شدن
آب یافتن کنایه از قبول کردن آسمان سوراخ شدن کنایه از نوائب نزول بلا ست آب بمشت پیمودن
بمعنی کار بیفایده کردن ست آب از جگر بخشیدن کنایه از عطا کردن آب سیکران [?] کنایه از ستارگان
ست آب خرابات کنایه از شراب ست آب خفته و آب بسته کنایه از برف و یخ و ژاله و تگرگ باشد
آتشیدن کنایه از شرمنده شدن آبگینهٔ طارم کنایه از آسمان ست آبلهٔ یخ فلک کنایه از ستارگان باشد
آبلهٔ روز کنایه از آفتاب ست آتش آب پرور کنایه از تیغ آبدار ست آتش بهار کنایه از گل سرخ و لاله ارغوان
باشد آتش بی بهار کنایه از قهر و غضب و ظلم و تعدی و نیز شراب باشد آتش بی دود کنایه از آفتاب
قهر و غضب و شراب سرخ رنگ ست آتش دل کنایه از مرد عاشق باشد آتش زدن کنایه از کندن
تعلقات ست و نیز کسی را بر سر غضب آوردن و بیقرار کردن آتش سخن کنایه از طاعن و لاعن آتش سحر
کنایه از شراب لعل و لب معشوق باشد آتشکده بهرام کنایه از برج حمل باشد چه بهرام در فارسی مریخ
را گویند و برج حمل خانهٔ او ست آتش لباس کنایه از سرخ پوش باشد آتش صمیم کنایه از خنجر و شمشیر باشد
آتشین فشاندن کنایه از فرو نشاندن آتش قهر و غضب باشد آتش با آب کنایه از تیغ آبدار
باشد آتش هجره کنایه از برج سیارهٔ آتشین از دو یا کنایه از وجود و هر یکی از سبعه سیاره ست آتشین پنجه و آتش
دست کنایه از کاریگر و استاد چابک دست باشد آستین برچیدن کنایه از مستعد و آماده شدن بکاری

واستین برزدن نیز همین معنی دارد واستین برکردن کنایه از کوتاه کردن دست باشد از دراز دستی و تعدی
آسمان بر زمین کنایه از ابلق نهم است که بالای فلک البروج یعنی فلک هشتمین است آفتاب به سر دیوار
رفتن کنایه از انتهای عمر و زندگانی و دولت و کامرانی باشد و آفتاب بر سر کوه و آفتاب بر لب بام نیز
همین معنی دارد و آفتاب به گل اندودن کنایه از پنهان ساختن امری بود که در غایت ظهور باشد آفتاب
سوار کنایه از مرد سحرخیز باشد آبگینه در جگر شکستن کنایه از بیقرار شدن و بیقرار کردن باشد آهوی چین و
آهوی فلک و آهوی خاوری کنایه از آفتاب است آهوی مشکین کنایه از چشم معشوق باشد [illegible]
الف مقصوره ابرو زدن کنایه از رضا دادن و اشارت کردن باشد ابرو فراخی کنایه از خوش [illegible]
و گشاده رویی و بهجت و سخاوت باشد ابلق ایام و ابلق چرخ کنایه از شب و روزگار باشد اختر دانش
کنایه از عطارد است اختر شمردن کنایه از شب بیداری باشد از بن دندان و از ته دل کنایه از رضا و رغبت
باشد از بن گوش کنایه از اطاعت و فرمان پذیری باشد از پوست برآمدن کنایه از گذشتن سالک از
دنیا و از خودی و نفسانیت باز آمدن و خندان بودن و به مقصود رسیدن باشد از جا افتادن کنایه
از مردن و از این عالم سفر کردن از دست رفتن کنایه از بیخودی و بی اختیاری و اضطراب و از خود
شدن نیز همین دارد از دهان مار برآمدن کنایه از رستگی است که هیچ کس در آن نبود از زبان جستن
کنایه از سهو و خطا و سخن [illegible] استخوان در گلو رفتن کنایه از رنج و محنت کشیدن اشک واژونی کنایه از گریه
بسیار اشک شیرین و اشک طرب از گریه شادمانی انگشت به دندان و انگشت حیرت در دهان
کنایه از تعجب و تحیر و حسرت و افسوس باشد انگشت بر چشم نهادن و انگشت بر دیده نهادن کنایه از
از قبول کردن و مسلم داشتن انگشت بر حرف نهادن کنایه از عیب گرفتن و نکته گیری کردن انگشت نما
شدن کنایه از مشهور شدن از پرگار افتادن کنایه از بی انتظامی و باطل شدن کار و حاصل [illegible]
سوده [illegible] سخن گفتن کنایه از ناز و تکبر حرف زدن [illegible] در افتادن کنایه از عیب جویی و
غیبت [illegible] شکستن محفل کنایه از پراگنده شدن مردم آن مجمع [illegible] کنایه از [illegible] کردن
[illegible] شدن [illegible] یعنی تمام شدن باد در دست [illegible] کنایه از [illegible]
[illegible] کنایه از [illegible] باد در [illegible] کنایه از [illegible]
[illegible] کنایه از [illegible] کنایه از [illegible]

برزدن [illegible] کنایه از مرد شجاع و دلاور بار دادن کنایه از دخل دادن باساختن کنایه از [illegible]
باز سفید کنایه از آفتاب باز خواستن یعنی منع کردن بازو گشاده کنایه از [illegible]
[illegible] کنایه از شوخ و شنگ باغ رنگین کنایه از دنیا بام سیم و بام فراخ و بام گشاده رواق کنایه
از فلک الافلاک بازوی مشرق کنایه از آفتاب با من کشیدن کنایه از [illegible] بپا کردن بپا در آمدن کنایه
از [illegible] پای بپای شدن کنایه از ایستاده شدن و قایم گردیدن و توقف کردن بجام [illegible]
کنایه از بیش و کم ندادن و باعتدال دادن [illegible] کنایه از [illegible] بدولت [illegible]
نشستن کنایه از آنکه بسیار کردن بیجان آوردن کنایه از تنگ [illegible] بیجان آمدن کنایه
از تنگ آمدن [illegible] رسیدن یعنی از کسی رسیدن [illegible] کنایه از [illegible]
[illegible] کنایه از [illegible] کنایه از [illegible]
[illegible] آتش و گل و یاقوت [illegible] کنایه از [illegible]
[illegible] کنایه از [illegible]
[illegible] کنایه از [illegible] کنایه از [illegible]
[illegible] آتش [illegible]
[illegible] کنایه از [illegible]
[illegible] کنایه از [illegible] کنایه از آسمان [illegible]
[illegible] کنایه از [illegible] فلک کنایه از [illegible] فلک کنایه از [illegible]
رسیدن یعنی [illegible] و بانجام رسانیدن و سازگاری نمودن [illegible] کنایه از [illegible]
[illegible] کنایه از [illegible] عبارت از [illegible]
[illegible] زدن [illegible] زدن کنایه از [illegible] کنایه از [illegible]
[illegible] گرامی کنایه از [illegible] که خواهش بزرگی [illegible] کنایه از [illegible]
[illegible] روی کنایه از [illegible] و خوش روی [illegible] آمدن کنایه از [illegible] شدن
کنایه از [illegible] پاشدن کنایه از [illegible]
[illegible] کنایه از [illegible] آسمان [illegible] کنایه از خورشید [illegible]

**فصل پای فارسی** پی بکین سبک کنایه از مردم بیمغز گرگ کنایه از دنیا و مرگ بی محابا پلنگ
پرده از روی کار افتادن کنایه از فاش شدن راز پای خاکی کردن کنایه از سفر رفتن ست پشت
چشم نازک کردن یعنی آزرده شدن از ساده نازپای از پیش رفتن کنایه از لغزیدن پای پای بسر
آوردن کنایه از تنگ دادن و گذاشتن و منهزم شدن در رزم باشد پای بلند کردن کنایه از دیگه
پا در رکاب یعنی سواری و سفر و کنایه از مهیا بودن اسباب سفر است و هم شیخ را نیز گفته اند
پادشاه چین و پادشاه ختن و پادشاه نیمروز کنایه از آفتاب عالمتاب ست پادشاه نیمروز پادشاه سیستان را
نیز گویند پاسبان طارم نهم و پاسبان فلک کنایه از کوکب زحل ست پای به پی نهادن کنایه از متابعت
و پیروی پای برجای نهادن یعنی ثابت قدم بودن پای بر سنگ آمدن کنایه از پیش آمدن
مخاطره پای دل بسنگ آمدن کنایه از گرفتار محبت شدن پای تا به گشادن کنایه از سفر باز آمدن
و اقامت کردن پای فرو کشیدن کنایه از آمدن و توقف کردن پای فشردن کنایه از ثابت قدم بودن
و ایستادگی کردن پایمزد اجرتی که قاصد را بدهند پاتین پیچی کنایه از اطاعت و بندگی و خدمتگار
پرده هفت رنگ کنایه از عالم ست پرده برگرفتن کنایه از ظاهر شدن و بیحیائی ست پرده دار فلک
کنایه از قمر است پرده دخان کنایه از شب تیره و تاریک پرده زجاجی کنایه از شب تاریک و ابر
پرده نیلگون و پرده شب رنگ و پرده هفت رنگ کنایه از هفت آسمان آموختگان ازل کنایه
از انبیا و اولیا و شعرا باشد پرویز فلک کنایه از خورشید تابان ست پس افتاده کنایه از کسی ست که
در قفای کاروان مانده باشد پس افگنده علفی که بعد از خوردن دواب مانده باشد پس افگندن کنایه
از ذخیره کردن چیزی بود که بهر خرچ پس نگاه دارد تا بوقت حاجت بکار آید پس گوش افتادن کنایه از فراموش کردن پشت پا
خاریدن کنایه از شاد شدن و خوشحال گردیدن پشت پا زدن کنایه از ترک دادن و سرگردان شدن
و بیدار شدن پشت چمن کنایه از صحن چمن پشت دادن کنایه از روی گردانیدن و گریختن باشد پشت دست
بدندان گزیدن و پشت دست کندن کنایه از پشیمان شدن باشد پنبه در گوش کنایه از مردم غافل
و سخن ناشنو پنبه در گوش نهادن و پنبه در گوش کردن و پنبه در گوش افگندن کنایه از غفلت و
سخن ناشنیدن باشد پوستین دریدن کنایه از عیب جوئی و افشای راز پولاد خای و پولاد رگ کنایه
از اسپ تیز رو باشد پولاد دستان کنایه از دلاوران و مبارزان باشد پیلتنی کردن یعنی کناره گرفتن

پهلو دادن کنایه از نفع رسانیدن و نزدیکی نمودن و هم بمعنی کناره گرفتن و روگردانیدن نیز آمده پهلو زدن
کنایه از برابری کردن در مال و قدر و مرتبه باشد پهلو کردن کنایه از گریختن و پرهیز کردن باشد پهلو نهادن
کنایه از خوابیدن پیراهن قبا کردن کنایه از چاک زدن و پاره کردن پیراهن پیراهن کاغذی کنایه از دادخواهی
و روشنائی صبح و شعاع آفتاب باشد پیر چهل ساله کنایه از بی عقل نیز فیروزه باشد پیر دهقان و پیر سالخورد
ستور و نیست و هم کنایه از شراب انگوری کهنه باشد پیر ادیب کنایه از آدم بمعنی ابوالبشر است پیر هفت فلک
کنایه از کوکب زحل است پیکران درخش کنایه از ستارگان آسمان پیک رایگان و پیک فلک
کنایه از قمر پیل کوس کردن و پیل گم کردن کنایه از بی نشان شدن پیل افگندن کنایه از حاجت کردن پیل معلق
در هوا و پیل هوائی کنایه از ابر سیاه است پیمانه لبریز شدن کنایه از آخر شدن عمر باشد فصل تای
فوقانی تن زدن بمعنی خاموش ماندن تن در دادن بمعنی رضامند شدن تاج فیروزه کنایه از آسمان
است تاج گردون کنایه از خورشید تابان تباشیر صبح کنایه از سفیدی صبح تخت آبنوسی کنایه از شب
تاریک است تخت روان کنایه از آسمان و تخت سلیمان علیه السلام است که دیوان آنرا میبردند
تخته اول کنایه از لوح محفوظ است تخته زرین پر کنایه از آفتاب آتش است ترازو شدن کنایه از
برابر شدن خصم باشد بقوت و زور ترازوی فولاد سنجان کنایه از نیزه و سنان سوارزان است
ترازوی زر کنایه از آفتاب عالمتاب تر دامن کنایه از فاسق و فاجر و عاصی و معیوب باشد تر دست
پر زدن بدست کنایه از [illegible] و چابک است تر دستی پر زدن بدستی بمعنی چستی و
چابکی است تر زبان پر زدن سیریان کنایه از در زبان آور و شخصی که گرم گفتگو شود و سخنهای
تر و تازه گوید بمعنی ترجمان هم آمده یعنی شخصیکه معنی را از زبان دیگر بزبان دیگر تقریر کند تر فروش کنایه
از کسی است که ظاهر خود را خوب وانماید و باطن بد باشد ترکان چرخ کنایه از سبعه سیاره است
ترکتازی پر زدن هر غارتی بمعنی تاخت آوردن لشکر و تعجیل بجهت غارت و تاراج و بمعنی
جولان هم آمده ترک چین ترک تیغ اول کنایه از آفتاب است ترک حصاری کنایه از قمر نیز آفتاب است
فلک کنایه از کوکب مریخ و نیز آفتاب است ترک پیروزه [illegible] ترنج زر [illegible] آتش و [illegible] کنایه از آفتاب [illegible]
کنایه از قرص آفتاب بلند کنایه از آسمان و کنایه از آفتاب نیز است تشت از بام افتادن کنایه از رسوا
شدن و مشهور شدن [illegible] کنایه از عاشق و نیز از کسی که علت [illegible] باشد [illegible]

کنایه از دنیاست باعتبار روز و شب تلخ عیش کنایه از کسی ست که مبتلای صعوبات و بلا باشد
تلخ و ترش کنایه از محنت و مشقت دنیاست تنگ چشم کنایه از مردم بخیل ست تنگ دست کنایه
از مردم مفلس فقیر باشد تنگ شکر کنایه از دهان معشوق ست تنگ عیش کنایه از مردم مفلس توشه
بر داشتن کنایه از مسافر شدن تیر افگندن کنایه از دعای بد کردن و طعنه زدن تر گردیدن کنایه
از خشمگین شدن تیشه بر پای خوردن کنایه از برهم زدن و ضایع کردن کار و بار خود ست تیغ زدن
آسمان کنایه از صبح صادق و آفتاب و کوکب مریخ ست تیغ ستم کنایه از رونق ظلم و رواج فتنه
باشد تیغ سحر کنایه از آه سحرگاهی و دعای سحری باشد و روشنائی صبح کاذب را نیز گفته اند تیغ شدن
بمعنی رو برو شدن تیغ کوفتن کنایه از زبان ست تیغ کوه بلندی کوه را گویند تیغ نطق کنایه
از زبان فصیح ست **فصل جیم تازی** جامهٔ کاغذی پوشیدن عبارت از استغاثه و دادخواهی
ست جامهٔ سرخ بر سر چوب کردن نیز فائده همین معنی بخشد جام بر انگشت زدن کنایه از توبه کردن
و گذشتن از شراب باشد جام سحر کنایه از آفتاب ست جام شهریاری کنایه از قدح بزرگ شراب خور
ست جام شیر کنایه از پستان شیر دار جائی که خوار مردم علوفه دار را گویند و کنایه از مردم شرابخوار است
جامهٔ خورشید کنایه از زمین ست و برگ درختان را نیز گفته اند و غبار و ابر و آنچه روی آفتاب را بپوشاند
و باصطلاح سالکان عبارت از بدن آدمی باشد چه جسم لباس جان ست و خورشید جان
روح حیوانی ست و مرد یک دیده را هم گفته اند جامه در نیل زدن کنایه از تعزیت و ماتم داری باشد
جامهٔ عید کنایه از جامه و قبای سرخ باشد و گلها و شگوفه ها و بهار را نیز گویند جان آهنی کنایه از جسم
و سخت جان و دلاور باشد جان شکار کنایه از ملک الموت ست و معشوق را هم گویند جای گرم
کردن کنایه از آرام و قرار گرفتن باشد و بمراقبه رفتن را نیز گویند جا بجا گذاشتن کنایه از مردن
جگرگوشه کنایه از فرزند باشد **فصل جیم فارسی** چشم روشنی بمعنی تهنیت باشد چهره شدن
بمعنی مقابل شدن باشد چادر لاجورد کنایه از آسمان ست و سبزه زار و مرغزار را گویند چار ارکان
و چار استاد کنایه از عناصر اربعه ست و چار چهره و چار اخشیج نیز همین معنی دارد و چهار پهلو شدن
کنایه از چرب بسیار خوردن و بر پشت خوابیدن باشد چهار تکبیر زدن کنایه از ترک و تجرد ست و ترک کنایه
از نماز جنازه ست چتر نور و چشم و چتر زرین و چتر سحر کنایه از آفتاب است چتر سیاه [illegible]

از ماه شب چهاردهم باشد چتر آبگون کنایه از آسمان است چتر عنبرین کنایه از شب تاریک است
چراغ چشم بکسر رابع کنایه از فرزند است چرخ انداز بروزن دست انداز کماندار را گویند چرخ زرین
کنایه از فلک چهارم است چشم بچیزی سیاه کردن بمعنی طمع کردن در آن چیز فصل حای حطی
حرام نوشته کسیکه او و مالش بمال حرام بگذرد حرام کرده کسی را گویند که تن و توش از مال حرام پیدا
کرده باشد حرف پخته و حرف خشک کنایه از سخن بیهوده و بی تاثیر باشد حرف زمخت و حرف گلوگیر
سخنیکه باستماع آن خاطر آزرده شود حرف گلوسوز نیز بهمین معنی دارد حرف زدن کنایه از سخن گفتن
است حساب از خود وا شستن کنایه از خود مغرور شدن است حسن فرنگ کنایه از حسن سفید
چنانکه اهل فرنگ را باشد فصل خا خار راه کنایه از مانع و حایل خار چین و خار لبست و خاربند
آنچه بر دور زراعت و باغات از خار و خاشاک بندند تا سد راه حیوانات شود خار خار کنایه از دغدغه
و خواهش شیء مرغوب باشد خواه چیز خوب چه خار غم خس بدندان گرفتن کنایه از زنهار خواستن خار در جگر شکستن
کنایه از بیقرار کردن خاک بیزی کنایه از غربت و سفر است خامه زدن کنایه از خامه تراشیدن
باشد خط کشیدن کنایه از باطل کردن و محو کردن چیزی خانه بدوش کنایه از عقبی است خانه بردوش
و خانه بدوش آواره از خان و مان را گویند خان و مان آواره خان و مان مخفف خانمان مانند کسیکه
از خانه و مانده و بود خانه آواره شده باشد خواب چهار پهلو کنایه از خواب دراز و با فراغت است
خون بجوش آمدن کنایه از رغبت و شوق خار به پیرهن ریختن بمعنی بیقرار کردن فصل دال
مهمله داده کنایه از نصیب و قسمت دامن شکن کنایه از آخر شب در حساب آمدن کنایه از مسلم
و بالیاقت شدن است دامن زیر سنگ آمدن کنایه از عاجز شدن در حساب نگرفتن کنایه از هیچ
و پوچ شمردن در خط شدن کنایه از متغیر و آزرده و شرمنده شدن دلیس را نوشتن کنایه از
مراتب علمی و استفاده دست یافتن کنایه از غالب آمدن در عرق شدن و در عرق افتادن کنایه
از خجل شدن در نظر آوردن کنایه از تخیل کردن و گذرانیدن در باغ داشتن کنایه از تجویز
و قرار داشتن کنایه از مصاحب معامله است در نگاه کردن کنایه از رسوا کردن و بی حرمت
نمودن دل و شر لب چاه رسید کنایه از آنکه کارش تمام گردید دست از کسی گرفتن کنایه از
امداد و اعانت او دریغ داشتن دیده بر هم نهادن کنایه از چشم بستن در خود فرو رفتن

کنایه از عاشق شدن و آب آتش زدن کنایه از رنج و محنت دیده کم کردن کنایه از شنودن و خواب و نیم کردن از آن
بندان کم و قتی کنایه از [illegible] فصل [illegible] آمده بجای بردن کنایه از چیزی که فتح و کامیاب شدن از کسی برود
پشت وقت او رسیدن رنگ ریختن و رنگ زدن کنایه از تغییر کردن رنگ و کنایه از آفتاب [illegible]
کنایه از اندک چیز خوردنی که بدان افطار کنند روز فراخ کنایه از مردم خرم و شگفته روی فصل
زای معجمه زهر مار کردن کنایه از خوردن چیزی که غیر مرغوب باشد زدن این مصدر متعدی
وگاهی لازم نیز آید چون بو زدن بمعنی بو برآمدن و پراگنده شدن و بمعنی خوردن آید چون باده
زدن و شراب زدن و کباب زدن و افیون زدن و بنگ زدن و قدح زدن و بمعنی کردن
آید چون عشق زدن و زور زدن و سیر زدن و جولان زدن و تغافل زدن و نظر زدن و تکیه
زدن و بمعنی داشتن آید چون چشم براه زدن و بمعنی افگندن آید چون چین بجبین زدن
شکار زدن و بمعنی ریختن و انداختن چیزی بر چیزی آید چون نمک زدن و اکسیر زدن و بمعنی
رسانیدن آید چنانکه خود را بآب [illegible] زدن و بمعنی دادن آید چون بوسه زدن و دشنام زدن
و بمعنی تاراج کردن آید چون قافله زدن و راه زدن و بمعنی نهادن آید چون شانه زدن و گردن زدن و بمعنی ساختن آید چون
خشت زدن و بمعنی گفتن و خواندن آید چون حرف زدن و داستان زدن و بمعنی نواختن آید چون نی و دف و
چنگ زدن و رباب زدن و بمعنی بستن آید چون شیرازه زدن و نعل زدن و بمعنی قائم کردن
چیزی بر چیزی آید چون گل زدن و طره زدن و کلاه زدن بر سر و دستار و بمعنی کشیدن آید چون
عماری زدن بر فیل و بمعنی گستردن آید چون تخت زدن و بمعنی باختن آید چون [illegible] زدن و بمعنی قائم
کردن آید چون خیمه زدن و بمعنی گشادن آید چون رگ زدن و فال زدن زهد خشک کنایه از صلاح
و عبادت ظاهری است که بی خلوص باطن باشد فصل سین مهمله سحر بیان کنایه از شاعر خوش
بیان و شیرین زبان سخت پیشانی کنایه از کسی است که در نهایت جرات و بیباکی باشد سخت چشم
کنایه از شوخ و بیحیاست سخت خوردن کنایه از بسیار تصدیع کشیدن است سنبل تر سنبل نورس
کنایه از خط و زلف معشوقان است سر نهادن کنایه از اطاعت سر کشیدن کنایه از نافرمانی [illegible]
کردن کنایه از عاجزی است سر توقع خاریدن کنایه از امیدوار شدن سینه طرح دادن کنایه از [illegible]
واکردن فصل شین معجمه شلاخ شلاخ شدن گلو کنایه از تشنگی گلوست [illegible]

بلند شاد و بهر کنایه از کسی ست که از اموال دنیوی متمتع باشد شیشه در جگر شکستن و شهر بر سر پرین افشاندن
یعنی بقرار کردن شگوفه کردن کنایه از قی کردن در فصل صاد و ضاد و طا و ظا و عین و
غین و فا کتب لغات مصطلحات کم بنظر آمده لهذا فرو گذاشته شد فصل قاف
قالب تهی کردن کنایه از مردن و بیخود شدن قفل بر زبان انداختن و قفل بر لب زدن کنایه
از خاموش ماندن و خاموش کردن ست قطره زدن کنایه از شتاب رفتن ست قلم کشیدن کنایه از باطل
کردن و محو کردن چیزی ست قطره زن کنایه از مرد سبزه گرد قطره و زرد کنایه از ابریست قلم و سیاهی بهانه
کنایه از تشبیهان سخنی ست فصل کاف کار از پس دندان کردن یعنی بذوق تمام کردن کفن پاره
کردن کنایه از رهیدن مهلک حادثه سخت نجات یافتن کاسه گرداندن کنایه از دریوزه گری ست و
گدایا کاسه گردان گویند کلاغ گرفتن کنایه از تمسخر و استهزا است کلاه انداختن و کله گوشه بر آسمان سودن
کنایه از شاد شدن ست کاسه سیاه کنایه از ممسک بخیل کاسه لیس کنایه از ذلت چینی حریص خوشامد
و دون همت کاسه بر کسی شکستن کنایه از رسوا کردن او را فصل کاف فارسی گوشت از
سیخ نگاه داشتن انتظار گل کردن کنایه از ظاهر شدن و ظاهر کردن گردگان بر گنبد کنایه از ناپایدار
ست گران مغز کنایه از مست مخمور و جاهل گران پشت کنایه از مرد قوی پشت و بارکش گرفته
لب کنایه از آدم خاموش گرم دل کنایه از عاشق سوخته دل گرم و سرد کنایه از رنج و راحت دنیا
گره بر گوش زدن کنایه از سخن نشنیدن گل صبح کنایه از سفیده صبح گل نشاط کنایه از شراب گواه لب
کنایه از گواه کاذب ست فصل لام لب دادن کنایه از بوسه دادن لب گشادن کنایه از سخن
گفتن باشد لقمه آهن چشیدن کنایه از زخم خوردن لقمه آهن کشیدن کنایه از تجربه پیدا شدن
لگد در کار شدن کنایه از برهم شدن کار لگد بر گور حاتم زدن کنایه از کمال سخاوت و بخشش کسی
که با وصف کم مایگی او دو چندان ببار کند فصل میم متاع شیرین کنایه از کالای کمیاب و گران بها مهره گل
کنایه از تبدیل و التفه کردن مژگان بر ابرو زدن کنایه از اعراض و روی بر تافتن مشت بر عیبی گرد
کنایه از گرد کردن مشت ست برای زدن کسی مغز روشن کردن کنایه از تحیر الفکر گردانیدن دماغ
مغز در سر ندارد و مغز خورده ست کنایه از آن ست که عقل در سر ندارد و مهر و موج
لو یا کنایه از خطوط و نقوشی که در بوریا افتد موشگاف کنایه از کسی ست که کار را بکمال دقت و

پای در گل سر انجام و رسیدن جاج کنایه از کاغذ سفید نشده پاکلاه کردن کنایه از ترک و تجرید
فصل نون ناخن بدیده ریختن کنایه از بسیار آزار دادن و بخایبدن ناخن تیز کردن کنایه
از طمع زیاده کردن نافه بوی کنایه از گنده دهن چه بوی ذات نافه گنده می باشد و ازین ست که نگر
چین را نیز نافه بوی گویند نان در انبان گذاشتن کنایه از آمادگی سفر باشد نان خوردن و نمکدان
شکستن کنایه از نمک بحرام بودن و ناسپاسی کردن نان در آستین خوردن کنایه از کمال خست
و بخل ست نان در تنور سرد بستن نان بدیوار زدن کنایه از کار بیفایده کردن نان بر دهن افتادن
کنایه از بر آمدن مراد و مقصود ست نمک بر آتش افگندن بمعنی شور و غوغا کردن نعل در آتش
و نعل و چرخ مضطرب و بیقرار نعل در آتش نهادن و نعل در آتش کردن کنایه از بیقرار گردانیدن
نقش بر آب کشیدن نقش بر آب کردن کنایه از کار بی ثبات کردن نقش بر آب زدن بمعنی فریب
دادن فصل واو ورق سیاه کردن کنایه از مسوده کردن ورق ورق گشتن کنایه از خوب
مطالعه کردن ورق دریدن بمعنی ترک کردن ورق زدن بر خویش گذاشتن خود را بترک سپید داشتن
ورق چیزی خواندن کنایه از احوال و اوصاف چیزی بیان کردن فصل ها هوا خوردن باده
کنایه از زائل شدن کیف باده چه تصرف هوا در شراب ازاله کیف آن میکند هوا پرست کنایه از
شخصی که بآرزوهای نفس زندگانی بسر کند هوا در گره بستن و هوا پیمودن کنایه از کارهای بیفایده
کردن هیکل بستن کنایه از مردن فصل یاء تحتانی یوسفی کردن کنایه از معشوقی ست یعنی
مراد از پادشاهی گرفته اند یکچند کنایه از ایام معدود و زمان قلیل یکتا پیرهن کنایه از شخصی که یک
پیراهن در بر داشته تمام شد منتخب از برهان قاطع و فرهنگ جهانگیری و فرهنگ رشیدی و غیاث
و بهار عجم

## در بیان بعضی از لغات فارسی فصل الف ممدوده

آباره بمعنی حباب آسمانه بتازی مستراح با میم مفتوح و بیت الخلا و بهندی پاخانه آدرم بفتح
بفتح دال مهمله و سکون فا مسوتنی که بدان ورشیم سوراخ کنند و بهندی سوتالی نامند آذرخش
با دال موقوف بتازی برق و صاعقه و بهندی بجلی آژده بمعنی چین و شکنج آتش لعاب خلکر آزا
بهندی پیچ بالای معروف نامند آغال جای خوابیدن و آرام گرفتن گوسفندان آبار آبخیز از پنج

ولد کندم و غیر آن فصل الشین آبشیند و بیکا غذ و جامه باشد و آنرا بهندی [illegible] گویند آزخ بالف و زای معجمه مفتوح
و خای معجمه زده دانه سیاه یا سرخ باشد که از اندام بر آید و آنرا بهندی مسا نامند آژیه بالف و زای معجمه مکسور و یای [illegible]
[illegible] ابزار آهنی باشد یا وسته که سنگ آسیا را بدان درشت کنند تا دانه زود آرد شود و آنرا
آسیا زنه نیز گویند آژند بالف ممدوده و زای فارسی مفتوح گلی که بکار عمارت برند و آنرا بهندی گاره گویند
آروغ بالف ممدوده و را مضموم و غین معجمه بمعنی بادی که از راه دهن بر آید و آنرا بهندی [illegible] گویند
آژنگ بالف ممدوده [illegible] شکنی که بر جبین افتد و آنرا بهندی جهری گویند آونگ با واو مفتوح
ریسمانی که جامه بران اندازند و بهندی الگنی گویند آجون بر وزن [illegible] و [illegible] بمعنی [illegible] و خشکی که در میان
[illegible] و آنرا بهندی [illegible] گویند آبکار بر وزن [illegible] آبیار بر وزن [illegible] کسی را گویند که
زراعت و باغ و بستان آب دهد آتشک آنرا بتازی برص و بهندی [illegible] گویند و نیز نام مرضی [illegible]
آتش گیره بهندی [illegible] آکس با کاف مضموم [illegible] آهنی که سنگ تراشان بدان سنگ تراشند
آهن [illegible] بهندی [illegible] گویند آوه [illegible] کوره خشت پزان [illegible] گویند آتش پاره بهندی انگاره [illegible]
بتازی کانون و بهندی انگیٹهی فصل الف مضموم آسیب بالف مضموم [illegible]
بتازی [illegible] و بهندی [illegible] گویند [illegible] گویند و بهندی [illegible] و آنرا گل [illegible] نیز گویند
[illegible] بتازی [illegible] گویند [illegible] بتازی [illegible] بهندی [illegible]
معروف [illegible] اسپند بالف مفتوح [illegible] سپند [illegible]
اسپید بالف مفتوح [illegible] گویند [illegible] بالف مفتوح [illegible] و آنرا
[illegible] گویند و بهندی [illegible] بر وزن [illegible] که آتش [illegible] و بهندی [illegible]
گویند [illegible] پارسی باشد [illegible] اضافت [illegible] یعنی [illegible] بر [illegible]
[illegible] گویند که [illegible] بالف مفتوح [illegible] مفتوح بکاف فارسی
[illegible] که آنرا [illegible] و [illegible] گذارند و [illegible] و بهندی [illegible]
[illegible] بالف و دال مکسور [illegible] خواه [illegible] باشد یا اسپ و آنرا [illegible] نیز گویند اشتر بر وزن
[illegible] بالف مفتوح [illegible] که در میان [illegible]
[illegible] گویند [illegible] مفتوح و واو [illegible]

فصل بای موحده بلغوبا اول مضموم و غین معجمه مضموم و واو معروف قسمی از خوردنی است
که بهندی دلیا گویند و هیله اسپ ایلغ گویند بارخانه بهندی آن اتاله بلاعه لفظ تازی بالضم بای موحده
و فتح عین مهمله حلقی که از دهان اندازند و آنرا بهندی اوگال گویند بوتیار بهندی بگلا و آن طایری است
معروف سفید رنگ بادفروش و بادخوان بهندی بهات که باشعار بهندی مدح مردمان سراید بادبان
بفتح کباب را گویند بادافراه و بادافره دو معنی دارد یکی مکافات عمل زشت و زبون و دوم پاره چوبی
یا آهنی که کودکان ریسمانی دران انداخته بگردش در آرند و بدان بازی کنند و آنرا باده فره نیز گویند و
بهندی بهرکی نامند بادرنگ بادال اول موقوف و رای مفتوح بنون زده و کاف عجمی پنج معانی دارد
یکی نوعی از خیار است دوم ترنج سوم اسپ تیز و تند رو چهارم گهواره کودکان پنجم نام مرغی است
که بهندی باهگر گویند بادریس و بادریسه بادال اول موقوف و رای مکسور و یای معروف چرم یا چوبی مدور
که در دوک چرخه بهم پیچ کنند و آنرا بهندی بهرکی گویند بادزهر افسونی که دزدان بر صاحب کالا بدمند
تا خواب گران بر وی مستولی شود و دزد کار خود کند باشت بر وزن چاشت چوب بزرگی باشد که بکار
سقف خانه بر آید و آنرا شهتیر و سهرسب نیز گویند بالار چوبهای باشد که بکار سقف در آید و بهندی کهی
گویند بالالان بمعنی بالا راست بالا و بالیست و بایسته بر سه بمعنی ضرور و ضروری بود بندبار بمعنی
رسن بار و ریسمان بار که بهندی نت گویند بیاره ببای مفتوح آن رشتی را گویند که ساقش بلند شدن باشد
مثل خربوزه و خیار و کدو که بهندی آنرا بیل گویند ببای مکسور یا مجهول فصل بای فارسی
پرویزن اول مفتوح ثانی زده غربال را گویند که بهندی چلنی نامند پتواز اول مفتوح ثانی زده تخته را
گویند که برای کبوتران و دیگر جانوران بالای دو چوب به بندند و آنرا بهندی اده گویند پوسه تیر دیلن
ابریسم ریسمان رسیده که بر دوک پیچند و آنرا بهندی پنڈا و کلکری و بتی گویند پیچاره بر وزن بیچاره تخم
طعنه و سرزنش و بهتان باشد پیش نشین با تاج و دایه و ماما چه را گویند که بتازی قابله خوانند پستانک
خربزه و بهندی اجوانی بیای معروف و آن دوای مشهور است که زن زاییده را دهند پیشگاه
بتازی ساحت و بهندی انگنائی یعنی صحن خانه پا آفزار و پا افزار کفش و موزه را گویند پاچال گودی
باشد که جولاهگان بوقت جامه بافتن پایهای خود را دران گذارند پاچک سرگین خشک گاو را
گویند آنچه از دست سازند آنرا پاچکستی گویند و آنچه بدشت بهم رسد آنرا پاچکشتی نامند پاد بمعنی پاسبان

باشد و از این است که سلطان الفارسی پادشاه گویند و او نگاهبان رعایاست پالگد شتر را گویند پالگر

با بای موقوف و کاف فارسی مکسور و یای معروف گوی را گویند که در پیش مطبخ و حمام و ابخانه و امثال آن

سازند و آبهای کثیف و چرکین در آنجا فراهم شود پاریخ نقدی که شاعران و مطربان و مغنیان دهند پاره

معنی دارد اول معروفست دوم بمعنی رشوت سوم بمعنی تحفه چهارم نوعی از حلوا که آنرا شکرپاره هم گویند

پنجم بمعنی پریدن ششم کولپشت را نامند پاپلچ اول بای فارسی و آخر جیم فارسی بمعنی پخش نشستن است

که پیش ازین مذکور شد پاغنده پنبه حلوج که برای ریسیدن تیار کنند و بهندی پونی لوا و مجهول گویند پاغو

بمعنی غوطه باشد که در آب سر فرو برند پالاهنگ پالهنگ ریسمانی را گویند که بر یک جانب لگام اسپ

بسته اسپ کوتل را کشند و آنرا بهندی باگدور گویند پالیدن بمعنی دیدن و جستن باشد پانزه با بای

تحتانی و زای عجمی مفتوح ریسمانی که بر دامن خیمه و سراپرده بدان وصل کنند و آنرا پیخ بند نیز گویند پابیز با و

زای فارسی مکسور طبیب را گویند پای دو معنی دارد تاب و طاقت و قدرت و استطاعت بود پلا از دست

از پا بودن و اسپ کوتل را نیز گویند پت بیای فارسی مکسور بتازی سویق و بهندی ستو و آن

عبارت از آنست که گندم با نخود بریان سازند پرستک بیای فارسی مفتوح و رای مفتوح ابابیل را

گویند پلپا بای فارسی مفتوح و لام مفتوح بهندی پیوسی و آن شیر دو اول گاو یا گاو میش یا گوسفند

نازاییده را گویند فصل بای فارسی و تای فوقانی پتنگ اول و ثانی مفتوح بنون زده و کاف فارسی مضموم

صندوقی کرده کلاهداران ریشت اشیا دران نهند و آنرا بهندی گولک گویند لفظ تازی

شدن طعام که آنرا بهندی اکتنا گویند تذریه لفظ تازی بمعنی کاه حسرت بباد دادن کرکتا

خوشه های غله را که پس کرده بوسیله باد کاه را از غله جدا کنند و آنرا بهندی [illegible]

فقیر بمعنی طبل کوس تنبر بتازی مضموم [illegible] بهندی معلوم نیست [illegible]

تا بمعنی گرفتن زبان باشد در سخن گفتن و آنرا بتازی لکنت گویند و بهندی ... تاخیر بمعنی

دیر تاخت ستاره را گویند تیپه ...ن خوب بتازی طاق و بهندی ... تاخت ...

... مفتوح و ... باشد که آنرا ... گویند بتازی ... و بهندی ...

تالی ... طولانی را گویند که ... بیابان ... و ... باشد و آنرا ...

... فصل جیم تازی ... باشد ... که ... بهندی

بیا معروف گویند چرگ بجیم مضموم بر پانزده و کاف تازی موقوف محل کشتی گیران و جای ورزش
پهلوانان که بهندی اکاڑه گویند چخ بهندی به بیای معروف و آن جایی باشد فرازتر از ساحل
دریا را گویند جاغر با غین معجمه مفتوح چینه دان مرغان را گویند بتازی حوصله باشد جال لفظ فارسی است
دام را گویند و بتازی شباک باشد چنج بفتح شین و بای موحده بالش بالام مکسور بهندی جیاج و کسی را که در
میان انگشت چیزی بود بیا انگشتک گویند جامغول با میم موقوف و غین معجمه مضموم و جهل ...
را گویند جاگی که بعضی دارد ... دوم آنکه ... سر آن را ... گنند و در میند
آتش دهند و آن را بهندی تور گویند جابداند در وسط سر کودکان جای نرم باشد و آنرا بتازی
یافوخ و بهندی تالو باشد جاورس بهندی باجره و آن غله ایست معروف و ریمند فصل جیم فارسی
چادر لیسانی که مرم را با بالا بکلی درگرفته تا خفه شود و بمیرد و آنرا بهندی بیانسی گویند چکیچ فارسی
مفتوح بکاف پیوسته و سین مفتوح بر پاره کاغذی که در اشتی دیگر پاره ازان نهاده لبهای آن بغند
را در هم بپیچد و آنرا بهندی پڑیا گویند چاپ بجیم فارسی مفتوح امرست از چکیدن و بمعنی قباله نیز آید و قفای
سر را نیز گویند چپر با اول و ثانی مفتوح خانه را گویند که از کاه و نی سازند و آنرا بهندی چهپر گویند چلو دلی
پیچ سر و حله بر افشان را گویند که آنرا بتازی ... و بهندی سوپ باواو معروف گویند جخم جنگ
نوعی از بازی های کودکان است که آنرا بعرف اهل هند آنکه مچولی گویند چشمک زدن یلک و چشم
کسی اشاره کردن چنگلوک دست از افتادن چه خبر زن که ... نام رسیده ببران ... آنرا ...
اپنی گویند چنگک پا انگشتن پای ... بهندی آنکه گویند چلیکن دست افزاری که ...
ازان بیارند و آنرا بتازی ... و بهندی ... گویند چوچه با واو معروف ... چوبیل
بتازی ... و ... سپلین باشد ... یک دو پاره چوب باشد که طفلان ... بازی کنند یکی ... دراز
دیگی کوتاه و دراز را بر کوتاه زنند و بهندی آنرا گلی ڈنڈه گویند چاوچا واو ... کسی را گویند که ...
فصل خا معجمه خود نمایی بهندی آنرا ... گویند خاشک ... از ... ریختن ... کرده ... جدا
کنند و بهندی ... گویند خرده ... بهندی ... زمین ... گویند ... خرد
... باشد بهندی ... خبر ... ... امر ... بهندی ... بکلی ...
... بهندی ... باشد که از ... با ... ... نام ...

مضموم بشین منقوط زده خیاری که برای تخم نگاه دارند خاول باد او مضموم سو یچا گویند فصل
دال مهمله دادا و ددوا بر کنیزی را گویند بهمو تا و مضموم صا کنیزی که در عهد طفلی خدمت ها کرده باشد
دامنی سر انداز زنان را گویند که بتازی آنرا مقنعه و بهندی اوڑهنی خوانند در اهل دا هول با های مضموم
چوبی باشد که در میان زراعت ایستاده کنند و گاه وقته و امثال آن بران بندند و گاه صورتی نیز لباس
تا جانوران آنرا دیده رم کنند و بکشت نیایند درست فال سوددار اول را گویند که از ان فال گیرند و آنرا
شگفته نیز نامند و بهندی سگن گویند داس و دستاس بفتح دال مهمله آله را گویند که بدان گیاه ها را بدروند
و آنرا بتازی منجل و بهندی درانتی گویند دربندان تخته بند کردن دکاکین که آنرا بزبان اهل هند [illegible]
گویند و شهر بدال مفتوح بشین معجمه زده بهندی از سر آن تمام معروف ست و آنرا شاخل بضم خای
معجمه نیز گویند فصل رای مهمله ره آورده بمعنی سوغات و ارمغان و لوراهان و نوربان نیز همین
معنی دارد و بتازی هدیه و تحفه روغن جوش و آنرا سیراغ هم گویند بهندی یکبار روشناچه بهندی [illegible]
و آنرا بفارسی دفتر حساب نیز گویند رایگان چیزی را گویند که در راه افتاده یا بیزلی بدل [illegible]
و بی مشقت و کسبی و در اصل راهگان بوده حرف ها را بهمزه بدل کرده [illegible] شد
شد و همین قیاس ست شایگان و در اصل شاهگان بوده بمعنی سزاوار شاهان فصل زای [illegible]
زاچه و زچه زن زائیده را گویند تا هفت روز زاچ جشنی که در ایام ولادت کنند زالوک کلوله کلوله گوید
و آنرا خالوک بغین معجمه نیز گویند و غلوله که مردم اهل هند غلیل بضم غین معجمه نامند زحیر لفظ تازی ست
پیچش که بجای بر از نابهم بر آید زاولانه بندپای که بهندی بیری گویند و زولانه غلط العام ست زخمک
بغین معجمه بتازی نواق بهندی هچکی زر رشته [illegible] جواهر و آن تمام معروف ست
فصل زای فارسی ژکیدن [illegible] سخنهای بیهوده زیر لب گفتن ژاژ گیاهی بود
که در تخم روید و در غایت بیمزگی باشد و چندانکه آنرا اشتر بخاید نرم نشود و سخنهای بیهوده و نادرست گو
بهمین اعتبار ژاژ خا گویند و ژاژ خائی افاده حاصل بالمصدر کند فصل سین مهمله سانا و سانچه
و ساناکچه در لغت اول با های موقوف و در لغت ثانی با کاف تازی موقوف و در هر دو لغت [illegible]
فارسی مفتوح با های مخفی [illegible] زنان ست که آنرا بهندی انگیا گویند سپاده [illegible]
که از آن فسان تیار سازند [illegible]

باء اول و ثانی مکسور و یای مجهول و جیم مفتوح چیزی باشد که بر روی شراب یا سرکه و امثال آن بسته شود و آنرا
بهندی پیچوندی گویند سرباتک سر و جیم مفتوح بازی کودکان که آنرا شیم ... نیز گویند و اهل هند
آنکه چولا نامند سپیچ باشیدن بر دو پای ایستاده شدن اسپ سرکش بهندی ... و آن سبزی سفره
ست در هند سپیدان بهندی سرپا یعنی از سرپا سوزناک کردن چوب و غیره سپوسه بهندی ... و
سنبار زدن یعنی بهندی سپوه بتازی ... گویند بفتح کاف تازی و نون مشدد مفتوح سپنجان بتازی رالی
سپنج بمعنی عاریت و ازین جهت ست که دنیا را سپنجی سرای گویند یعنی خانه عاریت و نیز بمعنی که
کشاورزان برکنار کشت سازند اشتی دیده و شب و روز برای محافظت کشت زار بسر برند
باشند فصل شین معجمه شار بمعنی عمارت و شارستان جمع آن شکیبر شب شاغل بجای
مفهوم بهندی ... شاره دستار بهندی باشد که آنرا اهل هند چیره گویند شاکار مزد و بیمزد را گویند
و آنرا بیگار نیز نامند شانچه و شانا کچه ... معنی دارد که در فصل سین گذشت شان و شانه خانه
زنبور عسل را گویند که از آن شهد برآرند و آنرا بهندی چهال گویند شایگان چیزی را گویند که لایق و
سزاوار پادشاهان باشد و در اصل شاهگان بوده هارا بهمزه ملینه بدل کرده بصورت یا نوشتند تا
شایگان شد و همچنین قیاس ست رایگان که در فصل را گذشت شباره زنی را گویند که شبها
بهرزه گردی کند شب تاب کرمی را گویند که در شب دنباله او مانند چراغ بتابد و آنرا بتازی حباحب
و بهندی جگنو بضم جیم تازی بکاف عجمی زده و ضم نون بواو معروف زده شب غریبان ... شب
بود که در شب اول وفات بجهت تفریح روح مرده بیمزد هم قسمت کنند شیشه کشیدن اول فتح
شین ثانی کرکی باشد که در سودای گندم در پوستین ... مستقرات و دیگر شیشه ها و اقسام قلمها ... دهند
تباه کند و آنرا سوس نیز گویند شنتا هیچ و شنتا اهنگ تختهٔ آهنی بود که در آن سوراخهای باریک ... بی
از دیگری کرده باشند تا رشتهای سیم و زر و آهن و فولاد و غیر آن از آن در کشند تا باریک شود
و آنرا بهندی جنتری گویند شلپکو و شلپو بضم سیوم آواز پای یا غیر آن که بزبان هندی ابتک گویند
بمعنی اکثا یعنی تجمه شدن سلفینه بتازی فرج کس گویند شقشقه آواز شتر مست را گویند ... شده
بتازی شتر بهندی بحکایا و حا و صا و ضا و طا و ظا و عین و قاف در لغات
فارسی نیامده فصل غین معجمه غازیدن مالیدن از خیمه پیچیدن و آنرا بهندی ... گویند

غلولک کمان کانی که اهل هند آنرا غلیل گویند فصل قاف قانه قلم آهنی باشد که سنگ تراشان سنگ را بدان
شگافند و نجاران هنگام تراشیدن چوب پاره چوبی را که در شگاف چوب تراشیده گذارند تا در زند
نشود و آنرا پانه نیز گویند قراب بمعنی وحی و کرامت قرقه لغت تازی آوازه گره های انگشتان که
آنرا بهندی انگلی چٹخانا گویند قلفیدن وانداز پنبه دور کردن که آنرا بهندی روئی اوٹنا گویند و قلخیدن
نیز همین معنی دارد قلوق وآنرا شقوق هم گویند هر دو لفظ تازی ست بمعنی شق شدن کف پای که
بهندی بوائی گویند فصل قاف قوتی بضم قاف وسکون واو معروف وکسر تاء فوقانی ظرفی
که از چوب تراشند یا از فلزات سازند و آنرا بزبان هندی ڈبیه گویند فصل کاف تازی کاج
بتازی احوال و بهندی بهینگا و کوچ با جیم تازی و کاژ با کاف تازی و زای فارسی نیز همین معنی
دارد کاسیج و کاسک خارپشت را گویند و آنرا بهندی سیهی نامند کاغ کاغ بانگ کلاغ و زاغ
باشد کادرس بهندی باجره و آن غله معروف است کتاب بر وزن مهتاب تازی بخور و بهندی پاره
کسکش بهندی بهر و اگته با اول مضموم و ثانی مشدد شاخی را گویند که حجامان آنرا بر موضع حجامت
نهند و بمکند تا خون فراهم آید آنگاه بران موضع استره زنند خون بر آرند کبار بفتح اول شخصی را
گویند که هیزم و کاه و علف از صحرا اشتاره بسته بسر آرد و در شهر فروشد و آنرا بهندی گهسیارا لکڑہارا
گویند کاغذین باغ مراد از تختهای گل کاغذ باشد که در شادیها وجشن وغیره مهیا سازند کرایه او کرایه
وکرایه فروشان وعرکب وجبان آن راننده کسی که وجه معاش او از کرایه باشد کاچاو کاچال بمعنی رخت
ومتاع خانه کارتن بتازی عنکبوت و بهندی مکڑی جاله آنرا ام عنکبوت ونسج عنکبوت گویند کوخ خانه
که از نی وکاه سازند و آنرا کازه بکاف تازی وکومه بکاف عجمی نیز گویند کلند با کاف تازی ولام مفتوح
بهندی پهاوڑا فصل کاف عجمی گازه ریسمانی را گویند که سر آنرا بر درخت ببندند و کودکان
بران نشسته در هوا آیند و روند و آنرا بهندی جهولا گویند و نیز گهواره اطفال نامند که آنرا بهندی
پالنا و جهولنا گویند گران ضد ارزان در نرخ و ضد سبک در وزن وگاهی افاده معنی قوی کند چون
بخت گران و گاهی افاده معنی بسیار و پر چون گران سنگ و گرانقدر و گرانمایه و گرانخواب و گرانخوار
و گاهی افاده معنی دیر کند چون گران سیر و گران گوش و گران گیر بهندی اسپل آن اسپی که از جا
خود نجنبد گراچه بهندی لوٹلی فصل لام لابش و لباشه و لبیش ولبیشه ولویش ولویشه آسیا

کریمی چوبی یا شاخی بر بندند و لب بالای اسپان بد نعل جانوران نهاده تاب دهند تا حاجت آید
شوخی نکند و نعلبندان آنرا لونبال گویند لاده احمق و بی عقل و درشت و کرده لعبت لفظ تازی
صورتی که از جامه سازند و دختران نارسیده بدان بازی کنند و بهندی گڑیا نامند لکد بمعنی لت و آن
لفظ تازی ست بهندی آن آلات لکدکوب و لکدکوب مطلق ضرب خواه از لکد باشد خواه غیر آن
مثلاً گویند فلان کس لکدکوب حوادث زمانه شده لال بمعنی گنگ که گویائی نداشته باشد لانه خانه
زنبور را گویند **فصل میم** ماچچی با خاء موقوف و جیم فارسی مکسور اسپ جفتی را گویند واکثر
نیز همین معنی دارد یعنی دو لگد ماله چوبی را گویند که برزگران و باغبانان کلوخهای آن نشکنند
یا پا ست موقوف و رای مفتوح و میم مفتوح ست آوازی ست بمانند که بدان چوب راست [illegible] کنند
آنرا بانیز گویند مراغه لفظ تازی ست جای غلطیدن جانوران و فارسیان بمعنی مطلق غلطیدن
اطلاق کنند مشت [illegible] لفظ تازی ست یعنی نه زده و فراهم آورده را گویند بهندی گالدا [illegible]
با میم مکسور لفظ تازی ست موچینه را گویند که موی از آن برکنند همون بارکیک [illegible]
تازی باشد و در بدر بگردد تا او را چیزی بدهند مانند [illegible] نبات افیون گویند مجمعی با جای مهمله مفتوح
و صاد مهمله لفظ تازی ست مجموعه را گویند بهندی [illegible] که یاد و بیان اوصاف مرده کنند
**فصل نون** ناو اشتلطقه از گدایان اند که چون بدر خانها و دکان سوال کنند و چیزی نیابند
از کار و اعضای خود را زخم کنند و چیزی نیابند از کار و اعضای خود را زخم کنند و بهندی [illegible]
نانو نانون سرودی را گویند که زنان در وقت خوابانیدن طفلان در گهواره بسرایند و آنرا بهندی
لوری با یاء معروف گویند ناهار کسی را گویند که طعام نخورده باشد ناشتا و ناشتار با اول مضموم دو معنی
دارد اول آنکه شتر و گاو و گوسفند و امثال آن چیزی که خورده باشند باز از معده بدهن آورده خوب
جاوید باز فرو برند و آنرا بتازی جره و بهندی جگالی گویند با جیم تازی مضموم و کاف فارسی یای
معروف نشکنج با اول مکسور [illegible] زده و کاف تازی مفتوح گرفتن بسر دو ناخن که درد کند و آنرا
نیز گویند و بتازی قرص بصاد مهمله و بهندی چٹکی نامند [illegible] بهندی [illegible] ناخن همین ناخن گیر
دست افزار معروف [illegible] ست که آنرا بهندی نهرنی نامند نان کلک [illegible] نان شکین نانی که از آرد جو
و گندم و نخود آمیخته بیاکنند نوال با واو مجهول زلف و موی پیچیده که بهندی چوٹی گویند و بمعنی [illegible]

سکر زبان بهم آورده و بیرون سند کرده و سند و انرا بهندی جوترا نامند یا جیم تازی و واو معروف و راء
بهندی نی یعنی هندی با انار و آورد و شکم شکنج کند شکم فربا فتد بهندی بت گویند فصل ها او و اشنا
و امثال را گویند که بتازی سعیر و مقنعه و بهندی دوپته و اوڑهنی گویند و آتش کوزه خشت پزان جمع کوزه
گران و آنرا آوه نیز گویند و صیمه لفظ تازی طعام ماتم را گویند یعنی طعامی که بعد موت برون سوم یا چهارم
یا پنجم یا چهلم پزند فصل یا یارا آنرا گویند که رشته گل یا جواهرات یا زر و نقره در کشند و بگلو اندازند و
آنرا بتازی حمائل گویند یا که و یا کله لیبی را گویند که در سخن گفتن زبانش بگرفته شود و لکنت کند
و آنرا بتازی الکن نامند فصل یای تحتانی یاره دست برنجن و پای برنجن را گویند بهندی
کره یازیدن یعنی کشیدن و آهنگ کردن باشد یسل و یسال هر دو لفظ ترکی ست یعنی قطار
فوج که آنرا بهندی پیره گویند یام یعنی ڈاک که در هند معروف است تمام شد منتخب از کتاب غیاث اللغات
و انس النفائس و فرهنگ جهانگیری و برهان قاطع فقط فصل یازدهم در بیان تشبیهات
موی سر معشوقان را با شب تاریک شب دیجور و شب یلدا و ظلمات و مشک و عنبر و شام
و دام و مشکین و ابر سیاه تشبیه دهند فرق معشوقان را با راه ظلمات و خط استوا و خط کهکشان و برق
درخشان و خط [illegible] تشبیه دهند زلف و کاکل و گیسوی معشوقان را با سنبل و کمند و زنجیر و مشک و شام
و شب تار سیاه و عنبر و رسن و دام و ابر سیاه و هندو و کافر تشبیه دهند قامت معشوقان را با سرو
و صنوبر و شمشاد و طوبی و شاخ گل و نخل و نهال و تیر و الف تشبیه دهند رخ معشوقان را با ماه
و آفتاب و شمع و چراغ و کعبه و مصحف و شعله و مشعل و شعاع و طور و تجلی طور و لاله و ارغوان و صبح
و گلستان و گلشن و گلزار و چمن و بهشت تشبیه دهند خال معشوقان را با هندو و زنگی و بچه حبشی و دانه
و مشک و اسپند و نقطه سویدا و مردمک و حجر الاسود تشبیه دهند جبین معشوقان را با آئینه و لوح سیمین
و لوح محفوظ و بدر و خورشید و نیر تشبیه دهند چین جبین را با تیغ و برگ گل و موج دریا تشبیه دهند
ابروی معشوقان را با محراب و هلال و کمان و قوس قزح و شمشیر و طاق و نون تازی تشبیه دهند
چشم را با نرگس و بادام و آهو و غزال و صاد و عین و هندو و ترک و جادو و کافر و فتنه تشبیه دهند مژگان
را با تیغ و سنان و خنجر و خار و سوزن و خدنگ و پیکان و نیش و نشتر تشبیه دهند گردن را با صراحی
و دسته [illegible] و بیاض صبح و گردن آهو و مینا را با الف و غنچه و نرگس و لب را با لعل و آب حیات

شراب را بشهد و شکر و نبات و قند و لعل و یاقوت و عقیق و مرجان و آتش و شفق تشبیه کنند
و خط را با بنفشه و ریحان و سبزه و خط ریحان و خط غبار و سبزه تشبیه کنند و دهن را با غنچه و پسته
و نقطه موهوم و تنگ شکر و حقه مروارید و حقه مرجان و حقه یاقوت و حقه لعل و میم و نمکدان و کوزه نبات
تشبیه کنند و دندان را با گوهر و در و الماس و انجم و دانه انار و عقد گوهر و سلک در و خنده و تبسم
را با برق و شکر و شکفتن غنچه و نمک و شکفته صبح و زنخدان را با سیب و گوی سیمین و بهی و چاه زنخ
را با چاه و غبغب را بگرداب و آب و بهی و طوق و چهره و بر را با آینه و صبح و سیم و یاسمین و نسرین
و نسترن و ساعد را با دسته گل و شاخ گل و سیمین و پنجه حنائی را با آفتاب و سرو پنجه مرجان و شفق و پنجه
گل و کف دست را با برگ گل و خطوط کف دست را با رگ گل و ناخن را به هلال و ناخن خمیده
را با آینه و بدر و لطف را با ابر و باد و چشمه کوثر و چشمه آب حیات و باران رحمت و جنت و خلق را
با مشک و کافور و نسیم صبح و باد بهاری و شمیم گل و باغ و گلستان و بهشت و عطر و عنبر و قهر
و غضب را با برق و آتش و دوزخ و باد سموم و باد صرصر و سیلاب و صور قیامت و باد خزان تشبیه کنند

## جدول تصحیح الفاظیکه غلط مشهور اند

| غلط العام | صحیح | معنی | غلط العام | صحیح | معنی | غلط العام | صحیح | معنی |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| الیق | الیق | لائق تر | آتو | اتون | تون حمام | یخ | یلک | لباس خرد |
| والاغه | واله | وگرنه | آذر | آزر | نام پدر ابراهیم | بجاز | بزاز | جامه فروش |
| انکاشتن | انگاشتن | پنداشتن | اباهی | اسامی | جمع اسم | بقچه | بقچه و بغچه | بسته کوچکی |
| اوسمه | وسمه | درختیست یا گیاه | اجنه | جنه | جمع جن | الابیس | ابالیس | نام شیطانی |
| اوجب | اوجب دو دو | معروف | اخوالصفا | برادران صفا | معروف | بیبانه | بیعانه | معروف |
| ایال | یال | موی گردن اسب | اذای | ازای | مقابل | سنبلی انبر | انبر | [illegible] |
| پرکار | پرگار | آلۀ نقاشان | خذف | خزف | ریزه سفال | زنگیست | رنگینی | معروف |
| پیکار | بیگار | جنگ | خسیج | خنج | صندوقچه | ریشم | ابریشم | معروف |

# جدول تصحیح الفاظیکه غلط مشهور اند

| غلط العام | صحیح | معنی | غلط العام | صحیح | معنی | غلط العام | صحیح | معنی |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| آلاش | آلایش | [illegible] | خادی | خداد | چوب تراش | زکاوت شانکی | ذکاوت شناکی | [illegible] |
| تابیدار | تابع | [illegible] | خشخش | خشخاش | دانه معروف | زیادتی | زیادت | افزونی |
| [illegible] | [illegible] | تاوان | خوسند | خرسند | خوشی | ساجق | ساچق | شیربها |
| تالی الاولی | الی الآن | تا اینوقت | خورم | خرم | خوشی | سلامتی | سلامت | [illegible] |
| [illegible] | [illegible] | بندوق | خورده | خرده | [illegible] | سوهن | سوهان | آله معروف |
| [illegible] | [illegible] | [illegible] | خورداد | خرداد | نام ماه فارسی | سوم و سیوم | سوم | عدد معروف |
| [illegible] | [illegible] | معروف | داوات | دوات | ظرف سیاهی | [illegible] | [illegible] | [illegible] |
| [illegible] | [illegible] | [illegible] | دروغه | داروغه | ناظم [illegible] | سنک | سنگ | [illegible] |
| [illegible] | [illegible] | معروف | درعه | ذرعه ذال معجمه | گز | شاابش | شاباش | [illegible] |
| تلمیذ | تلمید | شاگرد | درج | ذرج | [illegible] | شانزدهم | شانزدهم | معروف |
| [illegible] | [illegible] | معروف | دفع الوقتی | دفع الوقت | [illegible] | شبانروز | شبانروز | [illegible] |
| [illegible] | [illegible] | [illegible] | ددم | دوم | [illegible] | [illegible] | [illegible] | معروف |
| [illegible] | جری | دلاور | دوائی | دوا | معروف | [illegible] | [illegible] | [illegible] |
| [illegible] | [illegible] | [illegible] | دوادین | دواوین | جمع دیوان | [illegible] | [illegible] | [illegible] |
| [illegible] | [illegible] | معروف | دیباچه | دیباچه | آغاز کتاب | شوله | شعله | [illegible] |
| جمادالاولی | جمادی الاولی | نام ماه معروف | [illegible] | ده | [illegible] | شوستر | شوشتر | نام شهری |
| [illegible] | [illegible] | معروف | ذنار | زنار | [illegible] | [illegible] | صفا | معروف |
| [illegible] | [illegible] | فیاض | ذکریا | زکریا | نام پیغمبر | [illegible] | صیقلی گر | [illegible] |
| [illegible] | [illegible] | غماز | ذاکر | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] |

| غلط املا | صحیح | معنی | غلط املا | صحیح | معنی | غلط املا | صحیح | معنی |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| چکو | چاقو | کارد خرد | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] |
| حاذق | حاذق | ماهر | رزی | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | نام [illegible] |
| حاطه | احاطه | دیوار گرد خانه | رزیل | رذیل | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] |
| [illegible] | [illegible] | آشنو [illegible] | [illegible] | رنگ | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] |
| [illegible] | [illegible] | [illegible] | گزافت | گزاف | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] |
| عرابه | ارابه | [illegible] | گکاب | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] |
| عج بن عنق | عوج بن عنق | نام کافری | گکذار | گذار | بالغ | [illegible] | [illegible] | [illegible] |
| [illegible] | [illegible] | معروف | [illegible] | [illegible] | [illegible] | بالازم | ملازم | معروف |
| [illegible] | [illegible] | [illegible] | گیاست | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] |
| غل | غلو | شور و [illegible] | لاپروا | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] |
| [illegible] | [illegible] | [illegible] | لاپار | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] |
| [illegible] | اقدام | جمع قدم | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] |
| [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] |
| [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] |
| [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] |
| [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] |
| [illegible] | کیفیات | جمع کیفیت | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] |
| گاذر | گازر | جامه‌شو | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] |
| گذر | گزر | [illegible] | مستلت | مسالت | [illegible] | [illegible] | پیکان | [illegible] |
| گذارش | گزارش | اداکردن | سطالع | مطالعه | [illegible] | [illegible] | [illegible] | استاد |

## خاتمۃ الطبع

ایسی نفیس جامع محاورہ و امثال کوئی کتاب تا ہنوز اس ملک کی تعلیم اور تربیت
کے لیے دیکھی سنی نہیں مدارس و اسکول کے طلبا کے لیے ترقی لیاقت کا وسیلہ و
محاورہ میں تحفۂ فراوانی ہے یہ کتاب ہے سو زبان کا ترجمہ بھی ذیل سطر میں تحریر ہے
مصنف کو جو شفقت اسکی تالیف و تصنیف میں فرمائی ہے وہ قابل تحسین ہے
مصنف کی نبیرہ جناب مشفقی منشی محمد حسین صاحب ڈپٹی انسپکٹر تعلیم اودھ تھا
اور فی الحال پرتاب گڈہ کے ضلع میں عہدہ مذکورہ پر معتمد منصب وار ہیں
اپنی جانب تمام کتاب ہمت کی شکل ہے میر محسن علی صاحب جن کا تذکرہ
ہے پس یا لکھن سابق ازین اس مطبع میں چھپا ہے صاحب کی والدین
سکتا کاغذ التشبیہ ہے چنانچہ قدر دانوں اہل سخن کو دست بدست اسکو خرید کیا ہے

۱۰ اگست ۱۸۸۲ عیسوی مطابق ماہ جمادی الثانی
سنہ ۱۲۹۹ ہجری مطبع منشی نولکشور
مقام لکھنؤ میں طبع ہوئی
فقط